

Uradni list

Evropske unije

C 351

Slovenska izdaja

Informacije in objave

Zvezek 55

15. november 2012

<u>Številka objave</u>	<u>Vsebina</u>	<u>Stran</u>
I	<i>Resolucije, priporočila in mnenja</i>	
	MNENJA	
	Evropski ekonomsko-socialni odbor	
	483. plenarno zasedanje 18. in 19. septembra 2012	
2012/C 351/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pametni in vključujoči rasti (mnenje na lastno pobudo)	1
2012/C 351/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pravnem okviru za oglaševanje, namenjeno mladim in otrokom (mnenje na lastno pobudo)	6
2012/C 351/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pravicah ranljivih skupin na delovnem mestu – zlasti diskriminacija zaradi spolne usmerjenosti (mnenje na lastno pobudo)	12
2012/C 351/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prispevku migrantov podjetnikov h gospodarstvu EU (mnenje na lastno pobudo)	16
2012/C 351/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o izkoreninjenju nasilja nad ženskami v družini (mnenje na lastno pobudo)	21
2012/C 351/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vlogi civilne družbe v boju proti korupciji v državah južnega Sredozemlja (mnenje na lastno pobudo)	27

SL

Cena:
4 EUR

(Nadaljevanje na naslednji strani)

<u>Številka objave</u>	Vsebina (nadaljevanje)	Stran
2012/C 351/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o odgovorni rabi družabnih omrežij in preprečevanju problemov, ki jih povzročajo (mnenje na lastno pobudo)	31
2012/C 351/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o posodobljeni analizi stroškov „ne-Evropske“ (mnenje na lastno pobudo)	36

III Pripravljalni akti

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

483. plenarno zasedanje 18. in 19. septembra 2012

2012/C 351/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o odpravljanju ovir pri obdavčevanju čezmejne dediščine znotraj EU (COM(2011) 864 final)	42
2012/C 351/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Odboru regij in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru – Akcijski načrt za boljši dostop do finančnih sredstev za MSP (COM(2011) 870 final)	45
2012/C 351/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zeleni knjigi – Na poti k integriranemu evropskemu trgu za kartična, spletna in mobilna plačila (COM(2011) 941 final)	52
2012/C 351/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o statutu evropske fundacije (FE) (COM(2012) 35 final – 2012/0022 (APP))	57
2012/C 351/13	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o izvrševanju Direktive 96/71/ES o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev (COM(2012) 131 final – 2012/0061 COD)	61
2012/C 351/14	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Inovativnost za trajnostno prihodnost – Akcijski načrt za ekološke inovacije (Eco-AP) (COM(2011) 899 final)	65
2012/C 351/15	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropska strategija za boljši internet za otroke (COM(2012) 196 final)	68

I

(Resolucije, priporočila in mnenja)

MNENJA

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

483. PLENARNO ZASEDANJE 18. IN 19. SEPTEMBRA 2012

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pametni in vključujoči rasti (mnenje na lastno pobudo)

(2012/C 351/01)

Poročevalec: **Etele BARÁTH**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. januarja 2012 v skladu s členom 29(2) poslovnika sklenil, da pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Pametna in vključujoča rast

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 4. septembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 19. septembra) s 140 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Po mnenju EESO trajnostna, vzdržna in pametna rast ni možna, dokler ne nadoknadimo zamujenega. Zato je trojni cilj strategije Evropa 2020 glede pametne, trajnostne in vključujoče rasti v osnovi ustrezen, vendar so za njegovo uresničitev poleg uravnoteženih makroekonomskih ukrepov potrebne *strukturne reforme* ter večje število in večja kakovost instrumentov.

1.2 Pametno izvajanje strategije je še toliko bolj pomembno *zdaj, ko je toliko velikih izzivov*. Predlagamo dopolnitev in natančnejšo opredelitev strategije ob upoštevanju političnih, gospodarskih in družbenih sprememb. Prizadevati si je treba za novo ravnovesje med odgovornostjo in solidarnostjo.

1.3 Da bi dosegli zahtevane spremembe smeri, mora EU dokazati, da ima potrebno *politično* voljo in specifično vizijo

precej večje povezanosti. Hkrati je nujno okrepiti različne oblike sodelovanja na več ravneh med državami članicami in regijami ter uresničiti idejo "več Evrope" in "boljše Evrope".

1.4 Po mnenju EESO bi bilo treba še naprej krepiti upravljanje *gospodarske politike in razvoja*, povečati obseg in vrsto javnega financiranja ter pospešiti strukturne reforme v državah članicah.

1.5 EESO meni, da lahko podpre *splošni pristop in usmeritev* zakonodajnih predlogov, ki so predvideni v zvezi z uresničevanjem strategije Evropa 2020, kot sta večletni finančni okvir in skupni strateški okvir.

1.6 Hkrati EESO poudarja, da ukrepi za podporo stabilnosti, rasti in zaposlovanja ter zmanjšanje revščine ne zadostujejo in da je treba razširiti obseg obstoječih instrumentov.

1.7 Pristojnosti EU in držav članic je treba jasno razdeliti. Ukrepi, sprejeti za okrepitev temeljev, potrebnih za rast, kot je evropska *bančna unija* (zakonodaja, spremljanje, reševanje in jamstvo bančnih vlog), skupaj z izdajo projektnih obveznic, so pomembni in bi jih bilo treba pospešiti. Okrepiti je treba tudi vlogo Evropske centralne banke.

1.8 Po mnenju EESO na področju razvojne politike opredelitev "okvirov" ne zadostuje. S povečanjem usmerjenih naložb in izvajanjem vseevropskih, večsektorskih in večdimenzionalnih programov na evropski ravni bi lahko cilje hitreje dosegli. Glede na to, da je dokončanje strukturnih reform v številnih državah trenutno najpomembnejše vprašanje, morajo razvojne politike podpirati te reforme.

1.9 Možnost povezave "pametne" in "vključujoče" rasti je med drugim mogoče zagotoviti s povečanjem zaposlovanja in podporo povezovanju v mreže, ki zajemajo veliko različnih dejavnosti. V ta namen pa je treba povečati konkurenčnost na več področjih enotnega trga.

1.10 Kljub vsemu kohezijska politika ne sme ostati enostransko osredotočena samo na spodbujanje gospodarstva in njegove konkurenčnosti. Vsi skladi in programi morajo biti bolj usmerjeni v doseganje socialnih ciljev strategije Evropa 2020, kot so ustvarjanje delovnih mest, socialne storitve, boj proti revščini, izobraževanje in nadaljnje usposabljanje itd.

1.11 Po mnenju EESO bi bilo treba posamezne predloge za obdobje 2014–2020, kot je načrtovani razvoj *makroregionalnih strategij*, podpreti z ustreznimi instrumenti.

1.12 Dober primer večjega povezovanja je lahko program "Connecting Europe", pod pogojem da se razširi na druge skupne evropske cilje in če se *finančno vključi tudi zasebni sektor*.

1.13 Za uskladitev strategije Evropa 2020 in kohezijske politike potrebujemo strategijo na evropski ravni, ki zajema tudi *lokalno in regionalno razsežnost*, ter ustrezne instrumente. Pospešiti je treba pripravo evropske strategije teritorialnega razvoja.

1.14 Po mnenju EESO je nujno zagotoviti veliko večje sodelovanje strokovnjakov in javnosti v proces priprave odločitev. Zato predlaga, da se opredeli dvanajsti tematski cilj v skupnem strateškem okviru, da bi okrepili "komunikacijo in dialog s civilno družbo".

2. Uvod

2.1 V zadnjih letih je Unija – po eni strani zaradi sprememb na svetovni ravni in po drugi strani zaradi širitve ter krize in

evropskega odziva na krizo – postala bolj kompleksna, v praksi imamo dejansko *Unijo več hitrosti*, različni interesi držav članic pa so se še povečali.

2.2 Tveganje socialnih in političnih konfliktov se je povečalo in krepil se politični ekstremizem. Pričakovati je, da bo za Evropo vse do sredine tega desetletja boj proti gospodarski, finančni, družbeni in solidarnostni krizi še naprej glavna tema. Na žalost se proizvodnja v številnih državah članicah zmanjšuje. Prizadevanje za finančno stabilnost pa je v nasprotju z rastjo. In ker ni rasti, se stabilnost poskuša doseči tudi na račun solidarnosti.

2.3 Pri pripravi strategije Evropa 2020 ta dejstva niso bila upoštevana. Kriza je bila sicer upoštevana, vendar se ni pričakovalo, da bo tako resna in dolgotrajna.

2.4 EU potrebuje tako fiskalno konsolidacijo kot učinkovit program za rast. Obstaja določeno upanje, da se lahko pomanjkanje povpraševanja, do česar pride zaradi neizogibne fiskalne konsolidacije, dolgoročno nadoknadi, če je konsolidacija pametno in premišljeno zasnovana.

2.5 Po mnenju EESO je večletni finančni okvir, ki ga je Komisija predlagala za obdobje 2014–2020, relativno sprejemljiv kompromis. Če nam uspe *povečati lastna sredstva EU*, jih bolje in učinkoviteje porabiti ter jih preusmeriti na cilje, ki so neposredno povezani s strategijo Evropa 2020 in strukturnimi reformami, bomo s tem prispevali h gospodarskemu razvoju.

2.6 Kljub vsemu pa predlog Komisije ne namenja dovolj pozornosti problemom v zvezi z nadomeščanjem zamujenega in družbenim napetostim. S finančno pomočjo (ki je nedvomno pomembna) državam, ki imajo težave z doseganjem proračunske stabilnosti, se je izčrpala kapaciteta držav plačnic.

2.7 Kohezijska politika se ne sme enostransko osredotočati samo na spodbujanje gospodarstva in konkurenčnosti. Vsi skladi in programi morajo biti bolj usmerjeni v doseganje socialnih ciljev strategije Evropa 2020, kot so ustvarjanje delovnih mest, socialne storitve, boj proti revščini, izobraževanje in nadaljnje usposabljanje itd.

2.8 Na področju kohezijske politike prihaja do velikih sprememb. Od zdaj naprej je namreč poudarek na strožjih makro- in mikroekonomskih pogojih ter na teritorialni konvergenci. Vendar pa je potrebna sprememba modela, če želimo doseči vključujočo rast v skladu s strategijo Evropa 2020. *Sredstva, namenjena za kohezijsko politiko, niso niti donacije niti subvencije, temveč so del investicijske politike EU, zato je nujna njihova učinkovita poraba.*

2.9 Ob prizadevanju za hkrati vključujočo in trajnostno rast se poleg tradicionalnih meril krepi odločilna vloga določenih "mehkih" dejavnikov (na primer zdravstvene razmere in demografski položaj ter raven in dinamika splošnega in poklicnega izobraževanja) ter zahteve po zdravem okolju. V najnovejših dokumentih je izredno malo pozornosti namenjene možnosti, da bi za to področje namenili potrebno pomoč EU.

2.10 Evropska Komisija je predstavila predlog za odprtje trga dela, da bi obrnili negativne trende. Subvencije bi lahko spodbudile tako povpraševanje kot ponudbo. Nujno pa je treba zagotoviti prenos pokojninskih pravic in odstraniti različne pravne, upravne in davčne ovire.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Dinamični razvoj, ki je predviden v strategiji Evropa 2020, se ne odraža ustrezno v poenostavitvi in povečanju učinkovitosti institucionalnega sistema, niti ni za to namenjenih več sredstev.

3.2 V težkih položajih je nujno čim bolje izkoristiti intelektualne vire. Smiselna je *okrepitev* stalnih in začasnih organov na področju analiz, svetovanja, spremljanja in načrtovanja, ki spremljajo delo zakonodajnih in izvršnih organov. Razmisliti bi bilo treba, na primer, o naslednjih vprašanjih:

- posledice sprememb v svetovnih centrih moči;
- nov pogled na povezavo med konkurenčnostjo, sodelovanjem in solidarnostjo, ki so temeljna načela EU;
- upravljanje, ki je usmerjeno v *razvoj* in rast;
- vzpostavitev političnih in gospodarskih pogojev (z vidika makroekonomskega ravnovesja, obdavčenja, monetarne politike in makroprevidnostnih ukrepov), ki bodo omogočili učinkovito ekonomsko unijo;
- pojasnitev *odgovornosti* v sedanjem institucionalnem sistemu, ki ni več ravno transparenten.

3.3 Nujno je zagotoviti transparentnost delovanja Unije in okrepiti participativno demokracijo. Koristno bi bilo pogosteje uporabljati internetne forume, kjer pa je učinkovitejša razprava iz oči v oči, bi bilo treba organizirati in/ali podpirati velike konference na visoki ravni, ki bi spremljale razprave v nacionalnih parlamentih. Priporočljivo bi bilo okrepiti komunikacijo EU in javnost obveščati o nekaterih pogajanjih, v katerih sodeluje EU. V nekaterih primerih bi lahko celo omogočili javno predvajanje prek interneta ali podrobnosti o glasovanju.

3.4 Trije cilji strategije Evropa 2020 so izredno ambiciozni. Vendar pa predvideno časovno obdobje ne ustreza sredstvom, ki so na voljo (kar je EESO že večkrat poudaril v svojih mnenjih), zlasti z vidika "zgodovinske" izkušnje, ki je hkrati negativna v primeru lizbonske strategije, in pozitivna v primeru že navedenih hitrih in učinkovitih ukrepov v zvezi z ekonomskim upravljanjem.

3.5 Ukrepi in zakonodajni predlogi, načrtovani za uresničitev ciljev strategije Evropa 2020 in uporabo sredstev kohezijskega in strukturnih skladov, odražajo samo *na grobo* rezultate iz obdobja do leta 2013, ko gre za postopke in izvajanje.

3.6 Načela in tematski predlogi, predstavljeni v skupnem strateškem okviru omogočajo dobre možnosti, da se ideja več Evrope in boljše Evrope uresniči. Vendar pa *niso dovolj*, da bi se ti načrti tudi uresničili. Da bomo lahko določili podrobnosti, bodo morale nekatere države spremeniti svoj pristop do načrtovanja.

3.7 V zadnjih desetletjih je nastal zlasti na področju raziskav in razvoja in pri večjih infrastrukturnih projektih (v primeru slednjih je bilo to zaradi njihove narave nujno) obsežno zastavljen evropski pristop, ki ga je mogoče prilagoditi za uporabo na regionalni ravni. Strategije EU, vključno z enajstimi tematskimi cilji, so nepopolne z vidika gospodarskih politik posameznih sektorjev in večdimenzionalnih programov za teritorialni razvoj.

3.8 Za prihodnjo strategijo za teritorialni razvoj bi bilo treba opredeliti cilje in instrumente za spremljanje makroregionalnega gospodarskega in družbenega sodelovanja, zlasti na naslednjih področjih:

- povezava infrastrukture za raziskave in inovacije (področja raziskav) z dajanjem prednosti kompetenčnim centrom, da bi povezali centre odličnosti in spodbudili evropske razvojne pole;
- naložbe v raziskave in inovacije podjetij, razvoj proizvodov in storitev itd., internacionalizacija lokalne proizvodnje (grozdi) ter podpora razvoju evropskih omrežij;
- infrastrukturne mreže TEN-T s cilji, ki niso omejeni le na promet (upravljanje vodnih virov, varstvo okolja, energija, informacijsko-komunikacijski sistemi itd.);
- razvoj institucionalne mreže za razvoj makroregionalnih in transnacionalnih upravnih ravni od spodaj navzgor itd.

3.9 Zadnje desetletje so po eni strani zaznamovale možnosti, ki jih ponujajo urbani sistemi, po drugi strani pa je začelo prihajati do vse očitnejših in vse večjih napetosti znotraj njih, ki jih je skoraj nemogoče odpraviti.

3.10 Povezovanje posameznih evropskih urbanih območij, polov in centrov visoko razvitih dejavnosti v mreže, v skladu s pojmom odličnosti, bi lahko bil dober primer dinamičnega in vključujočega ter hkrati trajnostnega razvoja.

3.11 Z razširitvijo infrastrukturnih elementov na tematske smernice, potrebne za politično, institucionalno, ekonomsko in socialno vključevanje, bi lahko vizija medsebojno povezane Evrope, ki je del makroregionalne strategije, prispevala k precejšnjemu izboljšanju učinkovitosti na makroekonomski ravni. Ta razširitev bi bila še vedno v skladu s sorazmerno in pravično razdelitvijo virov.

3.12 EESO je v enem svojih mnenj že priporočal, naj se opredeli nov evropski finančni okvir za pripravo celostnih projektov "*posebnega evropskega pomena*".

3.13 Razmisliti bi bilo treba o popolni vzpostavitvi evropske energetske skupnosti. Ob politični podpori bi lahko EU na mednarodnih forumih nastopala enotno, s čimer bi tudi bolje zastopala strateške, ekonomske, okoljske in socialne vidike.

3.14 Brez konceptualnega napredka na evropski ravni bodo zakonodajni predlogi in finančni okvir za obdobje 2014–2020 države članice ponovno potisnili v individualne in pogosto manj učinkovite rešitve.

3.15 EESO bi lahko upravičil svojo vlogo, če bi uporabil strokovno znanje, ki ga imajo njegovi člani, in na podlagi izdelane metodologije predstavil spoznanja, ki odražajo odnose med gospodarskimi interesi, družbenimi vrednotami ter merili trajnostne rasti.

4. Drugi predlogi

4.1 Strategija Evropa 2020, zakonodaja za podporo izvajanju kohezijskih skladov po letu 2014 in skupni strateški okvir so primeri, ki kažejo na to, kaj pomeni vključujoč razvoj.

4.2 V tekmovanju na svetovni ravni pa po mnenju EESO poleg zavedanja potrebujemo tudi načrtovanje in izvajanje konkretnih in obsežnejših programov.

4.3 Glavni cilj strategije Evropa 2020, ki naj bi ga dosegli s pametno in vključujočo rastjo, je spodbuditi proizvodno in vključujočo zmogljivost EU na makroekonomski ravni, hkrati pa zagotoviti nenehne in trajne izboljšave kakovosti življenja navadnih Evropejcev na mikroekonomski ravni, na podlagi večjega zaposlovanja in boljših delovnih mest.

4.4 Z vidika učinkovitosti je treba pri načrtih za uporabo evropskih sredstev upoštevati, da obstajajo določene medsebojno povezane in odvisne dejavnosti, ki jih lahko predstavimo kot posebne večdimenzionalne in vključene grozde.

4.4.1 V primeru teh ciljev, ki zajemajo več sektorjev in so pomembni na makroekonomski ravni, zaradi česar vplivajo na konkurenčnost Evropske unije, bi bilo treba pozornost nujno nameniti organizacijam, ki sodelujejo v razvojnem procesu ali le-ta nanje neposredno vpliva in ki so povezane z vidika proizvodnje ali ponudbe storitev.

4.4.2 V fazi načrtovanja je treba upoštevati teritorialne (lokalne in regionalne) mreže akterjev (ali upravičencev) razvojnih projektov ter sistem razmerij med njimi.

4.5 Z analizo in načrtovanjem zgornjih sistemov interakcije bo skupaj s podporo na ravni EU možno doseli skupni učinek *pametne in vključujoče rasti*.

4.6 V zadnjem desetletju se je predvsem zaradi razvoja infrastrukture, ki ga je financirala EU, evropska struktura teh proizvodnih procesov bistveno spremenila, kar je v zaostalih regijah privedlo do *razvoja sredstev in kulture proizvodnje, reforme splošnega in poklicnega izobraževanja, ustvarjanja novih delovnih mest ter povečanja dohodkov in potrošnje*.

4.7 Razvoj teritorialne strukture gospodarstva je določen s pogoji, ki jih je mogoče zagotoviti na mikroekonomski ravni in ki so tesno povezani z merilom "trajnosti", opredeljenim v strategiji Evropa 2020.

4.8 Nekateri dejavniki so odločilnega pomena, zlasti izobrazba, starost in poklicna kvalifikacija delavcev, njihova splošna delovna kultura, rast zaposlovanja in kakovost storitev. Zdravstveno stanje lokalnega prebivalstva, kakovost okolja, pa tudi stopnja razvoja podjetniške in fizične infrastrukture ter logistike so ravno tako pomembni dejavniki.

4.9 Konkurenčnost Evrope je odvisna predvsem od tako usklajenega razvoja, ki lahko poveže makro- in mikroekonomsko raven.

4.10 Pod pogojem, da bodo sredstva porabljena učinkovito in racionalno, je možno upravičiti naslednjo prerazporeditev sredstev:

— prvič: lahko se dokaže, da naložbe iz proračuna Unije na *makroekonomski ravni* ustvarijo rast, večjo od povprečnih finančnih rezultatov in rezultatov gospodarstva Unije, merjenih v BDP, in sicer zaradi naprednega prenosa tehnologij, velikega deleža uvoza pri naložbah, kvalificirane delovne sile, cenejše infrastrukture, ter naložb, ki so deležne finančne podpore in temeljijo na sodobni infrastrukturi;

- drugič: sama širitev notranjega trga, prosti pretok storitev, širitev dejavnosti in povečanje baze znanja močno prispevajo k inovacijskim dejavnostim in omogočajo, da se nadoknadi zamujeno;
- tretjič: na mikroekonomski ravni finančna pomoč, ki jo je mogoče pridobiti s pomočjo strukturnih skladov, zlasti za sektor MSP v veliki meri pomeni trg, dostop do trga ali razvojna sredstva, hkrati pa tudi povečanje trga dela;
- četrtič: možni učinek z vidika vključevanja in zmanjševanja zaostanka, od katerega imajo lahko koristi najbolj ogrožene socialne skupine, ki so na različne načine izključene iz trga dela, je precejšen.

4.11 Obstaja splošno prepričanje, da je podpora EU, namenjena gospodarskim sektorjem (zlasti v primeru nevračljivih subvencij), najbolj potrebna za inovativno dejavnost malih in srednje velikih podjetij ter na industrijskih področjih, ki so v zatonu in ki doživljajo strukturne spremembe. V primeru proizvodnih mrež bi bilo treba pojem "podjetništvo" v nekaterih zaostalih regijah morda podpreti z večjo pomočjo MSP, če želimo doseči hkrati pametno in vključujočo rast ter nadoknadi zamujeno.

4.12 V primeru dobro delujočih inovacijskih mrež, grozdov in lokalnih sistemov proizvodnje se zastavlja vprašanje, ali ne bi bilo morda smiselno zagotoviti večjo prožnost tako velikim

podjetjem, ki delujejo na posameznem območju, kot dobaviteljem ter jim omogočiti več različnih oblik financiranja.

4.13 *Zdravstvo* je dober primer tega, kako je mogoče razviti večdimenzionalno strategijo. Mreže zdravstvenega sektorja zajemajo zdravje in okoljsko izobraževanje ter različne s tem povezane proizvodne sektorje in vključujejo usposabljanje, pri čemer sodelujejo okoljski sektor, zdravstveni sektor, zdravstveni turizem, biološke raziskave, proizvodnja opreme in s tem povezana visokošolska dejavnost, eksperimentalni in inovativni industrijski parki skupaj z MSP, ki tam delujejo, hkrati pa vsa ta področja sodelujejo s temi mrežami. V tem pogledu ima "gospodarstvo seniorjev" (*silver economy*) vse večjo vlogo.

4.14 EESO je že v več svojih mnenjih analiziral vlogo socialne ekonomije kot ključnega dejavnika v politikah za doseganje vključujoče rasti.

4.15 Ekonomska in finančna interakcija dejavnosti, ki lahko združujejo mreže, ki so podobne zgoraj naštetim, bi lahko močno vplivala na strukturne reforme proračunov v državah članicah, kar bi privedlo do sprememb v pristopu in vedenju družbe.

4.16 Z makroregionalnim pristopom k razvoju bi lahko okrepili policentrično evropsko teritorialno prestrukturiranje, s čimer bi utrdili tako zahtevano koncentracijo dejavnosti in – ob izkoriščanju različnih pogojev na lokalni ravni – delili naloge znotraj omrežja, v skladu z idealom trajnosti.

V Bruslju, 19. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pravnem okviru za oglaševanje, namenjeno mladim in otrokom (mnenje na lastno pobudo)

(2012/C 351/02)

Poročevalec: **Jorge PEGADO LIZ**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 14. julija 2011 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Pravni okvir za oglaševanje, namenjeno mladim in otrokom.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 30. avgusta 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 130 glasovi za in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Cilj tega mnenja je na ravni EU prispevati k obveščanju in razpravam o morebitnem oblikovanju zakonodajnih ali drugih ukrepov Skupnosti za zaščito otrok in mladih pred določenimi vrstami oglaševanja, ki na neprimeren način vključujejo otroke ali so njim namenjene in jim s tem škodijo oziroma otroci prek njih dobivajo sporočila, ki bi lahko škodila njihovemu zdravemu telesnemu, duševnemu ali moralnemu razvoju.

1.2 Gre za zaščito osnovnih pravic otrok v EU, kot so določene v konvenciji Združenih narodov, v členu 24 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah ter v členu 3(3) PEU. Te pravice so pravilno razložene v sporočilu Komisije *Strategiji EU o otrokovih pravicah naproti* (COM(2006) 367 final), v predlogu o oblikovanju večletnega programa Skupnosti za zaščito otrok, ki uporabljajo internet in druge komunikacijske tehnologije (COM(2008) 106 final) ⁽¹⁾, ter v sporočilu *Agenda EU za otrokove pravice* (COM(2011) 60 final).

1.3 Oglaševanje, ki vključuje otroke in jih zlorablja za namene, ki niso povezani neposredno z njimi, je žalitev človekovega dostojanstva ter telesne in duševne celovitosti otrok in bi ga bilo treba prepovedati.

1.4 Oglaševanje, namenjeno otrokom, predstavlja dodatno tveganje za njihovo telesno, duševno ali moralno zdravje, odvisno od starostne skupine otrok. Še zlasti škodljivo je napepljevanje k pretirani potrošnji, ki lahko povzroči zadolženost in spodbudi uživanje hrane ali drugih izdelkov, ki so škodljivi ali nevarni za telesno ali duševno zdravje otrok.

1.5 Izjemno nasilna, rasistična, ksenofobična, erotična ali pornografska vsebina določenih oglasov lahko na splošno trajno

vpliva na telesni, duševni, moralni in državljanski razvoj otrok ter povzroča nasilno vedenje ali vodi v prezgodnje erotiziranje.

1.6 EESO meni, da bi bilo treba ta vprašanja zelo natančno analizirati in jih umestiti v okvir EU v skladu z načeli subsidiarnosti in sorazmernosti. To ni zgolj problem sorazmernosti, ne samo zato, ker je treba varovati temeljne pravice, temveč tudi zato, ker različne nacionalne ureditve ovirajo nemoteno delovanje notranjega trga. EESO zato predlaga, da se v zvezi z oglaševanjem, namenjenim posebej otrokom, na ravni EU določi splošna minimalna starost otrok.

1.7 EESO meni, da bi bilo treba pri otrocih že zelo zgodaj spodbujati prevzemanje lastne odgovornosti, jih obveščati in izobraževati o pravilni uporabi informacijskih tehnologij ter razlagi oglaševalskih sporočil. Te teme bi morale biti del učnih načrtov na vseh stopnjah šolanja. Tudi staršem bi morali omogočiti, da bodo lahko pomagali svojim otrokom pri tolmačenju oglaševalskih sporočil.

1.8 EESO meni, da bi morali tudi javnost nasploh, zlasti pa družine in učitelje, ustrezno obveščati in izobraževati ter jim tako pomagali, da bi otroke bolj učinkovito zaščitili.

1.9 EESO poziva oglaševalce in sponzorje, naj v okviru pobud o samoregulaciji in soeregulaciji (ne samo že sprejetih, pač pa tudi pobud, ki jih je treba podpreti) sprejmejo in uporabljajo najvišje standarde za zaščito pravic otrok ter poskrbijo, da se tudi izvajajo.

1.10 EESO meni, da pravni okvir Skupnosti ne ustreza aktualnim potrebam v zvezi z zaščito pravic otrok v oglaševalskih sporočilih, zlasti tistih v avdiovizualnih medijih, na internetu in prek družbenih omrežij. Komisijo poziva, naj nemudoma preuči, ali je treba za dejansko zagotavljanje teh pravic sočasno sprejeti strožje ukrepe na več področjih.

⁽¹⁾ Na podlagi tega predloga je bil sprejet Sklep 2008/1351/ES, UL L 348, 24.12.2008, str. 118.

1.11 EESO poziva Evropski parlament in parlamente držav članic, naj si še naprej odločno prizadevajo za spoštovanje pravic otrok na tem posebnem področju.

2. Vpliv oglaševanja na otroke

2.1 EESO se zavzema za socialno tržno gospodarstvo, ki je ustrezno regulirano, da spodbuja zdravo in pravično konkurenco ter visoko raven zaščite potrošnikov; cilj je dokončno oblikovanje notranjega trga kot sredstva za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer Evropejcev, ob upoštevanju vrednot človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic.

2.2 EESO priznava, da ima pri tem oglaševanje v vseh oblikah pomembno vlogo, ki jo je dobro povzelo Mednarodno oglaševalsko združenje (*International Advertising Association – IAA*); slednje v svojem stališču poudarja predvsem vlogo oglaševanja pri razširjanju inovativnosti, spodbujanju ustvarjalnosti in razvedrila, zagotavljanju spodbud za konkurenco in povečevanju možnosti izbire. Odbor tudi ugotavlja, da je oglaševanje pomemben vir informacij in pojasnil za potrošnike, kar je tudi razlog in osnova za to, da se ureja na ravni Skupnosti.

2.3 V mnenju te vrste in s tem ciljem bi bilo smiselno del besedila posvetiti splošnemu vplivu medijev, zlasti televiziji, internetu in družbenim omrežjem, ki so postali najpomembnejši posrednik oglaševalskih sporočil otrokom in mladim kot uporabnikom ali zgolj gledalcem. Prav tako bi bilo koristno preučiti, kako se odnos otrok do družbenih medijev razlikuje glede na njihovo starost in okolje, iz katerega izhajajo. Obravnavati bi bilo treba tudi dobro znani pojav, ko otroci izbirajo "idole", "vzorke vedenja v družbi" ali "življenjski slog" kot dejavnike, ki opredeljujejo osebnost, kar se izkorišča pri oglaševanju⁽²⁾. Vendar pa bo treba ta vprašanja zaradi prostorske omejitve obravnavati kot znana, kar pomeni, da so vsi njihovi vidiki dobro znani in nesporni, zlasti kar zadeva vlogo prej navedenih medijev pri obveščanju, usposabljanju, izobraževanju in kratkočasenju mladih ter čas, ki ga ti namenjajo za te medije. Nekateri od teh vidikov so obravnavani tudi v drugih mnenjih EESO⁽³⁾, že pripravljenih ali še v pripravi.

3. Oglaševanje, pri katerem se za prenašanje najrazličnejših komercialnih sporočil uporabljajo otroci

3.1 V zvezi z oglaševanjem, pri katerem se za prenašanje sporočil uporabljajo otroci, velja opozoriti na vidike

človekovega dostojanstva in pravice otrok, ki so izrecno navedeni v številnih mednarodnih konvencijah in konvencijah Evropske unije, zlasti pa v določbah Listine o temeljnih pravicah (člena 1 in 2(c)) in še posebej v členih 24 in 32).

3.2 EESO meni, da je potrebna uskladitev na ravni Skupnosti, s katero bi poskrbeli za splošno prepoved oglaševanja, ki neprimerno uporablja in zlorablja podobe otrok na tematskih področjih, ki z njimi niso neposredno povezana.

4. Oglaševanje, namenjeno posebej otrokom

4.1 Otroci do določene starosti ne razlikujejo med oglaševanjem in realnostjo, zlasti kadar je oglaševalsko sporočilo bombastično ter se en in isti oglas ponavlja vedno znova. Nagibajo se k temu, da vsa sporočila sprejemajo kot resnična, na ta način pa jih je mogoče napeljati k potrošništvu pod prisilo. Ta učinek je toliko močnejši, kolikor bolj je otrok prikrajšan zaradi svojega socialnega in ekonomskega okolja. Otroci ne razumejo oglaševalskih sporočil in opozoril, zato ta ne morejo veljati za preventivna ali odvračalna.

4.2 Otroci iz različnih starostnih skupin poleg tega različno dojemajo oglaševanje. Do petega leta starosti niso zmožni razumeti razlike med oddajami in oglaševanjem. Tudi če jim kasneje to uspe, se še vedno ne zavedajo vloge prepričevanja, ki jo ima oglaševanje; to sposobnost razvijejo šele okoli osmega leta starosti in še takrat ne vsi. To pa še vedno ne pomeni, da so zmožni razumeti, da so oglaševalska sporočila enostranska, ker izpostavljajo zgolj pozitivne strani izdelkov, negativnih pa ne navajajo.

4.3 Če se starejšim otrokom zdi oglas zabaven, je njegov učinek večji, in čeprav pri svoji starosti bolje razumejo oglaševalska sporočila, to še ne pomeni nujno, da so tudi imuni na oglaševanje in njegove namere, kajti na voljo so še druge, bolj prefinjene in ravno tako učinkovite metode prepričevanja, ki vplivajo na njihovo vedenje.

4.4 Otroci s programi za medijsko vzgojo razvijejo svoje kognitivne in interpretacijske sposobnosti, kar pomeni, da se lahko bolje soočajo z oglaševanjem. Toda večja medijska pismenost staršev in otrok ter njihovo boljše razumevanje oglaševanja še ne zadostujeta, da bi preprečili škodljive učinke oglaševanja, namenjenega otrokom. Izredno pomembno je, da se otroke z intenzivnim medijskim opismenjevanjem in spodbujanjem prevzemanja lastne odgovornosti že v zgodnjem otroštvu začne pripravljati na njihovo bodočo vlogo potrošnikov. To pa ni rešitev za pereč problem bombastičnih, ponavljajočih se oglasov, prav tako pa ni mogoče zajeti vseh otrok, zlasti tistih, ki izhajajo iz slabšega socialnega in ekonomskega okolja, ali tistih, ki jih škodljivi učinki oglaševanja najbolj prizadenejo.

⁽²⁾ Na tem področju so bila objavljena že številna dela, ki jih tu ni treba podrobno naštevati, z izjemo študije Generalnega direktorata EP za notranjo politiko "Pravila pri oglaševanju in njihov učinek v novi direktivi o avdiovizualnih medijskih storitvah" (*Advertising Rules and Their Effects under the New Audiovisual Media Services Directive*) iz aprila 2009, ki je izjemno pomembna.

⁽³⁾ Glej naslednja mnenja: UL C 287, 22.9.1997, str. 11, UL C 407, 28.12.1998, str. 193, UL C 48, 21.2.2002, str. 27, UL C 61, 14.3.2003, str. 32, UL C 208, 3.9.2003, str. 52, UL C 157, 28.6.2005, str. 136; UL C 221, 8.9.2005, str. 87; UL C 325, 30.12.2006, str. 65, UL C 224, 30.8.2008, str. 61, UL C 77, 31.3.2009, str. 8, UL C 317, 23.12.2009, str. 43, UL C 128, 18.5.2010, str. 69, UL C 48, 15.2.2011, str. 138, UL C 24, 28.1.2012, str. 154, UL C 43, 15.2.2012, str. 34, UL C 229, 31.7.2012, str. 90, naslednja mnenja – o odgovorni rabi socialnih omrežij (Glej stran 31 tega Uradnega lista) naslednja mnenja in – o evropski strategiji za boljši internet za otroke (Glej stran 68 tega Uradnega lista).

4.5 Študije dokazujejo, da družina s svojo posredniško vlogo občutno ublaži učinke oglaševanja. Kljub temu pa ima vedno več tudi zelo majhnih otrok v svoji sobi že televizor in dostop do interneta, kar pomeni, da ju otroci uporabljajo sami in brez nadzora. Še en dejavnik, zaradi katerega so otroci še bolj dojemljivi za oglaševanje in metode trženja, je vedno večja prisotnost interneta v vsakodnevnem življenju celo najmlajših otrok. V osnutku poročila EP, ki je trenutno v pripravi, je pravilno ugotovljeno, da je internet družabnik mladih, pogosto celo bolj kot njihove družine, šola in prijatelji ⁽⁴⁾. Iz nedavnih študij, kot je *Kids online*, je razvidno, da ima že 38 % otrok v starosti od 9 do 12 let svoj spletni profil, medtem ko je v starostni skupini od 13 do 16 let takih otrok že 78 %. Številne blagovne znamke igrač in igric imajo internetne strani, na katerih se otroci lahko igrajo in zabavajo prek spleta, vendar pa so tudi tam tarča strategij za prepričevanje in lojalnost blagovni znamki.

4.6 Oglaševalska sporočila, namenjena otrokom, zlasti tista, ki **napeljujejo k pretirani potrošnji in posledično povzročajo prezadolženost**, lahko spodbujajo potrošniške navade, za katere je značilno pretiravanje, ter ustvarjajo nerealne želje, ki niso v skladu z resničnimi potrebami, in navidezen občutek "sreče". Iz statističnih podatkov je razvidno, da se 54 % mladoletnikov čuti prisiljenih v nakup določenih izdelkov zgolj zato, ker jih imajo tudi njihovi prijatelji. Povedano drugače: potrošnja vse bolj postaja dejavnik socialnega vključevanja.

4.7 Določeni oglasi, namenjeni otrokom, vplivajo na to, da ti potem nadlegujejo starše s prošnjami za nakup izdelkov. Družinski spori, povezani z izpostavljenostjo oglaševanju in zahtevami po nakupu stvari, se pojavljajo povsod, zlasti pogosti pa so v družinah, ki živijo v najslabših socialno-ekonomskih razmerah in v katerih otroci preživijo pred televizorjem največ časa. Ker družine z nizkimi dohodki nimajo dovolj denarja ali ker jim manjka sposobnosti za pogovor, so prav te družine tiste, ki plačajo najvišjo ceno oglaševanja.

4.8 Za potrošništvo, ki ga spodbuja oglaševanje, je značilno tudi, da k določenim blagovnim znamkam pritegne množice otrok in mladih, zaradi česar se tisti, ki si ne morejo privoščiti enakih izdelkov, znajdejo v težkem položaju. Eden od takih problemov je tudi ustrahovanje v šolah zaradi blagovnih znamk (*brand bullying*), ki močno prizadene otroke, ki ne uporabljajo določenih blagovnih znamk. To lahko povzroči vedenjske motnje ali veliko nezadovoljstvo, ti otroci se včasih počutijo izključeni, so tarče nasilja in zaradi vsega tega trpijo, to pa jih lahko privede do kriminala, predvsem k tatvinam ali ropom.

4.9 V zvezi z oglaševanjem, ki spodbuja **uživanje nezdrave hrane ali drugih izdelkov, ki so škodljivi ali nevarni za telesno in duševno zdravje**, je treba opozoriti na vpliv

otrok pri odločitvah o nakupu hrane, zlasti pa na njihovo nagnjenost do že pripravljenih jedi ali hitro pripravljene hrane. V oglaševanju, namenjenem otrokom, nenehno izkoriščajo moč slabih navad pri prehranjevanju. Debelost pri otrocih je že velikanski problem. Po podatkih potrošniške organizacije *Consumers International* je vsak deseti otrok na svetu čezmerno prehranjen ali debel, 22 milijonov otrok, starih manj kot pet let, velja za čezmerno prehranjene, glavni razlog pa je uživanje močno predelanih živil, ki vsebujejo veliko sladkorja in maščob.

4.10 Oglaševanje, povezano s hrano, zlasti v programih za otroke, doseže veliko otrok, to število pa še narašča, ker otroci vedno več časa preživijo pred televizorjem ter vedno bolj uporabljajo internet in družbena omrežja. Spremenila se je tudi vsebina oglasov; zdaj se v njih uporabljajo bolj prefinjene metode trženja izdelkov, to pa pomeni, da so bolj prepričljivi ⁽⁵⁾.

4.11 Oglaševanje lahko povzroči tudi motnje prehranjevanja, kot sta anoreksija in bulimija. Otroci in mladoletniki so pod vplivom telesnih tipov in videza mladih ljudi v oglasih. Vitek telesni tip, ki naj bi bil vzor lepote, mlade ljudi, zlasti dekleta, spodbuja k prehranjevalnim navadam, ki lahko ogrozijo življenje.

4.12 Ameriško združenje psihologov celo meni, da bi bilo treba oglaševanje za otroke, mlajše od osem let, omejiti (ali popolnoma prepovedati), saj otroci v tej starosti niso sposobni razumeti, da je namen oglasov v prepričevanju. S to prepovedjo naj bi omejili škodljive učinke oglaševanja, ki spodbuja nezdrave prehranjevalne navade, neti spore med starši in otroki zaradi zahtev po kupovanju izdelkov iz oglasov ter otroke izpostavlja nasilju ⁽⁶⁾.

4.13 Odbor meni, da bi morali ta vprašanja, ki jih nekatere države članice ⁽⁷⁾ in neevropske države že urejajo s svojo zakonodajo, vključiti tudi v predpise na evropski ravni. V zvezi z oglaševanjem, namenjenim posebej otrokom,

⁽⁵⁾ Avstralski avtor Kelly in drugi (2007) poudarjajo, da otroci v starosti od 5 do 12 let na teden vidijo povprečno 96 oglasov za prehranske izdelke, od katerih jih 63 vsebuje veliko maščob ali sladkorja (Kelly, B. P., Smith, B. J., King, L., Flood, V. M. & Bauman, A. (2007) *Television food advertising to children: the extent and nature of exposure*, Public Health Nutrition, zvezek 10, št. 11, str. 1234-1240. Copyright Cambridge University Press). Iz študije, ki so jo v ZDA pripravili Powell in drugi (2007), je mogoče razbrati, da se 27,2 % televizijske vsebine, ki ni del programa, nanaša na hrano, kar pomeni povprečno 23 oglasov dnevno (Powell LM, Szczypka G, Chaloupka FJ (2007) *Exposure to Food Advertising on Television Among US Children*, Archives of Pediatric and Adolescent Medicine, zvezek 161, str. 553-560).

⁽⁶⁾ <http://www.apa.org/pi/families/resources/advertising-children.pdf>

⁽⁷⁾ Oglaševanje v programih za otroke je trenutno popolnoma prepovedano v petih državah članicah, v štirih so za otroške programe sprejeli delno prepoved ali druge vrste omejitev ob določenih urah ali za določene vrste izdelkov, sedem držav pa je v otroških programih prepovedalo uporabo kakršnih koli sponzorskih logotipov. Glej http://ec.europa.eu/comm/avpolicy/reg/twtf/contact_comm/index_en.htm.

⁽⁴⁾ Osutek poročila o zaščiti mladoletnikov v digitalnem svetu, 2. april 2012, Odbor EP za kulturo in izobraževanje, poročevalka: Silvia Costa (PE486.198v01-00), na povezavi <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+COMPARL+PE-486.198+01+NOT+XML+V0//SL>

bi bilo treba določiti minimalno starost otrok, kot je predlagano v poročilu poslanca Evropskega parlamenta Kyriacos Triantaphylidesa⁽⁸⁾ in kot je bilo potrjeno tudi v resoluciji EP z 22. maja 2012⁽⁹⁾.

5. Oglaševanje, ki vpliva na otroke

5.1 Pri oglaševanju, ki lahko **resno vpliva na duševni in moralni razvoj otrok**, tudi če ni namenjeno posebej njim, je najbolj problematično **tisto, ki spodbuja nasilje ali nekatere vrste nasilnega vedenja**; med drugim so to oglasi za igrače ali igrice, ki povečujejo nasilno vedenje.

5.2 Iz zanesljivih študij je razvidno, kako škodljiva je izpostavljenost nasilju v nekaterih oglasih, ki se predvajajo v avdiovizualnih medijih, zlasti kadar to spodbuja napadalno vedenje ter povečuje dovzetnost za nasilje in sovražnost. Nasilne vsebine lahko vplivajo tudi na duševno zdravje, saj povzročajo anksioznost, strah, motnje spanja in hiperaktivnost.

5.3 V oglasih za izdelke, kot sta alkohol ali tobak, ki lahko škodujejo zdravju, se vedno pogosteje pojavljajo vidne osebnosti. Povezovanje načina življenja, ki velja za privlačnega, s takimi izdelki povečuje željo po njihovi uporabi in o njih ustvarja pozitivno podobo.

5.4 Normalen psihični in moralni razvoj otrok lahko ogrozi tudi **oglaševanje z erotično ali pornografsko vsebino, ki spodbuja perverzno, pervertirano ali izstopajoče spolno vedenje**. Velik del oglaševanja je seksističnega in seksualnega; ženske so v njem predstavljene kot objekti poželjenja in so pogosto v manj vredni ali servilni oziroma celo podrejeni vlogi. Pretirano seksualizirana, erotična ali celo pornografska vsebina oglasov poleg tega povzroča tudi zgodnjo seksualizacijo otrok. Kljub dejstvu, da so bile nekatere znane blagovne znamke prisiljene umakniti oglase, ki spodbujajo hiperseksualizacijo otrok, in ne glede na to, da je bila civilna družba ogorčena nad zlorabo teles mladoletnikov v oglaševanju, na evropski ravni nimamo jasne pravne opredelitve takšnih primerov.

5.5 Čeprav je to področje v več državah članicah zakonsko urejeno (čeprav na zelo različne načine, kar preprečuje nemoteno delovanje notranjega trga in kar ni mogoče utemeljiti s temeljnimi kulturnimi razlogi), Odbor meni, da bi ga bilo treba preučiti tudi na ravni Skupnosti.

6. Pravni okvir Skupnosti in njegove očitne pomanjkljivosti

6.1 Pri sedanjem pravnem okviru je treba opozoriti, da so nacionalni pravni predpisi in postopki v zvezi z otroki, ki so jih

sprejeli na področju oglaševanja (tj. tržnega komuniciranja v najširšem pomenu besede), v različnih državah članicah vse prej kot poenoteni.

6.2 Pravni okvir Skupnosti je pretirano zapleten in nejasen, v zakonodajo držav članic pa se večinoma prenaša ter se v njih izvaja na različne načine. To ugotavlja tudi Komisija sama v sporočilu *Skladen okvir za okrepitev zaupanja v enotni digitalni trg elektronskega poslovanja in spletnih storitev*⁽¹⁰⁾, v poročilu *O zaščiti otrok v digitalnem svetu*⁽¹¹⁾ ter v sporočilu *Evropska strategija za boljši internet za otroke*⁽¹²⁾. Večina držav članic se je omejila zgolj na minimalen prenos ustreznih direktiv Skupnosti, medtem ko nekatere druge⁽¹³⁾ uporabljajo strožje standarde, s katerimi celo prepovedujejo oglaševanje, namenjeno mladoletnikom⁽¹⁴⁾.

6.3 Res je, da v nobeni od določb v zakonodaji Skupnosti ni predvideno, da bi morali za zaščito mladoletnikov in človekovega dostojanstva izvesti kakršno koli predhodno preverjanje v skladu s temeljnimi načeli svobode izražanja, kakor je nedvoumno ugotovilo Evropsko sodišče za človekove pravice pri preučitvi s tem povezane evropske konvencije.

6.4 Vendar pa je temeljna napaka v priporočilu Sveta iz leta 1998 o *doseganju primerljive in učinkovite ravni zaščite mladoletnikov in človeškega dostojanstva*, v katerem je kot najpomembnejši cilj navedena konkurenčnost evropskih avdiovizualnih in informacijskih storitvenih dejavnosti. V priporočilu je pojasnjeno, da Evropska unija za ukrepanje v zvezi z avdiovizualno ali "spletno" vsebino, ki bi lahko škodila mladoletnikom ali vplivala na človekovo dostojanstvo, nima zakonodajnih pooblastil⁽¹⁵⁾; ti vidiki so obravnavani zgolj kot vprašanje "dobrega okusa in spodobnosti", ki se ne ureja na ravni Skupnosti⁽¹⁶⁾.

6.5 Države članice morajo v okviru tistega, kar velja za splošno zavezujoče, zgolj poskrbeti, da televizijski programi (za katere je tu treba razumeti, da vsebujejo tudi oglaševalska sporočila) ne vključujejo vsebin, ki bi lahko resno škodoval telesnemu, duševnemu ali moralnemu razvoju mladoletnikov, zlasti pornografskih vsebin ali nasilja brez razloga, razen če se pred njimi predvaja "akustično opozorilo" ali so označene z "vizualnim simbolom", oziroma če je z izbranim "časom predvajanja" ali s "tehničnimi sredstvi" zagotovljeno, da "mladoletniki na območju prenosa v normalnih razmerah ne bodo slišali ali videli takšnih programskih vsebin".

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 942 final, 11.1.2012.

⁽¹¹⁾ COM(2011) 556 final, 13.9.2011.

⁽¹²⁾ COM(2012) 196 final, 2.5.2012.

⁽¹³⁾ Glej opombo 6.

⁽¹⁴⁾ Sodišče Evropske unije je v primeru Švedske v sodbi z dne 9. julija 1997 potrdilo skladnost te prakse s pravnim redom EU (Konsumentombudsmannen (KO) proti De Agostini (Svenska) Förlag AB in TV-Shop i Sverige AB, združene zadeve C-34/95, C-35/95 in C-36/95).

⁽¹⁵⁾ EESO je v svojem mnenju, objavljenem v UL C 221, 8.9.2005, str. 87, jasno izrazil nasprotovanje temu pristopu.

⁽¹⁶⁾ Prim. Direktivo 2005/29/ES z dne 11. maja 2005, uvodna izjava 7 (UL L 149, 11.6.2005).

⁽⁸⁾ Dokument A7 – 0369/2011, 21.10.2011.

⁽⁹⁾ Dokument A7-0155/2012, zlasti točke 24, 28 in 29 (poročevalka: Maria Irigoyen Pérez).

6.6 V veljavni zakonodaji ni več omejitev o vstavljanju oglasov, če vstavljanje bistveno ne moti celovitosti programov, ker imajo sedaj "gledalci več možnosti, da se [...] izognejo oglaševanju". V tej zakonodaji niso posebej upoštewane specifične lastnosti otrok; ti so obravnavani kot pasivni gledalci.

6.7 Edine izrecne prepovedi na ravni Skupnosti, ki so v veljavi, se nanašajo na tobačne izdelke, zdravila in zdravljenje, ki so dosegljivi zgolj na recept, ter na "prikrito" ali "subliminalno" oglaševanje. Ta prepoved pa ne velja za "promocijsko prikazovanje izdelkov" (ki pa bi kljub temu "načeloma moralo biti prepovedano"), "če je gledalec ustrezno obveščen o promocijskem prikazovanju izdelkov". Za oglaševanje alkoholnih izdelkov poleg tega veljajo "stroga merila".

6.8 Zgolj za oglaševanje alkoholnih izdelkov je navedeno, da ne sme biti namenjeno izrecno mladoletnikom. Kar zadeva druge vidike škode za telesni, duševni ali moralni razvoj mladoletnikov (kot je neposredno spodbujanje otrok ali posredno spodbujanje njihovih staršev k nakupu blaga ali storitev, ki se oglašujejo, pri čemer se izkorišča njihova neizkušenost ali lahkovernost, oziroma oglaševanje, ki je del otroških programov, "o hrani in pijači, ki vsebujeta hranila in snovi s hranilnim ali fiziološkim učinkom, kot so zlasti maščobe, transmaščobne kisline, sol/natrij in sladkorji"), veljavna pravila vsebujejo le splošna priporočila oziroma se sklicujejo na "pravila ravnanja".

6.9 Treba je tudi opozoriti, da direktiva o nepoštenih poslovnih praksah sicer vsebuje tovrstno določbo, ki se nanaša na "jasno določljive skupine potrošnikov, ki so zaradi [...] starosti ali lahkovernosti še posebej dovzetni [...]", vendar pa se ta določba ne razlaga kot prepoved navedenih praks, v državah članicah pa jo tudi niso prenesli v svojo zakonodajo oziroma je ne izvajajo v tem smislu ⁽¹⁷⁾.

6.10 Temeljna načela so opredeljena v teh zakonskih določilih EU, pa tudi z drugimi tradicionalnimi instrumenti, na katerih temeljijo tudi zadnje spremembe primarne zakonodaje EU (Lizbonska pogodba in Listina Evropske unije o temeljnih pravicah).

6.11 Predstavniki oglaševalskega področja, še zlasti pa Evropska zveza za oglaševalske standarde (*European Advertising*

⁽¹⁷⁾ Člen 5(3) Direktive 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 (UL L 149, 11.6.2005). Komisija je pred kratkim objavila dobrodošlo sporočilo, na podlagi katerega pa je mogoče sklepati, da preučuje možnost urejanja "uporabe dvomljive ali prepovedane poslovne komunikacije" (opomba prev.: formulacija v slovenski različici dokumenta Komisije se nanaša na uporabo dvomljivih ali nedopustnih oglaševalskih sporočil); upati je, da bo vanjo vključila tudi prakse, ki jih obsoja v tem dokumentu (COM(2011) 942 final, 11.1.2012).

Standards Alliance – EASA) ⁽¹⁸⁾, so na svetovni ravni in v različnih državah članicah obenem pripravili sklop predpisov za samoregulacijo tržnih praks, kar jasno dokazuje, da se zavzemajo za zaščito otrok. To pa še ne pomeni, da je ustrezno poskrbljeno za spoštovanje otrok in njihovo zaščito, na kar so opozorili že mnogi mednarodni organi in organi Skupnosti, saj je otrokom treba zagotoviti telesni, duševni in moralni razvoj ter upoštevati njihove interese, si prizadevati za njihovo dobro počutje ter za ohranjanje družinskega okolja in družinskih vezi.

7. Oglaševanje, namenjeno otrokom in mladim, ter dokončno oblikovanje notranjega trga

7.1 Oglaševanje in trženje sta v Evropi zelo konkurenčen trg, za katerega so značilna nihanja v modnih trendih in občutljivost za posledice gospodarske in finančne krize. Velike razlike v nacionalnih zakonodajah na področju oglaševanja lahko vplivajo na rezultate, prav tako pa lahko ovirajo razvoj te dejavnosti na notranjem trgu ter povzročajo diskriminacijo in manj pošteno konkurenco. Zlasti v sektorju oglaševanja za otroke in mlade, ki se trenutno močno širi, velike razlike v nacionalnih zakonodajah in različne zahteve postavljajo oglaševalska podjetja v neenak položaj, pri čemer porabijo več denarja za prilagoditev svojih kampanj različnim zakonskim obveznostim in zahtevam. Te razlike spodbujajo tudi manj poštene konkurenčne prakse kot način izogibanja tem težavam in pridobivanja novih trgov. Uskladitev zakonodaje, ki pomeni uvedbo podobnih pogojev v celotni Evropi, da bi se na tem področju oblikoval notranji trg, lahko odločilno prispeva k zagotovitvi bolj preglednega trga, na katerem lahko vsa oglaševalska podjetja poslujejo na podlagi svojih znanj, spretnosti in sposobnosti z namenom, da se učinkovito zadovoljijo potrebe potrošnikov, ne pa izkoristijo razlike v nacionalnih zakonodajah v škodo zdrave in poštene konkurence.

8. Pravna podlaga za usklajeno ukrepanje na ravni Skupnosti na področju oglaševanja, namenjenega otrokom in mladim

8.1 Pravna podlaga za direktive Skupnosti, ki urejajo oglaševanje na ravni EU, so bile doslej običajno določbe Pogodbe o dokončnem oblikovanju notranjega trga (danes sta to člena 26 in 114), čeprav so bile močno spremenjene. To je zagotovo pomembna zadeva, vendar ne bi smela biti edina. Pri drugih zakonodajnih pobudah Skupnosti, ki se nanašajo izključno na televizijske oddaje, je bilo za pravno podlago uporabljeno takratno besedilo o pravici ustanavljanja in storitvah, ki je bilo močno spremenjeno in sedaj ustreza členu 49 in naslednjim členom ter členu 56 in naslednjim členom. V pobudah o zaščiti otrok in otroški pornografiji, ki so nastale kasneje, toda še pred sprejetjem sedanje Lizbonske pogodbe, so bile kot pravna podlaga uporabljene določbe v zvezi s sodelovanjem v kazenskih zadevah.

⁽¹⁸⁾ V tej zvezi velja opozoriti na interes GD za informacijska omrežja, vsebine in tehnologijo za pripravo evropskega kodeksa dobre prakse (19.3.2012).

8.2 Opozoriti velja, da so bili vsi ti vidiki v sedanji Lizbonski pogodbi znatno spremenjeni, saj je v njej cela vrsta novih možnosti za ukrepanje na ravni Skupnosti, ki jih moramo znati razlagati in uporabiti. Najpomembnejša sprememba je bila vključitev Listine Evropske unije o temeljnih pravicah v primarno zakonodajo EU. Temu je sledila sprememba pravne narave sodelovanja v kazenskih in civilnih zadevah, spremenjene pa so bile tudi številne druge določbe Pogodbe, kot na primer tiste o dokončnem oblikovanju notranjega trga, zaščiti potrošnikov in spoštovanju človekovega dostojanstva. Tudi Komisija je svoj nedavni predlog uredbe o varstvu podatkov utemeljila z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah in prej navedenimi določbami Lizbonske pogodbe.

8.3 Vprašanje oglaševanja, namenjenega otrokom in mladim, je predvsem vprašanje državljanstva in zaščite temeljnih pravic; členi 1, 3, 24, 33 in 38 prej navedene listine predstavljajo vsebinsko pravno podlago, ki popolnoma upravičuje potrebo po ukrepanju na ravni Skupnosti. K tem določbam bi bilo treba nedvomno dodati tudi člene 2, 3(5) in 6 PEU ter člene 4, 9 in 10 PDEU.

8.4 Na tem področju imajo (v Svetu ali v okviru okrepljenega sodelovanja (člen 20 PEU)) pomembno vlogo vlade držav članic,

pa tudi nacionalni parlamenti (pod pogoji iz člena 12 PEU), ki naj bi za to prevzeli odgovornost.

8.5 Eden najpomembnejših ciljev na tem področju je tudi dokončno oblikovanje notranjega trga, zato je treba upoštevati tudi člen 3(3) PEU ter člena 26 in 114 ter naslednje člene PDEU. Člena 12 in 169 PDEU poleg tega nudita nove možnosti za zaščito potrošnikov. Kar zadeva postopkovna vprašanja, člen 67 in naslednji člani, zlasti člena 81 in 82 PDEU, zagotavljajo podlago za civilni in kazenski okvir, ki bo dopolnil pravni okvir za zaščito otrok in mladih na tem področju.

8.6 Pristop Skupnosti glede tega vprašanja je poleg tega usklajen z načeli subsidiarnosti in sorazmernosti (člen 5(3) in (4) PEU); države članice s svojimi nacionalnimi sistemi ne morejo v zadostni meri same uresničiti cilja v zvezi s čezmejno razsežnostjo. Cilj pobude bi bilo zato bolje doseči z ukrepanjem na ravni Unije v skladu z načelom subsidiarnosti. Področje uporabe pobude bi bilo treba poleg tega omejiti na tiste vidike, kjer se pojavljajo konkretni problemi, izpustili pa bi vidike, ki jih je mogoče bolje urejati z nacionalno zakonodajo, s čimer bi ustrezno upoštevali načelo sorazmernosti.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pravicah ranljivih skupin na delovnem mestu – zlasti diskriminacija zaradi spolne usmerjenosti (mnenje na lastno pobudo)

(2012/C 351/03)

Poročevalec: **Thomas JANSON**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. januarja 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Pravice ranljivih skupin na delovnem mestu – zlasti diskriminacija zaradi spolne usmerjenosti.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. septembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 130 glasovi za, 4 glasovi proti in 14 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Vsakršna diskriminacija posameznikov zaradi njihove pripadnosti določeni skupini pomeni grožnjo demokraciji, utemeljeni na človekovih pravicah, ter gospodarskemu razvoju EU. Po mnenju EESO je EU dolžna zagotoviti usklajen pristop za izpolnitev ciljev na tem področju ⁽¹⁾.

1.2 Učinkovito spopadanje z diskriminacijo terja proaktivne ukrepe, ki temeljijo na udeležbi različnih akterjev in sodelovanju predstavnikov prikrajšanih skupin s socialnimi partnerji.

1.3 EESO v tem mnenju ugotavlja, da si je treba v zvezi z diskriminacijo zaradi spolne usmerjenosti dejavneje prizadevati za zmanjšanje tveganja, da se diskriminacija sploh pojavi. To pomeni, da je treba več sredstev nameniti raziskavam diskriminacije pri zaposlovanju ter oblikovati tudi časovni načrt za izpolnitev cilja, da se dokončno odpravi diskriminacija zaradi spolne usmerjenosti.

1.4 Jasno je, da je gospodarska in socialna kriza resno prizadela ranljive skupine na trgu dela. Zaradi zmanjševanja sredstev v sistemih socialnega varstva v EU se povečuje brezposelnost, povečala pa se je tudi možnost ksenofobije, homofobije ter drugih diskriminatornih in žaljivih oblik govora in vedenja. EESO meni, da morajo biti EU in države članice bolj učinkovite in odkrite pri ocenjevanju tveganj za ranljive skupine, ki jih prinaša zmanjševanje sredstev, in morajo ukrepati za njihovo zmanjševanje.

1.5 Odbor ugotavlja, da so v EU opazne precejšnje razlike pri obravnavi oseb LGBT ⁽²⁾, in je globoko zaskrbljen zaradi diskriminacije, s katero se soočajo. Ta diskriminacija pomeni grožnjo temeljnim vrednotam EU in svobodi gibanja.

1.6 EESO zato poziva Komisijo, naj pripravi časovni načrt za boj proti diskriminaciji oseb LGBT, in opozarja, da je treba vključiti vidik LGBT v vsa področja politik.

1.7 EESO poudarja, da morajo civilna družba in vlade sodelovati v boju proti stereotipom ter javnost ozaveščati o pravicah oseb LGBT. Diskriminacijo zaradi spolne usmerjenosti in spolne identitete je treba dejavno vključiti v razprave in pogajanja med socialnimi partnerji. V tem smislu EESO opozarja na priložnosti za mreženje, s katerimi je mogoče spodbujati enake možnosti in odkritost na delovnem mestu.

1.8 EESO poudarja, da je seznanjenost z zakonodajo in pravili EU na področju diskriminacije na delovnem mestu pomembna tako za posameznike kot tudi za delodajalce in sindikate. Skoraj 45 % državljanov EU ne ve, da obstajajo zakoni proti diskriminaciji zaradi spolne usmerjenosti, in EESO meni, da so potrebne ciljno usmerjene kampanje ozaveščanja za odpravo tega problema.

1.9 EESO se zaveda posebnih težav, s katerimi se soočajo številni transseksualci, in meni, da je treba te težave obravnavati v ločenem poročilu.

⁽¹⁾ Člen 21 Listine EU o temeljnih pravicah navaja: "Prepovedana je vsakršna diskriminacija na podlagi spola, rase, barve kože, etničnega ali socialnega porekla, genetskih značilnosti, jezika, vere ali prepričanja, političnega ali drugega mnenja, pripadnosti narodnostni manjšini, premoženja, rojstva, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti."

⁽²⁾ Lezbijke, geji, biseksualci in transseksualci.

2. Razlogi za boj proti diskriminaciji

2.1 Evropska unija temelji na načelih svobode, demokracije, spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravnih države. Člen 19 Pogodbe o delovanju Evropske unije pooblašča EU, da "sprejme ustrezne ukrepe za boj proti diskriminaciji na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti". Boj proti vsem vrstam diskriminacije in njeno preprečevanje sta bistvenega pomena za legitimnost Evropske unije. Člen 21 Listine EU o temeljnih pravicah prepoveduje kakršno koli diskriminacijo na podlagi spola, rase, barve kože, etničnega ali socialnega porekla, genetskih značilnosti, jezika, vere ali prepričanja, političnega ali drugega mnenja, pripadnosti narodnosti manjšini, premoženja, rojstva, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.

2.2 Za izpolnitev ciljev Pogodbe so bile sprejete številne direktive, med drugim Direktiva 2006/54/ES o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (preoblikovano), Direktiva 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu in Direktiva 2000/43/ES o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost. Zaščita pred spolno ali rasno diskriminacijo je veliko obsežnejša kot zaščita pred diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja, starosti, invalidnosti ali spolne usmerjenosti, kar morda vpliva na odločitve ljudi o delu ali študiju v drugi državi članici ali potovanju tja.

2.3 Čeprav enaka obravnava pomeni predvsem spodbujanje človekovih pravic, pa se nanaša tudi na kar najbolj učinkovito izkoriščanje vseh virov EU. Diskriminacija je zapravljanje virov in prizadete skupine vodi v socialno izključenost. Trenutna globoka gospodarska in socialna kriza v EU, zaradi katere so številne države znižale sredstva, namenjena sistemom socialne varnosti, in zmanjšala plače, še poslabšuje razmere za najbolj ranljive skupine. Zato so različne protidiskriminacijske direktive EU ključne za zaščito skupin, ki jim grozi diskriminacija, in spodbujanje njihovega vključevanja na trg dela. Dejanska dolžnost držav članic je, da zagotovijo uporabo določil teh direktiv v praksi.

2.4 EESO je objavil več mnenj, v katerih je izrazil svoja stališča do različnih oblik diskriminacije. Pozdravil je Komisijin predlog Direktive o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (2000/43/ES) ⁽³⁾. Prav tako je podprl zamisel o predlogu za posebno direktivo o prepovedi diskriminacije na podlagi vere, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti pri zaposlovanju in v poklicih, ter izpostavil, da bi morala za vse prebivalce držav članic veljati vsaj minimalna raven zaščite in sodnega varstva pred diskriminacijo. Odbor je pozval k odločnejšim prizadevanjem pri raziskavah in

⁽³⁾ UL C 77, 31.3.2009, str. 102.

oblikovanju gospodarskih razlogov proti diskriminaciji ter izrazil obžalovanje, da direktiva ne omenja diskriminatornih navodil ali pritiskov za različne oblike diskriminacije.

2.5 Okvirna direktiva se nanaša na neposredno in posredno diskriminacijo. O posredni diskriminaciji govorimo, kadar obstaja možnost, da bi bil posameznik dejansko prikrajšan zaradi navidezno nediskriminatorne določbe ali navidezno nevtralnih meril ali praks ⁽⁴⁾.

2.6 EESO je pripravil tudi mnenje o predlogu direktive Sveta o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost ⁽⁵⁾, ki pa še ni bilo sprejeto. Pozdravil je predlog direktive, ki bo po njegovem v celotni EU zagotovila skladne standarde za zaščito pred vsemi oblikami diskriminacije, navedenimi v členu 13 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti (zdaj členu 19 Pogodbe o delovanju Evropske unije). Vendar je hkrati izrazil obžalovanje, da direktiva ustrezno ne obravnava vprašanja večplastne diskriminacije, in pozval Komisijo, naj o tej temi predloži priporočilo. EESO poziva Svet, naj sprejme odločitev o tej temi in tako okrepi pravice ranljivih oseb.

2.7 Odbor je v več mnenjih o vprašanih diskriminaciji (npr. starostnikov, državljanov tretjih držav ali Romov) med drugim navedel naslednje ⁽⁶⁾:

- prizadevanja za boj proti diskriminaciji je treba vključiti v vsa področja dejavnosti ter v proračun EU in nacionalne proračune;
- treba je oblikovati kazalnike, ki bodo omogočali pridobivanje podatkov o dejanskem stanju;
- izvajanje nediskriminatornih politik je treba povezati s strategijo Evropa 2020;
- tako na evropski kot na nacionalni ravni je treba opredeliti ustrezne in učinkovite mehanizme izvajanja in spremljanja;

⁽⁴⁾ Direktiva Sveta 2007/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu.

⁽⁵⁾ UL C 182, 4.8.2009, str. 19.

⁽⁶⁾ UL C 318, 29.10.2011, str. 69; UL C 354, 28.12.2010, str. 1; UL C 347, 18.12.2010, str. 19; UL C 376, 22.12.2011, str. 81; UL C 182, 4.8.2009, str. 19; UL C 77, 31.3.2009, str. 102; UL C 10, 15.1.2008, str. 72; UL C 110, 30.4.2004, str. 26; UL C 318, 23.12.2006, str. 128; UL C 77, 31.3.2009, str. 115; UL C 318, 29.10.2011, str. 50; UL C 204, 9.8.2008, str. 95; UL C 256, 27.10.2007, str. 93.

- z več in kakovostnejšimi delovnimi mesti bo mogoče obvarovati in izboljšati ekonomsko neodvisnost ranljivih skupin;
- odgovornost za družine in gospodinjstva mora biti pravično razdeljena med spola, medtem ko morajo pravice socialne varnosti veljati za posameznika;
- treba je oblikovati institucionalne strukture, kot je Evropski odbor za invalidnost;
- obstaja tveganje, da se bodo zaradi gospodarske in socialne krize povečali nestrpnost, ksenofobija, rasizem in homofobija v Evropi;
- vključevanje je večplasten in dolgoročen socialni proces z več razsežnostmi, v katerem so udeleženi številni akterji, predvsem na lokalni ravni.

2.8 Niti EESO niti Komisija še nista namensko in natančno obravnavala diskriminacije zaradi spolne usmerjenosti in za zdaj še ni časovnega načrta za zmanjšanje tveganja diskriminacije oseb LGBT. To mnenje namenja posebno pozornost diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti, saj EESO meni, da si je treba prizadevati za razvoj politik na tem področju. Hkrati je treba opozoriti, da obstajajo tudi druge ranljive skupine, ki niso zajete v naštetih oblikah diskriminacije, a imajo prav tako težave pri dostopu na trg dela ali obstanku na njem. Politike morajo biti zato oblikovane tako, da zagotovijo dostop vsem.

3. Razmere na trgu dela za osebe LGBT

3.1 Težave z izvajanjem zakonodaje (7)

3.1.1 Agencija za temeljne pravice (FRA) je leta 2009 objavila dve poročili (8), v katerih je analizirala položaj oseb LGBT; nekateri sklepi Agencije so predstavljeni v nadaljevanju. Ena od prvotnih ugotovitev je ta, da obstaja hierarhija razlogov za diskriminacijo, pri čemer je zaščita pred diskriminacijo zaradi spola, rase in narodnosti močnejša od zaščite pred drugimi oblikami diskriminacije. Vendar si države članice vse bolj prizadevajo za enako raven zaščite pred različnimi oblikami diskriminacije.

3.1.2 Po podatkih FRA 18 držav članic pri izvajanju direktive o enakosti pri zaposlovanju upošteva več kot samo minimalne standarde glede diskriminacije zaradi spolne usmerjenosti. Večina držav članic je tako vpeljala zakone, s katerimi zagotavlja zaščito pred diskriminacijo zaradi spolne usmerjenosti zunaj

področja zaposlovanja. Približno 20 držav članic ima organ, ki je zadolžen za obravnavo primerov diskriminacije zaradi spolne usmerjenosti.

3.1.3 FRA v svojih poročilih obravnava tudi svobodo gibanja oseb LGBT, ki je pomemben element enotnega trga dela v EU. V zvezi s tem je treba opozoriti, da je družinsko pravo v zakonodajni pristojnosti držav članic, kar pomeni, da imajo države članice različna pravila glede istospolnih parov. Tradicije držav se razlikujejo tudi v smislu, na primer, odnosa do istospolnih zakonskih zvez in partnerstev, kar med drugim pomeni, da lahko pride do težav pri uresničevanju pravice do prostega gibanja oseb.

3.1.4 FRA ugotavlja, da se istospolni pari soočajo z velikimi ovirami pri uresničevanju svojih pravic do svobode gibanja, ne glede na to, ali so poročeni, živijo v registrirani partnerski zvezi ali dolgotrajni stabilni zvezi. Agencija poudarja, da je to v številnih primerih neposredna diskriminacija in da je treba pojasniti obveznosti, ki jih imajo države članice na podlagi Direktive o prostem gibanju (9).

3.2 Sodišče Evropske unije

3.2.1 Sodišče je obravnavalo dva primera diskriminacije zaradi spolne usmerjenosti, in sicer *Römer* in *Maruko*. V primeru *Römer* je odločilo, da je direktiva o enakosti pri zaposlovanju izključevala upokojenca, ki je živel v registrirani partnerski zvezi in prejemal nižjo dodatno starostno pokojnino kot drugi upokojenec, ki je živel v zakonski zvezi, ter da je bil to primer neposredne diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti, saj sta bila v skladu z nacionalno zakonodajo, kar zadeva pokojnino, oba upokojenca pravno in dejansko v primerljivem položaju.

3.2.2 V primeru *Maruko* je sodišče prav tako odločilo, da je direktiva v nasprotju z zakonom, v skladu s katerim preživeli partner po smrti svojega življenjskega partnerja ne prejme enakega izplačila za preživele osebe kot preživeli zakonec. Vendar je hkrati presodilo, da je v pristojnosti nacionalnega sodišča, da ugotovi, ali je preživeli življenjski partner v primerljivem položaju z zakoncem. Poleg tega je opozorilo, da so na tem področju v EU velika neskladja ter da je na splošno premalo enakosti med zakonsko zvezo in drugimi oblikami pravno priznanih razmerij.

3.3 Težave, povezane z diskriminacijo na delovnem mestu

3.3.1 *Težko je biti odkrit o spolni usmerjenosti na delovnem mestu.* Študije kažejo, da so osebe LGBT pogosto "nevidne" na trgu dela, največkrat zaradi strahu pred preganjanjem. Pogosto se izogibajo druženju s sodelavci, da jih ne bi odkrili. Predvsem

(7) Ta del mnenja temelji na poročilih Agencije za temeljne pravice (FRA) in Evropske konfederacije sindikatov (ETUC).

(8) Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation in the EU Member States: Legal Analysis and Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II - The Social Situation (Homofobija in diskriminacija zaradi spolne usmerjenosti v državah članicah EU: pravna analiza ter homofobija in diskriminacija zaradi spolne usmerjenosti in spolne identitete v državah članicah EU: II. del – družbene razmere).

(9) Direktiva 2004/38/ES o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic.

pa se bojijo seznaniti nadrejene s svojo spolno usmerjenostjo. Stopnja odkritosti je še zlasti pod povprečjem v nekaterih sektorjih, kot sta vojska in cerkev.

3.3.2 *Zaradi specifičnih težav je težko delati.* Osebe LGBT na trgu dela so v drugačnem položaju kot druge ranljive skupine, ker odkritost o njihovi spolni usmerjenosti vpliva na njihovo poklicno življenje. Številni razvijejo strategije, s katerimi prikrivajo svojo spolno usmerjenost, na primer tako, da zamenjajo temo pogovora ali zapustijo pogovor na delovnem mestu. Študije kažejo, da tovrstni stalni napor, kako shajati na delovnem mestu, vplivajo na zdravje in storilnost. Posledica diskriminacije, s katero se soočajo lezbijke, geji, biseksualci in transseksualci v EU, je socialna izključenost zaradi sramu, kar vpliva tako na posameznike kot tudi na udeležbo na trgu dela. Po mnenju EESO si morajo različne institucije EU dejavno prizadevati za boj proti tovrstni izključenosti.

3.3.3 *Težko je uveljavljati pravice na trgu dela.* Ljudje, ki so tarča diskriminacije zaradi spolne usmerjenosti, morajo imeti na voljo mehanizme za pritožbe in dostop do nacionalnega organa, ki obravnava pritožbe zaradi tovrstne diskriminacije. V številnih državah članicah takega organa ni.

3.3.4 *Nepripravljenost za vlaganje pritožb.* Število dokumentiranih primerov diskriminacije zaradi spolne usmerjenosti je presenetljivo majhno. Razlog za to je verjetno, ker osebe LGBT ne želijo javno spregovoriti o svoji spolni usmerjenosti, mogoče pa je tudi, da se ne zavedajo dovolj svojih pravic. Poleg tega tudi tvegajo, da bodo zaradi pritožbe izgubile službo. V nekaterih primerih je pomembno, da družba zaščiti ljudi, ki vložijo pritožbo, da se tako preprečijo negativne posledice pritožb.

3.3.5 *Premajhna ozaveščenost.* Raziskava Eurobarometra je razkrila pomanjkljivo seznanjenost ljudi s protidiskriminacijsko zakonodajo. Skoraj polovica (45 %) državljanov EU ne ve, da obstajajo zakoni, ki prepovedujejo diskriminacijo zaradi spolne usmerjenosti pri zaposlovanju. Študija Evropske konfederacije sindikatov (ETUC) je pokazala, da sindikati preslabo poznajo politike in dejavnosti v zvezi z LGBT. Šibko zavedanje pravic zaposlenih se odraža v splošnem pomanjkanju informacij in podatkov o položaju in izkušnjah ljudi z drugačno spolno

usmerjenostjo. Raziskave kažejo, da je ozaveščenost o spolni usmerjenosti ali spolni identiteti na delovnem mestu zelo nizka. Zaradi vsesplošne slabe ozaveščenosti ljudje z drugačno spolno usmerjenostjo zelo težko spregovorijo z delodajalci ali sindikati o spolni identiteti ali diskriminaciji zaradi spolne usmerjenosti. Zato si je treba prizadevati za večjo ozaveščenost, zlasti tam, kjer je ta trenutno slaba, da se izboljša poznavanje pravic državljanov EU.

3.3.6 *Pravno varstvo in drugi ukrepi za zmanjšanje diskriminacije.* Nekaterе države so z uvedbo pravnega varstva in večjo podporo enakopravnosti na nacionalni ravni na splošno izboljšale ozaveščenost javnosti, kar je prineslo pozitivne spremembe v sindikatih in pri delodajalcih. Študija FRA le redko omenja odgovornost delodajalcev, kar še poudarja pomen odgovornosti uprave. Upravljanje raznolikosti in kultura odprtosti imata za osebe LGBT pozitiven vpliv na delovnem mestu. Upravljanje raznolikosti morda ne more preprečiti diskriminacije, a je pomemben prvi korak, ki ga lahko naredi organizacija.

3.3.7 *Obseg diskriminacije.* Izvedenih je bilo veliko študij, ki so želele oceniti obseg diskriminacije oseb LGBT na delovnem mestu. Njihovi rezultati kažejo, da slaba polovica vprašanih v službi ne razkrije svoje spolne usmerjenosti, medtem ko se približno tretjina do polovica tistih, ki odkrito spregovorijo o svoji spolni usmerjenosti na delovnem mestu, srečuje z neposredno diskriminacijo ali žaljivkami in predsodki.

3.3.8 V EU je bilo izpeljanih že veliko projektov, v katerih so sodelovali delodajalci, sindikati in prostovoljski sektor in ki jih je Komisija finančno podprla ter tako poudarila njihovo veljavnost in pomen. V Franciji so delodajalci in sindikati v enem sektorju sklenili sporazum o enakih pravicah istospolnih družin. Švedska sindikalna konfederacija Vision zagotavlja usposabljanje o vprašanih glede LGBT z namenom ozaveščanja o diskriminaciji na delovnem mestu. Izkušnje kažejo, da je s sodelovanjem povsem mogoče spremeniti razmere na trgu dela za ljudi z drugačno spolno usmerjenostjo. Odbor z obžalovanjem ugotavlja, da so takšne dejavnosti redkost, zato poziva Evropsko komisijo k razširjanju primerov dobre prakse, socialne partnerje pa k bolj aktivnemu delovanju v boju proti diskriminaciji oseb LGBT na delovnem mestu.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prispevku migrantov podjetnikov h gospodarstvu EU (mnenje na lastno pobudo)

(2012/C 351/04)

Poročevalka: **ga. KING**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. januarja 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Prispevek migrantov podjetnikov h gospodarstvu EU.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. septembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 135 glasovi za, 2 glasovoma proti in 10 vzdržanimi glasovi.

1. Povzetek in priporočila

1.1 Prispevek podjetniških dejavnosti migrantov v Evropi je v zadnjem desetletju vse večji. Ti podjetniki prispevajo h gospodarski rasti in zaposlovanju, pogosto oživijo zapostavljene obrti in rokodelstvo ter so vse bolj udeleženi pri zagotavljanju blaga in storitev z dodano vrednostjo. Prav tako so tudi pomembna povezava s svetovnimi trgi in so pomembni za vključevanje migrantov na trg dela, saj ustvarjajo delovna mesta zase, vse bolj pa tudi za priseljence in domačine ⁽¹⁾.

1.2 EU je javno priznala, da lahko migranti podjetniki ključno prispevajo k trajnostni rasti in zaposlovanju. Pomembno pa je, da se to priznanje ne obravnava ločeno od nujnih prednostnih nalog oblikovalcev politik EU. Dinamičen, trajosten in v rast usmerjen sektor migrantov podjetnikov bi moral dejansko biti del strategije za rast in delovna mesta, Akta za mala podjetja, strategije Evropa 2020 in novega programa COSME, saj je bil v njih že izpostavljen pomen visoke stopnje rasti in MSP z dodano vrednostjo, ki so v ospredju gospodarstva EU, usmerjenega v trajnostno rast.

1.3 Migranti podjetniki tudi izboljšujejo družbene možnosti migrantov, ustvarjajo več družbenega vodenja, dajejo zgled v družbi, zlasti za mlade, povečujejo samozaupanje ter spodbujajo socialno kohezijo z oživljanjem ulic in sosesk.

1.4 Odbor pozdravlja sporočilo Komisije ⁽²⁾, ki priznava "pomembno vlogo migrantov kot podjetnikov" in navaja, da bi bilo treba okrepiti tudi "njihovo ustvarjalnost in inovativnost". EESO pozdravlja tudi ugotovitev, da bo "spodbujanje

nadnacionalnega podjetništva z bolj dinamično strategijo dajalo prednost podjetnikom, ki delujejo v državah članicah EU in partnerskih državah. Taka podjetja lahko ustvarjajo delovna mesta v državah izvora ter prinašajo koristi v smislu vključevanja migrantov in spodbujanja trgovine med državami."

1.5 Zaradi vse višje brezposelnosti je ustvarjanje kakovostnih delovnih mest ključna prednostna naloga EU in je zato zdaj še pomembnejše, da oblikovalci politik EU priznajo pomemben prispevek podjetij v lasti migrantov za gospodarstvo EU, tako na lokalni ravni kot vse bolj tudi na mednarodnih trgih, na katerih še vedno obstaja povpraševanje po blagu in storitvah iz EU. To je v skladu s strategijo Komisije, katere cilj je pomagati malim in srednje velikim podjetjem, da razširijo poslovanje zunaj EU, saj mednarodna dejavnost krepi rast in konkurenčnost ter podpira dolgoročno vzdržnost podjetij v EU.

1.6 Odbor priporoča, da se okrepi "ustvarjalnost in inovativnost" migrantov podjetnikov, na ravni EU ter nacionalni in lokalni ravni pa sprejmejo posebni ukrepi. Tako bi odpravili diskriminacijo in ustvarili enake pogoje za vse, da bi lahko prispevali k vključujoči rasti in kakovostnim delovnim mestom.

1.6.1 Na ravni EU bi oblikovalci politik morali:

— v okviru strategije Evropa 2020 priznati potencial podjetništva migrantov za večjo gospodarsko rast;

— v evropski strategiji zaposlovanja priznati potencial podjetništva migrantov za ustvarjanje delovnih mest. Trenutno se ta strategija osredotoča zgolj na plačano zaposlitev kot sredstvo vključevanja migrantov;

⁽¹⁾ Rath, J., Eurofound (2011), *Promoting ethnic entrepreneurship in European cities* (Spodbujanje etničnega podjetništva v evropskih mestih), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

⁽²⁾ Evropski program za vključevanje državljanov tretjih držav, COM(2011) 455 final in SEC(2011) 957 final.

- v evropski politiki vključevanja migrantov priznati pomen podjetništva migrantov;
- skupaj z Eurostatom in državami članicami opredeliti in zbrati zanesljive in usklajene statistične podatke o gospodarskem in družbenem prispevku migrantov podjetnikov v vsej EU. To bi EU pomagalo, da bolje oblikuje politike priseljevanja;
- še naprej spodbujati javno podporo za podjetnike, da se preprečijo negativne posledice za inovacije, podjetništvo in rast podjetij, ker perspektivno podjetje nima možnosti za dostop do ustreznih sredstev;
- oblikovati okvir za povečanje ozaveščenosti ter spodbujati izmenjavo dobrih praks v programih, ki krepijo zmogljivosti in možnosti preživetja migrantov podjetnikov;
- razviti strateška partnerstva z državami izvora, ki si proaktivno prizadevajo, da bi skupnosti diaspore v EU neposredno vključili v podjetniške dejavnosti tako v državi izvora kot v EU;
- po potrebi uporabiti trgovinske sporazume kot mehanizem za spodbujanje skupnih podjetniških dejavnosti med migranti podjetniki iz EU in njihovimi državami izvora. Tako bo zagotovljena podpora v okviru strategije EU za pomoč malim in srednje velikim podjetjem pri širitvi njihove dejavnosti zunaj EU.

1.6.2 Države članice EU bi morale:

- priznati in spodbujati podjetništvo migrantov kot del širše politike vključevanja;
- pregledati zakonodajni in strukturni okvir za ustanavljanje podjetij na splošno, pri čemer je treba zmanjšati nepotrebne upravne zahteve, ki so lahko ovira za ustanavljanje podjetij;
- zmanjšati tveganje nezakonitega priseljevanja, zlasti nezakonitega zaposlovanja, z izvajanjem Direktive 2009/52/ES⁽³⁾ Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2009. Člen 14 te direktive državam članicam nalaga, da "zagotovijo, da se na njihovem ozemlju izvajajo učinkoviti in ustrezni inšpekcijski pregledi";
- prispevati k povečanju stopenj dolgoročne zaposlitve z zagotavljanjem večje podpore obstoječim podjetjem migrantov, zlasti podjetjem, ki jih vodijo ženske in mladi, da bi ta podjetja postala bolj vzdržna;
- povečati ozaveščenost in okrepiti zmogljivosti posredniških organizacij, kot so trgovinska združenja, trgovinske zbornice

in zadruga, da bodo lahko tem podjetjem zagotovile podporo pri izpolnjevanju pravnih zahtev, kot so delovno-pravni in davčni predpisi.

1.6.3 Lokalne oblasti in civilna družba, vključno s socialnimi partnerji, bi morale:

- nadaljevati programe, ki krepijo človeški in socialni kapital migrantov podjetnikov z zagotavljanjem različnih storitev, kot so svetovanje in obveščanje, usposabljanje, mrežno povezovanje in mentorstvo;
- ustvarjati ali povečati priložnosti za migrante podjetnike z izboljšanjem dostopa njihovih organizacij do osrednjih organizacij;
- povečati vzdržnost podjetij migrantov. Več pozornosti je treba nameniti obstoječim podjetjem migrantov, zlasti v sektorjih z visoko dodano vrednostjo, in se ne osredotočati zgolj na ustanavljanje novih podjetij.
- dostop do posojil je zelo pomembno vprašanje na področju podjetništva, zato bi bilo treba oblikovati več programov za povečanje finančnega kapitala migrantov podjetnikov:
 - s seznanjanjem podjetnikov z viri financiranja;
 - z zagotavljanjem specifičnega usposabljanja zanje;
 - z izboljšanjem znanja, strokovnega znanja in razumevanja o kreditnih institucijah v tej posebni skupini poslovnih strank.

2. Splošne ugotovitve

2.1 Evropa se sooča s pomembnimi demografskimi spremembami: upad števila prebivalstva v več regijah, postopno staranje prebivalstva in nizka rodnost. Vendar pa se je skupno število prebivalstva EU v obdobju od 2004 do 2008 povečalo za približno 2 milijona oseb na leto predvsem zaradi neto migracije. Migranti so prispevali h gospodarski rasti držav sprejemnic na različne načine in s seboj prinesli nova znanja in veščine ter talente, prispevali k zmanjšanju trenda pomanjkanja delovne sile ter kot podjetniki ustvarjali nova podjetja.

2.2 Prispevek migrantov h gospodarstvu z neposrednim ustanavljanjem novih podjetij je vidik, ki ni bil deležen velike pozornosti. To mnenje bo nadgradilo obstoječe znanje o podjetništvu migrantov, v njem pa bodo predložena priporočila za spodbujanje in priznavanje uspeha podjetij migrantov ter nadaljnje povečanje njihovega prispevka h gospodarski rasti.

⁽³⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:168:0024:0032:SL:PDF>

2.3 Podjetništvo in ustvarjanje delovnih mest med migranti v državah EU je težko primerjati, saj so v različnih državah na voljo različni viri podatkov, poleg tega pa ne obstaja mednarodno sprejeta opredelitev migranta podjetnika.

2.4 Ta dokument temelji predvsem na predstavitev stalne študijske skupine EESO za priseljevanje in vključevanje v okviru posvetovanja o prispevku migrantov podjetnikov h gospodarstvu EU, ki je bilo objavljeno 24. novembra 2011 ⁽⁴⁾.

2.5 Migrant podjetnik je opredeljen kot lastnik podjetja, ki ni rojen v EU in "ki si prizadeva ustvarjati vrednost z ustanovitvijo ali širitvijo gospodarske dejavnosti" ⁽⁵⁾. Podjetnik je lahko samozaposlen, tj. zaposluje samo sebe, ali pa zaposluje osebe ⁽⁶⁾.

2.6 To mnenje se osredotoča na samozaposlene podjetnike. Za primerjavo med državami članicami ter med migranti podjetniki in domačimi podjetniki so bili uporabljeni podatki iz raziskave EU o delovni sili. Poleg tega se dokument osredotoča na podjetnike v nekmetijskih sektorjih, saj se ta standard uporablja za raziskave na področju podjetništva.

3. Značilnosti migrantov podjetnikov

3.1 Migranti so podjetnejši

3.1.1 Raziskava EU o delovni sili ⁽⁷⁾ kaže, da se trend podjetništva migrantov v posameznih državah EU razlikuje, pri čemer je delež polno zaposlenih migrantov podjetnikov za 1,5 do 2,9 odstotne točke višji od deleža domačinov v Združenem kraljestvu, Franciji, Belgiji ter na Danskem in Švedskem. Vendar pa je delež migrantov podjetnikov nižji od deleža domačinov na Portugalskem, v Španiji, Italiji, Grčiji, na Irskem, v Nemčiji in Avstriji.

3.1.2 Na regionalni ravni je na splošno stopnja samozaposlenih (domačinov in migrantov) višja v južni Evropi ter v srednji in vzhodni Evropi. Vendar pa se migranti v srednji in vzhodni Evropi samozaposlujejo v večji meri kot domačini, medtem ko je v južni Evropi ravno obratno.

3.1.3 Ta nadpovprečna zastopanost samozaposlenih migrantov na Poljskem, Slovaškem, Češkem in Madžarskem je delno povezana z razmeroma prožno vizumsko ureditvijo za migrante podjetnike in razmerami na področju zaposlovanja v teh državah. Nižje stopnje podjetništva migrantov v državah južne Evrope bi lahko bile posledica tega, da migranti v teh državah morda niso imeli časa, da ustvarijo potreben človeški,

fizični in socialni kapital za ustanovitev podjetja, ker ne govorijo tekoče jezika države ali pa imajo težave pri priznavanju svojih kvalifikacij.

3.1.4 Podatki o številu novih podjetnikov v posameznem letu tudi nakazujejo, da so migranti ponavadi podjetnejši kot domačini. V obdobju 1998–2008 se je povprečno število novih migrantov podjetnikov na leto skoraj podvojilo v Nemčiji (nad 100 000 na leto) in v Združenem kraljestvu (skoraj 90 000 na leto). V Španiji in Italiji se je v povprečju to število letno povečalo za šestkrat (nad 75 000 na leto) oziroma za osemkrat (46 000). V Franciji je bilo v istem obdobju zabeleženo manjše povečanje (za 35 000) ⁽⁸⁾.

3.1.5 Poleg tega so migranti glede na prebivalstvo države relativno gledano bolj podjetni kot domačini. V Združenem kraljestvu migranti na primer predstavljajo 8 % prebivalstva te države, medtem ko imajo v lasti približno 12 % vseh MSP.

3.1.6 Ta ugotovitev je v skladu z nedavno študijo Združenih držav, ki razkriva, da je delež priseljencev med lastniki malih podjetij 18 %, medtem ko je njihov delež v skupnem številu prebivalcev 13 %, delež delovne sile pa 16 % ⁽⁹⁾.

3.2 Vzdržnost podjetij migrantov

3.2.1 Prehod v podjetništvo v obdobju enega leta je med migranti višji, višji pa je tudi delež prenehanja podjetniške dejavnosti. Ta nižji delež preživetja morda nakazuje, da je samozaposlitev mehanizem za prehod v plačano zaposlitev, lahko pa nakazuje višji delež neuspeha podjetij migrantov. V Franciji je na primer samo 40 % podjetij v lasti tujih državljanov še vedno delovalo pet let po ustanovitvi, medtem ko je delež takih podjetij v lasti francoskih državljanov 54 % ⁽¹⁰⁾. V študiji OECD ⁽¹¹⁾ je bilo ugotovljeno, da je v primerjavi z domačimi podjetji verjetnost podjetij migrantov za preživetje tudi ob upoštevanju kvalifikacij, izkušenj in drugih dejavnikov za 27 % nižja.

3.3 Sektorji z visoko dodano vrednostjo

3.3.1 Obseg dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo migranti podjetniki v državah gostiteljicah, je tako širok kot obseg dejavnosti domačinov. To preoblikovanje iz podjetij, ki oskrbujejo predvsem prebivalstvo iz svojih etničnih skupin, je deloma povezano z vse višjo ravno izobraženosti številnih migrantov, pa tudi s spremembami gospodarskih struktur postindustrijskih družb.

⁽⁸⁾ Povezava s statističnimi podatki: <http://dx.doi.org/10.1787/888932442104>

⁽⁹⁾ <http://www.fiscalpolicy.org/immigrant-small-business-owners-FPI-20120614.pdf>

⁽¹⁰⁾ Breem, Y. (2009), *Les entreprises créées en 2002 par des ressortissants des pays tiers: de plus grandes difficultés à survivre*, Infos Migrations, št. 13, Urad za statistiko, študije in dokumentacijo (DSED), francosko ministrstvo za priseljevanje, integracijo, nacionalno identiteto in solidarnostni razvoj.

⁽¹¹⁾ Open for Business: Migrant Entrepreneurship in OECD Countries, 2010.

⁽⁴⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-migrant-entrepreneurs-contribution-present>

⁽⁵⁾ Uveljavljena opredelitev OECD za podjetnika, OECD, 2008.

⁽⁶⁾ Rath, J., Eurofound (2011), *Promoting ethnic entrepreneurship in European cities* (Spodbujanje etničnega podjetništva v evropskih mestih), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

⁽⁷⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/data/database.

3.3.2 Čeprav je v Evropi velik delež podjetnikov, rojenih v tujini, zaposlenih v sektorjih, ki so tradicionalno bolj povezani s podjetji migrantov (tj. trgovina na debelo in drobno), pa številni delajo tudi v sektorjih, ki niso povezani s tradicionalnimi etničnimi podjetji; približno 18 % migrantov podjetnikov dela v gradbenem sektorju, približno 8 % v strokovnem, znanstvenem in tehničnem sektorju, približno 6 % v proizvodnji in 6 % na področju zdravstva in socialnega varstva.

3.4 Profil

3.4.1 Splošen profil migrantov in domačih podjetnikov je podoben: ponavadi so to *kvalificirani moški*, pri čemer so trije od štirih *starejši od 35 let*. Migranti in domači podjetniki so v povprečju *starejši od delavcev s plačano zaposlitvijo*. Razlog za to bi lahko bilo to, da morajo pred ustanovitvijo podjetja pridobiti zadosten socialni in fizični kapital ter izkušnje.

3.4.2 Migranti podjetniki imajo v *povprečju višjo raven izobrazbe kot domači podjetniki*: približno 30–40 % migrantov podjetnikov ima visokošolsko izobrazbo.

3.4.3 Približno dve tretjini migrantov podjetnikov v državi sprejemnici *živi več kot deset let*, medtem ko je takih migrantov s plačano zaposlitvijo nekaj več kot 50 %.

3.4.4 Migranti iz različnih regij so različno dovzetni za podjetništvo: priseljenci iz Azije so za to najbolj dovzetni, priseljenci iz Latinske Amerike in Afrike pa najmanj. Razlike v izobrazbi in premoženju lahko pojasnijo velik del razlik v podjetniškem vedenjskem vzorcu med skupinami migrantov. To bi lahko pojasnili tudi s tem, da je v gospodarstvu nekaterih držav izvora višji delež podjetnikov, zato obstaja večja verjetnost, da bodo migranti iz teh držav ustanovili podjetje v državi sprejemnici.

3.4.4.1 Omeniti pa je treba, da so izkušnje migrantov različne glede na to, iz katere regije izvirajo. Tako na primer podatki za Združeno kraljestvo kažejo, da bi se delež zaposlenih moških in žensk iz pakistanske skupine migrantov *povišal za 24 % oziroma 136 %*, tj. za približno 96 000 zaposlenih več, če bi bila stopnja zaposlenosti te skupnosti enaka kot v primeru indijske skupnosti.

4. Okvir EU

4.1 Stockholmski program določa načrt za ukrepe Evropske unije na področju pravosodja in notranjih zadev v obdobju 2010–2014. Eden od vidikov je uspešno vključevanje migrantov za krepitev demokratičnih vrednot in socialne kohezije ter spodbujanje medkulturnega dialoga na vseh ravneh.

4.2 Evropski sklad za vključevanje s proračunom v višini 825 milijonov EUR za obdobje 2007–2013 podpira nacionalne

pobude in pobude EU, ki olajšujejo vključevanje priseljencev, ki niso iz EU, v evropsko družbo, in vključuje projekte na področju podjetništva migrantov in izobraževanja migrantov na področju podjetništva ⁽¹²⁾.

4.3 Sporočilo Komisije ⁽¹³⁾ *Evropski program za vključevanje državljanov tretjih držav* priznava pomembno vlogo migrantov podjetnikov, vendar pa njihov potencialni prispevek k trajnostni rasti in delovnim mestom ni vključen v vodilne evropske pobude, kot je strategija Evropa 2020.

4.4 Sveženj EU o zaposlovanju se osredotoča na plačano zaposlitev kot sredstvo za vključevanje migrantov. Vendar pa ne upošteva vloge migrantov podjetnikov, ki lahko prispevajo k ustvarjanju kakovostnih in trajnostnih delovnih mest ter k spodbujanju ekonomskega in socialnega vključevanja priseljencev in domačinov.

4.5 Oblikovalci politik EU bi morali dejavno in dosledno vključevati podjetništvo migrantov v strategije EU. Poleg tega bi morali v strategiji vključevanja migrantov tudi priznati in podpreti vlogo migrantov podjetnikov.

5. Prispevek migrantov podjetnikov

5.1 Trg dela

5.1.1 Raziskava EU o delovni sili (1998–2008) izpostavlja pozitiven prispevek migrantov podjetnikov k zaposlovanju, čeprav večina podjetnikov (domačinov in migrantov) zaposluje samo sebe.

5.1.2 V povprečju ustvarijo od 1,4 do 2,1 dodatnega delovnega mesta. Vendar pa je iz primerjav z domačimi podjetniki razvidno, da migranti podjetniki ustvarijo razmeroma manj delovnih mest. Izjema pri tem so Češka, Madžarska, Slovaška in Združeno kraljestvo, kjer se zdi, da migranti podjetniki ustvarijo več delovnih mest kot domači podjetniki.

5.1.3 Ta prispevek k skupni stopnji zaposlenosti se je s časom povečal. V obdobju 1998–2008 se je število oseb, ki so jih zaposlili migranti podjetniki, povečalo v Španiji, Italiji, Avstriji, Nemčiji in na Nizozemskem, medtem ko je bil prispevek k stopnji zaposlovanja v Združenem kraljestvu in Franciji vseskozi visok. Tako so na primer leta 2007 in 2008 migranti podjetniki na leto zaposlili več kot 750 000 oseb v Nemčiji, približno pol milijona oseb v Združenem kraljestvu in Španiji, skoraj 400 000 v Franciji ter približno 300 000 v Italiji.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/integration-fund/index_en.htm

⁽¹³⁾ COM(2011) 455 final in SEC(2011) 957 final.

5.1.4 Relativno gledano ta prispevek k stopnji zaposlenosti ustreza približno 1,5–3 % celotne zaposlene delovne sile. Migranti največ prispevajo k skupni stopnji zaposlenosti v Luksemburgu (8,5 %) in na Irskem (4,9 %). Zaradi omejenih podatkov ni mogoče ugotoviti, ali migranti zaposlujejo predvsem druge migrante, vendar pa je iz nekaterih študij razvidno, da migranti zaposlujejo tako domačine kot druge migrante.

5.2 Gospodarstvo

5.2.1 Prispevek migrantov podjetnikov ni omejen na ustvarjanje delovnih mest, saj ti podjetniki prispevajo tudi k splošni gospodarski rasti države sprejemnice. Zelo težko je zbrati prave empirične dokaze glede dejanskega prispevka h gospodarstvu EU, vendar pa je iz podatkov iz Združenega kraljestva razvidno, da po ocenah ta prispevek h gospodarstvu Združenega kraljestva na leto znaša 25 milijard GBP, kar je 6 % bruto dodane vrednosti vseh MSP (430 milijard GBP leta 2007) ⁽¹⁴⁾.

5.2.2 To je primerljivo s podatki iz študije Združenih držav, iz katere je razvidno, da mala podjetja, v katerih je polovica ali več priseljencev lastnikov, po ocenah prispevajo 776 milijard USD na leto, kar je 13 % vseh malih podjetij (6 bilijonov USD leta 2007).

5.2.3 Dokaz so tudi podatki iz Francije, iz katerih je razvidno, da so leta 2009 priseljenci v Franciji od francoske države prejeli 47,9 milijarde EUR (socialno varstvo, nastanitev, izobraževanje itd.), prispevali pa so 60,3 milijarde EUR. Povedano drugače, priseljenci so k javnim financam prispevali neto 12,4 milijarde EUR sredstev ⁽¹⁵⁾.

5.2.4 EESO meni, da bi bil v EU prispevek višji, če bi migrantom podjetnikom, ki so zaposleni v neformalnem gospodarstvu, zagotovili potrebno podporo za prehod v formalno gospodarstvo.

5.3 Trgovina

5.3.1 Dokazano je tudi, da migranti podjetniki prispevajo k ustvarjanju tržnih priložnosti za države sprejemnice: stroški trgovinskega poslovanja z njihovimi državami izvora so namreč nižji, saj uporabljajo svoje mreže kontaktnih oseb in znanje o trgih svojih držav izvora. Na Švedskem na primer 22 % podjetij v lasti tujcev svoje blago in storitve vsaj delno usmerja na mednarodni trg, medtem ko to počne 15 % podjetij v lasti domačinov ⁽¹⁶⁾. Pokazalo se je tudi, da je bilo 10-odstotno povečanje deleža migrantov na Švedskem povezano s povprečno 6-odstotnim povečanjem izvoza in 9-odstotnim povečanjem uvoza ⁽¹⁷⁾. Iz te ugotovitve je razvidno, da imajo lahko migranti pomembno vlogo kot spodbujevalci zunanje trgovine, saj zmanjšujejo trgovinske ovire s svojimi državami izvora.

5.3.2 Drug primer je Združeno kraljestvo. Migranti podjetniki zagotavljajo neposreden dostop do rastoče skupnosti diaspore z ocenjenim razpoložljivim prihodkom v višini nad 30 milijonov EUR in ustvarjajo nove poslovne priložnosti na svetovnih trgih, kot so Indija, Kitajska ter afriške, karibske in latinskoameriške države.

5.4 Omeniti je treba, da podjetništvo migrantov ni povezano samo z ustvarjanjem delovnih mest in gospodarstvom. S tem se lahko izboljšajo družbene možnosti migrantov, ustvarja več družbenega vodenja, povečuje samozaupanje ter spodbuja socialna kohezija med državljani z oživljanjem ulic in sosesk.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁴⁾ <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/enterprise/docs/b/11-515-bigger-better-business-helping-small-firms>

⁽¹⁵⁾ <http://www.europeanvoice.com/article/imported/time-to-value-migrants-contribution/74527.aspx>

⁽¹⁶⁾ Švedska agencija za gospodarsko in regionalno rast (2007).

⁽¹⁷⁾ Hatzigeorgiou v OECD (2010).

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o izkoreninjenju nasilja nad ženskami v družini (mnenje na lastno pobudo)

(2012/C 351/05)

Poročevalec: **Mário SOARES**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 24. maja 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Izkoreninjenje nasilja nad ženskami v družini.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 3. septembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra (seja z dne 18. septembra) s 138 glasovi za, 3 glasovi proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO je že leta 2006 sprejel mnenje o nasilju nad ženskami v družini ⁽¹⁾, v katerem je izrazil zaskrbljenost civilne družbe v zvezi s tem vprašanjem. V njem podana priporočila še vedno veljajo in zato niso vključena v to mnenje.

1.2 V vlogi predstavnika civilne družbe, ki se zaveda, da je nasilje na podlagi spola, vključno z nasiljem v družini, vprašanje, ki zadeva vse, EESO ponovno potrjuje svojo odločenost, da se z vsemi možnimi sredstvi bori proti temu problemu, in med drugim preučuje možnost, da bi vsaki dve leti organiziral razpravo na to temo.

1.3 EESO na evropske institucije in države članice naslavlja naslednja priporočila:

1.3.1 **človekove pravice:** nasilje v družini na podlagi spola naj obravnavajo kot kršitev človekovih pravic, s čimer bo mogoče oblikovati celosten in večsektorski odziv na ta problem;

1.3.2 **vzorci varnosti in tveganj:** sprejmejo naj ukrepe za spremembo vzorcev, povezanih z varnostjo in tveganji, tako da spodbujajo prepričanje, da nasilje nad ženskami v domačem okolju ni osamljen problem posameznikov, ki spada v zasebno življenje, temveč vprašanje varnosti in javnega reda;

1.3.3 **preprečevanje:** oblikujejo naj politiko za preprečevanje nasilja v družini in pri tem predvidijo mesta za nudenje multidisciplinarnih podpore, ki imajo na razpolago ustrezna sredstva in specializirano osebje, ter medresorske akcijske načrte za spodbujanje moških in mladih k prizadevanjem za odpravo nasilja v družini;

1.3.4 **politike varstva:** ženskam, ki so žrtve nasilja, naj zagotovijo prednostni dostop do stanovanj, finančne pomoči, usposabljanja in dostojnih delovnih mest, ki so v skladu z načelom "enakega plačila za enako delo";

1.3.5 **uskladitev statističnih meril:** nadaljujejo naj z usklajevanjem meril za evidentiranje primerov nasilja na podlagi spola, da se zagotovi primerljivost zbranih podatkov;

1.3.6 **izobraževanje:** poskrbijo naj za to, da bo izobraževanje prispevalo k spremembi načina razmišljanja, kar med drugim vključuje izvajanje resničnih po spolu mešanih izobraževalnih programov, odpravo seksistične rabe jezika v učbenikih ter začetno in nadaljnje usposabljanje učiteljev o vprašanih nasilja na podlagi spola, vključno z nasiljem v družini;

1.3.7 **mediji:** poskrbijo naj za učinkovito izvajanje direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah ⁽²⁾, da bi odpravili negativno prikazovanje žensk v medijih, zlasti v oglaševanju;

1.3.8 **zdravje:** razširjajo naj prepričanje, da je nasilje nad ženskami v domačem okolju dejavnik tveganja za zdravje;

1.3.9 **soodgovornost:** okrepijo in podpirajo naj ukrepe, ki spodbujajo deljeno odgovornost moških in žensk pri skrbi za otroke, ostarele starše ali družinske člane s posebnimi potrebami;

1.3.10 **organizacije civilne družbe:** podpirajo naj organizacije, ki pomagajo ženskam, žrtvam nasilja v družini, ali ki so dejavne na področju osveščanja oziroma usposabljanja v okviru boja proti nasilju na podlagi spola;

1.3.11 **evropsko leto boja proti nasilju na podlagi spola:** eno evropsko leto naj posvetijo boju proti nasilju na podlagi spola;

1.3.12 **Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima:** EESO Evropsko unijo in vse države članice poziva, naj podpišejo, ratificirajo in izvajajo to konvencijo, sprejeto leta 2011.

⁽¹⁾ UL C 110, 9.5.2006, str. 89–94.

⁽²⁾ Direktiva 2010/13/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. marca 2010.

2. Uvod

2.1 Vsakršno nasilje nad posameznikom je napad na njegovo dostojanstvo, njegovo telesno in duševno celovitost, na človekove pravice ter tudi temelje demokratične družbe.

2.2 Države so dolžne spoštovati, varovati in spodbujati pravice svojih državljanov, zato morajo znatna javna sredstva vlagati v ustrezne službe in specializirano osebje, da bi lahko z njihovo pomočjo izpolnile to nalogo.

2.3 Družba javno nasilje obsoja ter podpira ukrepe, ki jih države članice izvajajo za zatiranje in kaznovanje storilcev nasilnih dejanj.

2.4 Obstaja pa tudi drugačna, bolj pritajena oblika nasilja, ki se izvaja doma za zaprtimi vrati in žrtve pogosto prizadene na še bolj grob način: nasilje v družini.

Vsi družinski člani so lahko občasno ali stalno žrtve različnih oblik tega nasilja, ki lahko privedejo celo do smrti.

2.5 Oblasti morajo biti pozorne na prav vse te oblike nasilja, jih skrbno obravnavati in sprejeti ustrezne ukrepe, vendar pa je nesporno, da so žrtve največkrat ženske. Nasilje v družini je še vedno eden od vodilnih vzrokov umrljivosti žensk po vsem svetu, zato je to mnenje osredotočeno na nasilje nad ženskami v družinskem okolju.

2.6 Evropska unija nasilje nad ženskami opredeljuje kot "kakršno koli nasilje na osnovi spola, ki povzroča, ali bi lahko povzročilo, telesno, spolno ali mentalno škodo ali trpljenje ženskam, vključno z grožnjami takih dejanj, prisilnimi dejanji ali odvzemom prostosti, tako v javnem kakor v zasebnem življenju" ⁽³⁾.

2.7 Kljub večdesetletnim prizadevanjem vlad in različnih organiziranih ali neorganiziranih sektorjev družbe ta oblika nasilja še vedno velja za zaseben problem, medtem ko gre dejansko za javno vprašanje.

2.8 Nasilje v družini je zločin, ki ga je treba kaznovati z zakonom. EESO priznava prizadevanja različnih držav Unije, da storilce teh dejanj kaznujejo s strožjimi ukrepi. Vendar je treba poleg tega opredeliti vzroke za ta pojav in določiti strategije za njegovo zatiranje, vključno z boljšim razumevanjem tega pojava s strani moških.

2.9 Po drugi strani gospodarska kriza močno spodkopava socialne politike v mnogih državah EU. Osnovne javne storitve, kot so zdravstvene, izobraževalne in socialne storitve, se zmanjšujejo, čeprav jih družine in zlasti ženske zdaj še bolj

potrebujejo. Priča smo zapiranju posebnih služb, namenjenih ženskam, in zavetišč za zlorabljene ženske, zmanjševanju proračunov za nacionalne inštitute za enakost spolov, ukinjanju preventivnih projektov in medijskih kampanj itd.

2.10 Ekonomska neenakost in diskriminacija žensk pri zaposlovanju, plačah in dostopu do drugih ekonomskih virov, pomanjkanje ekonomske neodvisnosti ter ohranjanje spolnih stereotipov in patriarhalne družbe so vzroki, zaradi katerih je zmožnost ukrepanja žensk omejena, njihova izpostavljenost nasilju v družini pa še večja.

2.11 Sedanja gospodarska kriza in obstoječe politike, ki naj bi se proti njej borile, ter gospodarska liberalizacija in privatizacija javnega sektorja ne le krepijo delitev dela glede na spol, temveč tudi povečujejo neenakosti in zastrujejo dejavnike, ki povzročajo nasilje nad ženskami.

2.12 Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) ⁽⁴⁾ je priznala, da globalizacija škodljivo vpliva na socialne strukture. Nenadzorovana globalizacija lahko povzroči hude oblike nasilja nad ženskami, vključno s trgovino z ljudmi.

2.13 Pripadnice manjšin, priseljenke, revne ženske na podeželskih ali oddaljenih območjih, ženske, ki prestajajo zaporno kazen, ženske v zavodih, ženske z duševnimi ali telesnimi motnjami ter starejše ženske so bolj izpostavljene tveganju, da postanejo žrtve nasilja.

2.14 To mnenje na lastno pobudo skuša oceniti, kakšno je v Evropi stanje na področju nasilja v družini nad ženskami, predstaviti pregled vseh sprejetih ukrepov in povečati družbeno osveščenost o tem problemu.

2.15 EESO je kot glas organizirane civilne družbe pripravljen v sodelovanju z organizacijami, ki so dejavne v boju proti tej obliki nasilja, organizirati forum, na katerem bi razpravljali o predlogih za njegovo izkoreninjenje in izmenjali primere dobrih praks, s pomočjo katerih bi lahko oblikovali učinkovite preventivne ukrepe.

3. Konvencija Sveta Evrope – instrument, ki ga je treba ratificirati in izvajati

3.1 Leta 2011 je Svet Evrope sprejel Konvencijo o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima ⁽⁵⁾. To je prvi pravno zavezujoč mednarodni instrument, ki vzpostavlja celovit pravni okvir za preprečevanje nasilja, zaščito žrtev in obsodbo storilcev. Gre za poziv k večji enakosti med moškimi in ženskami, saj je nasilje nad ženskami globoko zakoreninjeno v neenakosti med spoloma in se ohranja zaradi patriarhalne kulture, ki je brezbrizna do te vrste nasilja.

⁽³⁾ <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/16173cor.en08.pdf>.

⁽⁴⁾ WHO Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women: Initial Results on Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses (Mednarodna študija o zdravju žensk in nasilju nad ženskami v družini: prvi rezultati o razširjenosti, zdravstveni rezultati in odgovori žensk (Ženeva, WHO, 2005).

⁽⁵⁾ Konvencija Sveta Evrope, sprejeta 11. maja 2011 v Istanbulu (Turčija) (<http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/texts/Convention%202010%20Slovenian.pdf>).

3.2 V konvenciji so upoštewane vse oblike nasilja (fizično in psihično nasilje, spolno nadlegovanje, prisilne poroke, pohabljanje ženskih spolnih organov, ustrahovanje, prisilna sterilizacija ali splav) ne glede na starost žrtve, njeno etnično ali nacionalno pripadnost, vero, socialno poreklo, priseljenski status ali spolno usmerjenost.

3.3 Do danes je konvencijo podpisalo le 20 držav⁽⁶⁾, nekatere od teh s pridržki (Nemčija, Srbija in Malta), ratificirala pa jo je le ena⁽⁷⁾. EESO poziva vse države članice, naj Istanbulsko konvencijo čim prej podpišejo, ratificirajo in izvajajo.

4. Splošne ugotovitve

4.1 45 % žensk v EU pravi, da so bile že kdaj žrtve nasilja na podlagi spola. Med 40 in 45 % teh žensk poroča, da so bile izpostavljene spolnemu nadlegovanju na delovnem mestu. Ocenjuje se, da v Evropi vsak dan zaradi nasilja na podlagi spola umre sedem žensk⁽⁸⁾.

4.2 Ta pojav ima tudi znatne ekonomske posledice. Ocenjuje se namreč, da nasilje nad ženskami v 47 državah članicah Sveta Evrope letno povzroči škodo v višini vsaj 32 milijard evrov.

4.3 Raziskava Eurobarometra iz leta 2010 je pokazala, da ta pojav javnost dobro pozna (98 % vprašanih) in da je zelo razširjen (vsak četrti je dejal, da pozna žensko, ki je žrtev nasilja v družini, in vsak peti je trdil, da pozna storilca te oblike nasilja).

4.4 Že leta 1980 je bilo na drugi svetovni konferenci o pravnem in družbenem položaju žensk izpostavljeno, da je nasilje nad ženskami zločin, ki ga družba najpogosteje zamoči. Trinajst let pozneje so bile na svetovni konferenci o človekovih pravicah na Dunaju pravice žensk priznane kot človekove pravice. Države članice EU so se zavezale, da bodo dosegle temeljne cilje pekinških izhodišč za ukrepanje iz leta 1995.

4.5 V sklepni izjavi drugega evropskega vrha žensk na vodilnih položajih (marca 2010 v Cadizu)⁽⁹⁾ je 25 ministrice skupaj s številnimi drugimi političnimi voditeljicami iz vse EU priznalo, da enakost med moškimi in ženskami še vedno ne velja v praksi in da je nasilje nad ženskami globoko ukoreninjen problem, ki pomeni hudo kršitev človekovih pravic. Poleg tega je v izjavi potrjeno, da spolni stereotipi še naprej povzročajo diskriminacijo, in opozorjeno na nevarnost prenašanja seksističnega obnašanja na mlajše generacije.

4.6 Evropske institucije so pripravile različne dokumente, v katerih so preučile ta problem in predlagale ustrezne ukrepe, npr.:

⁽⁶⁾ Albanija, Avstrija, Španija, Finska, Francija, Grčija, Islandija, Luksemburg, Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija, Nemčija, Malta, Črna gora, Norveška, Portugalska, Velika Britanija, Srbija, Slovaška, Slovenija, Švedska in Ukrajina.

⁽⁷⁾ Turčija.

⁽⁸⁾ Barometer 2011, *National Action Plan on Violence against Women in the EU* (Nacionalni akcijski načrt proti nasilju nad ženskami v EU), Evropski ženski lobi, avgust 2011 (www.womenlobby.org).

⁽⁹⁾ http://www.igualdad.us.es/pdf/Docuemta_Otros_Cumbre.pdf.

4.6.1 Evropski svet:

— Sklepi Sveta o izkoreninjenju nasilja nad ženskami v Evropski uniji (8. marec 2010), ki poziva Komisijo in države članice, naj si še naprej prizadevajo v boju proti nasilju nad ženskami in v ta namen zagotovijo potrebna finančna sredstva.

4.6.2 Evropski parlament:

— Resolucija o prednostnih nalogah in splošnem pregledu novega političnega okvira EU za boj proti nasilju nad ženskami (2011).

— Septembra 2011 je Evropski parlament podprl izdajo evropske odredbe o zaščiti za žrtve nasilja na podlagi spola, spolnega nadlegovanja, protipravnega odvzema prostosti in poskusa umora. Ta ukrep je pomemben korak k vzpostavitvi evropskega prostora, v katerem je ženskam zagotovljena zaščita.

4.6.3 Evropska komisija:

— Listina za pravice žensk (2009), akcijski načrt za izvajanje stockholmskega programa (2010), strategija za enakost žensk in moških 2010–2015.

— Za poglobitev znanja o problemu nasilja nad ženskami so bile izvedene različne študije na to temo.

— 18. maja 2011 je bil sprejet sveženj predlogov za krepitev pravic žrtev kaznivih dejanj (horizontalna direktiva o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj; uredba o vzajemnem priznavanju zaščitnih ukrepov v civilnih zadevah).

— Financiranje posebnih programov, kot je Daphne III, in evropskih organizacij, ki se borijo proti nasilju nad ženskami (Evropski ženski lobi).

4.7 Države članice pa so – čeprav ne vse – sprejemale zakone za inkriminacijo nasilja v družini, sprejetje strožjih ukrepov proti storilcem teh dejanj, opredelitev nasilja v družini kot kršitev javnega reda itd.

4.8 Čeprav je na nacionalni in evropski ravni še vedno premalo zanesljivih in primerljivih podatkov o nasilju v družini, pa so znani podatki tako zaskrbljujoči, da o razsežnosti te problematike ni nobenega dvoma⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁾ Glej poročilo o boju proti umorom iz časti v Evropi (*Combating honour crimes in Europe*) z dne 8. marca 2012, mednarodnega dne žena; fundacija Surgir (neprofitna ustanova s sedežem v Švici).

4.9 Kljub tem podatkom in sprejetju strožje zakonodaje je še vedno zelo razširjeno mnenje, da živimo v enakopravni družbi, kar lahko popači razpravo ne le o nasilju v družini, ampak tudi o drugih oblikah nasilja in neenakosti med ženskami in moškimi glede razlik v plačah, napredovanj na delovnem mestu, itd.

4.10 Oblika nasilja, ki je pogosto spregledana, saj je zunanjemu svetu nevidna, je psihično nasilje. Čas je, da se ta molk prekine ter prizna, da psihično nasilje pomeni kršitev človekovih pravic in da bi ga bilo treba vključiti v zakonodajo o nasilju na podlagi spola.

4.11 Ženske, ki preživijo psihično nasilje, zaradi česar pogosto utrpijo hude travme in posledice nosijo celo življenje, za okrevanje potrebujejo celovito, multidisciplinarno podporo v varnem okolju. Ker so bile prisiljene živeti v popolni družbeni osami brez oprijemljivih dokazov o nasilju nad njimi, se bojijo, da jim nihče ne bo verjel. Za njihovo okrevanje je bistveno, da jim tisti, ki jim pomagajo, verjamejo.

4.12 Nasilje v družini ne vpliva le na žrtve same, temveč tudi na vse, ki so mu priča ali so z njim seznanjeni. Še zlasti so prizadeti otroci, ki so zaradi svoje čustvene dojemljivosti še posebej ranljivi in se lahko s posledicami soočajo vse življenje.

4.13 Čeprav kazniva dejanja, storjena v družini, niso omejena na nasilje nad ženskami, se postavlja vprašanje, zakaj ostala kazniva dejanja, storjena v domačem okolju, kot npr. pedofilija (v 90 % primerov so storilci družinski člani), v nas vzbujajo ogorčenost, medtem ko se pri nasilju v družini še vedno sprašujemo o razlogih, zaradi katerih je storilec storil tovrstno kaznivo dejanje.

5. Posebne ugotovitve in predlogi ukrepov

5.1 Pomembno je odgovoriti na temeljno vprašanje, zakaj te zločine družba pogosto opravičuje ali zakaj se razlog za nasilje pripisuje žrtvi sami. Kulturni in družbeni razlogi, ki se pogosto navajajo za to obliko nasilja, niso le napačni, temveč služijo zgolj za ohranjanje sedanjega stanja.

5.2 Ideja, da je nasilje v družini zakoreninjeno v starodavni kulturi in tradiciji, spodbuja zmotno domnevo, da je kultura nespremenljiva celota prepričanj in praks. Ravno obratno – kultura se nenehno razvija in preoblikuje. In prav zato, ker je tako raznolika in združuje vrednote, ki so si v nasprotju, se lahko tudi spreminja.

5.3 Kultura je tesno povezana z oblastjo: norme in vrednote pridobijo veljavo takrat, ko so na oblasti ali vplivnih položajih njihovi zagovorniki.

5.4 V tem procesu pa imajo vlogo tudi ženske, saj lahko vplivajo na kulturo, v kateri živijo. Njihovo sodelovanje v družbi in kulturi je ključnega pomena za preoblikovanje mišljenja, običajev in navad, ki škodijo njihovi podobi in položaju.

5.5 Zato je pomembno razpravljati o tem, zakaj so ženske na vseh ravneh oblasti premalo zastopane. Vse dokler ta problem ne bo ustrezno rešen in ženske v gospodarstvu, družbenem življenju in politiki ne bodo zastopane v takšni meri, kot jim to pripada glede na njihovo številčnost in tudi njihove sposobnosti, bo odpravljanje nasilja nad njimi zelo težavno in prepočasno. Čeprav so javne politike proti nasilju na podlagi spola gotovo pomembne, pa se lahko tradicionalno dojemanje položaja žensk v družbi spremeni le, če bodo imele enakovreden dostop do moči.

5.6 Vzorcji spolne identifikacije, ki so se izoblikovali skozi stoletja in v skladu s katerimi pasivnost, predanost in podrejenost veljajo za ženske vrline, agresivnost, moč in dejavnost pa za moške lastnosti, so prispevali k oblikovanju osebnega odnosa, ki ženske že stoletja umešča v manjvreden in odvisen položaj.

5.7 Odnos, osnovan na identifikacijskih vzorcih, ki predpisujejo podrejanje enega partnerja drugemu, ni več sprejemljiv. Moški in ženske bi se torej morali vprašati o svojem stališču do teh modelov in se pri tem opreti na vrednote, kot so svoboda, neodvisnost in samouresničitev.

5.8 V številnih primerih femicida ⁽¹⁾ so žrtve že prej prijavile nasilje ali grožnje. To kaže na pomen preventivnih ukrepov. Prevečkrat ni sprejet noben ukrep za zaščito žrtve pred njenim napadalcem.

5.9 Preventivno delo lahko in bi tudi moralo vključevati:

— terapevtsko delo z nasilneži oziroma potencialnimi nasilneži. Namen ni iskati izgovore ali olajševalne okoliščine za nasilno dejanje niti izpostavljati žrtve nenadzorovanim situacijam, temveč odpravljati vzroke in poskušati spremeniti vedenje nasilnežev, kar bi imelo koristi za vse vpletene;

— uvedbo medresorskih akcijskih načrtov za zgodnje odkrivanje in preprečevanje nasilja v družini v okviru napatitvenega in informacijskega sistema znotraj šolskega, socialnega in zdravstvenega sistema;

⁽¹⁾ V skladu z opredelitvijo Združenih narodov je "femicid" umor ženske samo zaradi tega, ker je ženska. "Femicid" pomeni nenehno nasilje nad žensko v družini ali izven nje, ki povzroči njeno smrt. Raziskave o pojavu "femicida" v različnih državah kažejo, da so ti zločini najpogostejši ravno v intimnih odnosih zasebnega življenja.

— vključevanje moških in fantov v odpravljanje nasilja nad ženskami in dekleti;

— vključevanje mladih v okviru vzgojnih kampanj za celostni pristop k preprečevanju in zgodnji intervenciji ter boljše usposabljanje strokovnjakov, ki delajo z mladimi;

— spremljanje parov, ločenih zaradi nasilja v družini, da bi zaščitili ženske, ki bi lahko postale žrtve nadlegovanja in zasledovanja, ki se pogosto konča s smrtjo.

5.10 Strokovne službe za zaščito žrtev pred nasiljem v družini morajo imeti na voljo ustrezno usposobljeno osebje in sredstva, potrebna za izvajanje sprejetih ukrepov, sicer ti ne bodo učinkoviti.

5.11 Pomembno je predvideti mesta za nudenje multidisciplinarne podpore, kjer se lahko ženske izpovejo, najdejo razumevanje in dobijo občutek, da jim nekdo verjame. Na pojav nasilja v družini vplivajo psihološki, kulturni in verski dejavniki ter že stoletja ukoreninjeni običaji. Ni mu mogoče pripisati enega samega vzroka, niti se ne moremo proti njemu boriti le s policijskimi in kazenskimi ukrepi. Ključni element boja proti njemu je usklajena multidisciplinarna podpora, ki preprečuje izpostavljenost žensk ponavljajočemu se nasilju. Posebno pozornost je treba nameniti invalidnim ženskam in priseljenkam, ki so še bolj ranljive. Tovrstna podpora bi morala biti sistematično na voljo tudi neposrednim žrtvam nasilja, zlasti otrokom.

5.12 Treba je spremeniti varnostno paradigmo, ki se preveč povezuje z organiziranim kriminalom, terorizmom, napadi na ljudi in premoženje ali trgovanjem z mamili, skoraj nikoli pa z nevarnostjo, ki so ji številne ženske lahko izpostavljene doma ali na delovnem mestu. Če bi v koncept varnosti vključili bolj človeške vidike in prednost namenili zlasti preprečevanju, bi lahko rešili veliko življenj. Večjo zaščito lahko nudijo nove tehnologije, kot je elektronska zapestnica, ki nasilnežu na prostosti, ki mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja, preprečuje, da se približa svoji žrtvi.

5.13 Statistični podatki o nasilju v družini ne kažejo natančne slike tega problema, tako da ni mogoče ugotoviti njegovega dejanskega obsega. Zato je nujno treba poenotiti merila za evidentiranje nasilja v družini, tako da bodo podatki primerljivi na evropski ravni.

5.14 Vlade bi morale – tudi finančno – spodbujati in podpirati delo organizacij civilne družbe (organizacij žensk,

organizacij za človekove pravice, sindikatov itd.), pri čemer ne smejo podleči skušnjavi, da jih nadzorujejo ali zmanjšajo njihovo neodvisnost.

5.15 Področje, ki ima posebej pomembno vlogo, je izobraževanje. Izobraževanje lahko bodisi ohranja diskriminatorne vzorce in prakse bodisi prispeva k preobrazbi mišljenja in obnašanja posameznikov in skupin. Šola mora spodbujati neseksistično, po spolu mešano izobraževanje, ki temelji na enakih pravicah in možnostih ter si prizadeva za celovit osebostni razvoj brez stereotipov in spolnih vlog, poleg tega pa zavrača vse oblike diskriminacije žensk. Šole lahko igrajo pomembno vlogo pri odpravljanju stereotipov o moških in ženskih vlogah, kot jih običajno prikazujejo mediji, in poleg tega ponujajo odlično priložnost za opazovanje nasilja v družini.

5.16 Da bi lahko šola igrala to pozitivno vlogo, je bistveno, da začetno in nadaljevalno usposabljanje učiteljev obravnava tudi nasilje na podlagi spola, vključno z nasiljem v družini. Redni pregledi učnih programov in učbenikov bi morali biti stalna praksa, da bi odpravili vse vrste seksističnega jezika.

5.17 Še drugo zelo pomembno področje je zdravje. Ženske in mladostnike bi morali postaviti v središče zdravstvenih strategij, s čimer bi prispevali h krepitvi zavedanja, da nasilje nad ženskami v domačem okolju ni osamljen problem, temveč dejavnik tveganja za zdravje.

5.18 Redno in sistematično bi bilo treba pregledovati postopke za evidentiranje in poročanje, pri čemer je treba poskrbeti, da strokovnjakom niso naložena upravna bremena, ter se izogibati neprilagodljivim ali nevzdržnim rešitvam. Ti postopki morajo zagotoviti možnost, da se zdravstvene težave evidentirajo kot dejavnik tveganja (npr. v okviru svetovanja pri načrtovanju družine ali predporodnega svetovanja), ter jasno razmejiti potrebe na urbanih in podeželskih območjih.

5.19 Na vseh področjih, povezanih s problematiko nasilja na podlagi spola, je pomembno zagotoviti, da so kampanje osveščanja in programi usposabljanja učinkoviti in prilagojeni dejanskim razmeram ter da so na voljo potrebna sredstva in viri. Poleg tega je treba stanje redno preučevati, tako da bi bile razpoložljive informacije aktualne.

5.20 Kar zadeva ozaveščanje in usposabljanje, je treba razlikovati med ozaveščanjem (namenjenim vsem uslužbencem institucij), usposabljanjem (za vse, ki so v stiku z žrtvami in lahko torej odkrijejo težave) in strokovnim usposabljanjem (ki bi se ga morali udeležiti vsi tisti, ki pomagajo žrtvam). Posebno pozornost je treba nameniti usposabljanju policistov in sodnikov zaradi njihove vloge pri obravnavanju kazenskih ovadb in pregonu nasilnežev. S svojimi dejanji lahko pomagajo

preoblikovati travmatične izkušnje v novo upanje. Zavodi za prestajanje kazni morajo oblikovati programe znotraj zaporov za ženske, ki so preživele nasilje na podlagi spola, in moške, storilce teh dejanj, v celotni EU pa je treba zaposlene v zaporih o tej problematiki bolje seznaniti.

5.21 Nazadnje je treba poudariti, da bi z obravnavanjem nasilja nad ženskami v družini kot vprašanja človekovih pravic izpostavili dejstvo, da so države članice dolžne preprečevati, odpravljati in kaznovati to obliko nasilja ter poročati o tem, kako izpolnjujejo te obveznosti.

5.22 Če bi nasilje na podlagi spola povezali s človekovimi pravicami, bi lahko uporabili številne mehanizme, s katerimi bi tako na mednarodni kot tudi regionalni ravni države članice

zavezali k prevzemu odgovornosti. Ti mehanizmi vključujejo pogodbe o človekovih pravicah, mednarodna kazenska sodišča in evropske regionalne sisteme za človekove pravice (npr. Evropsko sodišče za človekove pravice – mehanizem Sveta Evrope).

5.23 Z umestitvijo nasilja nad ženskami v kontekst človekovih pravic se za reševanje tega problema zagotovi bolj celosten in večsektorski pristop, ki prizadevanjem v vseh sektorjih dodaja razsežnost človekovih pravic. To od nas zahteva, da na vseh področjih okrepimo in pospešimo izvajanje pobud za preprečevanje in izkoreninjenje nasilja nad ženskami, tudi na področju kazenske in zdravstvene politike, v okviru politik lokalnega in regionalnega razvoja, na področju humanitarne pomoči itd.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o vlogi civilne družbe v boju proti korupciji v državah južnega Sredozemlja (mnenje na lastno pobudo)

(2012/C 351/06)

Poročevalec: **Juan MORENO PRECIADO**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. januarja 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Vloga civilne družbe v boju proti korupciji v državah južnega Sredozemlja.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 5. septembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 19. septembra) s 149 glasovi za, 1 glasom proti in 3 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Problem korupcije je široko razširjen po vsem svetu in državljanom povzroča veliko škodo. V državah južnega Sredozemlja je bil eden izmed sprožilcev nedavnih uporov, znanih kot "arabska pomlad". Civilna družba, ki je bila njihovo dejansko gonilo, je pozvala k obsodbi korupcije.

1.2 V številnih državah je boj proti korupciji eden izmed največjih izzivov, hkrati pa barometer, s katerim je mogoče meriti stopnjo preglednosti in kakovosti novega upravljanja v zakonodajnih in vladnih institucijah ter v javnih službah.

1.3 Zakonodajo in organizacije, ki so bile v nekaterih državah uvedene za boj proti korupciji, je treba razširiti in utrditi. Obstoj predstavniških in neodvisnih civilnih in socialnih organizacij je za državljanski nadzor sistemov upravljanja bistvenega pomena.

1.4 Demokratične politične spremembe vodijo v pozitivne reforme, ki pa jih bo treba še poglobiti. Poleg institucionalnih reform se je treba lotiti boja proti korupciji v javnih storitvah, kot so promet in javna dela, izobraževanje, zdravstvo, zaporitd. Treba se je izogniti temu, da bi sredstva usmerili zgolj v varnost, in to na račun boja proti korupciji.

1.5 Evropska sosedska politika EU zavezuje, da pri uravnavanju ravnih svojih odnosov s sosednjimi državami upošteva, ali se zares spoštujejo demokratične vrednote. EESO poziva EU, naj akcijske načrte uskladi s temi smernicami. EU in njene države članice morajo same in v odnosih s partnerskimi državami biti etičen zgled boja proti korupciji.

1.6 EESO Evropsko unijo poziva, naj se zaveže zlasti k temu, da od partnerjev zahteva spoštovanje ideološke in verske

pluralnosti, svobode tiska, neodvisnosti pravosodja, enakih možnosti za moške in ženske ter svobode združevanja.

1.7 EESO meni, da je treba izvajati tudi prednostne naloge evropske sosedske politike v okviru sodelovanja na področju migracije, azila, vizumske politike, ukrepov proti terorizmu, organiziranemu kriminalu, trgovini z mamili in orožjem, pranju denarja ter finančnim in gospodarskim prestopkom. Akcijski načrti morajo podpreti reforme pravosodnega in zaporniškega sistema ter policijskega in pravosodnega sodelovanja.

1.8 EESO tudi meni, da je za evro-sredozemske države prednostna naloga dejansko izvajanje temeljnih konvencij Mednarodne organizacije dela, ki opredeljujejo "dostojno delo".

1.9 EESO se zavezuje k temu, da bo še naprej podpiral organizacije civilne družbe v južnem Sredozemlju, in meni, da vlade partnerskih držav s podporo EU morajo izvajati programe usposabljanja, s katerimi bi spodbudili ustvarjanje in utrditev civilnih in socialnih organizacij. Zlasti je treba podpirati spodbujanje socialnega dialoga med delodajalci in delavci, pa tudi vlogo žensk v gospodarstvu in podjetništvu.

2. Korupcija, ovira za razvoj in pravičnost

2.1 Ta dokument se osredotoča na države južnega Sredozemlja, treba pa je dodati, da se je korupcija v politiki in upravi, kot potrjujejo različne priznane agencije in organizacije in kar je dan za dnem razvidno tudi iz sredstev obveščanja, razširila na vse celine (vključno z državami EU).

2.2 EESO lahko pomaga in mora pomagati organizacijam civilne družbe v južnem Sredozemlju, ki se v sedanjem obdobju krepijo, ter jim izkazati podporo in solidarnost. Tudi Evropska unija mora prek dvostranskih mehanizmov povezovanja in instrumentov evropske sosedske politike ter Unije

za Sredozemlje učinkovito prispevati k uresničevanju demokratičnih načel, ki jih vsebuje barcelonska deklaracija iz leta 1995.

2.3 Socialni partnerji in civilne organizacije Sredozemlja so lahko akterji, ki lahko odločilno prispevajo k temu, da bodo novo stopnjo demokratizacije zaznamovale preglednost in prakse dobrega upravljanja.

2.4 Korupcija, ki jo razumemo kot nezakonito, samovoljno ali z zlorabami povezano upravljanje v lokalnem, regionalnem in nacionalnem okolju, se je razvila v različnih državah, zlasti tistih z višjimi kazalniki revščine, vendar je najhujša v državah z diktatorskimi režimi.

2.4.1 Upravljalске elite, ki kopičijo gospodarske privilegije, nepotizem, podkupovanje, neposredno prilaščanje dobrin države in preusmerjanje dela teh dobrin na zasebne račune in v zasebne naložbe so nekatere izmed zlorab, ki so več desetletij zaznamovale politično upravljanje nedavno strmoglavljenih diktatur in drugih voditeljev, ki so še vedno na oblasti.

Skupaj s sistemsko korupcijo, ki jo prvenstveno obravnava ta dokument, so se koruptivne prakse v sredozemskih državah razširile v nekaterih zasebnih sektorjih ali med skupinami posameznikov. Nekateri, na primer mafijske združbe, ki temeljijo na korupciji in nasilju ter skušajo vzpostaviti družbo, vzporedno institucionalnemu okviru, so povezane s splošnim kriminalom.

2.4.2 Korupcija je zelo razširjena po vsem svetu, kot kaže letna raziskava organizacije Transparency International (TI), ⁽¹⁾ ki 183 držav označuje s točkami od 0 (huda korupcija) do 10 (velika transparentnost); več kot dve tretjini vseh razvrščenih držav je prejelo manj kot 5 točk. Države severne Afrike so na sredini spodnjega dela ali v spodnjem delu seznama.

2.5 Učinkovitost obstoječih zakonov proti korupciji so v nekaterih državah ovirale prakse podkupovanja in političnega nadzora. Učinka nedavnih političnih sprememb še ni mogoče oceniti, vendar je v nekaterih primerih že očitno.

2.6 Problem javne korupcije je razširjen na različna, tako javna kot zasebna področja življenja držav, kar posledično vpliva na kakovost življenja ljudi, izgubo pravic, diskriminacijo skupnosti in izgubo sredstev zaradi podkupovanja ali onemogočenega legitimnega dostopa do delovnih mest, informacij ali zastopstva.

2.7 V javnem sektorju je opaziti pomanjkanje preglednosti uprave in političnih strank glede javnih sredstev, netransparentnost računov podjetij, ovire pri preiskovalnem novinarstvu pa tudi podkupovanje zaposlenih v pravosodju in upravi.

2.7.1 Urad ZN za droge in kriminal (UNODC) je opozoril na pomanjkanje virov uprave v pravosodju (pa tudi na zlorabe in poneverbe) kot na negativni dejavnik, ki preprečuje vzpostavitev minimalnih pogojev za dostojanstvo v zaporih in vodi v povečanje kriminala.

3. Korupcija, splošen problem v državah južnega Sredozemlja

3.1 V državah južnega Sredozemlja je korupcija postala nekaj normalnega in nekatere prakse se izvajajo brezskrbno in skoraj odkrito. Korupcija zadeva celoto družbo, tudi gospodarsko in socialno življenje. Razširila se je in se zakoreninila v običajih in navadah.

3.2 Izsledki raziskav, zlasti različnih nevladnih organizacij, kažejo, da prebivalstvo držav južnega Sredozemlja močno zaznava obstoja korupcije.

3.2.1 Glede na stopnjo družbenega zavračanja je mogoče ločiti tri vrste korupcije:

- a) dejanja, ki jih vsi obsojajo;
- b) dejanja, ki jih obsoja samo del prebivalstva;
- c) prakse, ki jih prebivalstvo v veliki meri sprejema.

3.2.2 Med najbolj skorumpiranimi sektorji sta v prvi vrsti javna uprava in politika.

3.2.3 Med področji, na katerih prebivalci najpogosteje posežejo po korupciji, je zdravstvo. Pogosto lahko izbirajo zgolj med tem, da "plačajo", in tem, da ne morejo izkoristiti potrebnih zdravstvenih storitev, čeprav gre za javne storitve.

3.2.4 Na področju pravosodja, ki je življenjskega pomena za družbo in gospodarstvo, korupcija zadeva tako domače prebivalce kot tuje vlagatelje. V številnih državah korupcija pravosodnega sistema pomeni zavoro za neposredne tuje naložbe.

3.2.5 Javna uprava je veliko leglo korupcije. Pojavljajo se pristopi, s pomočjo katerih se dostop do javne službe z razpisi omogoča tistim, ki ne izpolnjujejo pogojev za uspeh.

⁽¹⁾ Indeks zaznave korupcije 2011, objavljeno leta 2011.

3.3 Druge oblike korupcije

3.3.1 "Priložnostna" korupcija za pridobitev storitve: uporabnik, bodisi fizična bodisi pravna oseba, skuša priti do storitve in mora za to plačati. "Manjša korupcija": včasih se tolerira, a je prav tako zelo škodljiva za družbo.

3.3.2 "Množična" korupcija: nič se uradno ne zahteva. Tisti, ki jo prakticirajo, vedo, da darila in nekatere usluge lahko olajšajo stik in dostop do storitve.

3.3.3 "Institucionalizirana" korupcija: je stalna, uveljavljena korupcija, ki jo poznajo tako rekoč vsi. Uporabnik je s prakso seznanjen in že vnaprej ve, kakšno ceno bo moral plačati za dostop do storitve.

3.3.4 "Pogojevana" korupcija: pojavlja se pri nekaterih zakonodajnih ali gospodarskih zadevah, na primer pri oddaji javnih naročil, pa tudi pri sporazumni rešitvi davčnih zadev.

3.3.5 Korupcija "izvršenega dejstva": žrtve tovrstne korupcije so pogosto nosilci gospodarskih projektov. Ko pridejo do določene stopnje izvedbe projekta, so prisiljeni plačati, če želijo z njim nadaljevati. S tovrstno korupcijo se soočajo tudi tuji vlagatelji, ki morajo plačati ali pa se v nekaterih primerih povezati z "dostojanstvenikom", da bi lahko napredovali pri poslu.

3.3.6 Podjetniki menijo, da je korupcija ena izmed glavnih ovir za razvoj podjetništva na jugu Sredozemlja. V več državah pri javnih naročilih kljub še vedno velikemu javnemu povpraševanju sodeluje zelo malo podjetij. V večini podjetij menijo, da je oddaja naročila že vnaprej odločena.

3.3.7 Korupcija "usluge za uslugo" je korupcija, pri kateri se ne uporabi denar. Za uslugo se oddolži z uslugo ali s privilegijem.

3.3.8 Pri "piramidni" korupciji, ki vlada v nekaterih službah, je organiziranost stopenjska. Na vsaki ravni hierarhične piramide, začeni z najnižjo, je treba opraviti koruptivna dejanja v določeni vrednosti, ki se z vsako stopnjo hierarhične lestvice, vse do vrha piramide, povečuje. Na splošno je pri tovrstnih storitvah imenovanje na delovna mesta mogoče kupiti glede na oceno vrednosti možnih koruptivnih dejanj.

3.3.9 "Srednjeročno in dolgoročno načrtovana" korupcija je nekakšen inženiring korupcije. V državi je nekdo lahko imenovan na visok ali zelo visok položaj, na katerem lahko pripravi načrt osebne obogatitve, ki temelji na korupciji. Ta cilj se doseže z zlorabo javne politike v korist ene same osebe ali skupine ljudi.

3.3.10 "Strankarska politična" korupcija: v obdobjih volitev se v mnogih državah glasovi kupujejo. Za mnoge, zlasti v revnejših četrtih, volilne kampanje ponujajo možnost prihodka.

3.3.11 Ko govorimo o korupciji, imamo največkrat v mislih samo javne službe, vendar obstaja tudi v zasebnem sektorju. Na primer v bolnišnicah se nekatere usluge osebja plačajo glede na raven odgovornosti zdravstvenega delavca. Korupcijo je najti tudi v nekaterih zasebnih podjetjih pri sklepanju delovnih razmerij.

3.4 Družbe na jugu Sredozemlja ne ostajajo nedejavne v boju proti korupciji:

— obstaja zavest, da korupcija ni "nujno zlo" in da so države in sistemi na svetu, ki shajajo brez nje;

— začenjajo razvijati združenja, ne le za opozarjanje na korupcijo, marveč tudi za pojasnjevanje njenih gospodarskih in socialnih posledic za državljane;

— v več državah so sprejeli novo zakonodajo, ki upošteva boj proti korupciji;

— prebivalstvo se zaveda potrebe po razvoju pravne države, ki se bo dosledno borila proti korupciji in privilegijem;

— nekateri izvoljeni predstavniki, tudi v manjšinskih strankah, na politično agendo uvrščajo vprašanje boja proti korupciji;

— nekateri odgovorni, ki so prakticirali korupcijo, so deležni simbolne obsodbe;

— v več državah so ustanovljene institucije za boj proti korupciji.

4. Korupcija, sprožilec družbenega upora in izziv za proces arabske demokratizacije

4.1 Konferenca držav podpisnic Konvencije Združenih narodov proti korupciji (od 24. do 28. oktobra 2011 v Marakešu) je "arabsko pomlad" označila za "dokaz jasnega zavračanja korupcije" in za "klic k integriteti in demokraciji".

4.2 Demokratično gibanje se še ni razširilo na vse arabske države in se tudi ni utrdilo v državah, v katerih so bili strmo-glavljeni avtoritarni režimi. Vendar pa je hitra uvedba političnega pluralizma zanikala zahodne predstave, po katerih si arabska ljudstva ne želijo demokracije ali pa niso pripravljena na njeno uresničevanje. Skoraj v vseh državah je civilna družba postala dejavna in sodeluje v tranzicijskih procesih ali pa zahteva začetek tovrstnih sprememb.

4.3 Kljub obsegu in raznolikosti arabskega sveta je pomen njegovih skupnih jezikovnih, političnih in kulturnih prvin prispeval k razširitvi demokratičnega gibanja, ki se je pojavilo v Tuniziji proti koncu leta 2010 in takoj zatem v Egiptu, na vso regijo.

4.4 Ti procesi sprememb nimajo povsod enakih značilnosti in tudi niso povzročili enakih učinkov. V več državah so prvič izvedli pluralne volitve in so se oblikovale vlade na podlagi ljudske volje, kar je prineslo globoke politične spremembe. V drugih državah so mirni protesti vodili v pomembne politične reforme, ne da bi se zamenjala oblast. V Siriji diktatorski režim še naprej nasilno preganja nasprotnike, kar zahteva številne žrtve med prebivalci

4.5 Prav tako pa se organizacije civilne družbe, ki so bile glavne nosilke protestniških gibanj, skušajo na novo organizirati in izkoristiti nove možnosti ali obete sprememb.

4.5.1 V Libiji, kjer se je politični sistem popolnoma zamenjal, so se na primer pojavile nove organizacije, kot je Združenje delavcev svobodne Libije, neodvisna zveza sindikatov, ki je nadomestila uraden sindikalni organ Gadafijevega režima. V Egiptu je bil monopol osrednjega sindikata ETUF zlomljen, ko so bile ustanovljene nove konfederacije, kot sta EFITU in EDLC.

4.6 Še pred nastopom demokratičnih gibanj je EESO opozoril, da v državah evro-sredozemskega partnerstva svoboda združevanja ni zagotovljena in da razvoj civilne družbe hromijo politične in upravne ovire.

4.6.1 Treba je zagotoviti, da bodo odpravljena pretekla protislovja med mednarodnimi konvencijami, ki so jih ratificirale vlade, in nacionalnimi zakoni, ki so v praksi te konvencije omejevali ali pa preprečevali njihovo izvajanje.

5. Vloga socialnih partnerjev in civilne družbe v demokratičnih procesih in mehanizmih boja proti korupciji

5.1 Sklepna deklaracija evro-sredozemskega vrha ekonomsko-socialnih svetov in podobnih institucij (Carigrad, 16. do

18. november 2011) je opozorila, da je treba "spodbuditi in utrditi demokratični prehod v državah južnega Sredozemlja z vzpostavitvijo vladnih ustanov, neodvisnih sodnih organov, podporo medijski svobodi in nenehnimi prizadevanji za boj proti korupciji".

5.2 Treba je odpraviti ovire za ustanavljanje društev in predvsem koruptivno prakso, v skladu s katero se osebe, ki so blizu oblasti, imenuje v vodstva društev z namenom, da se zmanjša njihova predstavniška vloga.

5.3 Bistvenega pomena je spodbujati kolektivna pogajanja med delodajalci in delojemalci v okviru socialnega dialoga.

Resnično uresničevanje konvencij MOD o dostojnem delu, ki bi bilo kaj več kot zgolj njihova ratifikacija (čeprav je ta pomembna), se še ni uveljavilo, čeprav bi konvencije morale biti sestavni del zavez vlad in tudi posvetovanj med njimi in organizacijami delodajalcev in delavcev.

5.4 Za posredovanje skupnih predlogov, ki jih oblikujejo neodvisna in predstavniška združenja, so zelo potrebne posvetovalne institucije, kakršne že obstajajo v več državah.

5.5 V nekaterih državah so se že oblikovali institucionalni kanali za boj proti korupciji, kot je osrednji urad za boj proti korupciji v Maroku. Ustanovljen je bil leta 2007, v njem pa je udeležena tudi civilna družba. V organih nadzora na področju zdravja, cen, gospodarjenja z vodo, priseljevanja, socialnih storitev itd. bi morale sodelovati tudi organizacije potrošnikov, uporabnikov, kmetov, podjetnikov, žensk, sindikatov ter drugih udeleženih sektorjev in skupnosti.

5.6 Socialni in civilni akterji (sindikati, podjetja, združenja, nevladne organizacije) imajo nasploh bistveno vlogo v neodvisnih organizacijah, ki so mnogokrat še v začetni fazi.

5.7 V boju proti korupciji se vloga socialnih partnerjev ⁽²⁾ od države do države razlikuje. Njihova dejavnost ima v državah južnega Sredozemlja različne oblike.

V Bruslju, 19. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽²⁾ V okviru foruma socialnega dialoga obstaja načelno soglasje za kampanjo *Socialni partnerji proti korupciji in za dobro upravljanje*.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o odgovorni rabi družabnih omrežij in preprečevanju problemov, ki jih povzročajo (mnenje na lastno pobudo)

(2012/C 351/07)

Poročevalec: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALER**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 19. januarja 2012 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Odgovorna raba družabnih omrežij in preprečevanje problemov, ki jih povzročajo.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora o tej zadevi, je mnenje sprejela 6. septembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 19. septembra) s 173 glasovi za, 1 glasom proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepne ugotovitve in priporočila

1.1 Vpliv, ki ga imajo družabna omrežja na posameznike in skupine, kot tudi prihodnji razvoj teh omrežij in njegove posledice, narekuje, da morajo institucije Unije v skladu z Digitalno agendo nujno prednostno obravnavati zavezujoče in nezavezujoče nadnacionalne ukrepe za samoregulacijo ali še boljše koregulacijo, da bi na dinamičnem digitalnem enotnem trgu spodbujali odgovorno in pametno rabo družabnih omrežij in preprečevali z njimi povezane probleme in tveganja. EESO meni, da bi bilo idealno, če bi ustvarili "vzorčne zakone" kot podlago za ureditev v svetovnem merilu. Dokler pa to ni mogoče, je treba sprejeti vsaj rešitev na ravni Unije.

1.2 Če bi sprejeli predpise, ki bi vodili k samoregulaciji ali koregulaciji, bi ti morali biti vedno začasni in njihovo uporabo bi bilo treba redno preverjati. Če se ne bi uporabljali, bi bilo treba sprejeti zavezujoče predpise.

1.3 Konkretno EESO poziva Komisijo, naj v okviru spodbujanja digitalnega opismenjevanja izvaja kampanje za ozaveščanje in izobraževanje, po možnosti namenjene najbolj ranljivemu prebivalstvu, da bi preprečevali in blažili nezaželene posledice nepravilne rabe družabnih omrežij. Prav tako bo treba razviti posebne dejavnosti usposabljanja za starševski nadzor in posredovanje in okrepiti točke za sporočanje nezakonitih spletnih vsebin (telefonske številke za pomoč), da bi obravnavale tudi vprašanja v zvezi z neprimerno rabo družabnih omrežij.

1.4 Uveljavljanje teh pobud zahteva tudi razširitev dobrih praks izpolnjevanja obveznosti s strani ponudnikov, nadzora nad oglaševanjem ali nadzora nad veliko prezgodnjim dostopom zelo mladih uporabnikov, kar v celoti vzeto lahko pomaga odpravljati sprevrženosti družabnih omrežij ter ponazarja priložnosti in sinergije, ki lahko v zvezi s tem nastanejo.

Obstajajo tudi primeri zasvojenosti z družabnimi omrežji, s čimer bi bilo treba seznaniti uporabnike oz. na to opozoriti starše mladostnikov, za katere so tveganja največja.

1.5 V zvezi s posegi v zasebnost v okviru delovnih razmerij in uporabo novih tehnologij, zlasti družabnih omrežij, je treba krepiti pravico do varstva zasebnosti pred vdori v zasebnost, in sicer tako, da to vprašanje urejajo socialni partnerji v ustreznih sporazumih.

1.6 Na koncu EESO ponavlja ⁽¹⁾, da pričakuje objavo kodeksa pravic v skladu EU, ki bi na jasn in dostopen način povzema pravice digitalnih uporabnikov v EU in ki bi obravnaval spodbujanje odgovorne rabe omrežij, preprečevanje z njimi povezanih problemov in izkoreninjenje praks, ki bi jih lahko imeli za nepravilne ali škodljive, zlasti v primerih izrazito kontekstualnega oglaševanja.

2. Uvod

2.1 Cilji tega mnenja na lastno pobudo so trije:

a) nadaljevati na podlagi prejšnjih študij, sporočil (*Sporočilo o prihodnjih omrežjih in internetu*) (SEC(2008) 2507)(SEC(2008) 2516)) in mnenj ⁽²⁾,

b) ovrednotiti samoregulativni sporazum o načelih EU za varnejša družabna omrežja (10. februar 2009),

c) predlagati ukrepe v okviru *Evropske digitalne agende* (COM(2010) 245 final/2).

⁽¹⁾ UL C 318, 29.10.2011, str. 9-18.

⁽²⁾ UL C 128, 18.5.2010, str. 69-73.

2.2 Razcvet, ki ga je v zadnjih letih doživela digitalna družba nasploh in še zlasti vse večji razmah virtualnih skupnosti sta posebej pokazala na potrebo po sprejetju ukrepov za spodbujanje odgovorne rabe družabnih omrežij ter tudi preprečevanje in zaščito pred tveganji in problemi, ki so z njimi povezani.

2.3 Razvoj se nadaljuje in zaradi prostorske razsežnosti, ki jo imajo družabna omrežja že od vsega začetka, je treba nenehno preverjati opredelitev njihove zasnove in posledično tudi način, kako jih obravnavati. Kljub temu pa se je mogoče strinjati o nekaterih njihovih osnovnih, pomembnih značilnostih, da bi lahko določili ustreznega področja ukrepanja.

2.4 V zvezi s tem lahko ugotovimo, da družabna omrežja kot kompleksen splet prostovoljne socialne interakcije slonijo na dinamičnih izmenjavah v odprtem sistemu pozitivne povratne informacije.

2.5 Spremenljivost vrst omrežij in njihove uporabe ter profilov uporabnikov in njihovih vsebin ima za posledico, da se razvoj nikoli ne konča, zaradi česar je treba določiti natančna splošna pravila o načinu delovanja omrežij. Zato bi bilo treba redno izvajati terenske raziskave v ta namen ter tudi proučevati, ali so uporabniki včlanjeni v eno ali več družabnih omrežij. To bi bilo lahko med drugim v pomoč tudi kot vodilo za tehnološko nevtralne standarde, ki so nujni v procesu prilagajanja, značilnem za obravnavano področje.

2.6 Poleg tega ukrepi, predlagani v tem mnenju, prispevajo k cilju EU za pametno, trajnostno in vključujočo rast, opredeljenem v strategiji Evropa 2020 (COM(2010) 2020). V tem smislu je treba poskrbeti, da bodo družabna omrežja združevala družbo znanja in črpanje podatkov iz množic (*crowdsourcing*), spodbujanje aktivnejših in odgovornejših uporabnikov ter učinkovit virtualni trg, željo po sodelovanju in vključevanje v družbo.

2.7 Nujno moramo izboljšati infrastrukturo, da se zagotovi hiter in varen dostop, pri katerem nihče ni diskriminiran ali izključen, in spodbujati odgovorno digitalno državljanstvo, ob tem pa moramo državljanom tudi zagotoviti, da bodo lahko dejansko uveljavljali pravice, ki so pomembne za digitalno okolje (svoboda izražanja in obveščanja, varstvo osebnih podatkov in zasebnosti, zahteve po transparentnosti, univerzalne internetne in telefonske storitve ter minimalne zahteve za kakovost storitve) (COM(2010) 245 final/2).

2.8 Zasebnost je bistven element pri rabi družabnih omrežij. EESO se je že opredelil do predloga Komisije v zvezi s splošno uredbo o varstvu osebnih podatkov ter odločno zagovarja "pravico do pozabe" in varstvo zasebnosti s privzetimi nastavitvami, t.j., da se pri soglasju ne sme izhajati iz načela, da je dano molče, temveč mora biti vedno dano izrecno.

2.9 Spletni iskalniki bi morali privzeto, s privzetimi nastavitvami za varnost in zasebnost, preprečevati indeksiranje podatkov o profilih uporabnikov, in zaščititi posebno občutljive podatke.

2.10 Poleg tega bi bilo treba v tem sektorju doseči boljše upravljanje trga, in sicer z vključevanjem ponudnikov, ki bi morali izpolnjevati konkretne in zavezujoče ukrepe, na primer v zvezi z nadzorom oglaševanja, uporabo razpoložljivih informacij ali ustvarjanjem s tem povezanih poslovnih niš (npr. zavarovanje za kritje tveganj, povezanih s pravicami uporabnikov družabnih omrežij).

2.11 Vendar pa morajo uporabniki v okviru soodgovornosti upoštevati navodila in smernice pristojnih ustanov za spodbujanje pametne in odgovorne uporabe družabnih omrežij ("*družbena odgovornost uporabnikov*"), da bi bilo poleg lastnih ciljev posameznih omrežij omogočeno čim boljše izkoriščanje razpoložljivih virov in prednosti v zvezi z razširjanjem informacij in transparentnostjo v okviru sodelovanja pri učenju in multikulturne bogatitve. Vendar se zakonske zahteve včasih postavljajo na zmotni domnevi o obstoju dovolj obveščene in ozaveščene uporabnika, medtem ko statistika v *resnici* kaže, da pogojev uporabe omrežij ne prebere niti vsak tisoči uporabnik.

3. Dinamična rast družabnih omrežij

3.1 Družabna omrežja so se v zadnjih dveh letih pospešeno razvijala, s čemer se je spektakularno povečalo število uporabnikov. V letu 2010 se je govorilo, da se skupno število – večinoma mladih – uporabnikov v svetu približuje milijardi, kar bi bilo 23 odstotkov več kot leto prej. Podatki o *številkah v zvezi z družabnimi omrežji, razdeljenih po državah*, so razvidni iz posebej v ta namen pripravljenih svetovnih zemljevidov, ki kažejo razširjenost omrežij.

3.2 Delež mladih uporabnikov družabnih omrežij daleč presega deleže drugih starostnih skupin. Po podatkih Eurostata so bile v EU leta 2010 štiri petine uporabnikov interneta med 16. in 24. letom starosti včlanjene v družabna omrežja, v primerjavi z dvema petinama v starosti od 25 do 54 let in manj kot petino v starosti od 55 do 74 let (glej raziskavo po naročilu Evropske komisije *Risk and safety on the internet*). EESO v zvezi s tem opozarja, da pripravlja mnenje na lastno pobudo o *oglaševanju, namenjenem otrokom*.

3.3 Možnosti, ki jih družabna omrežja ponujajo svojim uporabnikom, so zelo raznolike. V družabnem omrežju je mogoče komunicirati s prijatelji in družinskimi člani, ki so daleč, spoznavati nove prijatelje, izmenjevati multimedijske informacije, negovati delovne odnose, predstavljati projekte, navezovati osebne in poklicne stike, izražati ideje ali se zavzemati za določeno stvar itd. V najnovejših družabnih omrežjih, kot so Instagram, Pinterest in Tumblr, ki imajo že več uporabnikov kot YouTube, LinkedIn in Google+, so bile te možnosti na področjih, kot so pošiljanje slik, infografik in videov, še precej povečane.

3.4 Seveda pa uporabniki cenijo predvsem to, da lahko vsebine takoj delijo s številnimi stiki, predvsem tistimi, ki so jih spoznali zunaj samih družabnih omrežij (družino, prijatelji, znanci), čeprav se ta omrežja uporabljajo tudi za sklepanje novih poznanstev.

3.5 Prek družabnih omrežij nastaja nov vzorec odnosov z različnimi pozitivnimi lastnostmi, ki prispevajo zlasti k naslednjemu ⁽³⁾:

- zagotavljanju in uresničevanju svobode izražanja v določenih družbenih in političnih razmerah;
- oblikovanju in povezovanju skupnosti na spletu;
- iskanju in srečevanju s prijatelji in družinskimi člani ter ustvarjanju možnosti za komuniciranje z njimi;
- preprečevanju nevarnih situacij za mladostnike in ustvarjanju možnosti, da ti prek spletnih strani za družabne stike zaprosijo za pomoč;
- oglaševanju izdelkov in storitev ter razvoju spletne trgovine;
- nenazadnje je treba upoštevati nov vidik družabnih omrežij kot olajševalcev mobilnosti.

3.6 Uporabnost družabnih omrežij se v skladu z različnimi nagibi njihovih uporabnikov širi na vse več področij uporabe, kot so na primer družinsko in družabno komuniciranje, izmenjava informacij v poslovne namene ali v igri, zabava in prosti čas, osebni odnosi, posredovanje znanja in učenje, delovno in poklicno okolje, sodelovanje državljanov in prostovoljstvo, razprava z izmenjavo mnenj in idej itd.

3.7 Opozoriti je treba, da se "virtualne skupnosti v spletu predstavljajo – in tudi dojemajo – kot okviri, enakovredni okvirom v realnem svetu, v katerih pravil igre v okolju ne določa uporabnik. Kdor se prijavi, sprejme pogodbeno pravila, ki jih določa ponudnik storitev, čeprav je storitev na videz brezplačna. Kljub temu pa je prišlo do trgovinske menjave: uporabnik je ponudil svoje osebne podatke. Kdor se prijavi v družabno omrežje, običajno ne preverja pravnih informacij in zato ne ve, kaj se lahko pozneje dogaja z njegovimi osebnimi podatki, kakšne so nastavitve okolja, kdo lahko do naših podatkov dostopa in za kakšen namen (*El Derecho Fundamental a la Protección de Datos: Guía del Ciudadano* (Temeljna pravica do varstva osebnih podatkov: vodnik za državljane), Španska agencija za varstvo podatkov, januar 2011 (<https://www.agpd.es/portalwebAGPD/index-ides-idphp.php>)).

3.8 Kljub temu pa imajo uporabniki družabnih omrežij občutek, da jim ti virtualni prostori pripadajo ter da prav oni sami ustvarjajo in nadzorujejo njihovo vsebino in informacije, ki so jih omrežjem posredovali. Omrežja jim ponujajo občutek, da

so protagonisti in svobodni, to pa jim lahko pogosto onemogoča razumeti, da pravila igre določajo in nadzorujejo drugi, ki zato tudi v resnici odločajo o podpori in vseh vsebinah ter zato predlagajo samo tiste omejitve, ki se jim zdijo primerne (npr. omejitve, ki se nanašajo na starost uporabnika, vendar dejansko ne preprečujejo dostopa).

3.9 Obstajajo prizadevanja, da bi sprejeli etični kodeks, s pomočjo katerega bi zagotovili ustrezno rabo družabnih omrežij v skladu z opredeljenimi cilji, in sicer na podlagi prostovoljne samoregulacije ali pa regulacije v sodelovanju s partnerji, da bi tako nadzorovali izvajanje dejavnosti.

3.10 Vendar pa to ne spreminja dejstva, da se uporabniki družabnih omrežij izpostavljajo različnim tveganjem, povezanih z uporabo teh omrežij. Nekatera od teh tveganj so splošna in povezana s samo uporabo interneta ter obstajajo tudi pri drugih aplikacijah. Posebni problemi, povezani z družbenimi omrežji, ki so sicer prisotni pri vseh oblikah uporabe interneta, so pri družabnih omrežjih močno poudarjeni zaradi nekaterih značilnosti, kot je kopičenje podatkov o milijonih državljanov, zaradi pretežno mladih uporabnikov, ki predhodno niso bili poučeni o pametni in odgovorni rabi družabnih omrežij in posvarjeni pred nevarnostmi v zvezi z njimi (starši in učitelji na splošno ne morejo posredovati pravil za ustrezno uporabo na podlagi lastnega znanja in izkušenj), ter zaradi nepoznavanja problemov in izzivov, ki jih lahko prinaša tako nov in vrtoglav razvoj, kot ga doživljajo družabna omrežja in pri katerem so uporabniki interneta praktično del nekega eksperimenta.

3.11 Povezovanje hitro spreminjajoče se tehnologije in novih socialnih prostorov za mladostnike, s katerimi starši nimajo nobenih izkušenj, sproža družbene tesnobe, ustvarja pa tudi podlago za senzacionalizem, mite in neprimerne politične odzive (poročilo Unicefa *Child Safety Online: Global Challenges and Strategies* (Varnost otrok na spletu: globalni izzivi in strategije)).

3.12 Med različnimi tveganji lahko navedemo naslednje: psihološke travme zaradi žalitev prek tega medija; spolno nadlegovanje otrok in mladostnikov (*cyber-mobbing* in *cyber-grooming*); ponavljajoče se šikaniranje v organizaciji, ki ga izvajajo nadrejeni, sodelavci ali podrejeni; šikaniranje na delovnem mestu z vdiranjem podjetij v zasebno življenje zaposlenih ali pretirana uporaba pametnih telefonov; razširjanje fotografij in videoposnetkov, na katerih mladostniki sebe ali druge mladostnike kažejo gole ali napol gole (*sexting*); eksplicitno oglaševanje storitev prostitucije in "spremljanja" (*escort*); seksualizacija otrok v družabnih omrežjih; ponavljajoče se kršitve zasebnosti ter napadi na osebno čast in dostojanstvo; napadi na telesno in duševno zdravje uporabnikov; pozivi k nasilju, rasizmu in ksenofobiji; razširjanje totalitarnih fašističnih ideologij ali povečevanje nacizma; samomori mladih, domnevno zaradi razširjanja intimnih podrobnosti prek družabnih omrežij.

3.13 Pravniki opozarjajo, da se s splošnimi pogoji uporabe številnih družabnih omrežij vzpostavlja prenos pravic do izkoriščanja vsebin, ki jih ustvarja uporabnik, na platformo, česar pa večina uporabnikov interneta ne ve.

⁽³⁾ UL C 128, 18.5.2010, str. 69-73.

3.14 Tveganjem, ker nekateri uporabljajo družabna omrežja za nezakonite ali škodljive namene, se – zlasti ko gre za mladoletnike – pridružujejo tveganja, ki jih povzročajo uporabniki sami in ki lahko vplivajo na normalen potek njihovega osebnega, družinskega, delovnega in družbenega življenja. Mednje sodi tudi tveganje, povezano s "plačevanjem prek spleta", kar lahko otroke spodbudi h kupovanju izdelkov.

3.15 Obstaja tudi nevarnost ustvarjanja lažne identitete, ki jo dodatno spremlja še prevara, samoprevara ali domišljija. To zamegljuje ločnico med intimnim, zasebnim in javnim, ter spodbuja melodramatično in narcisoidno vedenje, tudi kadar ne deformira realnosti (Enrique Echeburúa in Paz de Corral). Poleg tega se ugotavlja, da pretirano virtualno komuniciranje lahko prispeva k siromašenju kakovosti človeških odnosov; trdne in neposredne odnose nadomešča z veliko šibkejšimi in pogosto negotovimi. Zato se lahko uporabniki na koncu počutijo osamljeni ali pa lahko celo zamenjajo svoje resnično življenje z virtualnim.

3.16 Uporabniki družabnih omrežij postajajo vse bolj popustljivi in z lahkoto sprejemajo povabila za sklepanje prijateljev, ki jim jih pošiljajo neznanci, s katerimi poleg tega kmalu zatem, že po nekaj urah pogovora, začnejo izmenjevati občutljive, intimne in zasebne informacije, kot so naslov, telefonska številka, imena staršev itd., torej informacije, ki se pogosto uporabljajo v vprašanjih za povrnitev (pozabljenega) gesla. Od tu naprej lahko razkrijejo še druge zaupne podatke o svojem delovnem mestu, načrtih za prihodnost, programski opremi, ki jo uporabljajo, itd.

3.17 Uporabniki družabnih omrežij skratka, kot kažejo ustrezne študije, sprejemajo v krog svojih prijateljev neznance zgolj na podlagi dobre slike iz profila in so pripravljeni razkriti vsakršne osebne podatke že po kratkem pogovoru prek spleta. Ker večina teh omrežij temelji na neomejenem dostopu "prijateljev" do informacij in podatkov o vsakem posameznem članu, je ena od praktičnih posledic tega, da se na splošno vsak znanec – ali neznanec – brez razlik sprejema v krog prijateljev, med drugim tudi, da vse informacije v skupni rabi na družabnem omrežju postanejo dejansko prosto dostopne.

3.18 Zato je treba vplivati na preventivne kampanje ozaveščanja v okviru programa *Safer Internet* (za varnejši internet), v katerih bi uporabnikom družabnih omrežij svetovali, naj se pred uporabo različnih storitev seznanijo z ustreznimi pogoji za uporabo in varstvo zasebnosti in naj pred posredovanjem svojih podatkov razmislijo o uporabi gesel, pretehtajo, katere informacije želijo razkriti in kako je mogoče nadzorovati tiste, ki do njih lahko dostopajo, ter razmislijo o seznamu stikov ali nevarnostih okužbe z računalniškimi virusi. Poleg tega je treba zlasti vztrajati pri sredstvih za pomoč, ki so na voljo, če uporabnik postane žrtev zlorabe v družabnih omrežjih. Podobno je treba uresničiti pobude za usposabljanje učiteljev in pripravo učnega gradiva za zgodnjo državljansko in digitalno vzgojo.

3.19 V zvezi s tem je zelo pomembno, da Komisija s svojimi programi podpira združenja uporabnikov in nevladne organizacije, da ohranjajo resnično neodvisnost v razmerju do organov oblasti in gospodarstva ter delujejo na demokratični podlagi.

4. Problemi, povezani z neprimerno rabo družabnih omrežij

4.1 Svetovna zdravstvena organizacija ocenjuje, da ima četrtnina ljudi težave, povezane s prekomerno uporabo novih tehnologij. Tej vrsti zasvojenosti so najbolj izpostavljeni otroci in mladostniki, saj so kljub temu, da so najbolj izkušeni, obenem tudi najbolj nezreli uporabniki.

4.2 Te oblike zasvojenosti označujejo tudi kot "netoksične", "nesnovne" ali "nekemične". Čeprav nekateri strokovnjaki menijo, da ne smemo govoriti o "zasvojenosti" v ožjem pomenu (ki jo označujejo z izrazi, kot so "nova zasvojenost," "socialna zasvojenost," "nesnovna zasvojenost" ali "nekemična zasvojenost"), temveč da gre prej za zlorabo, napačno rabo ali odvisnost, so drugi mnenja, da je takšno poimenovanje povsem ustrezno, enako kot se govori npr. o zasvojenosti z delom, nakupovanjem ali seksom.

4.3 Prekomerna uporaba virtualnih družabnih omrežij lahko vodi v osamo, upad storilnosti, nezanimanje za druge stvari, vedenjske težave in hude finančne težave ter telesno neaktivnost in debelost. Skratka, zasvojenost in podreditev svojega načina življenja ohranjanju te navade tvorita jedro zasvojenosti. Zato za zasvojenost z družabnimi omrežji ni odločilna vrsta ravnanja uporabnikov teh omrežij, ampak *narava odnosa*, ki ga posameznik vzpostavi z zasvojenostjo (Alonso-Fernández, 1996; Echeburúa y Corral, 2009).

4.4 Učinki teh zasvojenosti se odražajo na duševnem zdravju, kar povzroča tesnoba, depresije in obsesije, motnje spanja in osebne motnje, ki lahko pogosto privedejo do slabega ravnanja, pretepev, prometnih nesreč in nesreč pri delu ali do samopoškodb.

4.5 Vsemu temu je treba dodati težave, ki neposredno vplivajo na telesno zdravje uporabnikov, tj. fiziološke motnje, kot so bolečine v vratu, tendinitis, sindrom karpalnega kanala in težave z vidom. Uporabniki zanemarjajo svoj videz, spijo manj in spremenijo svoje prehranjevalne navade.

4.6 Raba in prekomerna uporaba interneta sta povezani s psihosocialnimi dejavniki, kot so psihološka ranljivost, dejavniki stresa ter družinsko in socialno okolje. V zvezi s prekomerno uporabo družabnih omrežij med mladimi obstajajo nekateri posebni dejavniki tveganja.

4.7 Nekateri opozorilni znaki (premalo spanja, zanemarjanje pomembnih dejavnosti, pritoževanje bližnje osebe nad rabo interneta, nenehno razmišljanje o internetu, neprestani neuspešni poskusi, da bi zmanjšal čas povezave z omrežjem, izguba občutka za čas itd.) se pri uporabniku pojavijo še preden konjček postane zasvojenost. Pozornost do teh opozorilnih znakov ter priprava ocenjevalnih in diagnostičnih orodij lahko pomagata pri zgodnjem odkrivanju in poznejšem zdravljenju.

4.8 Poleg tega je za ta namen treba zagotoviti javne vire in izvajati preventivne ukrepe (kampanje obveščanja in ozaveščanja, izobraževalne programe, računalniško opismenjevanje, podporne storitve, sledljivost in poročanje o tveganjih itd.), pri čemer je treba namenjati prednost posebnim potrebam najbolj ranljivih skupin.

4.9 V primerih, ko so bili uporabniki prisiljeni prekiniti povezavo z omrežjem, nečesa niso mogli izpeljati ali pa je bila povezava prepočasna, so se pojavila telesni in duševni znaki, kot so nihanje razpoloženja, razdražljivost, nestrpnost, nemir, žalost in tesnoba (Estévez, Bayón, De la Cruz in Fernández-Liria, 2009; García del Castillo, Terol, Nieto, Lledó, Sánchez, Martín-Aragón in drugi, 2008; Yang, Choe, Balty in Lee, 2005).

4.10 Psihološko izpostavljenost odvisnostim lahko povečujejo nekatere osebnostne lastnosti ali čustvena stanja: impulzivnost, disforija (nenormalno duševno stanje, ki ga prizadeti subjektivno doživlja kot neprijetno in za katero so značilna pogosta nihanja razpoloženja), nezmožnost prenašanja neprijetnih dražljajev, tako telesnih (bolečine, nespečnost ali utrujenost) kot duševnih (odpori, skrbi ali odgovornosti) in pretirana sla po adrenalinskih čustvih (Estévez, Bayón, De la Cruz in Fernández-Liria, 2009; García del Castillo, Terol, Nieto, Lledó, Sánchez, Martín-Aragón in drugi, 2008; Yang, Choe, Balty in Lee, 2005).

4.11 Včasih za zasvojenostjo tiči osebnostna motnja – na primer pretirana plahost, šibka samozavest ali nezadovoljstvo z lastnim telesnim videzom – ali pa neustrezen način soočanja

z vsakodnevnimi težavami. Tveganje zasvojenosti z internetom povečujejo tudi predhodne duševne motnje (depresija, hiperaktivnost [sindrom ADHD], socialna fobija ali sovražnost) (Estévez, Bayón, De la Cruz in Fernández-Liria, 2009; García del Castillo, Terol, Nieto, Lledó, Sánchez, Martín-Aragón in drugi, 2008; Yang, Choe, Balty in Lee, 2005).

4.12 Pri strategijah preprečevanja, katerih namen je vključevanje zdravih navad uporabe družabnih omrežij, imajo ključno vlogo starši in vzgojitelji. Dobro se je obnesla tudi pomoč t. i. "peer groups" (bolj izkušenih prijateljev, ki se nevarnosti zavedajo ter lahko svojim vrstnikom ali mlajšim pomagajo, da jih prepoznajo in se jim izogonejo), ki jih uporabniki dojemajo kot svoje zaščitnike na spletu.

4.13 In končno gre za to, da se z ustrezno rabo spodbujajo številne možnosti družabnih omrežij, ki pogosto zajemajo tudi zelo pomembna družbena področja, na primer zaposlovanje in potrošnja (Salcedo Aznal Alejandro, *Sociedad de consumo o redes de consumidores? Esbozo para un análisis social del consumidor actual* (Potrošniška družba ali mreže potrošnikov? Skica za socialno analizo današnjega potrošnika), 2008), česar pa to mnenje ne obravnava. V tem primeru bi bilo treba izvesti potrebne reforme, da se prepreči, da bi pri izvajanju delovne zakonodaje prišlo do nedopustnih posegov v zasebnost zaradi uporabe novih tehnologij (mobilnega telefona, e-pošte, družabnih omrežij itd.). V zvezi s tem bi morali socialni partnerji pripraviti sporazume, ki temeljijo na načelih ustreznega priporočila Sveta Evrope.

V Bruslju, 19. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o posodobljeni analizi stroškov „ne-Evrope“ (mnenje na lastno pobudo)

(2012/C 351/08)

Poročevalec: **Georgios DASSIS**

Soporočevalec: **Luca JAHIER**

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 14. julija 2011 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Posodobljena analiza stroškov „ne-Evrope“

(mnenje na lastno pobudo).

Pododbor za temo „stroški ‚ne-Evrope‘“, zadolžen za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejel 19. junija 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 154 glasovi za, 5 glasovi proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Povzetek

1.1 Vprašanje stroškov "ne-Evrope" se je znova pojavilo po skoraj četrto stoletja od objave Cecchinijevega poročila leta 1988; zdi se primerno in zanimivo izhodišče za nadaljevanje razprave o evropskem povezovanju. V Cecchinijevem poročilu je vprašanje sicer obravnavano zgolj z vidika enotnega trga, zdaj pa je nadvse nujno, da gremo precej dlje in razpravljamo o stroških, ki nastajajo zaradi nedokončane ekonomske in politične unije v Evropi. Ti so že sedaj izjemno visoki in se lahko še zvišajo, če ne bomo storili ničesar.

1.2 Problem je zelo pereč, saj bodo države članice pod pritiskom finančnih trgov in novih zavezujočih pravil prisiljene okrepiti svoja prizadevanja za zmanjšanje dolgov. Kako to storiti, ne da bi pri tem ogrozili rast, ki jo sicer zahtevajo finančni trgi? Da bi se izognili nenehnemu slabšanju stanja ter da velikega dela prebivalstva Evrope ne bi potisnili v revščino in bedo, bi bilo treba na evropski ravni skupno kriti določen del izdatkov ter si prizadevati za bolj ambiciozne politike. To bi EU omogočilo, da vzpostavi pozitiven cikel rasti in si ustvari močno gospodarsko, industrijsko in tehnološko identiteto v razmerah globalizacije, hkrati pa tudi ohrani naš socialni model, na podlagi katerega je v veliki meri nastala Evropa, kot jo poznamo danes.

1.3 Zastaviti vprašanje o stroških "ne-Evrope" na način, predlagan v tem mnenju, gotovo povzroča nekatere metodološke in tehnične težave, vendar pa je njegova najpomembnejša prednost v tem, da opozarja na argumente, ki jih je z vidika racionalnosti težko spodbijati in na podlagi katerih bi lahko premagali sedanjo krizo ter dokončno oblikovali resnično ekonomsko in politično unijo v Evropi. Predvsem bi bilo treba pripraviti nesporne argumente, s katerimi bi javnost prepričali, da je

treba za te probleme najti rešitev tako, da bi kazalnik subsidiarnosti premaknili proti več Evrope, boljši Evropi, v času, ko si nekatere politične sile prizadevajo, da bi evropsko povezovanje prikazale kot dežurnega krivca.

1.4 V tej zvezi vsebuje strategija Evropa 2020 izjemno zanimive elemente. Pozdraviti je treba njen cilj, da spodbuja resnično zблиževanje, predvsem prek skupnih politik in ciljev ter z boljšim usklajevanjem med državami članicami na vseh ravneh in na področjih, kjer evropskega pristopa še ni ali pa je šele v zametku. Kljub temu se lahko vprašamo, ali je ta strategija pravi odgovor na izziv o oblikovanju resnične ekonomske in politične unije, ki lahko okrepi položaj Evrope v času globalizacije, in ali bodo njeni rezultati boljši kot rezultati libronske strategije.

1.5 Odbor meni, da je treba storiti še več in poseči v načrtovane razprave voditeljev držav in vlad 17 držav euroobmočja in 27 držav EU, ki potekajo vsakih šest mesecev, s tem zbuditi vest politikov in javnosti ter jih pripraviti do spoznanja, da je v odnosih med državami članicami, Evropo in svetom potrebna kopernikanska revolucija. Premislek o stroških "ne-Evrope", ki jih doživljamo danes in jih bomo najverjetneje doživljali tudi v prihodnosti, je lahko zelo dobro izhodišče za prizadevanja v tej smeri. Z dokazi o ekonomskih, političnih in strateških prednostih je treba ugovarjati evroskeptikom in javnost prepričati, da Evropa ni problem, temveč da mora biti rešitev.

1.6 Prednosti takega pristopa so v tem, da omogoča znižanje stroškov, optimizacijo izdatkov in ustvarjanje več priložnosti za to, da bi zagotovili ustrezen odgovor na sedanje izzive in našli izhod navzgor, ki bi koristil vsem.

1.7 Glede na navedeno je treba stroške "ne-Evrope" analizirati veliko bolj obširno, kot pa je to predlagano v študiji "Analiza stroškov neobstoja Evrope: neizkoriščeni potencial enotnega evropskega trga", ki jo je naročila Evropska komisija. Ne potrebujemo namreč še ene študije (čeprav bi bila najbrž zelo kakovostna), ki bo obtičala na knjižnih policah in jo bodo občasno preučevali zgolj nekateri specializirani strokovnjaki.

1.8 EESO zato poziva Komisijo, naj za začetek pripravi kar se da natančno oceno vseh stroškov "ne-Evrope", navedenih v tem mnenju, ter njihovih posledic za zaposlovanje in rast. Predlaga, da se pozneje v strategijo Evropa 2020 vključijo količinski cilji za zmanjšanje teh stroškov, skupaj z jasnimi akcijskim načrtom in sistematično oceno rezultatov, doseženih pri njegovem izvajanju.

2. Splošne ugotovitve

2.1 EESO je v zadnjih letih na vprašanje o stroških "ne-Evrope" opozarjal v številnih mnenjih in z različnih vidikov⁽¹⁾. Razpravo o "ne-Evropi" sta konec leta 2010 ponovno oživila Evropski parlament in Evropska komisija; slednja je naročila tudi ambiciozno študijo za posodobitev podatkov iz Cecchinijevega poročila⁽²⁾ ⁽³⁾.

2.2 Komisija in Parlament sta se za to temo in to metodo po vsej verjetnosti odločila zaradi priprav na oblikovanje Akta za enotni trg II, čeprav je bilo v njunih dokumentih navedeno tudi, da se je treba osredotočiti prav na to vprašanje in pri tem uporabiti "znanstvene dokaze"⁽⁴⁾, ki bi jih pridobili na podlagi takega pristopa. Opozoriti je treba, da je bilo na podlagi sorazmerno kompleksnih modelov iz Cecchinijevega poročila takrat izračunano povečanje BDP EU (v takratnih 12 državah članicah) za 4,5 do 7 %, medtem ko naj bi bilo po napovedih na enotnem območju ustvarjenih 2 do 5 milijonov novih delovnih mest. Toda te ocene so temeljile na metodološkem pristopu in

⁽¹⁾ Gl. npr. mnenje EESO o prenovi metode Skupnosti (smernice) z dne 21. oktobra 2010 ali mnenje o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in nacionalnim parlamentom: Pregled proračuna EU z dne 16. junija 2011.

⁽²⁾ Opozoriti velja, da je bil cilj tega poročila izračun morebitnega gospodarskega učinka odprave omejitev za trgovino v Skupnosti med tedanjimi državami članicami. V novi študiji naj bi uporabili isto metodologijo, ki bi bila prilagojena sedanjim željam in izzivom.

⁽³⁾ Evropski parlament je 15. decembra 2010 sklenil naročiti pripravo izčrpnega poročila o stroških "ne-Evrope". Po zaključku razpisa je Evropska komisija pripravo študije dodelila konzorciju pod vodstvom London School of Economics. Ta študija naj bi bila podlaga za razprave v okviru priprav Akta za enotni trg II.

⁽⁴⁾ V dokumentu o metodologiji, ki so ga 21. februarja 2011 pripravili v generalnem direktoratu EP za notranjo politiko Evropske unije, je navedeno, da je iz utemeljitve za oceno teh stroškov in koristi razvidna pripravljenost za sprejemanje odločitev, ki bodo temeljile na *znanstvenih dokazih* o različnih pojmih ali načelih (dobro finančno poslovanje, učinkovitost ali trajnost), s čimer naj bi zagotovili preglednost in odgovornost političnega ukrepanja v odnosu do državljanov (poševni tisk je iz izvirnega besedila).

osnovnih predpostavkah, ki jih je mogoče spodbijati in kritizirati. Poleg tega te napovedi kljub svoji sporočilnosti, kolikor vemo, niso bile nikoli temeljito pregledane, na podlagi česar bi bilo mogoče naknadno oceniti, koliko so bile v resnici točne⁽⁵⁾.

2.3 EESO je zadovoljen, da je to vprašanje znova v središču pozornosti, čeprav je nenavadno, da se to dogaja šele skoraj četrto stoletje po objavi Cecchinijevega poročila. Toda za ta način obravnave – torej uporabo iste metodologije in ponovno izračunavanje morebitnega gospodarskega učinka, ki bi ga imela odprava omejitev za trgovino na enotnem trgu –, se zdi, da je v najboljšem primeru omejevalen, v najslabšem pa preprosto neustrezen; za to sta vsaj dva razloga, ki se medsebojno dopolnjujeta.

2.4 Prvi je nevarnost, da obtičimo v povsem tehnični (ali celo tehnokratski) razpravi o stroških "ne-Evrope", čeprav je ta t. i. tehničnost v družbenih vedah pogosto zgolj navidezna, kljub temu, da bi lahko uporabili izjemno kompleksna orodja.

2.5 Drugi, še pomembnejši razlog pa je ta, da so danes časi popolnoma drugačni. Leta 1988 je bila razprava osredotočena predvsem na stanje skupnega trga, ki je bil preimenovan v "enotni trg". Cecchinijevo poročilo je bilo v tem pogledu zelo koristno, saj je bilo v njem pravilno opozorjeno na ovire in zamude na tem področju, ki so bile tudi izračunane. Poročilo je tako upravičilo načrt za okrevanje gospodarstva in omogočilo pozitivno dinamiko, na podlagi katere je nastal predvsem Delorsov načrt in z njim povezan cilj za leto 1992.

2.6 Leta 2012 glavni problem ni več stanje enotnega trga. Ne samo, da je oblikovanje enotnega trga v zadnjega četrto stoletja močno napredovalo, predvsem so se močno spremenile okoliščine in sedaj v primerjavi s poznimi 80. leti vključujejo tudi vsaj pet novih pomembnih dejavnikov: 1) globalizacija je s tem, ko so na svetovni trg vstopile hitro razvijajoče se države, kot so Brazilija, Indija, predvsem pa Kitajska, veliko bolj napredovala, medtem ko so Evropi v 80. letih konkurirale predvsem razvite države, 2) v Evropski uniji je sedaj 27 držav članic, ki se po stopnji razvoja, gospodarski strukturi in socialnih sistemih razlikujejo bolj, kot so se države članice v 80. letih, 3) povezanost EU je veliko močnejša, vzpostavljene so bile različne ključne institucije, kot sta euro in ECB, 4) Evropo še vedno pretresa najhujša gospodarska kriza po tisti v 30. letih; ta zdaj postaja kriza državnih dolgov, in 5) države članice EU morajo v naslednjih letih nujno zmanjšati svoje dolgove.

⁽⁵⁾ Z izjemo nejasne pripombe iz analize neznanih avtorjev, ki je nastala 20 let kasneje in je na voljo na naslovu www.oboulo.com. V njej je navedeno, da pričakovanja niso bila izpolnjena, da pa so bile napovedi na splošno precej zanesljive (gl. dokument Cecchinijevo poročilo – 20 let kasneje, z dne 16. januarja 2009).

2.7 Na podlagi teh dejavnikov zato predlagamo precej drugačno razpravo o stroških "ne-Evrope". Največja ovira, s katero se v tej fazi spopada EU, niso toliko zamude pri oblikovanju enotnega trga (ki sicer koristi tako našim konkurentom kot nam samim), temveč je to predvsem težavnost vzpostavljanja močne gospodarske, industrijske in tehnološke identitete v globaliziranem svetu, ki je postal večpolaren, kar pomeni vedno ostrejšo konkurenco, zlasti s strani t. i. držav v razvoju, ter sistemsko krizo brez primere.

2.8 V razpravi je zato treba upoštevati vse stroške "ne-Evrope", ki nastajajo, ker evropsko povezovanje še ni zaključeno. Ti stroški niso primerljivi s tistimi, ki bi lahko nastali zaradi morebitnih preostalih ovir za trgovino znotraj Skupnosti. EESO se zaveda, da bo obravnava tega vprašanja na tako splošen in v bistvu političen način težavna, vendar pa meni, da je to v sedanjih okoliščinah edini smiselni pristop ⁽⁶⁾.

3. Evropa in njeni dosežki

3.1 Pred 60 leti se je upanje Evropejcev, da bodo kdaj živeli v miru, udejanjilo z ustanovitvijo prve evropske skupnosti, ESPJ. Povezovanje je bilo do leta 1992 počasno, vendar vztrajno. Razširitev Evropske unije na 27 držav članic v zadnjih 20 letih je bila nedvomno velik korak naprej, vendar pa je bil to hkrati tudi edini projekt, ki je tudi dokončno zaključen, medtem ko do poglobitve unije, ki je bilo napovedano že v začetku 80. let, ni prišlo. Enotna valuta, notranji trg, kohezijska politika ali skupna kmetijska politika so zagotovo pomembni dosežki, ne zadostujejo pa za vzpostavitev resnične unije.

3.2 Razen o predmetu razprave se je seveda treba dogovoriti tudi o posameznih pojmi. Kaj pomeni izraz "stroški"? Kaj pomeni izraz "ne-Evrope"? Kaj pravzaprav pomeni tudi besedica "ne"? Pogojno rečeno lahko vse razložimo kot Evropo ali "ne-Evrope". Objektivno gledano pa je težko izbrati s tem povezane instrumente, politike in javne dobrine, izločiti učinek vsakega posebej, določiti, na kateri ravni bi jih bilo najbolj učinkovito uporabiti, odločiti o načinu, kako izraziti stroške in koristi, ali celo določiti, v kakšnem časovnem obdobju bi jih bilo primerno analizirati (seznam s tem povezanih težav pa še zdaleč ni zaključen). Dogovora o strogem metodološkem pristopu, ki ne

bo zgolj splošen dogovor, ob upoštevanju vseh teh dejavnikov ne bo lahko doseči. Dokument Evropskega parlamenta o metodoloških vidikih vsebuje dragocena pojasnila in lepo prikazuje, kako zelo kompleksno je to vprašanje.

3.3 Toda opredelitve tega pojma – tudi tiste najširše – ne glede na uporabljeni pristop ne omogočajo, da bi bile v razpravo vključene vse temeljne javne dobrine (kot sta mir ali prosti pretok oseb), ki so nastale v okviru evropskega povezoovanja v obdobju komaj dobrega pol stoletja.

3.4 Čeprav ne poskušamo izračunati prispevka teh dobrin k blaginji evropskih državljanov ali si zamišljati drugačnega poteka zgodovine (Kaj bi se zgodilo, če evropsko povezovanje ne bi potekalo na sedanji način?), je v času, ko so stroški Evrope vedno bolj priljubljena tema razprav, vseeno vredno opozoriti, da zgodovina naše celine ni bila vedno taka, kot smo jo izkusili v obdobju od leta 1945 naprej. Številni izmed nas (zlasti mlajše generacije) pojme, kot so mir, blaginja, temeljne pravice (zapisane v Listini EU ⁽⁷⁾), prosti pretok oseb in blaga, možnost plačevanja z isto valuto v različnih državah, stabilnost cen in druge ugodnosti, ki so del našega vsakdanjika, dojemajo kot popolnoma običajne, nekako naravne: kontrole na francosko-nemški meji bi se jim zdele nadležne in nenavadne, grožnja vojne med evropskimi državami pa bi jih spominjala na slabo šalo. Jasno je, da je težko, če ne celo nemogoče, z gotovostjo trditi, kakšno bi bilo stanje danes, če bi ostali povsem v okviru posameznih držav, kljub temu pa se ne zdi nesmiselna trditev, da je evropsko povezovanje prispevalo vsaj k nastanku teh javnih dobrin in omogočilo, da jih vsi razumemo kot popolnoma očitne in naravne.

3.5 Ali to pomeni, da bodo ostale za vedno? Tega ne vemo. Tudi Jugoslovanu bi se v 80. letih možnost bratomorne vojne zdela absurdna in malo verjetna, kar pa ni preprečilo izjemno krvavih vojn po razpadu države. Tudi druge dosežke, za uresničitev katerih so bila potrebna desetletja, je mogoče spet odpraviti: ponovna uvedba mejnih kontrol ali dvomi o smotrnosti euroobmočja sta vprašanji, ki ju brez zadržkov zastavljajo komentatorji ter evroskeptične in/ali populistične politične stranke, vedno bolj pa tudi uveljavljena politična gibanja.

3.6 Toda vprašanju stroškov ne-Evrope se ne bo mogoče izogniti, če bodo v celoti ali deloma odpravljene nekatere ključne institucije, kot je enotna valuta, tudi če ne upoštevamo

⁽⁶⁾ Komisija in Parlament se zavedata pomena teh vprašanj. Evropski parlament v svojem dokumentu o metodologiji priznava, da bodo lahko stroški, povezani z zunanjo razsežnostjo teh skupnih politik, izjemno visoki, v sklepnih ugotovitvah pa navaja, da bi bila takšna študija lahko zelo kompleksna, njeni rezultati pa preveč nezanesljivi, saj odločitve sprejemajo mednarodne institucije, upravljanje na več ravneh pa ima svoje pomanjkljivosti (str. 15, prav tam). V zvezi z notranjimi izzivi je v dokumentu kot rešitev predlagana strategija Evropa 2020; v njem je navedenih 12 področij, na katerih bi lahko politike na ravni Skupnosti zagotovile koristi (str. 15–17, prav tam).

⁽⁷⁾ Listina Evropske unije o temeljnih pravicah vključuje temeljne pravice za državljane Evropske unije ter ekonomske in socialne pravice iz Evropske socialne listine, ki jo je sprejel Svet Evrope, in Listine Skupnosti o temeljnih socialnih pravicah delavcev.

najbolj skrajnih scenarijev. Banka UBS je nedavno objavila študijo⁽⁸⁾ (s sicer številnimi metodološkimi pomanjkljivostmi), v kateri ocenjuje, da bi "šibke" države stroški izstopa iz euroobmočja že v prvem letu stali 40 do 50 % BDP. Tudi za "močne" države (kot je Nemčija) bi taki stroški samo v prvem letu znašali 20 do 25 % BDP, kar pomeni 6 000 do 8 000 EUR na prebivalca. V te stroške nista vključena negativni učinek na politično stabilnost, morebitne valutne vojne med posameznimi valutami z verižnimi devalvacijami, da bi povečali konkurenčnost, ponovno pojavljanje protekcionističnih nacionalnih politik in morebiten katastrofalni vpliv na pričakovanja gospodarskih subjektov. Ti pojavi bi lahko Evropo pahnili v dolgoletno globoko recesijo. Nihče ne more napovedati, kakšne bi bile posledice takih dogodkov, lahko pa pričakujemo precejšnja prizadevanja za novo geopolitično ureditev, s tem pa nova zaveznitva, ki bi lahko destabilizirala Evropo kot politično in gospodarsko združen blok.

4. Evropske unije ni brez dejanske ekonomske unije

4.1 V nasprotju z demagoškimi predstavami, ki jih v številnih državah EU – zlasti od izbruha krize v letih 2008 in 2009 – širijo nekatere politične struje in njihove poznejše mnogotere pojavne oblike, sedanji gospodarski problemi niso nastali zaradi "eksczesov bruseljskih evrokratov", pač pa so posledica dejstva, da evropsko povezovanje še ni popolnoma zaključeno. Zastavljeni cilj o vzpostavitvi monetarne *in ekonomske* unije v resnici nikoli ni bil dosežen. Zaradi graje vredne ravnodušnosti držav članic in institucij EU, ki so neprestano odlagale uresničitev resnične ekonomske povezave, pa tudi zaradi postopkov v državah članicah, ki so nujno potrebni za sprejemanje legitimnih in demokratičnih odločitev (nekateri izmed teh postopkov so močno odmevali v medijih), je na trgih zaradi neverjetno močnega zunanjega asimetričnega šoka nastalo vzdušje nezaupanja. To pa vse države Evropske unije iz dneva v dan stane vedno več, saj vpliva na konkurenčnost, rast, delovna mesta, socialno kohezijo in celo demokratično legitimnost na evropski ravni.

4.2 Ob uvedbi monetarne unije brez resnične ekonomske unije so se pokazale vse njene omejitve, saj je na koncu namesto zblíževanja povzročila razhajanje. Evropa danes v zgodovinskem oziru nima več časa čakati, da bi se stvari v daljni prihodnosti uredile same od sebe. Samo dve možnosti sta: hitro napredovanje, da bi dosegli dokončno oblikovanje resnične evropske ekonomske unije, vključno z učinkovitim mehanizmom, s katerim bo lahko vzdržala asimetrične šoke, ali pa prevzem morda eksplozivnih stroškov prihodnosti brez Unije.

4.3 Sedanje težave eura – ki je v bistvu "nepopolna" valuta – so odraz tega stanja. Raven javnega dolga v euroobmočju kot celoti in celo v večini evropskih držav, ki veljajo za "ogrožene", je sorazmerno nižja od tiste v drugih, t. i. "razvitih" državah, kot

so Združene države Amerike, Združeno kraljestvo ali Japonska. Toda dolar, funt in jen veljajo za valute resnično "polnovrednih" držav, medtem ko euro trpi zaradi svoje podobe valute, za katero ni čisto jasno, na katero območje suverenosti sodi⁽⁹⁾, pa tudi zaradi omejenega mandata, ki je bil zaupan Evropski centralni banki, in zaradi tega, ker ni resničnega gospodarskega upravljanja na evropski ravni. Zaradi vsega navedenega je nadvse nujno, da se evropska ekonomska unija dokončno vzpostavi tudi v praksi, z jasnimi, torej izvršljivimi pravili in pristojnostmi na posameznih ravneh. To pa je nemogoče brez temeljitih političnih reform, na podlagi katerih bi takšna unija pridobila potrebno legitimnost.

4.4 Težko je izračunati vse stroške, povezane s tem nezaupanjem trgov, ki je poleg tega v veliki meri tudi razlog za sedanjo recesijo. Kljub temu pa je stroške "ne-Evrope" za javne proračune mogoče oceniti že zgolj na podlagi sedanjih premij za kritje tveganja v nekaterih državah – v letu 2012 naj bi znašali od 0,4 do 1,5 % BDP (tj. 9 do 36 milijard EUR), v letih 2013 in 2014 pa do 1,8 % oziroma 2,4 % (tj. 42 oz. 56 milijard EUR) za celotno euroobmočje, seveda z zelo velikimi razlikami med posameznimi državami članicami⁽¹⁰⁾.

4.5 Z uspešno zaključenim evropskim gospodarskim povezovanjem, zlasti s tesnejšim povezovanjem na področjih proračunske in finančne politike, za katerega bi veljali strogi pogoji in nadzor, bi bilo možno te premije za kritje tveganja odpraviti z uvedbo mehanizmov za združevanje sredstev na evropski ravni (kot so euroobveznice ali drugi instrumenti), namesto nenehnega improviziranja in krpanja z izrednimi ukrepi, ki se sprejemajo, ko stanje postane nevzdržno. Države članice in EU morajo zbrati pogum in se izogniti odzivnemu ukrepanju, namesto tega pa sprejeti akcijski načrt in dosledne institucionalne reforme, da bi našle vsestranski odgovor na sedanjo krizo, z resnično verodostojno vizijo za prihodnost.

4.6 V zadnjem času je bilo v to smer že storjenih nekaj korakov. Žal pa se zdi, da izzivom niso kos.

5. Koristi, ki jih pričakuje Evropska unija

5.1 V najnovjših ukrepih, ki so bili sprejeti na srečanju na vrhu EU 9. decembra 2011 v Bruslju in v katerih so bile obnovljene zaveze, sprejete v okviru maastrichtskega pakta za stabilnost, je določeno drastično zmanjšanje proračunskih primanjkljajev držav članic z uvedbo samodejnih sankcij v primerih kršitve "zlatega pravila". Pod pritiskom finančnih trgov in novih zavezujočih pravil si bodo države tako prisiljene še bolj prizadevati za zmanjšanje dolgov.

⁽⁹⁾ Znamenito vprašanje, ki naj bi ga v 70. letih postavil Henry Kissinger – "Koga naj pokličem, če hočem govoriti z Evropo?" – je žal aktualno še danes.

⁽¹⁰⁾ Vause N., von Peter G. (2011), "Euro Area Sovereign Crisis Drives Global Markets", BIS Quarterly Review, december 2011, http://www.bis.org/publ/qrtrpdf/r_qt1112a.pdf#page=4.

⁽⁸⁾ UBS Investment Research, *Euro Break-up - the Consequences*, www.ubs.com/economics, september 2011.

5.2 Temeljno vprašanje, ki se zastavlja političnim voditeljem več evropskih držav z velikim javnim dolgom, je pravzaprav nerešljivo: kako premagati nezaupanje na trgih, saj ti zahtevajo dve popolnoma nasprotni stvari – drastično zmanjšanje javnega dolga in – tako rekoč istočasno – oživitev gospodarske rasti? Ena od možnosti za rešitev te nerazrešljive enačbe bi bila odprava nepotrebnega podvajanja dela v državah članicah, in sicer s skupnimi prizadevanji za doseganje prihrankov na podlagi ekonomije obsega in s postavitvijo temeljev za prihodnje proračunsko okrevanje na ravni Evropske unije. Na ta način bi se bilo mogoče izogniti negativnim učinkom restriktivnih ukrepov, ki jih sprejema vsaka država posebej, ali pa take učinke vsaj omejiti, ne da bi pri tem ogrozili kakovost javnih storitev za državljane. Obenem bi lahko omejili razsipnost, katere vzrok je 27 različnih – in pogosto tudi medsebojno neusklajenih – politik na istih področjih. Jasno je, da je to zamisel nemogoče uresničiti s proračunom Skupnosti, ki je omejen na 1 % BDP, popolnoma pa je tudi v nasprotju s predlogom o splošnem zmanjšanju proračunskih izdatkov, tudi na evropski ravni.

5.3 Leta 2010 so skupni izdatki držav članic EU za obrambo znašali skoraj 200 milijard EUR; kljub temu pa številni strokovnjaki menijo, da je politika posameznih držav na obrambnem področju še vedno neenotna in na splošno neučinkovita ⁽¹¹⁾. Odobrena proračunska sredstva za opremo ter programe za raziskave in razvoj na področju obrambe (skoraj 20 % celotnega proračuna) so kljub številnim pobudam na evropski ravni in na ravni držav pravzaprav edino področje, kjer države dejansko skupaj krijejo stroške (pa še tu je bil v letu 2010 po ocenah Evropske obrambne agencije ta delež komaj 22-odstoten) ⁽¹²⁾. V študijah na to temo je bilo ugotovljeno, da bi s skupnim kritjem stroškov zgolj pri teh proračunskih postavkah verjetno prihranili 32 % sredstev oziroma 13 milijard EUR ⁽¹³⁾.

5.4 Enako bi lahko sklepali tudi za druga področja, za katera so pristojne izključno države članice, npr. diplomatsko službo, carino, mejne stražarje, civilno zaščito, preprečevanje goljufij itd. Zmanjševanje stroškov na vseh področjih je kljub morebitnim nesoglasjem o točnem znesku zgolj vprašanje politične volje.

5.5 Dodatna posledica "ne-Evrope" je izpad davčnih dohodkov, kar še poslabšuje proračunsko stanje. Davčna konkurenca med državami članicami ni urejena še z nobenimi pravili, v katerih bi bili upoštevani skupni evropski interesi. Mobilni obdavčljivi predmeti, ki jih je mogoče seliti, so tako premalo obdavčeni, medtem ko so drugi obdavčeni preveč, to pa pomeni izgubo davčnih dohodkov (in zato tudi stroške) za EU in države

članice. Takšno stanje med drugim vodi v neravnovesje in spodbuja nepravilnost, predvsem pa povzroča visoke socialne stroške, kar v javnosti vzbuja veliko odpora.

5.6 Razprava o "stroških 'ne-Evrope'" na socialnem področju ni nova. Evropsko povezovanje ne more temeljiti zgolj na načelu svobodne trgovine, pri katerem imajo konkurenčnost in koristi potrošnikov prednost pred vsem in povzročajo zniževanje socialnih standardov na najmanjši skupni imenovalac. Opozoriti je treba, da to tudi na tem področju prej pomeni premalo Evrope kot preveč, kljub pogostim obtožbam o domnevem "evropskem diktatu". Če odmislimo občutek nepravilnosti in izredno visoke socialne stroške, zlasti ob upoštevanju sedanjih okoliščin, ugotovitve številnih študij dokazujejo, da "ne-Evropa" na tem področju povzroča tudi visoke gospodarske stroške ⁽¹⁴⁾. Iz empiričnih podatkov je tako razvidno, da pravična in učinkovita socialna politika prispeva k makroekonomski stabilizaciji, predvsem z omejevanjem cikličnih pojavov in s spodbujanjem učinkovitejšega razporejanja sredstev, prispeva pa tudi k blaginji državljanov v bolj splošnem smislu ⁽¹⁵⁾. Dobre socialne politike lahko poleg tega omejijo "negativno selekcijo", internalizirajo določene zunanje dejavnike ter izboljšujejo kakovost delovne sile in "socialnega kapitala" v širšem smislu. Namen Evropske socialne listine je bil na tem področju uvesti nekatera temeljna pravila za vse države članice. Zdaj se zdi, da je treba storiti še več in preučiti možnost uvedbe strukturiranega okvira za usklajitev socialnih politik, da bi na ta način čim bolj zmanjšali mnogo prevelike razlike in se izognili temu, da bi poslabšanje socialnega ravnovesja in splošen porast revščine resno ogrozila močno, uravnoteženo in trajnostno rast.

5.7 Pri slabo urejeni davčni in socialni konkurenci v gospodarskem prostoru z maloštevilnimi ovirami za gibanje blaga, storitev in kapitala se v povezavi z globaliziranim gospodarstvom pojavljajo tudi druge, zelo škodljive težnje. Postopno propadanje industrije v številnih evropskih državah je nesporno dejstvo; ljudje temu ogorčeno nasprotujejo, zaradi svojega pomena pa je za države tudi strateški problem, ki ga kratkoročno ali srednjeročno skorajda ni mogoče rešiti in bo zato imel resne posledice ⁽¹⁶⁾. Vedno večja neskladja zaradi prednostnega pomena nacionalnih usmeritev na področju industrijske politike vodijo v sprejemanje enostranskih odločitev, ki niso optimalne, včasih pa so celo kontraproduktivne ⁽¹⁷⁾; hitro razvijajoče se države se istočasno odločajo za industrijsko politiko "brez pomislekov", ki temelji na šibki valuti in ima dejavno podporo

⁽¹¹⁾ Heuninckx B. (2008), "A Primer to Collaborative Defence Procurement in Europe: Troubles, Achievements and Prospects", *Public Procurement Law Review*, zvezek 17, št. 3.

⁽¹²⁾ Ta odstotek je nižji kot v letu 2009. *Defence Data: EDA participating Member States in 2010*, 18. januar 2012.

⁽¹³⁾ Gl. npr. Dufour N. et al. (2005), *Intra-Community Transfers of Defence Products*, Unisys.

⁽¹⁴⁾ Fouarge, D., *The Cost of non-Social Policy: Towards an Economic Framework of Quality Social Policies - and the Cost of not Having Them*, poročilo za GD za zaposlovanje in socialne zadeve, 2003, Bruselj.

⁽¹⁵⁾ Na temo povezave med neenakostjo in blaginjo glej tudi delo avtorjev Wilkinsona in Picketta (2009), *The Spirit Level. Why Equal Societies Almost Always Do Better*, Allen Lane, London.

⁽¹⁶⁾ Primer je ESPJ: njeno prenehanje je pospešilo propad evropske jeklarske industrije, ali tudi precejšnje zamude pri izvajanju projekta Galileo, ki je zato, ker ni javnega upravljanja na evropski ravni in zaradi težav z vodenjem projekta in financiranjem, običal na mestu.

⁽¹⁷⁾ Na primer v zvezi s pravili in programi za financiranje energetskega politik na ravni držav.

javnosti⁽¹⁸⁾. Več velikih držav članic je na izjemno pomembnih področjih, kot sta energija ter raziskave in razvoj, vse bolj prisiljenih k sklepanju dvostranskih sporazumov s tretjimi državami, namesto da bi sredstva združile ali pa jih vsaj usklajevale, ter se tako spopadle z navedenimi izzivi, razlog pa je v tem, da ni "evropske energetske skupnosti"⁽¹⁹⁾ ⁽²⁰⁾. Popolnoma jasno je, da bi bilo sprejetje evropske politike mnogo bolj učinkovita rešitev.

5.8 Proračun EU za raziskave in razvoj za obdobje 2014–2020 znaša 0,08 % njenega BDP, kar je 20- do 30-krat manj kot v nacionalnih proračunih. V eni nedavnih študij je bilo ugotovljeno, da vsak dodatni euro, ki ga javni sektor vloži v raziskave in razvoj na evropski ravni, pritegne 0,93 EUR iz zasebnega sektorja⁽²¹⁾. Sedmi okvirni program Skupnosti na področju raziskav (7. OP, 2007–2013), katerega proračun znaša 50,5 milijarde EUR, dokazuje, da to niso zgolj pobožne želje in da je skupna politika na tem področju mogoča. Program je izredno uspešen: po ocenah naj bi vsak euro, porabljen za okvirni program, sčasoma povečal dodano vrednost v industriji na 7 do 14 EUR. Dolgoročno je v makroekonomskih študijah GD za raziskave napovedano, da naj bi sedmi okvirni program do leta 2030 omogočil odprtje 900 000 novih delovnih mest, vključno s 300 000 delovnimi mesti za raziskovalce. Povečana konkurenčnost naj bi v istem obdobju povzročila porast izvoza EU za skoraj 1,6 %, hkrati pa približno 0,9-odstoten upad uvoza.

5.9 V skupni industrijski politiki bi bilo treba poleg tega nujno upoštevati okoljska vprašanja, hkrati pa jo dobro uskladiti z energetske politiko EU. Reševanje energetskih vprašanj na ravni držav lahko kratko- in dolgoročno ustvarja utvaro, da je to lažje, toda obenem se tako upravljanje lahko na dolgi rok izkaže za izredno drago ter povzroči precejšnjo odvisnost od

držav proizvajalk nafte in plina, to pa pomeni tudi zelo visoke račune za energijo. Odgovor bi bil lahko v vlaganju v razvoj energetske infrastrukture in razširjanju novih virov energije na podlagi raziskav in razvoja na evropski ravni⁽²²⁾. Glede na ugotovitve iz študije, ki jo je za GD za energetiko pripravilo podjetje Accenture, bi lahko uporaba energije iz obnovljivih virov, kot je vetrna energija v Združenem kraljestvu ali sončna energija v Španiji, prek medsebojnih povezav nacionalnih omrežij omogočila, da bi se računi evropskih potrošnikov za energijo do leta 2020 zmanjšali za približno 110 milijard EUR.

5.10 V sedanji krizi je tveganje dolgoročne, morda celo trajne brezposelnosti, vedno večje. To bi lahko posameznikom preprečilo samouresničitev na delovnem mestu, evropsko gospodarstvo pa prikrajšalo za njihov potencial. Takšno stanje je v navzkrižju s ciljem vključujoče rasti, zato si je treba intenzivno prizadevati za iskanje dolgoročnih rešitev, ki bi morale med drugim vključevati tudi podporo iz javnih sredstev za vključujoča delovna mesta, kar bi omogočilo ohranjanje delovnih navad, in za prekvalificiranje, s čimer bi ljudi pripravili na prihodnje potrebe trga dela.

Sklepna ugotovitev

"Zdaj ni več čas za prazne besede, temveč za drzna, konstruktivna dejanja."

Te besede Roberta Schumana iz njegovega govora 9. maja 1950 so zdaj aktualne bolj kot kadar koli prej. Vas, ki sprejemate politične odločitve, prosimo, da ukrepate. Državljeni si želijo miru in dostojanstva. Pozivamo vas, da izkoristite neznanski potencial 500 milijonov Evropejcev – nimate pravice, da jih pustite na cedilu.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ V lizbonski strategiji je bilo za stroške raziskav in razvoja predvidenih vsaj 3 % BDP, trenutno pa se v EU za to porabi 1,84 %, medtem ko je v ZDA in na Kitajskem ta delež 3- oziroma 8-odstoten.

⁽¹⁹⁾ Skupna izjava združenja *Notre Europe* in Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o cilju vzpostavitve evropske energetske skupnosti (februar 2012).

⁽²⁰⁾ Eden zadnjih primerov je serija sporazumov med Nemčijo in Kitajsko z dne 27. julija 2011 o raziskavah in naložbah v t. i. zelene tehnologije, zlasti električna vozila ter sisteme za zajemanje in shranjevanje ogljikovega dioksida (Peel Q., Anderlini J., "China and Germany launch green initiative", *The Financial Times*, 28. julij 2011).

⁽²¹⁾ Sporočilo Evropske komisije *Oblikovanje ERP znanja za rast*, COM(2005) 118 final, 6. april 2005.

⁽²²⁾ Syndex, *Une politique industrielle bas-carbone comme voie de sortie de crise* (poročilo za EESO), marec 2012, Bruselj.

III

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

483. PLENARNO ZASEDANJE 18. IN 19. SEPTEMBRA 2012

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o odpravljanju ovir pri obdavčevanju čezmejne dediščine znotraj EU

(COM(2011) 864 final)

(2012/C 351/09)

Poročevalec: **g. FARRUGIA**

Evropska komisija je 15. decembra 2011 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o odpravljanju ovir pri obdavčevanju čezmejne dediščine znotraj EU

COM(2011) 864 final.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 4. septembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 135 glasovi za, enim glasom proti in 11 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Državljeni EU, ki dedujejo premoženje prek nacionalnih meja države članice, se pogosto soočajo z obdavčitvijo v dveh ali več različnih državah članicah (dvojno ali večkratno obdavčitvijo) in davčno diskriminacijo. Ti problemi pogosto državljanom povzročajo nepotrebne težave in ovirajo uresničevanje ciljev strategije Evropa 2020. Zato je Komisija za obravnavo teh problemov leta 2011 predložila sporočilo s priloženim priporočilom.

1.2 EESO odobrava odpravo dvojnega ali večkratnega in diskriminatornega obdavčenja ter pozdravlja pristop Komisije, ki spoštuje davčno suverenost držav članic in jih poziva k boljšemu povezovanju nacionalnih davčnih sistemov.

1.3 Vendar pa EESO meni, da bi bila lahko Komisija pri doseganju končnih ciljev teh prizadevanj bolj učinkovita, in sicer:

- s predlogi za praktične mehanizme in njihovo izvajanje, s čimer bi v primernem času zagotovili učinkovito medsebojno delovanje nacionalnih davčnih sistemov v zvezi z davki na dediščino, in s spodbujanjem posameznih držav članic, da učinkoviteje in z večjo prilagodljivostjo uvajajo in uporabljajo mehanizme za oprostitev dvojnega ali večkratnega obdavčenja;
- z uporabo zakonodajnih mehanizmov, tako da se učinkovito odpravi dvojna ali večkratna obdavčitev državljanov EU;
- z razširitvijo obsega ukrepov v zvezi s čezmejno obdavčitvijo na morebitne učinke izkrivljanja zaradi razlik pri izračunu osnove za davek na dediščino v različnih nacionalnih davčnih sistemih tako, da se določijo skupna načela, ki se uporabljajo v vsej EU in temeljijo na pravičnih ocenah neto premoženja ter ohranjajo neprekinjeno delovanje poslovne enote;

— z aktivnim razširjanjem uspešnejših, učinkovitejših in državljanom prijaznih sistemov obdavčitve s čim manjšimi bremenami za davkoplačevalce;

— s preučitvijo vprašanj, ki pestijo državljane EU zaradi čezmejnega obdavčenja dediščine na svetovni ravni;

— s preučitvijo možnosti poenostavitve čezmejne obdavčitve dediščine s sistemom, ki bi davek uveljavljal le enkrat na eni sami lokaciji, ki bi se določila glede na lokacijo premoženja.

1.4 Opazovalni organ za obdavčenje v EU, katerega ustanovitev pod okriljem Komisije je predlagal EESO v svojih mnenjih ⁽¹⁾ in ki naj bi se ukvarjal z večkratnim in diskriminatornim obdavčenjem, bi lahko služil kot instrument za izvajanje navedenih priporočil.

2. Vsebina in ozadje predloga

2.1 Državljan EU, ki deduje premoženje v tujini, se pogosto soočajo z obdavčenjem v več kot eni državi članici (večkratna obdavčitev). Poleg tega je davek na dediščino iz tujine v več državah članicah višji kot davek na dediščino znotraj države (davčna diskriminacija). V teh primerih se državljani lahko soočijo z nepotrebnimi težavami pri dedovanju. Zlasti mala podjetja imajo lahko po smrti lastnikov težave pri prenosu.

2.2 Državljan imajo za zaščito pred davčno diskriminacijo na voljo pravna sredstva. Vendar pa ta pogosto zaradi previsokih stroškov niso učinkovita. Zaradi pravice več držav do uveljavljanja davkov državljani za zaščito pred večkratnim obdavčenjem nimajo na voljo pravnih sredstev ⁽²⁾.

2.3 Pri tem je treba upoštevati, da se je število državljanov EU, ki so se med letoma 2005 in 2010 preselili v drugo državo v EU, povečalo s 3 milijonov na 12,3 milijona, lastništvo čezmejnih nepremičnih v EU med letoma 2002 in 2010 pa za 50 % ⁽³⁾. Obstaja tudi trend čezmejnega vlaganja v portfelje, ki se zelo povečuje. Medtem ko lahko večkratna ali diskriminatorna obdavčitev dediščine močno prizadene posameznike, prihodki držav članic EU od davka na dediščino predstavljajo manj kot 0,5 % vseh davčnih prihodkov, delež primerov čezmejne obdavčitve pa je še bistveno manjši.

⁽¹⁾ Mnenje EESO o predlogu direktive Sveta o skupni konsolidirani osnovi za davek od dohodkov pravnih oseb (CCCTB), UL C 24, 28.1.2012, str. 63, Mnenje EESO o odstranjevanju čezmejnih davčnih ovir za državljane EU, UL C 318, 29.10.2011, str. 95, Mnenje EESO o dvojnem obdavčevanju na enotnem trgu, UL C181, 21.06.2012, str. 40 (ECO/304).

⁽²⁾ Zadeva Block (C-67/08).

⁽³⁾ Študija podjetja Copenhagen Economics o davkih na dediščino v državah članicah EU ter o možnih mehanizmih za odpravo težav zaradi dvojnega obdavčevanja v EU iz avgusta 2010.

2.4 Te razmere resno ovirajo prost pretok oseb in kapitala na enotnem trgu ter s tem uresničevanje ciljev strategije Evropa 2020. Prav tako so v nasprotju s pravicami evropskega državljanstva.

2.5 Komisija v sporočilu in priloženem priporočilu za odpravo teh težav predlaga naslednje:

— težave v zvezi z davkom na čezmejno dediščino bi lahko odpravili brez kakršne koli uskladitve predpisov držav članic o davku na dediščino;

— večkratno obdavčenje bi preprečili z učinkovitejšim medsebojnim delovanjem nacionalnih davčnih okvirov, tako da bi vzpostavili sistem oprostitev za davke, plačane v drugih državah, ki bi ga uporabljale države članice, ki lahko uveljavljajo pravico do obdavčitve;

— v primeru nepremičnin bi imela prednostno pravico do obdavčitve država, v kateri se premoženje nahaja, druge udeležene države članice pa bi morale odobriti oprostitev plačila davka;

— v primeru premičnin v povezavi s sedežem podjetja v državi članici bi imela ta država članica prednostno pravico do obdavčitve, druge države članice pa bi odobrile oprostitev plačila davka glede na obdavčitev v prvi državi članici;

— država umrle osebe bi imela prednostno pravico do obdavčitve, država dediča pa bi morala davek, plačan v državi umrle osebe, šteti v dobropis;

— v primerih, ko je umrla oseba ali dedič imel vezi z več kot eno državo članico, bi s pravili za obravnavo nejasnih primerov (na podlagi stalnega ali začasnega prebivališča ali državljanstva) določili, s katero državo je imela umrla oseba ali dedič tesnejše vezi;

— primere davčne diskriminacije obravnava delovni dokument služb Komisije ⁽⁴⁾, katerega namen je na podlagi primerov iz sodne prakse seznanjati državljane in države članice z želenimi značilnostmi nediskriminatornega obdavčenja dediščine, da bi lahko bolje uporabljali pravna sredstva.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO podpira odpravo večkratne in dvojne obdavčitve, da se tako spoštujejo pravice državljanov in spodbuja notranji trg. To je že poudaril v svojih številnih mnenjih in zlasti priporočila odpravo večkratnega in diskriminatornega obdavčenja za državljane ter večjo upravno poenostavitev v čezmejnih primerih ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ SEC(2011) 1488.

⁽⁵⁾ Glej opombo 1.

3.2 Zato EESO pozdravlja sporočilo Komisije o odpravljanju ovir pri obdavčevanju čezmejne dediščine, ker sporočilo

- priznava težave, ki zlasti pestijo državljane in mala podjetja, vendar pa imajo zelo omejen vpliv na nacionalne davčne prihodke;
- predlaga, kako bi lahko države članice odobrile oprostitev davka v primerih večkratne obdavčitve;
- zagotavlja informacije, ki bi bile lahko uporabne pri odpravi davčne diskriminacije.

3.3 EESO poleg tega odobrava pristop, uporabljen v sporočilu, ki spoštuje davčno suverenost držav članic in jim svetuje, naj si prizadevajo za boljše povezovanje nacionalnih davčnih sistemov in odpravijo diskriminatorno obdavčenje znotraj nacionalnih davčnih okvirov.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Vendar pa EESO meni, da bi bila Komisija lahko bolj učinkovita pri doseganju končnih ciljev teh prizadevanj, in sicer:

- z uvedbo in uveljavljanjem zakonodajnih mehanizmov, tako da se učinkovito odpravi davčna diskriminacija pri dedovanju med državljani EU, ne da bi to pomenilo ogrožanje nacionalne davčne suverenosti, ampak bi bilo le v skladu s temeljnim načelom pravic evropskega državljanstva do premoženja, ki sega prek nacionalnih meja;
- s predlogi za praktične mehanizme in njihovim izvajanjem, s čimer bi v primernem času zagotovili učinkovito medsebojno delovanje nacionalnih davčnih sistemov; pristop, s katerim se zgolj dajejo priporočila za izvajanje v posameznih državah članicah, bi lahko imeli za ne dovolj učinkovitega v praksi; priznava se, da je tudi zaželeno, kot predlaga Komisija, da se posamezne države članice spodbuja, naj hitro preidejo na učinkovitejšo in bolj prilagodljivo uporabo mehanizmov za oprostitev večkratnega obdavčenja, medtem ko bi Komisija spremljala razvoj v naslednjih treh letih z namenom, da z direktivo sprejme trdnejše stališče, če bo to potrebno;

— da se dolgoročneje in v širšem pogledu, ki presega čezmejno obdavčitev, razširi obseg ukrepov v zvezi z obdavčitvijo dediščine, tako da se vanj vključijo morebitni učinki izkrižljanja zaradi razlik pri načinu izračuna osnove za davek na dediščino v različnih nacionalnih davčnih sistemih, pri čemer je treba spoštovati nacionalno davčno suverenost, zlasti v zvezi z določanjem davčne stopnje, vendar pa bi bilo to podvrženo skupnim načelom glede načina obravnave osnove za davek na dediščino v vseh državah članicah EU; ta način bi v idealnem primeru temeljil na pravičnih načelih ocene neto premoženja in bi zagotavljal neprekinjeno delovanje poslovne enote;

— s preučitvijo obsega in posledic primerov večkratnega neobdavčenja z uporabo izpopolnjenih finančnih instrumentov, v zvezi s čimer EESO izraža pričakovanja glede nadaljnjih posvetovanj in pobud Komisije;

— z aktivnim razširjanjem uspešnejših, učinkovitejših in državljanom prijaznih sistemov obdavčitve, ki se odzivajo v primernem času in na primeren način, zlasti v okviru pogosto dolgih in zapletenih postopkov, s katerimi je povezano obdavčenje dediščine, in s čim manjšimi bremenmi za davkoplačevalce;

— s preučitvijo vprašanja, v kakšnem obsegu državljane EU negativno prizadenejo vprašanja obdavčenja čezmejne dediščine na svetovni ravni, posledic tega in morebitnih rešitev;

— s preučitvijo možnosti uvedbe enostavnejšega načina obdavčitve dediščine, pri čemer bi se davek uveljavljal le enkrat na eni sami lokaciji, ki bi se določila glede na lokacijo premoženja.

4.2 Komisija bi lahko poleg tega razmislila o tem, da bi izvajanje teh nalog vključili v mandat opazovalnega organa za obdavčenje v EU, za katerega je EESO predlagal, naj bi ga ustanovili pod okriljem Komisije in ki naj bi se ukvarjal z večkratno in diskriminatorno obdavčitvijo⁽⁶⁾. Opazovalni organ bi prispeval k učinkovitejšemu nenehnemu odpravljanju ovir pri obdavčenju dediščine s pomočjo raziskav in preiskav ter zagotovil forum za posvetovanje, sodelovanje in dogovarjanje med različnimi pristojnimi nacionalnimi davčnimi organi.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ Glej opombo 1.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Odboru regij in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru – Akcijski načrt za boljši dostop do finančnih sredstev za MSP

(COM(2011) 870 final)

(2012/C 351/10)

Poročevalka: **Anna Maria DARMANIN**

Soporočevalec: **Ronny LANNOO**

Evropska komisija je 7. decembra 2011 sklenila, da v skladu s členom 304 PDEU Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Odboru regij in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru – Akcijski načrt za boljši dostop do finančnih sredstev za MSP

COM(2011) 870 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 30. avgusta 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. (seja z dne 19. septembra) s 174 glasovi za in tremi vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO pozdravlja akcijski načrt EU za izboljšanje dostopa MSP do financiranja v času, ko so gospodarske napovedi za mnoge evropske države negotove. Meni, da lahko gospodarstvo Evrope okreva samo, če bo politika na področju MSP uvrščena visoko na seznam prednostnih nalog evropskih oblikovalcev politik. Zato izrecno podpira prizadevanja evropskih institucij za trdnejši finančni sistem, ki bo lahko služil realnemu gospodarstvu.

1.2 EESO ugotavlja, da usmerjeni ukrepi ne bodo uspešni brez sodelovanja držav članic. Zato te poziva, naj se osredotočijo na prednostne naloge strategije Evropa 2020 ter izvedejo akcijski načrt in sprostijo vse možne mehanizme za podporo financiranja MSP. Tako bi na primer morale oblikovati jamstvene sklade in bolje izkoristiti strukturne sklade za finančne instrumente.

1.3 EESO priznava, da je financiranje s posojili eden od najpogosteje uporabljenih instrumentov za razvoj MSP in da bo tako tudi v prihodnje. Zato v celoti podpira zakonodajne in finančne ukrepe za okrepitev financiranja dolga in jamstvenih instrumentov za rast MSP.

1.4 Odbor poudarja, da je treba predloge iz sporazuma Basel III, ki bodo vključeni v direktivo o kapitalskih zahtevah CRD IV, pravilno izvesti, da se preprečijo negativne posledice za financiranje realnega gospodarstva.

1.5 EESO pozdravlja predloge Komisije za spodbuditev tveganega kapitala v Evropi. Evropski trg tveganega kapitala

mora dobiti nov in odločilen zagon, da se odpravijo tržne pomanjkljivosti in regulativne ovire ter da bo ta tržni segment privlačnejši za zasebne vlagatelje.

1.6 Evropska MSP so različna in heterogena. Pobude za izboljšanje dostopa do financiranja morajo zajemati celoten spekter raznovrstnih in inovativnih ukrepov, da se resnično doseže ta raznolika skupina akterjev in se upoštevajo njihove posebnosti. Pravne oblike in načini poslovanja socialnih podjetij in svobodnih poklicev so namreč drugačni od "običajnih" podjetij, kar še dodatno otežuje njihov dostop do financiranja, saj finančni akterji ne priznavajo vedno teh oblik in načinov ali pa jih ne razumejo.

1.7 Spodbuditi je treba tudi hibridni kapital, ki je alternativa bančnim posojilom. Podpreti je treba nastanek novih finančnih akterjev ter novih posrednikov, ki prinašajo inovativne finančne rešitve in ponujajo poslovno svetovanje. Dober primer, ki ga je treba omeniti, je t. i. **skupinsko financiranje** (*crowd funding*), vredno pa je razmisliti tudi o participativnem bančništvu.

1.8 EESO poudarja, da mora imeti skupina EIB – v tesnem sodelovanju z Evropsko komisijo – odločilno vlogo pri naložbah v MSP, pri čemer mora uporabiti vrsto splošnih in usmerjenih instrumentov. Glede posojil Evropske investicijske banke za MSP Odbor poziva posrednike EIB, naj v sodelovanju z združenji MSP okrepijo prizadevanja za seznanjanje teh podjetij s shemo financiranja.

1.9 EESO se seznanja s predlogom za poenostavitev in večjo preglednost naslednje generacije finančnih instrumentov (*finančni instrument EU za posojila in lastniški finančni instrument EU*) v prihodnjem programu večletnega finančnega okvira (MFF). Predlog podpira, saj imata obe shemi velik učinek finančnega vzvoda.

1.10 EESO pozdravlja odločitev Komisije, ki želi spodbuditi dialog med različnimi zainteresiranimi stranmi. To ji bo omogočilo spremljati razvoj na trgu in pripraviti priporočila za izboljšanje dostopa MSP do financiranja. EESO upa, da bo redno vabljen v Finančni forum za MSP na razprave in predstavitev konkretnih predlogov za ublažitev finančnih težav MSP.

1.11 Odbor meni, da bi bilo treba podpreti posebno usposabljanje za podjetnike, npr. *programe za spodbujanje pripravljenosti za naložbe*.

1.12 EESO poudarja, da je treba MSP zagotoviti lažje sodelovanje pri programih za podporo financiranja, ki se izvajajo prek evropskih, nacionalnih ali regionalnih posrednikov. Ključ do uspeha teh programov so pregledni, razumljivi in skladni postopki na vseh ravneh.

2. Predlog Komisije

2.1 V akcijskem načrtu so analizirane glavne ovire za spodbuditev financiranja MSP, kot so:

- dostop do posojil,
- dostop do tveganega kapitala in
- dostop do trgov kapitala.

2.2 V dokumentu Komisije so poleg tega opisani naslednji ukrepi, ki so bili sprejeti med letoma 2007 in 2012 in ki naj bi zagotovili, da MSP tudi dejansko dobijo finančna sredstva:

- okvirni program za konkurenčnost in inovativnost (CIP),
- posojila MSP, ki jih zagotavlja Evropska investicijska banka,
- sredstva kohezijske politike in
- instrument za delitev tveganja v okviru 7OP (7. okvirnega programa za raziskave).

2.3 Komisija opredeljuje vrsto ukrepov za lažji dostop MSP do financiranja, med drugim:

- regulativne ukrepe,

— finančne ukrepe za izboljšanje posojilnega in tveganega kapitala v vsej EU ter

— druge ukrepe za izboljšanje okolja za MSP.

3. Splošne ugotovitve in pripombe

3.1 Evropska centralna banka (ECB) v tesnem sodelovanju z Evropsko komisijo redno objavlja rezultate *Raziskave o dostopu malih in srednje velikih podjetij (MSP) do financiranja na območju eura* ⁽¹⁾. Zadnja raziskava je pokazala, da so se potrebe MSP na območju eura po zunanjem financiranju med oktobrom 2011 in marcem 2012 povečale, dostop do bančnih posojil pa je vse težavnejši, čeprav so med državami članicami razlike ⁽²⁾. Podjetja so hkrati poročala o slabši razpoložljivosti bančnih posojil, pa tudi delež zavrženih posojil je bil nekoliko višji. Odstotek vprašanih, ki so navedli, da je dostop do financiranja njihov največji problem, je večinoma nespremenjen. Glede na razmere EESO poziva Komisijo, naj zagotovi, da bo mogoče v celoti izkoristiti alternativne načine dostopanja do financiranja.

3.2 EESO poudarja, da je treba vsako raziskavo temeljito analizirati, da se omogoči hiter odziv s konkretnimi političnimi ukrepi. Informacije, ki so na voljo na Finančnem forumu za MSP, v državah članicah in pri organizacijah MSP, lahko dopolnijo te dejavnosti. Izvajati bi jih morala Komisija ob sodelovanju EESO in civilne družbe.

3.3 EESO podpira študijo, ki jo izvaja Komisija za oceno opredelitve MSP, in predvsem poudarja, da je treba posebno pozornost posvetiti mikro- in malim podjetjem. Glede na raznolikost in velikost MSP ⁽³⁾ (npr. družinska podjetja, svobodni poklici, socialna podjetja) opozarja Komisijo, da morajo biti glavna naloga prilagojeni ukrepi za finančno podporo tem podjetjem. Zato Komisijo poziva, naj pri pripravi programov financiranja za podporo njihovega razvoja upošteva njihove različne značilnosti in posebno pozornost nameni mikropodjetjem. Izogibati se mora vsakršni diskriminaciji, saj ni enotne rešitve, ki bi ustrezala vsem.

4. Posebne ugotovitve in pripombe o zakonodajnih ukrepih

4.1 Uredba o tveganem kapitalu

4.1.1 EESO podpira uvedbo usklajene ureditve za čezmejno delovanje skladov tveganega kapitala. Predlog je treba pohvaliti, saj bo po vsej verjetnosti ublažil pomanjkljivosti na trgu z uvedbo "evropskega potnega lista", ki bo skladom tveganega

⁽¹⁾ Raziskava je potekala med 29. februarjem in 29. marcem 2012, v njej pa je sodelovalo 7 511 podjetij z območja eura.

⁽²⁾ Glej opombo 1, podatke na straneh 14 in 15.

⁽³⁾ UL C 318, 23.12.2009, str. 22. UL C 376, 22.12.2011, str. 51.

kapitala EU omogočil trženje produktov in zbiranje kapitala po vsej Evropi. EESO je v mnenju o tveganem kapitalu ⁽⁴⁾ že podal več pripomb in Komisijo poziva, naj jih upošteva.

4.1.2 EESO odločno podpira študijo o odnosu med regulativno ureditvijo bonitetnih zahtev in naložbami tveganega kapitala pri bankah in zavarovalnicah, ki jo bo Komisija opravila leta 2012. V študiji bi bilo treba oceniti, ali tovrstni instrumenti velikim mednarodnim bankam zagotavljajo oligopolni položaj in ali jih je treba v srednje- ali dolgoročnem obdobju spremeniti.

4.1.3 Ker je večina MSP majhnih (manj kot 10 zaposlenih), EESO poziva Komisijo, naj posebno pozornost nameni skladom tveganega kapitala za tovrstna podjetja. Ti skladi vlagajo v podjetja, katerih projekti niso dovolj privlačni za tradicionalne vlagatelje tveganega kapitala, hkrati pa so preveliki ali preveč tvegani za posojila iz običajnih virov. Krepijo kapitalsko osnovo podjetja in pozitivno vplivajo na razvoj poslovnih spretnosti podjetnika, saj je v celotnem obdobju naložbe ⁽⁵⁾ zagotovljena svetovanje. Države članice naj predlagajo instrumente, kot so posebna davčna obravnava, ki bi lahko spodbudili razvoj tovrstnih skladov, da se zapolni vrzel v financiranju.

4.2 Davčne reforme

4.2.1 Odbor podpira predloge Komisije o davčnih reformah za čezmejne naložbe tveganega kapitala. Komisijo in države članice poziva, naj hkrati predlagajo jasne ukrepe za preprečitev davčnega izogibanja in utaj.

4.2.2 Poleg odprave davčnih ovir za čezmejne transakcije bi morala Komisija zagotoviti, da države članice v lastni državi spodbujajo davčne reforme za sheme financiranja MSP.

4.2.3 Treba bi bilo raziskati primere dobre prakse v nekaterih državah članicah, jih razširiti po vsej EU in z njimi seznanjati MSP ⁽⁶⁾. Mnoge države so že sprejele svežnje davčnih spodbud; na Flamskem v Belgiji so bila na primer uvedena t. i. *win-win-loans* (posojila, ugodna za vse): posamezniki lahko MPS dajo posojilo, ki ga nato uveljavijo kot davčno olajšavo. Še en dober primer je nizozemska shema, znana kot "posojila tete Agate" ⁽⁷⁾.

4.2.4 Tudi davčne oprostitve, kot jih omogoča francoska zakonodaja "ISF PME" (*réductions d'impôt de solidarité sur la fortune*

pour les investissements dans les PME – olajšave pri solidarnostnem davku na premoženje v primeru naložb v MSP) ⁽⁸⁾, lahko močno koristijo MSP z visoko stopnjo rasti. EESO podpira tovrstne sheme, če je višina davčnih oprostitev razumna in nima negativnega vpliva na prispevke za druge, enako pomembne panoge.

4.3 Pravila o državni pomoči

4.3.1 EESO podpira načrtovani predlog o posodobitvi zakonodaje o državni pomoči, da se poenostavijo sedanja pravila na tem področju, ki veljajo za MSP. Ugotavlja, da bo Komisija pregledala uredbo o splošnih skupinskih izjemah ter različne smernice za državno pomoč, vključno s smernicami o tveganem kapitalu, da se dosežejo cilji strategije Evrope 2020. EESO se močno zavzema za posodobitev, poenostavitev in pojasnitev pravil ter Komisijo poziva, naj zagotovi, da se bo državna pomoč uporabljala samo takrat, ko trg ne deluje.

4.4 Prepoznavnejši trgi MSP in prepoznavnejša borzna MSP

4.4.1 EESO pozdravlja dejstvo, da je v direktivo o trgih finančnih instrumentov (direktiva MIFID) vključen predlog za razvoj homogenih trgov rasti MSP, ki se jim dodeli *oznaka trg rasti MSP* in tako zagotovi, da so privlačni za vlagatelje. Vendar pa predlaga ⁽⁹⁾, da se opredelijo posebne določbe in ukrepi za učinkovito in uspešno izvedbo tega predloga.

4.5 Obveznosti poročanja za borzna MSP

4.5.1 Komisija in države članice bi morale poenostaviti računovodska pravila in zmanjšati obveznosti poročanja za borzne MSP v Evropi. Odbor pozdravlja predlog direktive o poenostavitvi in spremembi računovodskih direktiv ter predlog o spremembah direktive o preglednosti, ki ju je predstavila Komisija, in jo poziva, naj upošteva mnenji, ki ju je sprejel v začetku leta 2012 ⁽¹⁰⁾. Meni namreč, da morajo MSP sprostiti sredstva za naložbe v svoje poslovanje in za nadaljnjo rast.

4.6 Prihodnje izvajanje sporazuma Basel III in posledice za financiranje MSP

4.6.1 EU mora imeti tudi v prihodnje vodilno vlogo pri izvajanju mednarodno sprejetih reform na področju finančne regulacije. Vendar EESO ugotavlja, da lahko različne kapitalske zahteve za izvajanje sporazuma Basel III v EU, ki naj bi začele veljati in o katerih se trenutno še razpravlja (direktivi CRD IV/CRR), MSP povzročijo različne težave ⁽¹¹⁾.

⁽⁴⁾ UL C 191, 29.6.2012, str. 72.

⁽⁵⁾ Glej na primer *Financités*: <http://www.financites.fr/>

⁽⁶⁾ Glej poročilo EBAN: *Tax Outlook 2010 Executive Summary* (<http://www.eban.org/resource-center/publications/eban-publications>).

⁽⁷⁾ Tante Agaath regeling (http://www.tanteagaath.nl/agaath_regeling.htm).

⁽⁸⁾ <http://pme.service-public.fr/actualites/breves/reduction-isf-pour-investissements-pme.html>

⁽⁹⁾ UL C 191, 29.6.2012, str. 80.

⁽¹⁰⁾ UL C 143, 22.5.2012, str. 78, UL C 181, 21.6.2012, str. 84.

⁽¹¹⁾ UL C 68, 6.3.2012, str. 39.

4.6.2 EESO podpira prizadevanja evropskih institucij za večjo trdnost finančnega sistema, da bi preprečili prihodnje krize. Vendar pa večja regulacija finančnih trgov ne sme negativno vplivati na financiranje malih in srednje velikih podjetij. EESO popolnoma podpira poročilo Karas, ki ga je maja 2012 sprejel Evropski parlament in ki pomeni še en korak v pravi smeri, tj. za smiselno in možno izvajanje pravil o kapitalskih zahtevah v EU, ki jih določa sporazum Basel III.

4.6.3 EESO ugotavlja, da se bo Komisija v 24 mesecih po začetku veljavnosti nove direktive (CRD IV) posvetovala z Evropskim bančnim organom (EBA), ki bo poročal o podeljevanju posojil MSP in fizičnim osebam. Odbor poziva Komisijo, naj ga v celoti vključi v ponovno oceno uteži tveganja, in sicer tako, da pripravi mnenje o poročilu, ki bo poslano Svetu in Evropskemu parlamentu.

4.7 Direktiva o zamudah pri plačilih

4.7.1 Komisija načrtuje, da se bo ta direktiva začela izvajati 16. marca 2013. EESO poziva države članice, naj si aktivno prizadevajo zagotoviti, da bodo MSP ta sistem lahko še prej izkoristila. Zelo pomembno je tudi, da bo Komisija nadzorovala, ali se je direktiva v vseh državah članicah začela pravočasno izvajati. Poleg tega mora zelo skrbno spremljati, kako države članice izvajajo člen 4(5), ki jim daje možnost podaljšanja postopka preverjanja na več kot 30 dni, razen če to ni skrajno nepošteno do upnika. Komisija bi morala skrbno paziti, da države članice tega člena ne bodo izkoriščale za umetno zavlčevanje plačil, saj zamude pri plačilih javnih organov močno vplivajo na upravljanje denarnih tokov in likvidnosti v MSP.

4.7.2 EESO poziva evropske institucije, naj bodo za zgled in svojim pogodbenim strankam plačujejo pravočasno, da jim ne bodo povzročale nepotrebnega upravnega in finančnega bremena.

4.8 Evropski skladi za socialno podjetništvo

4.8.1 EESO pozdravlja predlog Evropske komisije za uredbo o evropskih skladih za socialno podjetništvo in Komisijo opominja, da mora biti izboljšanje dostopa socialnih podjetij do ustreznega kapitala prednostna naloga. EESO je v začetku leta 2012 že izrazil mnenje⁽¹²⁾ o tej temi. Eden od izzivov je v tem, da je treba meriti socialne učinke portfeljskih podjetij in njihov vpliv na družbo ter o njih poročati. EESO priporoča izvedbo skupne študije na ravni EU, da se opredelijo merila in kazalniki za obravnavo teh vprašanj. Komisijo znova opozarja, da so lahko tovrstni skladi samo eden od zelo potrebnih finančnih instrumentov, ki ji je še treba razviti.

4.8.2 EESO tudi poziva države članice, naj izboljšajo priznavanje različnih oblik socialnih podjetij. Če bi bila tovrstna podjetja bolj priznana, bi bila utež tveganja za posojila, ki jih dobijo, manjša in zato v primerjavi s tradicionalnimi podjetji na tem področju ne bi bila več prikrajšana.

5. Posebne ugotovitve in pripombe o finančnih ukrepih EU za MSP

5.1. Odbor se popolnoma zaveda, da bo veliko število MSP, predvsem manjših, pri zunanjem financiranju tudi v prihodnje odvisno predvsem od posojil.

5.2 EESO pozdravlja dejstvo, da EIB že ves čas zagotavlja posojila MSP, kar je eden glavnih posojilnih instrumentov za ta podjetja na ravni EU, in priznava, da imajo MSP od tega finančne koristi, saj so stroški teh posrednih posojil nižji. EESO poziva EIB, naj te dejavnosti še naprej učinkovito izvaja in naj redno poroča o rezultatih. Da bi lahko izpolnili pričakovanja, morajo posredniške banke okrepiti prizadevanja za boljše seznanjanje MSP s temi posojili v tesnem sodelovanju z združenji MSP.

5.3 Enako pomembno je podpreti nove oblike posredništva, ki mnogokrat bolje ustrezajo raznolikosti MSP. Izkušnje združenih in socialnih bank so dragocene, saj ponujajo prilagojeno finančno podporo, ki jo pogosto spremljajo še druge storitve.

5.4 EESO poziva Komisijo, naj v tesnem sodelovanju s skupino EIB okrepi instrumente delitve tveganja za naložbe lastniškega ali nepravega lastniškega kapitala ter podpre izdajo združenih podjetniških obveznic. Glede trga nepravega lastniškega kapitala EESO izrecno poziva Komisijo in skupino EIB, naj preučita načine za izboljšanje mezzanine kapitala ter nove mezzanine produkte, kot so jamstva za mezzanine posojila.

5.5 EESO priporoča, naj Evropska komisija združenja MSP še naprej seznanja s shemami financiranja EU, da bi zagotovila večjo prepoznavnost in hitro uporabo teh instrumentov, predvsem v državah, ki na tem področju še zaostajajo. Učinkovito financiranje MSP je eno najpomembnejših orodij v paktu za rast, zato bi ga bilo treba ustrezno vključiti v nacionalne programe reform.

⁽¹²⁾ UL C 229, 31.7.2012, str. 55.

5.6 EESO meni, da je treba posebno pozornost nameniti podpori MSP prek lastniških in dolžniških instrumentov, ki so zagotovljeni v okviru Programa za konkurenčnost podjetij ter MSP (COSME) in programa Obzorje 2020. Odbor izrecno priporoča, da se poviša zgornja meja instrumenta za posojilna jamstva (LGF) v okviru programa COSME (150 000 EUR), kot je že navedel v mnenju o programu za konkurenčnost ⁽¹³⁾.

5.7 EESO poudarja, da so potrebna pravila kohezijske politike, ki zagotavljajo nemoteno in učinkovito izvajanje programov MSP, saj sedanji okvir tega ne omogoča v zadostni meri. EESO obžaluje, da so veljavni finančni predpisi EU preobsežni ali preveč zapleteni, tako da nacionalnim posrednikom, ki so odgovorni za njihovo izvajanje, povzročajo težave. Boljše spremljanje uporabe finančnih instrumentov v okviru kohezijske politike je nujno ⁽¹⁴⁾.

5.8 Poleg tega se je treba preusmeriti s projektnega financiranja na bolj trajnostne instrumente, da se izognemo odvisnosti od javnega financiranja. Komisija bi zato morala pripraviti smernice za dobro ravnanje pri združevanju in zagotavljanju učinka finančnih instrumentov iz različnih virov v vseh fazah delovanja MSP.

5.9 EESO se seznanja s predlogom, da se z novimi finančnimi instrumenti (*finančni instrument EU za posojila* in *lastniški finančni instrument EU*) v večletnem okvirnem programu (MFF) olajša dostop MSP do financiranja, in sicer v obliki posebnih platform. EESO ocenjuje, da lahko finančni instrumenti z združevanjem različnih virov na področjih, na katerih bi posamezne države članice le težko dosegle potrebne kritično maso, spodbudijo naložbe v tržne vrzeli, zagotovijo ekonomijo obsega in/ali čim bolj zmanjšajo tveganje za neuspeh. Zato Komisijo poziva, naj novo generacijo finančnih instrumentov uvede na podlagi izkušenj s sedanjimi instrumenti (*finančni instrumenti v okviru programa za konkurenčnost in inovativnost, Sklad za financiranje na osnovi delitve tveganja*). Pomembno je, da se v skladu z zahtevami trga in najboljšo prakso določijo ustrezna pravila, smernice in standardi, da se prepreči prekrivanje in poenostavijo načini izvajanja ter tako povečata učinkovitost in finančna disciplina. EESO poudarja, da so ustrezno spremljanje, poročanje, revizije in dobro upravljanje izredno pomembni, če naj se zagotovi, da se sredstva EU uporabijo v predvidene namene.

6. Posebne ugotovitve in pripombe o ukrepih za izboljšanje okolja za MSP

6.1 Boljše informacije in komuniciranje za MSP

6.1.1 EESO pozdravlja predlog o izboljšanju informacij za finančne posrednike ter spodbuditi bank in finančnih institucij,

da svojim strankam zagotovijo vse potrebne instrumente, ki jim bodo pomagali pri iskanju finančne podpore. Poleg tega meni, da je treba izboljšati finančno izobraževanje za MSP, in države članice izrecno spodbuja, naj se pridružijo tem prizadevanjem ter v tesnem sodelovanju z združenji MSP pripravijo posebne programe za spodbujanje pripravljenosti za naložbe, namenjene MSP.

6.1.2 Eden glavnih problemov za veliko večino MSP je, da ne morejo dobiti prilagojenega svetovanja. EESO podpira načelo in vlogo Evropske podjetniške mreže (EEN), vendar meni, da bi bilo treba njen potencial v celoti izkoristiti ⁽¹⁵⁾, zato predlaga, da se okrepijo njene zmožnosti za finančno svetovanje. Hkrati poudarja, da morajo pri tem tesno sodelovati združenja MSP in da se je treba prilagoditi različnim značilnostim MSP.

6.2 Boljše spremljanje in zbiranje podatkov o trgu financiranja MSP

6.2.1 Odbor ugotavlja, da se je Komisija s tem vprašanjem že ukvarjala (*raziskave o dostopu MSP do financiranja in kazalnik financiranja MSP*), in pozdravlja njen predlog o tesnejšem sodelovanju z združenji bank ter pridobivanju nasvetov od drugih institucij (Evropske centralne banke in Evropskega bančnega organa). Priporoča tudi, da se v sodelovanje vključijo združenja MSP ter institucije na ravni držav članic. EESO obžaluje, da v akcijskem načrtu ni omenjeno okrepljeno sodelovanje z mednarodnimi organizacijami, kot je OECD, pri zbiranju podatkov in pripravi ⁽¹⁶⁾ statistik o dostopu do financiranja.

6.3 Kvalitativne bonitetne ocene

6.3.1 Modeli bonitetnega ocenjevanja, ki so zgolj kvantitativni, so pogosto pretogi in zato niso primerni za MSP. Uporaba kvalitativnih dejavnikov poleg običajne kvantitativne analize je več kot dobrodošla. Banke bi lahko razmislile o spremembi metod ocenjevanja kreditne sposobnosti MSP, pri čemer bi pustile dovolj prostora za "bančništvo odnosov" (*relationship banking*). Tega vprašanja se je treba lotiti tudi z izmenjavo primerov najboljših praks. EESO izraža obžalovanje, ker se zdi, da se nekatere banke oddaljujejo od tega pristopa, namesto da bi ga spodbujale.

6.4 Poslovni angeli in drugi akterji v zgodnji fazi

6.4.1 EESO na primer meni, da je treba razviti povezavo med poslovnimi angeli in skladi tveganega kapitala v zgodnji in poznejši fazi, da se zagotovi trdna veriga financiranja inovacij. Poleg tega je treba izrecno podpreti pobude za boljši dialog na regionalni ravni med poslovnimi angeli, skladi tveganega kapitala in lokalnimi podjetniki.

⁽¹³⁾ UL C 181, 21.6.2012, str. 125.

⁽¹⁴⁾ Posebno poročilo št. 2/2012: *Finančni instrumenti za MSP, ki jih sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj – poročilo Evropskega računskega sodišča* (<http://eca.europa.eu/portal/pls/portal/docs/1/13766742.PDF>).

⁽¹⁵⁾ UL C 376, 22.12.2011, str. 51, UL C 181, 21.6.2012, str. 125.

⁽¹⁶⁾ Glej npr. *Financing SMEs and Entrepreneurs 2012: an OECD scoreboard (Financiranje MSP in podjetnikov v letu 2012: kazalniki OECD)* (http://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/financing-smes-and-entrepreneurship_9789264166769-en).

6.4.2 Preučiti in izvajati bi bilo treba inovativne pristope k financiranju s tveganim kapitalom. Mednje sodi tudi skupinsko financiranje (*crowd funding*), pri katerem državljeni – in ne banke ali specialisti – namesto na borznem trgu prek spletne platforme vlagajo v MSP.

6.4.3 Spodbuditi bi bilo treba prilagojene oblike hibridnega kapitala ⁽¹⁷⁾ z elementi posojil ter lastniškega in dolžniškega kapitala (kot so posojila z udeležbo pri dobičku), saj so primernejše za MSP, tako v zgodnji kot vseh preostalih fazah njihovega razvoja.

7. Druga priporočila za zagotovitev financiranja MSP

7.1 Primeri najboljših praks v bančništvu

7.1.1 Razmisliti bi bilo treba o razvoju okvira za spodbujanje kreditov institucij, ki delujejo na podlagi načela delitve tveganja in dobička, saj bi to zagotovo koristilo MSP. Komisija bi morala skrbno proučiti pojave, kot je "participativno bančništvo"; EESO meni, da bi morala pripraviti zeleno knjigo kot podlago za razpravo o tem pojavu na evropski ravni. Pobude, ki so jih sprožile posamezne države, npr. Združeno kraljestvo, Francija, Nemčija, Italija, Luksemburg in Malta, so pozitivne, vendar lahko zavirajo nadaljnje povezovanje industrije finančnih storitev v EU. Poleg tega posamezne neuskladene pobude verjetno ne bodo prinesle tako učinkovitih rezultatov, kot bi jih lahko dosegli s to vrsto financiranja, npr. delitev tveganja in dobička ter financiranje, ki upošteva socialni vidik. Spodbujanje mikrofinanciranja s posebnimi investicijskimi politikami, kot jih poznajo islamske banke, bi lahko sprožilo nove podjetniške dejavnosti, hkrati pa prispevalo k boju proti revščini v nekaterih regijah. Zato bi morala Komisija pripraviti sporočilo, v katerem bi predvidela, obravnavala in spodbujala alternativne metode financiranja ter tako zagotovila, da bi zanje veljala enaka pravila kot za druge, običajne metode.

7.1.2 EESO ugotavlja, da je Komisija analizirala delo in rezultate posojilnih mediatorjev ter probleme, s katerimi se soočajo MSP pri iskanju kreditnega financiranja ⁽¹⁸⁾. Države članice poziva, naj uvedejo takšno funkcijo za izboljšanje preglednosti postopka posojanja. Odbor ugotavlja, da lahko MSP v skladu s členom 145(4) direktive o kapitalskih zahtevah (CRD III) in členom 418(4) predlagane uredbe o kapitalskih zahtevah (CRD IV) od bank zahtevajo informacije o bonitetni oceni in rezultatih. Pomembno je, da se te določbe izvajajo v celoti tudi v praksi.

⁽¹⁷⁾ <http://www.schwabfound.org/pdf/schwabfound/SocialInvestmentManual.pdf>

⁽¹⁸⁾ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1186&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

7.1.3 EESO poziva Komisijo, naj preuči stanje glede konkurence v bančnem sektorju in zagotovi, da bo na področju finančnih produktov za MSP dovolj konkurence v tem sektorju in v posameznih državah članicah ter med njimi. Omenimo lahko na primer problem *stroškov predčasnega odplačila kredita* (*funding loss*, glej spodaj); hkrati so obrestne mere za prekoračitve stanja na računu za mala podjetja še vedno zelo visoke, čeprav so obrestne mere ECB za refinanciranje rekordno nizke. Velika podjetja se lahko zatečejo k alternativnim rešitvam (npr. t. i. *straight loans*), mala podjetja pa teh produktov ne morejo uporabiti.

7.1.4 Stroški predčasnega odplačila kredita: v mnogih državah članicah morajo podjetja, ki predčasno odplačajo kredit, banki za to plačati stroške. Kadar se posojilo odplača prej, kot je določeno v pogodbi, banka zaračuna t. i. stroške predčasnega odplačila (*funding loss*), s katerimi nadomesti izgubo, ki nastane v primeru, da mora ta denar naložiti po nižji obrestni meri, kot bi jo dobila, če posojilo ne bi bilo odplačano predčasno.

7.1.5 Težava je v tem, da so ti stroški pogosto zelo visoki in poleg tega v pogodbi niso vedno jasno določeni, saj se nanašajo na prihodnje, torej še neznane obrestne mere. Zato podjetja zelo težko ocenijo možne stroške predčasnega odplačila kredita. V večini primerov se te obveznosti sploh ne zavedajo.

7.1.6 Banke morajo zato zagotoviti jasnejše informacije o stroških predčasnega odplačila kredita še pred podpisom kreditne pogodbe. Poleg tega bi morali biti ti stroški omejeni in razumni.

7.2 Prepoznavnost in upravljanje evropskih programov za financiranje MSP

7.2.1 EESO podpira vzpostavitev enotne spletne podatkovne zbirke v več jezikih o različnih virih financiranja, ki bi zajemala evropske, nacionalne in regionalne ukrepe za lažji dostop MSP do financiranja. Odbor poziva Komisijo, naj praktični vodnik ⁽¹⁹⁾ z informacijami o možnostih dostopa do 50 milijard EUR javnih sredstev v 27 državah članicah posreduje širši javnosti.

⁽¹⁹⁾ Končno poročilo, *Evaluation of Member State Policies to facilitate Access to Finance for SMEs* (Ocena politik držav članic za olajšanje dostopa do finančnih sredstev za MSP), junij 2012 (http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/guide-to-funding/indirect-funding/files/evaluation-of-national-financing-programmes-2012_en.pdf).

7.2.2 EESO meni, da sta poseben proračun v okviru programa Obzorje 2020 v višini 15 % sredstev programa in enotna struktura upravljanja ključnega pomena za čim večji izkoristek inovacijskega potenciala MSP. Glede postopka so potrebne izboljšave pri finančnih in upravnih vprašanjih. Tako imajo na primer mnoga MSP, ki sodelujejo pri raziskovalnih projektih, financiranih s sredstvi EU, v svojih državah še vedno hude težave, povezane z davkom na dodano vrednost. To je pogosto že od začetka glavna ovira za podjetja, ki sodelujejo pri projektu. V vseh državah članicah bi bilo treba uvesti jasna pravila, ki bi MSP odvzela to breme. Davek na dodano vrednost bi bilo treba pri projektih, ki jih financira EU, vedno povrniti.

V Bruslju, 19. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o zeleni knjigi – Na poti k integriranemu evropskemu trgu za kartična, spletna in mobilna plačila

(COM(2011) 941 final)

(2012/C 351/11)

Poročevalec: **Stasys KROPAS**

Evropska komisija je 11. januarja 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Zelena knjiga – Na poti k integriranemu evropskemu trgu za kartična, spletna in mobilna plačila

COM(2011) 941 final.

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 30. avgusta 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 19. septembra) s 157 glasovi za, 1 glasom proti in 5 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja pobudo Komisije za spodbujanje varnega, preglednega in inovativnega plačilnega okolja po vsej EU. Bolj učinkoviti, sodobni in varni plačilni instrumenti so predpogoj za nadaljnjo razširitev koristi enotnega trga ter okrepitev globalne konkurenčnosti evropskega gospodarstva.

1.2 EESO pozdravlja splošen dialog, ki ga je predlagala Komisija in ki resnično zajema glavna aktualna vprašanja in predvideni trg plačil v EU. Za bolj popolno sliko pa se je treba posvetiti tudi gotovinskim plačilom. Čeprav uporaba gotovine postopoma upada, še vedno ostaja prevladujoč način plačila na nekaterih trgih. Vse več nacionalnih podatkov kaže na to, da je gotovina načeloma manj učinkovita in da bi bilo mogoče prihraniti veliko sredstev, če bi potrošniki prešli na elektronska plačila. Nekateri države članice so zelo napredovale v smeri proti brezgotovinski družbi. Ne glede na to pa EESO verjame, da so splošni javnosti dejanski stroški gotovine še vedno nepoznani. Poleg tega velja, da gotovina pospešuje sivo ekonomijo. Zato morajo plačilne metode, ki pomagajo zmanjševati sivo ekonomijo ter so manj drage in varnejše, spodbujati vsi udeleženi akterji. V tem okviru je treba na eni strani upoštevati številne koristi za vse zadevne akterje, na drugi pa tudi potrebo po sprejemljivih stroških za MSP, ki ponujajo te plačilne metode svojim strankam. V državah članicah so potrebne dodatne pobude z jasno podporo Komisije.

1.3 Kartična plačila so najbolj priljubljen instrument negotovinskega plačila v EU in po svetu. V ekonomski literaturi se vse bolj povečuje soglasje, da so negotovinska plačila davčno in gospodarsko bolj pregledna, za celotno družbo pa tudi cenejša, udobnejša, varnejša in bolj inovativna, zato EESO podpira predlog Komisije, da se uporabljajo tudi za preučevanje prednosti večje integracije trgov. Vendar pa priložnosti na enotnem

trgu zaradi zgodovinskih ovir, nezadostne standardizacije in interoperabilnosti ter različnega in pomanjkljivega obveščanja javnosti še niso v celoti izkoriščene, kar pa je mogoče popraviti z večjo uporabo kartičnih, spletnih in mobilnih plačil. Zato so možnosti za konkurenčnost, inovacije in učinkovitost neizkoriščene. EESO poziva k tržnim pobudam, s katerimi naj bi čim prej predlagali izvršljive rešitve, zlasti tistim, ki bi hkrati prispevale k večji finančni in digitalni vključenosti.

1.4 Trenutna pravna negotovost v povezavi s poslovnimi modeli, ki temeljijo na medfranšiznih provizijah, ovira rast kartičnih, spletnih in mobilnih plačil ter gibanje gotovine. Za investicije in inovacije v zvezi s plačilnimi sistemi je jasnost izrednega pomena. EESO poziva Komisijo, naj stabilizira poslovno okolje za vse operaterje. V skladu s cilji enotnega območja plačil v eurih (SEPA) pri provizijah in drugih zahtevah, povezanih z domačimi in čezmejnimi transakcijami, ne bi smelo biti razlik.

1.5 Dostop do informacij glede razpoložljivosti sredstev na bančnih računih zahteva natančno obravnavo več vidikov, vključno z varnostjo, zaščito podatkov, pravicami potrošnikov, konkurenco in nadomestili izdajateljem računa. EESO ugotavlja, da bi morali biti subjekti, ki si prizadevajo za dostop, regulirani in nadzorovani sorazmerno s svojim profilom tveganja. Evropski pravni okvir bi moral jasno odsevati obveznosti in odgovornosti vključenih operaterjev.

1.6 Na mnogih trgih stranke morda niso pripravljene sprejeti doplačil in bi zato lahko prešle na gotovinska plačila zaradi občutka, da je gotovina na voljo brezplačno. Čeprav naj bi bili potrošniki od 13. junija 2014 naprej na podlagi direktive

o pravicah potrošnikov zaščiteni pred zlorabami doplačil, ni jasno, kako bo ta zaščita zagotovljena v zelo živahnem spletnem okolju.

1.7 Spletna ali internetna plačila (e-plačila) stranke na domačih trgih cenijo. Vendar pa vseevropskih rešitev, ki temeljijo na spletnem bančnem poslovanju, še ni. To torej zapleta vzpon e-trgovanja. EESO poziva operaterje tovrstnih sistemov, naj na odprt in pregleden način rešujejo vprašanja interoperabilnosti ter čim prej obravnavajo še nerešena vprašanja v okviru e-trgovanja.

1.8 EESO poziva Komisijo, naj zagotovi, da se bodo pri mobilnih plačilih (m-plačila) vse od zgodnje faze razvoja spoštovala načela odprtega dostopa do platform, prenosljivosti aplikacij, varnosti in izogibanja podvajanju stroškov za operaterje, ki si želijo sprejeti ta plačila.

1.9 EESO priznava napredek, ki so ga udeleženci na trgu dosegli pri zmanjševanju goljufij na fizičnih terminalih. Trenutno so najbolj nevarne spletne goljufije. Treba bi bilo izvesti dodatne varnostne ukrepe, a ne na račun potrošnikov. Če bi varnostne ukrepe predlagali javni organi, bi morali biti čim bolj tehnološko nevtralni.

1.10 EESO pozdravlja stalna prizadevanja za krepitev zdajšnjega upravljanja enotnega območja plačil v eurih (SEPA) ter podpira namene za centralizacijo odgovornosti za SEPA, na primer pod okriljem Sveta SEPA. Vendar pa EESO poziva Komisijo in Evropsko centralno banko, naj nemudoma začeta urejati podrobnosti, saj trenutni dejanski vakuum ovira izvajanje.

2. Ozadje mnenja

2.1 Dokončanje območja SEPA je ena od prednostnih nalog Komisije za uresničitev enotnega trga. Dosežki na področju standardizacije in interoperabilnosti na podlagi usklajenega pravnega okvira so že na voljo operaterjem v obliki kreditnih prenosov SEPA in neposrednih bremenitev SEPA, ki bodo do 1. februarja 2014 nadomestili obstoječi sistem v euroobmočju.

2.2 Vendar pa je obseg območja SEPA širši in vključuje druge stebre. Eden izmed njih je namenjen kartičnim plačilom, najpomembnejšemu plačilnemu instrumentu v Evropski uniji in tudi po svetu. Drugi tak steber so e-plačila, ki se opravijo za nakupe prek spleta. Dandanes tovrstna plačila predstavljajo neznamenat delež vseh negotovinskih plačil, vendar se pričakuje rast v dvomestnih številkah. Evropski svet za plačila (EPC), ki je organ evropske bančne industrije za usklajevanje in odločanje

glede plačil, je razširil svoje dejavnosti usklajevanja na e-plačila in razvil okvir e-plačil SEPA. Pred nedavnim je EPC od GD Komisije za konkurenco prejel zahtevek za informacije.

2.3 M-plačila so najnovejši steber območja SEPA. EPC je v sodelovanju z drugimi operaterji sprejel usklajene ukrepe glede m-plačil ter pripravil tehnične dokumente o smernicah za interoperabilnost in nekaj belih knjig. Razvoj m-plačil je še vedno v zgodnji fazi, vendar so pričakovanja glede njihovega prihodnjega statusa zelo visoka. Čeprav se kartična plačila, e-plačila in m-plačila razlikujejo glede na zapadlost, obseg in poslovne modele, evropske institucije in akterji na trgu splošno menijo, da je z vidika povezovanja, preglednosti in konkurenčnosti potreben dodaten napredek. Pomanjkljivosti, ki so bile zaznane v obstoječih poslovnih modelih, se namreč lahko ponovijo v prihodnjem okolju m-plačil.

2.4 Vsak državljan, podjetje ali javni uradnik opravlja plačilne dejavnosti s tradicionalnimi načini plačevanja (npr. gotovina) ali prek sodobnih plačilnih storitev (npr. e-plačila). Na podlagi statističnih podatkov Evropske centralne banke ⁽¹⁾ iz leta 2010 je bilo v Evropski uniji izvedenih 86,4 milijarde negotovinskih plačilnih transakcij, 4,4 % več kot v letu pred tem, pri čemer je bilo največ (39 %, tj. 33,9 milijarde) kartičnih plačil. Vrednost kartičnih plačil je znašala 1,8 bilijona EUR z letnim povišanjem za 6,7 %, kar je več kot trikratnik rasti realnega BDP v euroobmočju, ki je znašala 1,8 %. Države se pri uporabi kartic sicer zelo razlikujejo, na splošno pa so kartična plačila eden najbolj dinamičnih negotovinskih plačilnih instrumentov.

2.5 Raziskava dejstev, ki je bila opravljena v okviru Evropskega sistema centralnih bank ⁽²⁾, je pokazala, da medfranšizne provizije v Evropski uniji niso določene in se ne uporabljajo na usklajen način. Izbira, struktura in stopnja medfranšiznih provizij se razlikujejo z več vidikov in so odvisne od številnih možnosti in razsežnosti. Medfranšizne provizije so glavni sestavni del provizij, ki se zaračunavajo trgovcem. Komisija in tudi nacionalni organi za konkurenco so ocenili konkurenčne vidike medfranšiznih provizij ter sprejeli vrsto odločitev, med katerimi so bile nekatere povezane s čezmejno dejavnostjo, druge pa omejene na nacionalno raven.

2.6 Žal ni bilo izvedenih uradnih raziskav in niso bili objavljeni celoviti nacionalni statistični podatki, ki bi bili primerljivi med državami, o drugih stroških, ki jih plačajo potrošniki, kot so različne datatve in provizije, neposredno povezane z različnimi načini plačevanja, kljub temu, da imajo nacionalni nadzorni organi te informacije sicer na voljo, vendar pa jih večinoma ne objavljajo niti v delni obliki.

⁽¹⁾ <http://www.ecb.int/press/pr/date/2011/html/pr110912.en.html>.

⁽²⁾ <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpops/ecboop131.pdf?4c2e20956bed7b7e5f454a4ea77f7c9b>.

2.7 Kljub stalnim zasebnim pobudam za standardizacijo je pri nekaterih domenah transakcij še vedno mogoče opaziti razdrobljenost, in sicer med PSP (*payment service provider* – ponudniki plačilnih storitev) pridobiteljem in PSP izdajateljem, med kartico in terminalom ter tudi med terminalom in PSP pridobiteljem. Ker pa te pobude pogosto temeljijo na različnih komercialnih interesih ali v tej fazi ni jasnih časovnih okvirov izvajanja, so bili njihovi dejanski rezultati omejeni.

2.8 Znatne investicije in prizadevanja vseh operaterjev za zagotovitev prehoda s tehnologije magnetnega traku na tehnologijo EMV (kartice s čipom in kodo PIN) so pozitivno vplivale na zmanjšanje obsega kartičnih goljufij v okolju osebnega opravljanja plačil. Vendar pa so nedavni trendi pokazali, da je največje tveganje goljufij povezano prav s kartičnimi transakcijami na daljavo, ki sicer predstavljajo manjši delež vseh kartičnih transakcij. To vprašanje je pritegnilo pozornost nadzornikov in preglednikov, ki so leta 2011 pod okriljem Evropske centralne banke združili moči v okviru foruma za varno plačilo (*SecuRe Pay Forum*), da bi okrepili raven varnosti in javnega zaupanja v elektronske plačilne storitve in instrumente. V letu 2012 bo forum dokončal sklop tehnološko nevtralnih priporočil za varnost spletnih plačil.

2.9 V zeleni knjigi Komisije je obravnavan celoten sklop s plačili povezanih vprašanj, ki bi ob uspešnem reševanju lahko zagotovila podlago za bolj usklajene in varnejše plačilne storitve, ki se zagotavljajo v tradicionalnih trgovinah kot tudi v hitro razvijajočem se elektronskem okolju. Z večjo konkurenčnostjo, izbiro in preglednostjo za potrošnike, z več inovacijami in boljšo plačilno varnostjo ter zaupanjem potrošnikov ima Evropa priložnost, da prevzame vodilni položaj pri določanju pomena opravljanja plačil v 21. stoletju.

2.10 Komisija v dokumentu opisuje vizijo integriranega trga ter prepozna vrzeli med zdajšnjim stanjem in vizijo, pa tudi ovire pri odpravljanju teh vrzeli. V njem določa pet obsežnih ukrepov, namenjenih pospeševanju integracije trga, in preučuje možne načine za vodenje izvajanja. Prvi sklop je z vidika vprašanj najobsežnejši in obravnava razdrobljenost in dostop do trga ter čezmejna vprašanja. Preostali sklopi zajemajo pregledno in stroškovno učinkovito določanje cen ter vprašanja glede standardizacije, interoperabilnosti in varnosti. Smernice v zvezi z upravljanjem se nanašajo na obstoječe sheme SEPA (SCT, SDD), pa tudi na kartice, e-plačila in m-plačila.

3. Pripombe in ugotovitve

3.1 Odnos celotne Skupnosti do dolgoletnih in v prihodnost usmerjenih vprašanj v zvezi s plačili je – razen pri kreditnih prenosih SEPA in neposrednih bremenitvah SEPA – še vedno neopredeljen in ključen za vse operaterje na enotnem trgu. EESO pozdravlja zeleno knjigo Komisije in pričakuje sorazmerne nadaljnje ukrepe za odpravo sedanjih pomanjkljivosti.

Poziva, da je treba v ospredje vseh plačilnih transakcij postaviti pričakovanja potrošnikov glede razpoložljivosti varnih, učinkovitih, primernih in hitrih plačil.

3.2 Zelena knjiga je osredotočena na elektronska plačila, pri tem pa ni upoštevana še vedno prevladujoča vloga gotovine, ki obsega 80 % plačilnih transakcij v Evropi. Večja preglednost stroškov je enako pomembna tako pri elektronskih kot tudi pri gotovinskih plačilih in bi morala biti glavna referenca pri analiziranju načinov negotovinskega plačevanja. V javnosti še vedno prevladuje mnenje, da je gotovina na voljo brezplačno. Če bi akterji spremenili svoje navade, tako da bi uporabljali sodobne in manj drage načine plačevanja, bi bilo mogoče učinkovitost znatno izboljšati. Poleg tega podatki kažejo, da zaradi slabe sledljivosti gotovinskih plačil obstaja neposredna povezava med razširjenostjo gotovinskih plačil in stopnjo sive ekonomije. Zato EESO z nedvoumno podporo Komisije spodbuja dodatne pobude držav članic glede ponovnega razmisleka o vlogi gotovine v sodobnem gospodarstvu.

3.3 Po mnenju EESO bi bilo treba razmisliti o dodatnih, predvsem pa zavezujočih ukrepih za povečanje preglednosti, da potrošnikov ne bi pretirano obremenili s preveč informacijami, ki bi lahko povzročile dodatno zmedo pri nakupovanju, če bi se zagotovile ob nepravem trenutku (npr. v času prometnih konic) in v zapletenem formatu ter bi za trgovce pomenile motenje procesa plačevanja računa.

3.4 Poslovni modeli mednarodnih ter tudi več domačih kartičnih shem temeljijo na medfranšiznih provizijah, o katerih so v različnem obsegu podvomili nacionalni organi za konkurenco ter tudi Komisija. Odločitev slednje iz leta 2007, da prepove čezmejno medfranšizno provizijo družbe MasterCard, je nedavno podprlo Splošno sodišče. EESO ugotavlja, da poslovni modeli, ki temeljijo na medfranšizni proviziji, doslej niso ustrezali viziji območja SEPA, tj. viziji enakih provizij za čezmejne in domače transakcije. Poleg tega ni bilo na voljo niti samoregulativnega mehanizma, ki zagotavlja zmanjšanje stopenj medfranšiznih provizij s povečanjem obsega transakcij, niti alternativnih rešitev določanja cen pri plačilih malih vrednosti. EESO poziva Komisijo, naj stabilizira dolgoročno poslovno okolje za vse operaterje tako, da upošteva tudi pridobljene izkušnje drugih regij (npr. Avstralije), ki so sprejele predpise v zvezi s tem, in tako, da se zagotovijo enaki konkurenčni pogoji med različnimi poslovnimi modeli kartične sheme.

3.5 Povezovanje različnih plačilnih blagovnih znamk na plastični kartici ali v prihodnjih mobilnih platformah ne bi smelo negativno vplivati na pravico potrošnikov, da izbirajo med blagovnimi znamkami, kot tudi ne bi smelo omejiti morebitnih spodbud za trgovce. Povezovanje blagovnih znamk je pomembno za nove sheme, ki vstopajo na trg, in zato spodbuja tako izbiro kot tudi konkurenco. V nekaterih primerih ena blagovna znamka določi dodatne obvezne zahteve za transakcije prek svoje mreže, čeprav jih izvede druga blagovna znamka. EESO meni, da je treba preprečiti, da bi lahko ena blagovna znamka uvedla tovrstne zahteve za obdelavo.

3.6 EESO se strinja, da je ločitev nalog upravljanja sheme od obdelave ključen element za ustvarjanje konkurenčnega trga plačilnih kartic, saj vertikalni konglomerati lahko v konkurenci z neodvisnimi obdelovalci uporabljajo navzkrižno subvencioniranje. Poleg tega je trenutna ureditev manj ugodna za predvidene pobude, ki krepijo interoperabilnost med obdelovalci. Zato bi ločitev, v idealnem primeru na ravni podjetja, okrepila procesa integracije in konkurence v okviru notranjega trga.

3.7 V skladu z zdajšnjim pravnim okvirom plačilnim institucijam in institucijam za izdajo elektronskega denarja ni dovoljeno dostopati do plačilnih sistemov, določenih v direktivi o dokončnosti poravnave. Ti so namenjeni predvsem plačilom velikih vrednosti in plačilom neprofesionalnih strank. Če Komisija načrtuje kakršne koli spremembe zdajšnjega okvira, jo EESO poziva, da preuči element tveganja, ki bi ga novi akterji (tj. plačilne institucije in institucije za izdajo elektronskega denarja) lahko povzročili obstoječim plačilnim sistemom (infrastrukturi), na primer ob upoštevanju dejstva, da ti nimajo dostopa do finančnih sredstev centralnih bank.

3.8 Okvir SEPA za uporabo kartic (SCF), ki ga je prvotno razvil Evropski svet za plačila (EPC), ne bi smel omejiti poslovnih modelov, ki jih razvijejo drugi operaterji. V idealnem primeru je treba SCF temeljito revidirati v okviru nove strukture upravljanja SEPA, ob upoštevanju prispevkov vseh zainteresiranih strani.

3.9 EESO izraža zaskrbljenost, ker si subjekti, ki niso niti regulirani niti nadzorovani, prizadevajo dostopati do občutljivih informacij o računih. Poleg tega evropski pravni okvir ne odraža ustrezno obveznosti in odgovornosti vključenih operaterjev in ima lahko nepredvidene posledice za potrošnike v primeru zlorabe podatkov ali goljufije. Dostop do informacij glede razpoložljivosti sredstev na bančnih računih bi moral biti natančno analiziran ob upoštevanju vidikov, kot so varnost, varstvo podatkov, pravice potrošnikov, konkurenca in nadomestilo izdajateljem računa.

3.10 Doplačila so možnost za trgovce, da dodajo provizijo za vrednost transakcije, če se uporabi kartica. Ta možnost je bila priznana po vsej EU s sprejetjem direktive o plačilnih storitvah, razen če je to država članica izrecno prepovedala. Prejšnje izkušnje glede doplačil, ki se uporabljajo v nekaterih primerih, vsaj kratkoročno niso prepričljive. V začetku leta 2005 so se na primer Danci odločno odzvali na uvedbo provizij na svoje domače transakcije v okviru sheme plačilnih kartic, ki so znatno upadle, medtem ko se je število dvigov gotovine na bankomatih povečalo. Raziskave, ki so bile izvedene na drugih trgih, potrjujejo ta trend. Čeprav naj bi bili potrošniki od 13. junija 2014 naprej na podlagi direktive o pravicah potrošnikov zaščiteni pred zlorabami doplačil, ni jasno, kako bo ta zaščita zagotovljena v zelo živahnem spletnem okolju. EESO meni, da se doplačila ne smejo spodbujati kot vseevropska praksa.

3.11 Za kartično okolje je značilno pomanjkanje standardizacije in interoperabilnosti. Ponudnik terminalov mora na primer opraviti tudi do sedem postopkov potrjevanja, da lahko posluje na ravni EU. EESO poziva zasebni sektor, naj s skupnimi močmi doseže konkretne rezultate, tudi glede okvira izvajanja in ambicioznih rokov. Toda če so rešitve trga počasne, mora Komisija narediti korak naprej z zakonodajnimi predlogi.

3.12 Storitve e-plačil so v glavnem dostopne zgolj znotraj nacionalnih meja. EESO poziva operaterje tovrstnih sistemov, naj na odprt in pregleden način rešujejo vprašanja interoperabilnosti ter čim prej obravnavajo še nerešena vprašanja v okviru e-trgovanja. Vendar mora Komisija v primeru, da trg ne zagotovi pričakovanih rezultatov, predvideti regulativne zahteve za dostopnost shem e-plačil na evropski ravni.

3.13 EESO poziva Komisijo, naj zagotovi, da se bodo pri m-plačilih vse od zgodnje faze razvoja upoštevala načela odprtega dostopa do platform, prenosljivosti aplikacij, varnosti in izogibanja podvajanju stroškov za operaterje, ki si želijo sprejeti ta plačila. Poleg tega morajo organi za varstvo podatkov podpreti operaterje pri razvijanju uporabniku prijaznih rešitev.

3.14 Varnost je ključna za zaupanje javnosti v plačilne instrumente in bi jo bilo treba v idealnem primeru obravnavati v fazi načrtovanja. V kontekstu varnosti je nadvse pomembno, da se vsakega ponudnika v verigi vrednosti plačila ustrezno regulira in nadzira. EESO priznava napredek, ki so ga z zmanjšanjem obsega goljufij na fizičnih terminalih dosegli udeleženci trga, vendar ugotavlja, da so operaterji izpostavljeni goljufijam pri spletnem poslovanju. Varnostni ukrepi ne bi smeli negativno vplivati na prikladnost storitev za potrošnike in bi morali biti, če ukrepe predlagajo javni organi, čim bolj tehnološko nevtralni. Zato EESO pozdravlja priporočila institucij, ki sodelujejo v okviru foruma za varno plačilo (*SecuRe Pay Forum*) o varnosti spletnih plačil, pa tudi njihova prizadevanja za višjo raven varnosti in zaupanja javnosti v elektronske plačilne storitve. Pravilno izvajanje teh priporočil morajo nadalje nadzirati pristojni organi.

3.15 Vendar pa zmanjšanje obsega goljufij zahteva dodatne ukrepe pristojnih organov držav članic. V zvezi s tem EESO pozdravlja ustanovitev evropskega centra za kibernetски kriminal v okviru Europol, ki bo začel delovati 1. januarja 2013 in bo, upamo, postal strokovni center za boj EU proti goljufom. To pobudo je EESO zagovarjal v mnenju na lastno pobudo o boju proti goljufijam in ponarejanju negotovinskih plačilnih sredstev, ki je bilo sprejeto 23. oktobra 2008⁽³⁾. EESO ugotavlja, da so drugi ukrepi, ki so opredeljeni v tem mnenju, še vedno izredno pomembni in jih je treba prav tako upoštevati.

⁽³⁾ UL C 100, 30.4.2009, str. 22.

3.16 Pri plačilih je vključenih mnogo zainteresiranih strani; njihove interese, četudi se med seboj kdaj morebiti razlikujejo, je treba pri oblikovanju prihodnjega trga plačil upoštevati. Z novim upravljanjem območja SEPA bi morali zagotoviti odprtost, preglednost in enake konkurenčne pogoje v tem razvijajočem se ambicioznem projektu. EESO pozdravlja stalna prizadevanja Komisije in Evropske centralne banke za centralizacijo odgovornosti za območje SEPA, na primer pod okriljem Sveta SEPA. Vendar EESO poziva k pospešitvi procesa, saj trenutni dejanski vakuum ovira izvajanje.

V Bruslju, 19. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Sveta o statutu evropske fundacije (FE)

(COM(2012) 35 final – 2012/0022 (APP))

(2012/C 351/12)

Poročevalka: **ga. HELLAM**

Evropska komisija je 10. maja 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske Unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Sveta o statutu evropske fundacije (FE)

COM(2012) 35 final – 2012/0022 (APP).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 30. avgusta 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 132 glasovi za, 1 glasom proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) podpira predlog Evropske komisije (EK) za uredbo Sveta o statutu evropske fundacije (EF), ki bo omogočila oblikovanje statuta evropske fundacije (Fundatio Europaea). EESO je pozval k oblikovanju tega statuta ⁽¹⁾ z namenom, da se olajšajo čezmejne dejavnosti in sodelovanje javnokoristnih fundacij v Evropski uniji ter s tem zagotovi prispevek k spodbujanju ekonomske in socialne kohezije v EU.

1.2 EESO zdaj priporoča Evropskemu parlamentu in Svetu, naj predlog nemudoma sprejmeta. Fundacije se dejansko bolj kakor kdaj koli prej soočajo z vprašanji, ki presegaajo nacionalne meje in ki zahtevajo učinkovito organizacijsko obliko. Fundacije na evropski ravni, ki so dejavne na področjih znanosti, raziskav in družbenih vprašanj, potrebujejo pravno obliko, ki je priznana v vsaki državi članici EU.

1.3 Sektor fundacij ter njegove predstavniške organizacije in mreže na nacionalni ravni in ravni EU so večkrat pozvali k oblikovanju statuta evropskih fundacij, ki naj bi bila stroškovno najbolj učinkovita rešitev za odpravo čezmejnih ovir in posledično spodbujanje dejavnosti fundacij v Evropi.

1.4 Evropska fundacija bo neobvezna in ne bo nadomestila lokalnih in nacionalnih zakonodaj. Kljub temu pa bo fundacijam, ki se bodo odločile za statut, omogočila delovanje v vsaki državi EU, ne da bi morale ustanoviti lokalne strukture, pod pogojem, da bo fundacija priznana v matični državi ustanovitve.

1.5 EESO se strinja, da je predlagani ukrep popolnoma v skladu z načelom subsidiarnosti. Ukrepi EU so potrebni za odpravo nacionalnih ovir in obstoječih omejitev, s katerimi se srečujejo fundacije pri svojem delovanju v več državah članicah. Trenutno stanje kaže, da nacionalni ukrepi te težave ne obravnavajo v ustrezni meri in da nadnacionalni značaj tega vprašanja zahteva evropski okvir, da se zagotovi razvoj fundacij, katerih poslanstvo je delovati na evropski ravni. Za doseganje tega cilja ukrepanje posamezne države članice ne bi zagotovilo najboljših možnih rezultatov, kar zadeva načelo enotnega trga.

1.6 Osnova predloga je oblikovati inovativen zakonodajen okvir, ki bo dopolnjeval obstoječe nacionalne zakone, katerih oblika in področje uporabe bosta ostala nespremenjena. Države članice bodo imele še naprej možnost, da ohranijo in razvijajo nacionalne oblike fundacij.

1.7 EESO se strinja s tem, da je bila za ta predlog izbrana oblika uredbe. Uredba je najustreznejši pravni instrument za zagotovitev skladnosti statuta v vseh državah članicah in za povečanje zaupanja, saj zahteva neposredno in enotno uporabo pravil. To dodatno potrjujeta člena 47 in 48 o sodelovanju med nadzornimi oziroma z davčnimi organi.

1.8 EESO soglašja s ključnimi elementi predloga EK o statutu evropske fundacije, katerega namen je vzpostaviti ravnovesje med enostavnim dostopom do statuta v smislu ustanovitve in zanesljivostjo v smislu preglednosti in odgovornosti.

1.9 Predlog vsebuje davčne elemente, ki ne pomenijo nove ureditve, temveč evropske fundacije postavljajo v enakovreden

⁽¹⁾ Mnenje EESO: UL C 18, 19.1.2011, str. 30.

položaj z nacionalnimi javnokoristnimi subjekti. Zato je treba ta del predloga skrbno preučiti, saj ne sme ogroziti nujnega sprejetja predlagane uredbe.

2. Kratka vsebina predloga

2.1 Na ravni Unije ni mogoče uskladiti pravnih okvirov, v katerih javnokoristni subjekti opravljajo svoje dejavnosti v EU. Več kot 50 zakonov ureja ustanavljanje in delovanje fundacij v EU. Civilna in davčna zakonodaja držav članic se razlikujeta, zato je čezmejno opravljanje dejavnosti navedenih subjektov drago in zapleteno. Poleg tega pravne, davčne in upravne ovire otežujejo čezmejne dejavnosti fundacij. Čezmejno usmerjanje sredstev in podpore v javnokoristne dejavnosti je tako zelo slabo izkoriščeno.

2.2 Komisija je za obravnavo teh težav vložila predlog uredbe, ki določa novo evropsko pravno obliko, katere namen je olajšati ustanavljanje in opravljanje dejavnosti fundacij na enotnem trgu. Ta pravna oblika bo fundacijam omogočila učinkovitejše čezmejno usmerjanje zasebnih sredstev v javnokoristne dejavnosti znotraj EU. Na podlagi tega bo na voljo več sredstev za dejavnosti v javnokoristne namene, kar bo pozitivno vplivalo na javno dobro evropskih državljanov in na celotno gospodarstvo EU.

2.3 Predlog določa glavne značilnosti evropske fundacije (FE), načine ustanovitve in pravila glede njene organizacije. Poleg tega sta pod posebnimi pogoji predvidena tudi preoblikovanje evropske fundacije nazaj v javnokoristni subjekt ali njena likvidacija.

2.4 Uredba določa minimalna nadzorna pooblastila nadzornih organov posamezne države članice, ki bodo omogočala učinkovit nadzor dejavnosti evropskih fundacij z registriranim sedežem v navedeni državi članici. Uredba predvideva, da se za evropsko fundacijo in njene donatorje samodejno uporabljajo enake davčne ugodnosti kot za domače javnokoristne subjekte.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO je v prejšnjem mnenju priznal pomemben prispevek fundacij na številnih področjih, kot so spoštovanje človekovih pravic, zaščita manjšin, zaposlovanje in družbeni napredek, varstvo okolja in evropske dediščine ter spodbujanje znanstvenega in tehnološkega napredka. Prav tako ključno prispevajo k doseganju ciljev strategije Evropa 2020 glede pametne, trajnostne in vključujoče rasti.

3.2 V EU na splošno velja prosti pretok ljudi, blaga, storitev in kapitala preko meja, kar običajno ne velja za ukrepe in vire, namenjene javnokoristnim dejavnostim. V ta namen se ustanavlja evropska fundacija, nova nezavezujoča pravna oseba, ki bo obstajala poleg že obstoječih pravnih oblik v državah EU.

3.3 EESO meni, da bodo fundacije na podlagi statuta evropske fundacije uživale bolj enotne pogoje v EU z uporabo enega samega pravnega orodja in upravljalvske strukture, primerljive v vseh državah članicah, ki bosta zagotovila večjo pravno gotovost in nižje stroške, potrebne za doseganje skladnosti.

3.4 Statut bo olajšal združevanje in razširjanje izkušenj in virov fundacij. Prepoznavna evropska oblika za fundacije bo spodbudila tudi čezmejne pobude in donacije. Za gospodarstva držav članic bo najverjetneje na voljo več sredstev za pomembna področja, kot so raziskave in izobraževanje, socialne in zdravstvene storitve, kultura ali varstvo okolja.

3.5 EESO izraža zadovoljstvo, da se predlog EK osredotoča samo na javnokoristne fundacije. Ugotavlja, da opredelitev javnokoristnega namena iz člena 5 temelji na zaprtem seznamu najpogostejših namenov, ki jih je mogoče najti v večini držav članic. To zagotavlja večjo pravno gotovost, kar zadeva javno korist, vendar je lahko njegova posodobitev zapletena, saj jo je mogoče izvesti le s soglasno odločitvijo Sveta in odobritvijo Evropskega parlamenta ob prvem pregledu uredbe sedem let po začetku njene veljavnosti.

3.6 EESO ugotavlja, da je mogoče koncept "biti namenjen javnemu interesu na splošno" v uredbi izboljšati in določiti, da mora imeti evropska fundacija razpoznaven javnokoristen namen ter je namenjena javnemu interesu na splošno in/ali delu javnosti. EESO prav tako priporoča, da se pri določanju, ali subjekt zagotavlja ali namerava zagotavljati javno korist, upoštevajo naslednji elementi:

(a) kako je kakršna koli

(i) dejanska ali morebitna korist, ki jo ima oseba, vključena v organ, ali katera koli druga oseba (razen članov javnosti), in

(ii) dejanska ali morebitna škoda, ki jo utrpí javnost zaradi dejavnosti posameznega organa,

primerljiva z dejansko ali morebitno koristjo, ki jo ima ta dejavnost za javnost; ter

(b) ali pri doseganju dejanske ali morebitne koristi za del javnosti kakršen koli predpogoj za pridobitev navedene koristi (vključno s kakršnimi koli stroški in pristojbinami) ni nesorazmerno omejevalen.

3.7 EESO pozdravlja druge ključne značilnosti evropskih fundacij, kot so navedene v predlagani uredbi in ki jih je podprl že v prejšnjem mnenju:

- a) evropska razsežnost evropskih fundacij z dejavnostmi v vsaj dveh državah članicah. Ta čezmejni element bi moral biti predpogoj za registracijo in za delovanje evropske fundacije;
- b) metoda ustanavljanja evropske fundacije iz nič, s preoblikovanjem nacionalne fundacije v evropsko fundacijo ali z združitvijo nacionalnih fundacij. Odločitev o oblikovanju evropske fundacije lahko sprejmejo samo pravne in fizične osebe, ki dejansko izvajajo ali razvijajo dejavnosti na evropski ravni, kar vsaki državi članici zagotavlja, da bodo posebnosti nacionalnega okvira za fundacije ohranjene;
- c) najnižja vrednost premoženja evropske fundacije (25 000 EUR) naj bi povečala zaščito upnikov, ne da bi preprečila začetek izvajanja manjših pobud;
- d) široka pravna in poslovna sposobnost, vključno s pravico do posedovanja premičnega in nepremičnega premoženja, prejetja in posedovanja daril ali subvencij vseh vrst, vključno z delnicami in drugimi prenosnimi vrednostnimi papirji iz katerega koli zakonitega vira; ter
- e) v okviru cilja delovanja javnokoristnih evropskih fundacij sposobnost evropskih fundacij za opravljanje gospodarskih dejavnosti neposredno ali prek drugega pravnega subjekta, pod pogojem, da se vsakršni dohodki ali presežki uporabijo za opravljanje javnokoristnih dejavnosti.

3.8 EESO ugotavlja, da je namen uredbe olajšati izvajanje nedavnih sodb Sodišča Evropske unije⁽²⁾, ki omogočajo čezmejne donacije za evropske fundacije in obravnavajo evropske fundacije kot javnokoristne fundacije v okviru zakona o občinskih dajatvah. EESO meni, da bi bilo treba za davčne namene evropski fundaciji odobriti standardni status nepridobitnega subjekta ob polnem spoštovanju pristojnosti in prakse davčnih organov države članice, kjer evropska fundacija plačuje davke, da se določi njena davčna obravnava v skladu z veljavnimi davčnimi zakoni na nacionalni ravni. Medtem ko države članice evropskih fundacij ne smejo obravnavati drugače kot nacionalne javnokoristne fundacije, saj je to v nasprotju s pogodbo o EU in sodno prakso Sodišča Evropske unije, pa imajo možnost, da izberejo davčno ureditev, ki bo zanje veljala. Države članice bi morale tudi določiti, katera davčna ureditev se bo uporabljala za evropske fundacije, kadar njihova jurisdikcija predvideva več ureditev za neprofitne organizacije.

⁽²⁾ "Persche" (Zadeva C-318/07), "Stauffer" (Zadeva C-386/04), "Missionswerk" (Zadeva C-25/10).

3.9 Nazadnje bi morala predlagana uredba v celoti upoštevati priporočila sektorja fundacij, da se zagotovi, da bo finančni instrument na eni strani imel resnično evropsko razsežnost brez nepotrebnih sklicevanj na nacionalne določbe, na drugi strani pa bo izčrpen in enostaven, kar bo čim bolj povečalo njegovo prihodnjo uporabo.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Kot je navedeno v prej omenjenem mnenju EESO, so ključne prednosti in koristi evropskih fundacij štiri, tj. učinkovitost in poenostavitev, odgovornost, gospodarske koristi ter politične in državljanske koristi. EESO meni, da predlagana uredba vzpostavlja dobro ravnovesje med temi elementi, medtem ko bi bilo mogoče nekatere predloge izboljšati, kot je pojasnjeno v nadaljevanju.

4.2 EESO želi opozoriti na prevod posebnih izrazov, in sicer pojma javna korist, ki se lahko v nekaterih jezikih prevaja kot javne storitve ali splošen interes in se nanaša na zelo posebno vrsto obstoječe nacionalne pravne oblike s povezanim sklopom pravic in zahtev. Brez natančne določitve s strani držav članic bi lahko to privedlo do določene zmede v zvezi s tem, kateri nacionalni javnokoristni subjekti bi bili upravičeni do preoblikovanja v evropsko fundacijo.

4.3 EESO meni, da morajo države članice določiti, kateri javnokoristni subjekti in fundacije se lahko preoblikujejo ali združijo v evropsko fundacijo. To bi že po definiciji izključilo subjekte brez pravne osebnosti, kot so skrbniški skladi, zajelo pa bi fundacije z javnokoristnimi nameni, ki v nekaterih državah članicah EU vključujejo neavtonomne sklade, kot tudi neprofitne sklade.

4.4 EESO meni, da bi morale evropske fundacije, ustanovljene za nedoločen čas, glede na svoj značaj javnokoristnih fundacij in davčni položaj porabiti svoj letni prihodek v razumnem času (npr. v obdobju 4 let), hkrati pa zagotoviti možnost, da se del njihovih sredstev (npr. ena tretjina) nameni za ohranitev in/ali rast njihove vrednosti. Slednje ne bi veljalo za evropske fundacije, ki se ustanovijo za omejeno obdobje, ali za fundacije, ki porabijo vsa sredstva in celotno premoženje.

4.5 EESO želi poudariti, da so zahteve iz predloga EK glede preglednosti, zlasti kar zadeva vprašanje zunanje revizije, strožje za evropske fundacije v zvezi z velikostjo zahtevanega premoženja kot pa obstoječe zahteve za nacionalne fundacije v EU. To lahko ima odvrtačajoč učinek, kar zadeva prihodnjo uporabo evropskih fundacij. Zahteve glede revizije bi morale veljati samo nad določenim(-i) pragom (pragovi) (npr. 150 000 EUR) in/ali za povprečno število vsaj 50 zaposlenih. Za evropske fundacije, katerih premoženje je pod predlaganim pragom 150 000 EUR, bi lahko namesto revizorja pregled opravil neodvisni pregledovalec. Dejansko trenutne prakse kažejo, da osem držav članic ne potrebuje zunanje revizije, pri tistih, ki to

revizijo potrebujejo, pa se pragovi gibljejo nad 15 000 EUR (Estonija), vse do več kot 2,5 milijona EUR (Poljska) z več kot 50 zaposlenimi ⁽³⁾. Ta sorazmeren pristop glede revizije evropskih fundacij ne razrešuje dolžnosti izpolnjevanja drugih določb glede preglednosti in odgovornosti, kot so določene v uredbi zlasti v zvezi z rednim (letnim) objavljanjem poročil.

4.6 Medtem ko bi morale biti evropske fundacije sposobne izvajati "povezane" gospodarske dejavnosti, tj. tiste, ki so povezane z njihovim javnokoristnim namenom, je pojem "nepovezanih" gospodarskih dejavnosti težje opredeliti. Morda bi bilo bolje, da se evropskim fundacijam omogoči izvajanje samo posrednih gospodarskih dejavnosti prek drugega pravnega subjekta.

4.7 EESO meni, da bi bilo treba v uredbi sprejeti določbe, kar zadeva pravice zaposlenih v evropski fundaciji do obveščanja in posvetovanja na ustrezni nadnacionalni ravni, kadar veliko zaposlenih v evropski fundaciji opravlja dejavnosti v različnih državah članicah, kot sledi:

- a) kar zadeva socialno razsežnost, bi se uredba na splošno nanašala na načelo kraja, kjer zaposleni opravljajo svoje delo;
- b) kar zadeva praktično ureditev za nadnacionalno obveščanje zaposlenih in posvetovanje z njimi, jo je treba določiti zlasti v obliki sporazuma med strankami evropske fundacije;
- c) če se tak sporazum ne sklene, bi bilo treba uporabiti zahteve iz člena 38 uredbe za namene obveščanja in posvetovanja z delavci; ter
- d) končni cilj bi moral biti ohranitev pridobljenih pravic, ki jih trenutno uživajo zaposleni v fundacijah na nacionalni ravni, pri čemer je treba preprečiti oblikovanje pretirano zapletenega sistema.

4.8 EESO meni, da uredba kot taka dejansko ustvarja nekatere popolnoma nove določbe za prostovoljce, medtem ko manjkata evropski status/pravna opredelitev prostovoljcev ali njihovih pravic in dolžnosti. Ob pomanjkanju takšnih temeljnih elementov EESO meni, da bi morala obveščanje prostovoljcev evropskih fundacij in posvetovanje z njimi potekati v skladu z veljavnimi nacionalnimi zakonodajami. Kar zadeva praktično ureditev za nadnacionalno obveščanje prostovoljcev in posvetovanje z njimi, jo je treba določiti zlasti v obliki sporazuma med strankami evropske fundacije. Pri tem se ne smejo obiti obstoječi zakoni o prostovoljcih in njihov status, prav tako pa uporaba evropskih fundacij ne sme postati preveč kompleksna in otežena z dodajanjem zahtev, ki jih v realnih razmerah ni. EESO prav tako meni, da pravic prostovoljcev do obveščanja in posvetovanja ni mogoče primerjati s pravicami zaposlenih; to bi ustvarilo pravice brez primere in pravne zaplete.

4.9 EESO izraža zadovoljstvo, da predlagana uredba sledi svojim začetnim priporočilom glede prenosa nadzora nad evropskimi fundacijami na imenovane pristojne organe v državah članicah na podlagi skupno dogovorjenih standardov evropskih fundacij, kar zadeva zahteve glede registracije, poročanja in nadzora, določene v uredbi o evropskih fundacijah. Kadar takšni organi še niso bili vzpostavljeni, EESO meni, da bi lahko takšno vlogo imeli organi za registracijo podjetij. EESO meni, da bi morale države članice imeti pravico odločati o imenovanju enega ali več organov v skladu s potrebami in praksami.

4.10 Če želijo zakonodajalci EU ohraniti davčne elemente v končni uredbi, EESO svetuje, da pri tem ustrezno upoštevajo pristop, ki bi ga priporočali strokovnjaki za fundacije. To bi lahko na primer vključevalo kombinacijo instrumentov civilnega prava (uredba EK) in zahtev davčne zakonodaje, za katere bi države članice menile, da so ključnega pomena (npr. izplačilo letnega dohodka v razumnem času).

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽³⁾ Glej *Foundations Legal and Fiscal Country Profiles*, Evropski center za fundacije, 2011.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o izvrševanju Direktive 96/71/ES o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev

(COM(2012) 131 final – 2012/0061 COD)

(2012/C 351/13)

Poročevalec: **Thomas JANSON**

Evropski parlament in Svet sta 18. oziroma 25. aprila 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o izvrševanju Direktive 96/71/ES o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev

COM(2012) 131 final – 2012/0061 COD.

Strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 27. junija 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 19. septembra 2012) z 219 glasovi za, 2 glasovoma proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Predlog Komisije za direktivo o izvrševanju direktive o napotitvi delavcev je eden od predlogov, katerih namen je po eni strani izboljšati pravila o napotitvah delavcev, po drugi pa kodificirati veljavno zakonodajo, ki ureja pravico do kolektivnih ukrepov v čezmejnih primerih. Ti predlogi so odziv na razpravo, ki so jo sprožile štiri sodbe Sodišča Evropske unije (zadeve *Viking-Line*, *Laval*, *Rüffert* in *Komisija proti Luksemburgu*), o uskladitvi socialnih pravic z ekonomskimi svoboščinami.

1.2 EESO je k izboljšanju pravil o napotitvah delavcev pozval v dveh mnenjih, v katerih je med drugim predlagal pojasnitev in izboljšanje določb direktive o napotitvi delavcev ter okrepitev sodelovanja med organi držav članic. EESO pozdravlja cilje predloga Komisije za direktivo o izvrševanju, hkrati pa opozarja, da je treba zagotoviti zaščito napotenih delavcev, spoštovati različne modele trga dela v državah članicah ter preprečevati socialni damping in nepošteno konkurenco. EESO zato meni, da bi morala EU več pozornosti nameniti socialnim vidikom.

1.3 EESO pozitivno ocenjuje nameravano izvrševanje sedanje direktive, pri katerem bi se osredotočili na boljše izvajanje in učinkovito upravno sodelovanje med državami članicami. Prvotna direktiva ima odločilno vlogo pri spodbujanju poštene konkurence med vsemi izvajalci storitev (vključno s tistimi iz drugih držav članic); zagotavlja namreč enake konkurenčne pogoje in pravno varnost za izvajalce storitev, prejemnike storitev in delavce, ki so bili napoteni za opravljanje storitev.

1.4 EESO meni, da bi moral predlog zagotavljati zaščito napotenih delavcev in spoštovati različne modele trga dela v

državah članicah, hkrati pa tudi povečati možnosti čezmejne trgovine, zlasti s preprečevanjem nepotrebnih upravnih stroškov.

1.5 Za spodbujanje nadnacionalnega zagotavljanja storitev v ozračju poštene konkurence je treba poskrbeti za sprejetje enakih minimalnih pogojev za zaposlovanje v skladu z nacionalnimi zakoni in kolektivnimi pogodbami.

1.6 Seznama elementov iz člena 3(1) direktive ne bi smeli obravnavati kot izčrpnega, pač pa bi se moral uporabljati kot sestavni del splošne ocene, pri kateri se upoštevajo vsi ustrezni dejavniki.

1.7 Z direktivo bi bilo treba zagotoviti večje spoštovanje avtonomije socialnih partnerjev in njihove vloge v različnih modelih trga dela. EESO opozarja države članice, da so odgovorne za zagotavljanje učinkovitega nadzora, in meni, da je izjemno pomembno, da se seznam izvedenih ukrepov po treh letih ponovno pregleda.

1.8 Da bi države članice lahko zaščitile pravice delavcev, bi morale imeti možnost, da tuje izvajalce storitev zavežejo k imenovanju kontaktne osebe z ustreznimi pooblastili za pogajanja v imenu podjetja. S členom 11(3) bi bilo treba poskrbeti, da se lahko sindikati in drugi akterji v državi gostiteljici zavzemajo za pravice napotenih delavcev v skladu z nacionalno prakso.

1.9 EESO meni, da je predlog o solidarni odgovornosti za primere podizvajalstva bistven del predlagane direktive. Zagotavlja namreč zaščito delavcev v sektorju, kjer je podizvajalstvo najbolj razširjeno, hkrati pa upošteva potrebo delodajalcev po gotovosti v zvezi z njihovimi obveznostmi. Vendar EESO poudarja, da je treba v predlogu upoštevati veljavne sisteme solidarne odgovornosti v državah članicah; močno priporoča državam članicam, ki takih sistemov nimajo, da jih po posvetovanju s socialnimi partnerji uvedejo. EESO spodbuja Komisijo, naj skupaj s socialnimi partnerji poskrbi za natančnejšo opredelitev pojma obveznosti primerne skrbnosti, kot so to že storile nekatere države članice. EESO ta pojem brez poseganja v socialni dialog na nacionalni ravni razume tako, da podjetja, ki ustrezno preverjajo in nadzorujejo podizvajalce, ne bi smela veljati za odgovorna.

2. Povzetek predloga Komisije

2.1 Predlog Komisije za direktivo o izvrševanju direktive o napotitvi delavcev je del svežnja ukrepov. Komisija je skupaj z direktivo o izvrševanju predstavila tudi predlog uredbe o kodifikaciji veljavne zakonodaje, ki ureja pravico do kolektivnih ukrepov v čezmejnih primerih⁽¹⁾. Komisija navaja, da je namen obeh predlogov ustvarjanje več in boljših delovnih mest ter povečanje konkurenčnosti EU s posodobitvijo in izboljšanjem enotnega trga, ne da bi pri tem ogrozili pravice delavcev.

2.2 Predlog Komisije za direktivo o izvrševanju direktive o napotitvi delavcev vključuje naslednje:

— v poglavju I je določen okvir za preprečevanje zlorab in izogibanja. Predlogi vsebujejo določbe za ugotavljanje, ali podjetja dejansko opravljajo večji del svojih dejavnosti, ne le notranjih upravljaljskih in/ali administrativnih dejavnosti. Podani so tudi okvirni opis sestavnih elementov pojma napotitev za opravljanje storitev ter merila o tem, kaj je dejanski sedež izvajalca storitve v državi članici. S tem naj bi preprečili navidezne napotitve in t. i. slamnata podjetja;

— v poglavju II so določena pravila za dostop do informacij, torej potrebe zaposlenih in družb po informacijah v zvezi z njihovimi pravicami in obveznostmi. Člen 5 vsebuje podrobnejše ukrepe za zagotavljanje splošne dostopnosti informacij o pravilih na trgu dela, vključno s primeri, kjer so pogoji določeni v kolektivnih pogodbah;

— v poglavju III so določbe o sodelovanju med nacionalnimi organi, pristojnimi za napotitve. Splošna načela, pravila in postopki, potrebni za učinkovito upravno sodelovanje in pomoč, so določeni v členu 6, obveznosti države članice, iz katere se delavci napotijo, pa so obravnavane v členu 7;

— poglavje IV se nanaša na spremljanje napotitev in zajema nacionalne nadzorne ukrepe, v skladu s katerimi lahko države članice uvedejo samo določene upravne zahteve in nadzorne ukrepe;

— poglavje V ureja mehanizme za izvrševanje in zagotavljanje uporabe v praksi, vlaganje pritožb in pravico do začetka sodnih ali upravnih postopkov. Določbe v členu 12 se nanašajo na zaščito pravic delavcev na podlagi (1) solidarne odgovornosti za plačilo napotenim delavcem v gradbeništvu in (2) učinkovitejšega obravnavanja pritožb. Določbe so omejene na gradbeništvo, kot je opredeljeno v seznamu dejavnosti v prilogi k Direktivi 96/71/ES. Zajeta je tudi napotitev agencije za posredovanje dela, če se delo opravlja v gradbeništvu. Vendar lahko države članice te določbe uporabljajo tudi za druge sektorje, če to želijo;

— v poglavju VI so določena pravila za čezmejno izvrševanje ter upravne globe in kazni, medtem ko poglavje VII vsebuje kazni in določbe v zvezi z uporabo informacijskega sistema za notranji trg.

3. Ozadje predloga Komisije

3.1 Komisija ugotavlja, da napoteni delavci sicer predstavljajo zgolj majhen delež skupne delovne sile v EU, vendar pa jih je v nekaterih državah članicah izjemno veliko, pojav pa se vse bolj tudi širi. Zanesljivih podatkov ni, po ocenah pa naj bi bilo vsako leto napotenih okrog milijon delavcev. To je zelo majhen delež skupne delovne sile – v sedanjih državah članicah znaša manj kot 1 % –, vendar pa hkrati pomeni okrog 20 % čezmejne mobilnosti delovne sile. Pojav je najbolj razširjen v Nemčiji, Franciji, Luksemburgu, Belgiji in na Poljskem.

3.2 Predlog Komisije je nastal na podlagi živahne razprave, ki so jo sprožile štiri sodbe Sodišča Evropske unije (zadeve *Viking-Line*, *Laval*, *Rüffert* in *Komisija proti Luksemburgu*), o uskladitvi socialnih pravic z ekonomskimi svoboščinami. Evropski parlament je oktobra 2008 kot odgovor na sodbe Sodišča sprejel resolucijo. Evropski socialni partnerji so na zahtevo Komisije in francoskega predsedstva (v drugi polovici leta 2008) izvedli skupno analizo sodb Sodišča.

3.3 Ta vprašanja so bila obravnavana tudi v poročilu o ponovni oživitvi enotnega trga, ki ga je leta 2010 predstavil profesor Mario Monti. V poročilu je bilo priporočeno, da se zagotovi pravica do stavke in natančno pojasni njeno uveljavljanje, ter da se uvede mehanizem za neformalno reševanje delovnih sporov v zvezi z uporabo direktive.

⁽¹⁾ Odbor v zvezi s tem predlogom pripravlja ločeno mnenje.

3.4 EESO je vprašanje v zvezi s sodbami Sodišča glede direktive o napotitvi delavcev obravnaval v dveh mnenjih: o socialni razsežnosti notranjega trga ⁽²⁾ in o Aktu za enotni trg – Dvanajst pobud ⁽³⁾.

EESO je v mnenjih pozval k naslednjemu:

- pojasnitvi in izboljšanju določb direktive o napotitvi delavcev;
- učinkovitejšemu sodelovanju med organi držav članic;
- izvajanju načela o nediskriminaciji glede plačila in delovnih pogojev;
- posvetovanju s socialnimi partnerji;
- nediskriminaciji podjetij na notranjem trgu.

4. Ugotovitve EESO

4.1 EESO se je seznanil s predlogom Komisije za direktivo, katere namen je izboljšati izvrševanje direktive o napotitvi delavcev z razjasnitvijo pogojev zaposlovanja za napotene delavce in izboljšati možnosti pristojnih nacionalnih organov, podjetij in delavcev za sodelovanje in izmenjavo informacij. Odbor meni, da bi moral predlog zagotavljati zaščito napotjenih delavcev, spoštovati različne modele trga dela v državah članicah ter učinkovito preprečevati socialni dumping in nepošteno konkurenco, hkrati pa tudi povečati možnosti čezmejnega trgovalnega, na primer s preprečevanjem nepotrebnih upravnih stroškov. Za spodbujanje nadnacionalnega zagotavljanja storitev v ozračju poštena konkurence je treba poskrbeti za sprejetje enakih minimalnih pogojev za zaposlovanje v skladu z nacionalnimi zakoni in kolektivnimi pogodbami.

4.2 EESO meni, da je pravna gotovost izjemno pomembna, in ugotavlja, da se v zvezi s tujimi delavci, ki jih napoti agencija za zagotavljanje začasnega dela, pojavlja pravna negotovost. Ti delavci so vključeni v direktivo o napotitvi delavcev in direktivo o delu prek agencij za zagotavljanje začasnega dela. Da bi razrešili to dvomnost, EESO predlaga, da se v izvedbeni direktivi določi, da se začasno zaposleni delavci uvrstijo v področje uporabe direktive, razen če niso v skladu s členom 5(3) direktive o delu prek agencij za zagotavljanje začasnega dela sklenjeni ugodnejši pogoji za zaposlovanje.

⁽²⁾ UL C 44, 11.2.2011, str. 90.

⁽³⁾ UL C 24, 28.1.2012, str. 99.

4.3 Odbor meni, da so čezmejne storitve za razvoj notranjega trga zelo pomembne. EU bi morala več pozornosti nameniti socialnim vidikom svojih politik, na ta način pa zagotoviti politično sprejemljivost EU in povečati solidarnost v Uniji. Da bi izkoristili vse možnosti, ki jih nudi notranji trg, mora EU okrepiti socialno razsežnost. Predlagana direktiva je korak v pravo smer, ni pa odgovor na vse želje Odbora, saj bi bila za kaj takega potrebna dodatna pojasnitev in okrepitev predloga.

4.4 EESO podpira cilj iz člena 3(1) predlagane direktive o reševanju vprašanja t. i. slamnatih podjetij, torej podjetij, ki v državi, kjer so registrirana, dejansko ne opravljajo nobenih dejavnosti, pač pa obstajajo zgolj zato, da se izognejo obveznostim v državi gostiteljici. Da bi zagotovili jasnost, pravno varnost in skladnost s členom 3(2), se odločitev o tem, ali podjetje dejansko opravlja večji del svojih dejavnosti v državi sedeža, sprejme na podlagi temeljite ocene, pri kateri se upoštevajo **vsi** ustrezni dejavniki; to pomeni, da seznam ne more veljati za izčrpnega.

4.5 Namen člena 3(2) predloga direktive je pojasniti, kdaj za delavca velja, da začasno opravlja delo v drugi državi članici. Razlikovanje med začasnim in stalnim delom v državi gostiteljici je izjemno pomembno, saj je od njega odvisno, katero delovno pravo se uporablja in če je to sploh napotitev. EESO pozdravlja pojasnila v predlogu, zlasti o tem, da je potrebna objektivna splošna ocena.

4.6 EESO pozitivno ocenjuje nova pravila o obveščanju, vendar meni, da bi bilo treba v člen 5(4) vključiti tudi določbo o doslednem spoštovanju avtonomije socialnih partnerjev in njihove vloge v različnih modelih trga dela. Zagotoviti je treba tudi, da se na socialne partnerje ne prenese administrativno breme financiranja nalog, kot je prevajanje. Podpreti je treba pobude socialnih partnerjev iz posameznih sektorjev v zvezi z razširjanjem informacij.

4.7 V zvezi s preverjanjem (člen 7) je treba poskrbeti, da so organi države gostiteljice v primerih, ko je delavec začasno napoten iz druge države, pristojni za spremljanje vseh zlorab, ter da organi v državi izvora sodelujejo z organi države gostiteljice. Omogočiti bi bilo treba tudi, da se to preverjanje izvaja na pobudo organov v državi gostiteljici, ne zgolj na pobudo organov države, kjer ima podjetje sedež.

4.8 Države članice lahko v skladu s členom 9(1)(d) za tuje izvajalce storitev uvedejo obveznost, da imenujejo kontaktno osebo, ki se v imenu delodajalca po potrebi pogaja z zadevnimi socialnimi partnerji v državi članici, v katero so delavci napoteni, v skladu z nacionalno zakonodajo in prakso. V nekaterih državah bo morda zadostovalo, da se imenuje kontaktna oseba, saj lahko za skladnost s predpisi in sporazumi poskrbijo organi oblasti. V drugih državah z drugačnimi modeli trga dela bi morala kontaktna oseba imeti pooblastila za zastopanje podjetja v odnosu do oblasti in sindikatov. V direktivi bi bilo zato treba upoštevati različne modele trga dela. Člen 11(5)(b) bi moral

vsebovati zahtevo o predložitvi podatkov v zvezi s prispevki za socialno varnost in davki ter o tem, kje so bili plačani.

4.9 V členu 11(3) je navedeno, da države članice zagotovijo, da lahko sindikati in druge organizacije, ki imajo pravni interes za zagotavljanje skladnosti z določbami te direktive, v imenu napotenih delavcev ali njihovih delodajalcev začnejo sodni ali upravni postopek. S tem členom bi bilo treba poskrbeti, da se lahko sindikati in drugi akterji v državi gostiteljici zavzemajo za pravice napotenih delavcev v skladu z nacionalno prakso.

4.10 EESO meni, da je predlog o solidarni odgovornosti za primere podizvajalstva bistven del predlagane direktive.

Zagotavlja namreč zaščito delavcev v sektorju, kjer je podizvajalstvo najbolj razširjeno, hkrati pa upošteva potrebo delodajalcev po gotovosti v zvezi z njihovimi obveznostmi. Vendar EESO poudarja, da je treba v predlogu upoštevati veljavne sisteme solidarne odgovornosti v državah članicah; močno priporoča državam članicam, ki takih sistemov nimajo, da jih po posvetovanju s socialnimi partnerji uvedejo. EESO spodbuja Komisijo, naj skupaj s socialnimi partnerji poskrbi za natančnejšo opredelitev pojma obveznosti primerne skrbnosti, kot so to že storile nekatere države članice. EESO ta pojem brez poseganja v socialni dialog na nacionalni ravni razume tako, da podjetja, ki ustrezno preverjajo in nadzorujejo podizvajalce, ne bi smela veljati za odgovorna.

V Bruslju, 19. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Inovativnost za trajnostno prihodnost – Akcijski načrt za ekološke inovacije (Eco-AP)

(COM(2011) 899 final)

(2012/C 351/14)

Poročevalec: **Lutz RIBBE**

Evropska komisija je 15. decembra 2011 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Inovativnost za trajnostno prihodnost – Akcijski načrt za ekološke inovacije (Eco-AP)

COM(2011) 899 final.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 29. avgusta 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 141 glasovi za, 5 glasovi proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Povzetek sklepov in priporočil Odbora

1.1 EESO odobrava predložitev akcijskega načrta za ekološke inovacije. Zlasti poudarja pristop iz akcijskega načrta za ugotavljanje in odpravo obstoječih ovir ter krepitev pozitivnega razvoja.

1.2 Nemogoče je podati splošno veljavno opredelitev pojma *ekološka inovacija*, ker se pojmovanje o tem, kaj je inovativno oz. napredno, v družbi (pa tudi med različnimi kulturami) zelo razlikuje. Komisija bi morala zato določiti čim bolj jasna kvalitativna, po možnosti pa celo kvantitativna merila za dodeljevanje sredstev za najrazličnejša področja, na katerih želi biti dejavna.

1.3 Podjetja, ki bodo imela koristi od prihodnjega akcijskega načrta, bi morala v majhni dodatni študiji na kratko opisati, kje vidijo največje ovire pri izvajanju tehnologij oziroma njihovem uvajanju na trge.

1.4 Ekološke inovacije, ki jih financira EU, morajo biti v celotnem življenjskem ciklu gospodarne z viri, pravične in trajnostne. Njihovo financiranje mora biti povezano z merili trajnostne strategije EU.

1.5 Posebno pozornost je treba nameniti tako imenovanim malim, prilagojenim okoljskim tehnologijam. Odbor je že v mnenju o *dejanskem stanju in možnostih za prilagojene okoljske tehnologije v državah pristopnicah*⁽¹⁾ opozoril na to, da pogosto obstajajo alternative za velike in centralne rešitve oziroma, da bi jih bilo treba razviti. Prilagojene, decentralne rešitve malega obsega pogosto niso v interesu raziskovalnih institucij oziroma vlagateljev, saj ne prinašajo (veliko) dobička, ker so poceni, a

kljub temu učinkovite. EESO priporoča Komisiji, naj v novi akcijski program vključi priporočila iz zgoraj navedenega mnenja.

1.6 Redno je treba preverjati, ali je treba obstoječe direktive in uredbe, pa tudi merila financiranja za strukturne sklade in skupno kmetijsko politiko prilagoditi najnovejšim inovacijam na področju okoljske tehnologije.

1.7 Prav tako mora Komisija končno pripraviti seznam okolju škodljivih subvencij in jih postopno odpraviti. Danes ni več sprejemljivo, da se z obsežnimi sredstvi spodbujajo ekološke inovacije, hkrati pa se z zgrešeno politiko subvencioniranja prispeva k uničevanju okolja.

2. Vsebina dokumenta Komisije

2.1 Za izvajanje in konkretnije uresničevanje strategije Evropa 2020, ki je sedanji politični instrument Komisije za načrtovanje in upravljanje, je bilo, kot je znano, predstavljenih sedem vodilnih pobud, in sicer:

- Unija inovacij,
- Mladi in mobilnost,
- Evropska digitalna agenda,
- Evropa, gospodarna z viri,
- Industrijska politika za dobo globalizacije,

⁽¹⁾ UL C 112, 30.4.2004, str. 83.

— Program za nova znanja in spretnosti ter nova delovna mesta ter

— Evropska platforma za boj proti revščini.

2.2 Vodilna pobuda Unija inovacij naj bi med drugim zaživila z akcijskim načrtom za ekološke inovacije, pri čemer se ta nanaša tudi na druge vodilne pobude, kot npr. *Evropa, gospodarna z viri in Program za nova znanja in spretnosti ter nova delovna mesta*.

2.3 V akcijskem načrtu se opozarja na to, da okoljske tehnologije ne le odpirajo hitro rastoče trge, temveč tudi ustvarjajo mnogo novih delovnih mest.

2.4 Akcijski načrt gradi na starem akcijskem načrtu za okoljske tehnologije (ETAP) iz leta 2004. Vendar pa ni več usmerjen izključno v klasične raziskave oz. razvoj novih "zelenih" tehnik in tehnologij. Novi akcijski načrt naj bi predvsem razumeli kot sveženj ukrepov za obsežen koncept ekoloških inovacij, ki preučuje tudi to, kaj ovira izvajanje novih tehnologij in kako te ovire odpraviti ter kaj te tehnologije spodbuja in kako te spodbude okrepi.

2.5 V zvezi s tem dokument Komisije navaja zanimive rezultate anket, ki te ovire oziroma spodbude opisujejo in v določeni meri kvantificirajo.

2.6 Kot dve največji oviri raziskava navaja negotovo povpraševanje na trgu in negotovo donosnost naložb, medtem ko so visoke cene energije in surovin, novi predpisi in standardi ter dostop do znanja med glavnimi spodbudami.

2.7 Dokument navaja, da so se ekološke inovacije "do sedaj na trgih uveljavljale relativno počasi, z izjemo obnovljivih virov energije kot posledica energetske in podnebne politike. Med ozka grla ekoloških inovacij spadajo neusklajenost med tržnimi cenami ter okoljskimi stroški in koristmi, toge gospodarske strukture, infrastrukturne in vedenjske blokade ter škodljive spodbude in subvencije." Iz tega sledi, da je treba ukiniti okolju škodljive subvencije, da se okrepijo ekološke inovacije.

2.8 Namen akcijskega načrta je s ciljno usmerjenimi ukrepi na splošno pospešiti ekološke inovacije v vseh gospodarskih sektorjih. Za večje in stabilnejše povpraševanje po ekoloških inovacijah na trgu naj bi se v prihodnosti predlagali ukrepi na področju regulativnih spodbud, zasebnih in javnih naročil ter standardov. Poleg tega naj bi se zagotovila podpora MSP, da se povečajo njihova pripravljenost za naložbe in možnosti za povezovanje v mreže.

2.9 Načrt za ekološke inovacije tako zajema ukrepe, usmerjene v povpraševanje in ponudbo, v raziskave in industrijo ter v politične in finančne instrumente. V njem je priznana ključna vloga okoljskih predpisov za spodbujanje ekološke inovativnosti ter predvidena revizija ustrezne zakonodaje in standardov v primeru, da se izkažejo kot ovira.

2.10 Poleg tega je poudarek na mednarodnem vidiku okoljske inovativnosti in učinkovitejšem usklajevanju politik z mednarodnimi partnerji.

2.11 V akcijskem načrtu je navedenih naslednjih 7 ukrepov (pri vsakem so opisane tudi ključne točke):

1. uporaba okoljske politike in zakonodaje kot gonilo za spodbujanje ekoloških inovacij;
2. podpora predstavitvenih projektov in partnerstev, da bi na trg dali obetavne, pametne in ambiciozne operativne tehnologije;
3. razvoj novih standardov, ki spodbujajo ekološke inovacije;
4. uporaba finančnih instrumentov in podpornih storitev za MSP;
5. spodbujanje mednarodnega sodelovanja;
6. podpora razvoju novih znanj in spretnosti ter delovnih mest in s tem povezanih programov usposabljanja, ki ustrezajo potrebam trga dela, in
7. spodbujanje ekoloških inovacij prek vodilne pobude *Unija inovacij*.

3. Splošne ugotovitve

3.1 EESO podpira akcijski načrt, ki se zdi logično strukturiran in dobro premišljen.

3.2 Ekološke inovacije so ena od osrednjih, če ne celo glavna naloga za trajno ohranitev konkurenčnosti in uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja, pa tudi za to, da se manj razvitim regijam ponazori, kako doseči gospodarski razvoj in blaginjo brez obremenjevanja okolja.

3.3 Pri tem ni nepomembno, kaj razumemo kot "ekološko inovacijo". To, kar neka oseba ali kultura ocenjuje kot inovativno in napredno, lahko naleti na odpor pri drugih osebah ali kulturah. Najbolj nazoren primer za to je na primer genski inženiring ali izkoriščanje jedrske energije. Že iz tega je jasno, da ni splošno veljavne opredelitve "ekoloških inovacij".

3.4 Vendar pa poskuša Komisija v svojem akcijskem načrtu upravičeno podati neko vrsto opredelitve. Po njenem mnenju je **eko-inovacija** "vsaka oblika inovacije, katere rezultat ali cilj je znaten in viden napredek v smeri trajnostnega razvoja z zmanjševanjem negativnih vplivov na okolje, boljšim odzivanjem na okoljske pritiske ali doseganjem učinkovitejše in odgovornejše rabe naravnih virov". Pri tem pa ni jasno, kaj je "znaten in viden napredek" pri omejevanju negativnih vplivov na okolje. EESO zato priporoča, naj Komisija v izvedbenem načrtu, ki naj bi ga objavila kasneje, podrobneje opiše posamezna prednostna področja in

zagotovi, da se financiranje EU za ekološke inovacije usmeri v projekte, ki najučinkoviteje prispevajo k doseganju okoljskih ciljev posameznega sektorja.

3.5 EESO poleg tega priporoča, naj Komisija razmisli o tem, da bi v okviru akcijskega načrta opredelila prednostna področja za financiranje. To bi bila lahko tista področja okoljske politike, a) na katerih Evropa že mnogo let beleži zelo majhen napredek, b) za katera je mogoče predvideti, da se bodo okoljski cilji dosegli le s težavo, ali c) na katerih je tehnologija še vedno draga.

3.6 EESO želi tudi poudariti, da bi morali posebno pozornost nameniti tudi in zlasti t. i. prilagojenim okoljskim tehnologijam malega obsega. Odbor je že v mnenju o *dejanskem stanju in možnostih za prilagojene okoljske tehnologije v državah pristopnicah* (NAT/203 z dne 31. marca 2004) opozoril na to, da pogosto obstajajo alternative za velike in centralne rešitve oziroma da bi jih bilo treba razviti. Prilagojene, decentralne rešitve malega obsega pogosto niso v interesu raziskovalnih institucij oziroma vlagateljev, saj ne prinašajo (veliko) dobička, ker so poceni, a kljub temu učinkovite. EESO priporoča Komisiji, naj v novi akcijski program vključi priporočila iz zgoraj navedenega mnenja.

3.7 Ekološke inovacije so tako poleg novih tehnologij, ki se uveljavljajo na trgih, tudi zamisli in koncepti, ki se lahko izvajajo brez večjih naložb in se zato manj razvijajo v podjetjih, ki se morajo uveljavljati na trgih ali želijo prodreti na nove trge.

3.8 Zato bi bilo treba vsaj enako intenzivno kot raziskovalne in razvojne projekte podjetij spodbujati razvoj tovrstnih prilagojenih rešitev, med drugim za podeželska območja ali za manj razvite regije/države.

3.9 Odbor na splošno podpira akcijski načrt in zlasti odobrava napoved, da se bodo posebej pozorno obravnavale ovire.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Vendar pa ni jasno, na kakšen način naj bi se odpravile te ovire, saj je treba najprej ugotoviti ovire pri inovacijah (tehnične in netehnične). To je pomembna naloga.

4.2 Konkreten primer: v okviru 7. raziskovalnega programa je EU financirala projekt o rastlinskem olju druge generacije (*2nd Vegetable Oil*). Namen projekta je bil ugotoviti, ali lahko decentralno proizvedena, nerafinirana rastlinska olja poganjajo kmetijske traktorje, ki hkrati izpolnjujejo evropske standarde na področju okolja in podnebnih sprememb. Rezultat: z današnjimi visokotehnološkimi motorji je to mogoče, pri čemer se hkrati zmanjšajo emisije toplogrednih plinov za 60 %, kar je veliko pod pragom, ki ga določa direktiva o obnovljivih virih energije!

4.3 Vendar pa se ta tehnologija, ki jo lahko nedvomno označimo kot ekološko inovacijo, v EU ne bo uveljavila, dokler bo fosilno dizelsko gorivo deležno davčnih ugodnosti, dokler bo komponenta CO₂ pri načrtovanem obdavčevanju energije tako nizka, kot je načrtovano, ali dokler bo uporaba rastlinskega olja kratko malo prepovedana.

4.4 Komisija bi morala zato razmisliti o tem, da bi za vse projekte financiranja zahtevala majhno dodatno študijo, v kateri bi se navedla opozorila o morebitnih ali dejanskih ovirah. To ne bi bile znanstvene razprave, temveč zgolj opozorila, ki bi političnim akterjem sporočala, kje so potrebni dodatni ukrepi.

4.5 Hkrati mora Komisija redno preverjati, ali je treba obstoječe direktive in uredbe, pa tudi merila financiranja za strukturne sklade in skupno kmetijsko politiko prilagoditi najnovejšim inovacijam na področju okoljske tehnologije.

4.6 EESO želi na koncu opozoriti tudi na to, da se tudi v tem akcijskem načrtu, kot v mnogih drugih dokumentih, zelo upravičeno opozarja, da je treba odpraviti okolju škodljive subvencije. Zato EESO toliko bolj obžaluje dejstvo, da Komisija še ni predložila ustreznega seznama okolju škodljivih subvencij, kljub temu, da jo je Odbor večkrat na to opozoril in da to obljublja že več kot pet let. Glede na tak prepad med besedami in dejanji se porajajo dvomi o resničnih prizadevanjih Komisije.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropska strategija za boljši internet za otroke

(COM(2012) 196 final)

(2012/C 351/15)

Poročevalec: **Antonio LONGO**

Evropska komisija je 2. maja 2012 sklenila, da v skladu s členom 114 Pogodbe o delovanju Evropske Unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Evropska strategija za boljši internet za otroke

COM(2012) 196 final.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 6. septembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra (seja z dne 18. septembra) s 138 glasovi za, 1 glasom proti in 7 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) se seznanja z obravnavanim sporočilom, s katerim naj bi izpolnili eno od zavez iz Agende EU za otrokove pravice (ukrep 9), katerega cilj je okrepiti preprečevanje tveganj ter doseči, da bi otroci uporabljali internet bolj odgovorno in bolj sodelovali pri njegovi rabi, v okviru pozitivne vizije interneta, da bi ta postal "zakladnica priložnosti za otroke in jim zagotavljal dostop do znanja ter jim omogočal, da komunicirajo, razvijajo svoje sposobnosti in izboljšajo svoje zaposlitvene možnosti ter zaposljivost." ⁽¹⁾

1.2 Pomemben vidik sporočila se nanaša na zavezo za ustvarjanje novih znanj na visoki ravni, kar zadeva varnost, kakovost vsebin in nove aplikacije. Ta izbira je pomembna, ker evropski trg ni dovolj velik, da bi spodbujal ustrezne naložbe.

1.3 Sporočilo opredeljuje celovito strategijo, v okviru katere so vsi pozvani k sodelovanju pri vzpostavljanju tega "novega ekosistema", ki bo v prihodnjih desetletjih ključnega pomena. Zato ta strategija zasluži ustrezno obravnavo.

1.4 Odbor pa ugotavlja tudi nekatere probleme in pomanjkljivosti, v zvezi s katerimi Komisijo poziva, naj spremeni nekatere odločitve in strategijo dopolni z novimi predlogi.

EESO izraža zadržke predvsem glede splošnega pristopa sporočila, za katerega se zdi, da se **bolj posveča rasti poslovanja** kot

pa ustvarjanju boljšega interneta za otroke in zagotavljanju čim večje zaščite zanje.

1.5 EESO meni, da je treba **predvsem** določiti **skladen okvir zaščite in jamstev za otroke** – smernice, namenjene vsem vpletenim akterjem. Sporočilo s tega vidika ni dovolj konkretno in podrobno.

1.6 Odbor ima pridržke tudi v zvezi z **učinkovitostjo samourejanja**. Trdno je prepričan, da je treba o **najpomembnejših vprašanjih**, kot so varstvo osebnih podatkov, spoštovanje zasebnosti in boj proti otroški pornografiji, sprejeti **natančna in stroga pravila**, s primernimi kaznimi, ki vključujejo tudi takojšnje zaprtje spletnih mest in preklic dovoljenj.

1.7 Posebno pozornost je treba nameniti **spletnemu oglaševanju** ⁽²⁾. Tudi Komisija sama priznava, da so otroci izpostavljeni, vendar sprejema samo splošne zaveze. Odbor meni, da je ta strategija nejasna in nezadostna, ter zahteva natančnejše in bolj obvezujoče zaveze za vse ponudnike v sektorju.

1.8 Odbor poleg tega ugotavlja, da sporočilo ne vsebuje nobene omembe **oglaševanja hrane**, kar vzbuja resne skrbi zaradi problemov v zvezi z debelostjo in prehranskimi motnjami. Odbor upa, da bo Komisija uresničila to, kar priporoča, torej uspela "zagotoviti, da standardi za oglaševanje na spletnih straneh, dostopnih otrokom, nudijo takšno raven zaščite, ki bo primerljiva s tisto pri audiovizualnih storitvah."

⁽¹⁾ Mnenji EESO o zaščiti otrok, ki uporabljajo internet, UL C 224, 30.8.2008, str. 61, in o vplivu spletnih strani za družabne stike na državljane in potrošnike, UL C 128, 18.5.2010, str. 69.

⁽²⁾ Mnenje EESO o pravnem okviru za oglaševanje, namenjenem mladim in otrokom (Glej stran 6 tega Uradnega lista).

1.9 Odbor ne nasprotuje oblikovanju javno-zasebnih partnerstev za razvoj kakovostnih vsebin, pod pogojem, da se ohranjata svoboda in neodvisnost nevladnih organizacij in da se ti ukrepi ne uporabljajo za oglaševanje podjetij.

1.10 V zvezi z **udeležbo otrok pri ustvarjanju novih kakovostnih vsebin** Odbor pozitivno ocenjuje vsak ukrep, ki spodbuja ustvarjalnost mladih, vendar izraža resne pridržke zaradi pretežno komercialnega pristopa k ukrepom, ki bi jih bilo treba podpirati, ob čemer so zaščitni ukrepi potisnjeni v ozadje.

1.11 Odbor deli **zaskrbljenost zaradi računalniškega kriminala**, kot sta otroška pornografija in navezovanje stikov z otroki z namenom spolne zlorabe (*grooming*), in se strinja z namero Komisije, da je treba okrepiti telefonske linije za pomoč in nadaljevati z izvajanjem uspešnih programov EU, kakršen je *Safer Internet* (Varnejši internet).

1.12 Okrepiti je treba **preventivne ukrepe glede nekaterih pomembnih vidikov goljufive rabe interneta** v zvezi s prenašanjem vsebin na mobilne telefone in tablične računalnike, kot so melodije zvonjenja in aplikacije, pooprstiti zakonodajo EU in regulatorje opozoriti na njihovo odgovornost.

1.13 V zvezi z **varstvom osebnih podatkov** je Odbor v več svojih mnenjih že izrazil zaskrbljenost in zahteve v zvezi s tem občutljivim problemom⁽³⁾; zahteva več strogosti ne samo v odnosu do podjetij v EU, temveč tudi do vseh drugih ponudnikov na evropskem trgu.

1.14 Odbor poleg tega ugotavlja, da sporočilo ne vsebuje nobene omembe ali ukrepa v zvezi s **tveganji za telesno in duševno zdravje otrok, zlasti z odvisnostmi**. Odbor izraža željo, da bi bilo to pomembno vprašanje vključeno v strategijo ali da bi bil pripravljen nov dokument.

1.15 Na koncu EESO poziva Komisijo, naj nenehno, široko in temeljito spremlja razmerje med otroci in internetom, saj so ti podatki temeljna podlaga za vsakršno odločanje o izbiri posegov⁽⁴⁾.

2. Vsebina sporočila

2.1 V skladu s sklepi Sveta EU z dne 28. novembra 2011 o varstvu mladoletnikov v digitalnem svetu je za uresničitev boljšega interneta za otroke treba izvajati **kombinacijo politik** na evropski, nacionalni in sektorski ravni, s posegi, ki jih je treba vključiti v celovito strategijo, s katero naj bi določili osnovne zahteve in preprečevali razdrobljenost.

⁽³⁾ Mnenje EESO o splošni uredbi o varstvu podatkov, UL C 229, 31.7.2012, str. 90.

⁽⁴⁾ Statistični podatki Eurostata segajo v leto 2009, novejša raziskava pa so na voljo na nacionalni ravni v različnih državah. Pomembna je raziskava EU *Kids Online* (Otroci na spletu), ki se od leta 2006 izvaja v okviru programa *Safer Internet* (Varnejši internet). O njej je bilo doslej pripravljeno 3. poročilo za obdobje 2011–2014, ki zajema 33 držav.

2.2 Komisija je prepričana, da urejanje še naprej ostaja izvedljiva možnost, da pa bi morali namenjati prednost samourejanju ponudnikov ter izobraževanju in krepitvi odgovornosti za rabo interneta.

2.3 Komisija v svoji analizi najprej poglobljeno obravnava "trenutne vrzeli in težave", ki po njenem mnenju izhajajo iz razdrobljenosti trga in njegove nezmožnosti zagotavljanja zaščite in kakovosti v EU, iz težavnosti obvladovanja tveganj, namenjenega ustvarjanju zaupanja, in iz ugotovitve, da imajo otroci premalo znanja ter da gre za pravo "pomanjkanje digitalnega znanja".

2.4 Sporočilo predlaga niz smernic, po katerih naj bi se ravnali Komisija, države članice in vsi akterji iz zadevnega sektorja, v skladu s celovito strategijo na podlagi **štirih glavnih stebrov, ki se vzajemno krepijo**:

— spodbujanje razpoložljivosti kakovostnih spletnih vsebin za mlade;

— ozaveščanje in krepitev odgovornosti;

— ustvarjanje varnega okolja za otroke na spletu;

— boj proti spolnim zlorabam in spolnemu izkoriščanju otrok.

2.5 Končni izid ter hkrati močna in sugestivna zaveza, ki jo Komisija zahteva od Evrope, držav članic ter ponudnikov storitev in vsebin, bi bila "nov ekosistem", ki bi ga bilo mogoče doseči z izvajanjem naslednjih 10 ukrepov:

— pripravljanjem ustvarjalnih in poučnih spletnih vsebin;

— spodbujanjem pozitivnih izkušenj;

— digitalnim in medijskim opismenjevanjem ter poučevanjem internetne varnosti v šolah;

— ozaveščanjem in sodelovanjem otrok;

— enostavnimi in zanesljivimi sredstvi za poročanje o škodljivih vsebinah;

— starosti primernim nastavitvam zasebnosti;

— razširjanjem in zanesljivostjo orodij za starševski nadzor;

— uporabo sistema ocenjevanja vsebin (sistem PEGI);

— spletnim oglaševanjem in nadzorom nad izdatki (melodije zvonjenja itd.), spletne igre na srečo;

— bojem proti spolnim zlorabam in spolnemu izkoriščanju (gradiva na spletu, mednarodno sodelovanje itd.).

3. Splošne ugotovitve

a) Pozitivni vidiki

3.1 Odbor se z velikim zanimanjem seznanja s tem sporočilom, za katerega je mogoče glavno utemeljitev najti v členu 3(3) Lizbonske pogodbe, kjer je izrecno navedeno, da mora EU spodbujati varstvo otrokovih pravic, ki so prav tako zapisane v Listini EU o temeljnih pravicah (člen 24).

3.2 To je tudi ena od zavez iz Agende EU za otrokove pravice⁽⁵⁾, ki v ukrepu 9 predvideva posege, s katerimi se državam članicam in drugim udeleženi stranem pomaga izboljšati preprečevanje, doseči bolj odgovorno ravnanje in tesnejše sodelovanje otrok, da bodo lahko kar najbolj izkoristili spletne tehnologije, boriti se proti ustrahovanju prek spleta, izpostavljenosti škodljivim vsebinam in drugim tveganjem, povezanim z deskanjem po spletu.

3.3 Upoštevanja vreden je splošni pristop, pozitivna vizija interneta: obravnavan je kot "zakladnica priložnosti" za otroke, ki naj bi jim zagotavljal "dostop do znanja ter jim omogočal, da komunicirajo, razvijajo svoje sposobnosti in izboljšajo svoje zaposlitvene možnosti ter zaposljivost"⁽⁶⁾.

3.4 Internet ponuja torej velike priložnosti, vendar pa so za njegovo uporabo potrebne spretnost, ozaveščenost in informacije, s pomočjo katerih se je mogoče izogniti težavam in nevarnostim. "Deskanje po spletu" je klena, zelo povedna prisposoba, saj internet povezuje s predstavo o naravnem, fiziološkem in ne patološkem okolju, "morju", v katerem se moramo naučiti premikati, da bi lahko v polni meri izkoristili vse priložnosti in bogastva, ob čemer je treba upoštevati pravila o vedenju in biti pozoren na nevarnosti.

3.5 Odbor podpira odločitev Komisije, da predlaga, naj bi sama usklajevala nacionalne politike na področju, katerega razsežnosti se v spreminjajoči se družbi nenehno povečujejo.

3.6 Drug pomemben vidik se nanaša na možnost ustvarjanja novih znanj na visoki ravni, kar zadeva varnost, kakovost vsebin in nove aplikacije.

3.7 Ta odločitev je pomembna, ker v Evropi trg še vedno težko zagotavlja finančna sredstva za ustvarjanje kakovostnih vsebin in ker evropski trg ni dovolj velik, da bi spodbujal ustrezne naložbe.

3.8 Hkrati je treba zagotoviti odgovore na primanjkljaj znanj med evropskimi otroci, ki kljub temu, da so že "digitalna generacija", pravijo, da nimajo znanja o IT, potrebnega za vstop v svet dela z ustreznimi kvalifikacijami.

3.9 In na koncu: sporočilo je treba obravnavati, kot si zasluži, ker **opredeljuje strategijo**, pri kateri vsi sodelujejo pri vzpostavljanju tega "novega ekosistema", ki bo v prihodnjih desetletjih ključnega pomena.

b) Kritične ugotovitve in pomanjkljivosti

3.10 Vendar EESO izraža tudi zadržke v zvezi s splošnim pristopom sporočila in ugotavlja, da nekateri vidiki kažejo pomanjkljivosti.

Že ob prvih trditvah v sporočilu **se zdi, da je rast poslovanja najpomembnejši cilj**, ali pa vsaj enakovreden vzpostavljanju boljšega interneta za otroke, ki naj bi jim zagotavljal kar največjo zaščito.

3.11 Komisija sicer to zelo odkrito navaja v točki 1.1, ko pravi: "Posluš za potrebe otrok odpira številne poslovne priložnosti." Tako tudi v točki 1.2, ki obravnava "trenutne vrzeli in težave" in v kateri sta prednostne skrbi "razdrobljenost" in "neuspešnost trga", šele potem pa govori o "obvladovanju tveganj za ustvarjanje zaupanja" in "pomanjkanju znanja" otrok.

3.12 Odbor se strinja s Komisijo, ko slednja priznava, da doslej ni bilo skladnega okvira in da so bili izvedeni ukrepi s posebnimi cilji, od medijskih kanalov do tehnoloških platform. Tako je bila vsekakor potrebna prelomnica, da bi spodbudili nastanek enotnega digitalnega trga velikega obsega, ki bo lahko konkurenčen na mednarodni ravni.

Še zlasti do tega se je Odbor opredelil v več mnenjih in podprl delovanje Komisije.

3.13 Toda še bolj je bilo in je treba opredeliti **skladen okvir zaščite in jamstev za otroke**: smernice, namenjene vsem vpletenim akterjem, od držav članic do nadzornih organov in institucij, podjetij, šol in družin. Sporočilo je s tega vidika izgubljena priložnost.

3.14 Druga točka, ki vzbuja zadržke, se nanaša na **učinkovitost samourejanja**. Pri izbiri med zakoni, uredbami, nadzorom in samourejanjem za preprečevanje in bojem proti spletnim vsebinam, ki lahko škodujejo duševnemu razvoju otrok, ali pa celo proti asocialnim ali kriminalnim vsebinam, je treba upoštevati starost otrok, okolje in učinkovitost posameznih sredstev, med katerimi je lahko vsako koristno in učinkovito⁽⁷⁾.

3.15 Internet ima planetarno razsežnost: enostavno je odpirati spletna mesta v državah, kjer ne velja zakonodaja EU, ali pa jih tja seliti. Samourejanje bi bilo lahko najkoristnejši in najhitrejši način ukrepanja, dokler ni mednarodnega sporazuma; lahko ječasna odločitev v pričakovanju ureditve. Vendar

⁽⁵⁾ COM(2011) 60 final, 15.2.2011.

⁽⁶⁾ Ključna prednostna naloga strategije EU o e-znanjih: E-znanja za 21. stoletje, COM(2007) 496.

⁽⁷⁾ Mnenje EESO o proaktivnem pristopu k pravu: korak naprej k boljši pravni ureditvi na ravni EU, UL C 175, 28.7.2009, str. 26.

ni dvoma, da se za samourejanje pogosto izkaže, da je slepilni maneuver, saj ga podjetja, ki so ga sprejela, ne izvajajo. Zato bi ga kazalo okrepiti z rednim nadzorom in kaznimi, za kar so lahko pristojni nacionalni regulativni organi.

3.16 Odbor je trdno prepričan, da je treba o **najpomembnejših vprašanjih**, kot so varstvo osebnih podatkov, spoštovanje zasebnosti in boj proti otroški pornografiji, sprejeti **natančna in stroga pravila**, s primernimi kaznimi, ki vključujejo tudi takojšnje zaprtje spletnih mest in preklic dovoljenj.

3.17 Posebno pozornost je treba nameniti **spletnemu oglaševanju**. Komisija (v točki 2.3.4) sama priznava, da "otroci [...] še nimajo razvite sposobnosti za kritično ocenjevanje oglaševalskih sporočil", in kot primere navaja spletno nakupovanje, igre na srečo ter melodije zvonjenja za mobilne telefone: "Vse to lahko povzroči visoke stroške." Potem pa da le splošne zaveze za povečanje nadzora nad skladnostjo s standardi EU, ocenjevanje učinkovitosti ali neučinkovitosti kodeksov o samourejanju, poglobitev strategije varstva potrošnikov itd.

Odbor meni, da je ta strategija nejasna in nezadostna, ter zahteva natančnejše in bolj zavezujoče zaveze za vse ponudnike v sektorju.

3.18 Odbor poleg tega ugotavlja, da sporočilo ne vsebuje nobene omembe oglaševanja hrane, kar vzbuja resne skrbi zaradi problemov v zvezi z debelostjo in prehranskimi motnjami.

4. Posebne ugotovitve

a) Kakovostne vsebine, znanja in šola

4.1 Odbor se strinja s trditvijo, da šole ne razpolagajo z ustreznimi učnimi viri na spletu, in *ne nasprotuje* oblikovanju javno-zasebnih partnerstev v sodelovanju s starši, učitelji in nevladnimi organizacijami, ki so dejavne na področju zaščite otrok in spodbujanja njihovih pravic, pod pogojem, da se ohranjata svoboda in neodvisnost nevladnih organizacij in da se ti ukrepi ne uporabljajo za oglaševanje podjetij.

4.1.1 Pomembno je, da se čimbolj razširjajo številni poskusi, ki potekajo v številnih državah, kot so oblikovanje interaktivnih učbenikov s pomočjo "metode wiki" ⁽⁸⁾, oblikovanje virtualnih šolskih skupnosti, ki si izmenjujejo izkušnje, ter razpoložljivost spletnih modulov za samoizobraževanje na daljavo.

4.1.2 Kar zadeva vključevanje otrok v nove kakovostne vsebine, Odbor pozitivno ocenjuje vsak ukrep, ki bi krepil ustvarjalnost mladih, ob čemer se dobro zaveda, da so iz nekaterih od njih nastale največje inovacije v zadnjih letih, od

Googla do Facebooka in Applovih aplikacij. Vendar Odbor izraža zaskrbljenost, ker se Komisija nagiba – kar je bolj ali manj izrecno razvidno iz različnih točk strategije – k pretežno komercialnemu pogledu na ukrepe, ki bi jih bilo treba podpreti, skorajda v ozadje pa postavlja ukrepe za zaščito.

4.1.3 Za pripravo kakovostnih izobraževalnih in interaktivnih vsebin za otroke bi kazalo pritegniti k sodelovanju strokovne skupine na visoki ravni (razvojne psihologe, pedagoge itd.), da bi predlagale najprimernejša gradiva za različne starosti in razvojne procese, ki se lahko sprožijo. Pripravile naj bi tudi kratke publikacije, namenjene tako učiteljem kot staršem, ter sodelovale pri klasifikaciji spletnih mest in videoiger glede na starost uporabnikov, pa tudi sodelovale pri ustvarjanju portalov za posebne namene in kakovostnih spodbujajočih vsebin.

4.1.4 Prizadevanja za ustvarjanje teh vsebin bi lahko podprli z olajšavami na ravni EU in davčnimi olajšavami na nacionalni ravni. Zaželeno bi bilo uvesti tudi evropski program za kakovostne vsebine in aplikacije, ki bi lahko spodbujal predvsem ustanavljanje novih podjetij mladih, ki so, kot je dobro znano, glavni inovatorji na področju interneta.

4.1.5 EESO izkorišča to priložnost za poziv Komisiji, naj svoja sporočila, namenjena otrokom, na portalu Evropa – zlasti v zvezi s tveganji na internetu – izboljša s pripravo vsebin, posebej namenjenih njim.

b) Digitalno opismenjevanje odraslih

4.2 V razmerah, ki jih lahko opredelimo kot prehodne in v katerih soobstaja več "digitalnih generacij" ter generacij, ki so le delno prešle s pasivne (TV, tisk, film) na aktivno rabo medijev, čeprav so odgovorne za zaščito mladoletnikov pred morebitno škodo, je najboljša rešitev krepitev digitalnega opismenjevanja odraslih, zlasti tistih, ki se ukvarjajo z vzgojo otrok, tako v šoli kot v družini in združenjih. Preprečiti moramo, da bi naši otroci postali "digitalne sirote", brez vodnika, ki bi jih znal usmerjati in jim pomagati, da bi odločanje prevzeli v lastne roke.

4.2.1 Program Komisije bi bil lahko v zvezi s tem natančnejši, enako tudi o delu, ki se nanaša na internet kot orodju za razvoj ustvarjalnosti in učenja. Oba vidika je treba povezati, da bi pri starših spodbujali pozitiven odnos ⁽⁹⁾.

c) Nezakonite in goljufive vsebine

4.3 Preprečevanje tveganj v zvezi z internetom in spodbujanje interneta kot orodja za otrokov razvoj sta neločljiva vidika istega procesa, ki omogočata učinkovito preprečevanje.

⁽⁸⁾ Tu gre za način priprave Wikipedije, digitalne enciklopedije, ki je brezplačno dostopna na spletu in je rezultat sodelovanja več tisoč strokovnjakov prostovoljcev.

⁽⁹⁾ Mnenje EESO o izboljšanju digitalne pismenosti, e-znanj in e-vključevanja, UL C 318, 29.10.2011, str. 9.

Pomembno je doseči ravnovesje med naravno radovednostjo otrok in pregradami zaradi prepovedi, ki bi lahko zavlekle ali izkrivljale razvoj k zrelosti in neodvisnosti.

4.3.1 Za preprečevanje računalniškega kriminala, kot so otroška pornografija in navezovanje stikov z otroki z namenom spolne zlorabe (*grooming*) ter boj proti "ustrahovanju prek spleta" (*cyberbullying*), je potrebno, da so odrasli sposobni prepoznati znamenja v stiski. V ta namen se zdi potrebno vključiti strokovnjake – razvojne psihologe, otroške nevropsihiatre, pediatre, psihološke svetovalce in splošne zdravnike – za pripravo tečajev in gradiv za starše in vzgojitelje.

4.3.2 Poleg tega bi lahko preučili tehnično možnost, da bi v vsak spletni brskalnik vključili intuitivno prepoznaven grafični simbol (ki bi ga širili z ustrezno propagando) s funkcijo "klik v sili", da bi sumljivo povezavo v realnem času poslali pristojnemu organu.

4.3.3 Okrepiti je treba tudi preventivne ukrepe glede nekaterih pomembnih vidikov goljufive rabe interneta, katere prve žrtve so otroci. Kar zadeva vsebine, ki jih je mogoče prenašati na mobilne telefone in tablične računalnike, kot so melodije zvonjenja in aplikacije, je treba poostriži zakonodajo EU in nacionalne regulatorje opozoriti na njihovo odgovornost.

Odbor se strinja z zavezo Komisije (točka 2.3.4), da so cilji te strategije "zagotoviti, da standardi za oglaševanje na spletnih straneh, dostopnih otrokom, nudijo takšno raven zaščite, ki bo primerljiva s tisto pri avdiovizualnih storitvah".

4.3.4 Posebno pozornost je treba nameniti stroškom programske opreme za preprečevanje in zaščito informacijske varnosti (filtri, antivirusni programi, starševski nadzor itd.). Preprečiti je treba, da bi prišlo do razkoraka pri tveganju, v smislu nevarnosti, da bi bili zaradi visokih stroškov programske

opreme otroci, družine in manj premožne šole bolj izpostavljene računalniškim nevarnostim.

4.4 Vsekakor pa – še pred ukrepanjem organov pregona – ostaja nujno in osrednjega pomena preprečevanje v okviru vzgoje v družini in šoli. Okrepiti je treba tudi usposabljanje učiteljev in v njihove učne načrte vključiti tudi poznavanje interneta. Koristno bi bilo tudi opredeliti neke vrste "bonton" za rabo mobilnih telefonov in družabnih omrežij ter ga razširjati v šolah, s skupnimi pravili za otroke, učitelje in družine.

d) Varovanje osebnih podatkov

4.5 Glede varstva osebnih podatkov je Odbor v zadnjih letih izrazil svojo zaskrbljenost in zahteve v več mnenjih. Odbor meni, da je treba zahtevati več strogosti ne samo v odnosu do podjetij v EU, temveč tudi do vseh drugih ponudnikov na evropskem trgu. Še zlasti v zvezi z družabnimi omrežji se je treba boriti proti navidez "poenostavljajoči" vlogi Googla in Facebooka, za katera se zdi, da si v resnici zagotavljata nekakšne "proste roke" pri komercialni uporabi osebnih podatkov, zbranih v uporabniških profilih. V tem primeru je zato, ker gre za mladoletnike, potrebna še toliko večja previdnost⁽¹⁰⁾.

e) Zdravje in odvisnosti

4.6 V sporočilu pa ni nobene omembe in ukrepov v zvezi s tveganji za telesno in duševno zdravje otrok, ki namenjajo veliko časa brskanju po internetu ali igranju z različnimi računalniškimi dodatki: okvare mišičevja, okostja in telesne drže, poškodbe vida, debelost, duševna odvisnost⁽¹¹⁾, nagnjenost k izolaciji in beg pred realnostjo.

Gre za pomembno vprašanje, zato bi bilo zaželeno povezovanje ukrepov ali dokument *ad hoc* in stalno spremljanje. Evropski statistični podatki, ki so na voljo, so bili zbrani že pred časom, medtem ko se pojav stalno in hitro razvija.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ Mnenji EESO o splošni uredbi o varstvu podatkov, UL C 229, 31.7.2012, str. 90, in o odgovorni rabi družabnih omrežij in preprečevanju problemov, ki jih povzročajo (še ni objavljeno v UL).

⁽¹¹⁾ Študije o "zasvojenosti z internetom" segajo v leto 1995, ko je zdravnica Kimberly Young v ZDA ustanovila prvi Center for Internet Addiction (Center za boj proti zasvojenosti z internetom) (www.netaddiction.com). Pomembne raziskave o tem so bile v zadnjih letih opravljene v Nemčiji, Italiji in Češki republiki.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o elektronski identifikaciji in skrbniških storitvah za elektronske transakcije na notranjem trgu

(COM(2012) 238 final)

(2012/C 351/16)

Poročevalec: **g. McDONOGH**

Svet Evropske unije in Evropski parlament sta 15. junija 2012 oziroma 25. junija 2012 sklenila, da v skladu s členoma 114 in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o elektronski identifikaciji in skrbniških storitvah za elektronske transakcije na notranjem trgu

COM(2012) 238 final.

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 6. septembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 144 glasovi za, 1 glasom proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor pozdravlja predlog Komisije za uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o elektronski identifikaciji in skrbniških storitvah za elektronske transakcije na notranjem trgu, katere namen je okrepiti notni trg EU s povečanjem zaupanja v varne in nemotene čezmejne elektronske transakcije ter izboljšanjem njihove uporabnosti.

1.2 Odbor močno podpira razvoj enotnega trga in meni, da bo uredba povečala učinkovitost javnih in zasebnih spletnih storitev, e-poslovanja in elektronskega trgovanja v EU, od česar bodo imeli koristi državljani EU, ki delajo ali študirajo v drugi državi EU, ter mala in srednja podjetja (MSP), ki svoje dejavnosti širijo prek meja matične države.

1.3 Odbor pozdravlja dejstvo, da je v uredbi predlagan pristop, ki je tehnološko nevtralen in odprt za inovacije.

1.4 Vendar Odbor meni, da bi morala biti Komisija pri oblikovanju te uredbe ambicioznejša ter za določene storitve predlagati razvoj *de facto* in *de iure* evropske elektronske identifikacije.

1.5 Ob priznavanju, da so določbe na področju identitete v nacionalni pristojnosti, in ob spoštovanju načel subsidiarnosti in sorazmernosti EESO priporoča, naj Komisija preuči, kako bi lahko uvedli standardizirano elektronsko identifikacijo EU, ki bi jo lahko na prostovoljni osnovi uporabljali vsi državljani. Evropska shema elektronske identifikacije, ki bi bila na voljo vsem državljanom, bi olajšala vzpostavljanje resnično enotnega trga za blago in storitve, saj bi zagotovila pomembne koristi za

družbo in storitveni sektor, vključno z višjo stopnjo zaščite pred goljufijami, večjim zaupanjem med gospodarskimi subjekti, nižjimi stroški opravljanja storitev ter boljše kakovostjo storitev in večjo zaščito za državljane.

1.6 Odbor priporoča, da Komisija razvije standard EU za elektronsko identifikacijo, ki bi bil podoben standardom, ki jih pripravlja Evropski odbor za standardizacijo (CEN). Standard EU za elektronsko identifikacijo bi določil parametre za elektronsko identifikacijo Evropske unije, hkrati pa bi zagotovil podlago za uskladitev različnih nacionalnih shem elektronske identifikacije in predlogo za morebitne nove sheme elektronske identifikacije, ki bi se uvedle tam, kjer trenutno ne obstajajo.

1.7 EESO priporoča, da Komisija preuči, ali bi lahko začeli uvajati elektronsko identifikacijo EU, ki bi bila na prostovoljni podlagi dostopna vsem državljanom, in v ta namen vzpostavili osnovno shemo za zagotavljanje elektronske identifikacije, overjene na ravni EU, za omejeno število transakcij potrošnikov v okviru e-poslovanja.

1.8 Ker trenutno v nobeni od 27 držav članic ni dobro razvitih nacionalnih shem elektronske identifikacije za podjetja (pravne osebe), Odbor priporoča, da se Komisija ob upoštevanju načel subsidiarnosti in sorazmernosti zavzame za zgodnjo uvedbo prostovoljne evropske sheme elektronske identifikacije za pravne osebe, ki bi vključevala določen nabor parametrov za vsa podjetja v EU.

1.9 Odbor pozdravlja določbe predlagane uredbe za avtentikacijo spletnih strani. Meni, da bi zgodnje izvajanje teh določb

pospešilo razvoj visokega zaupanja med potrošniki in podjetji, ki je tako pomembno za digitalni enotni trg.

1.10 Odbor znova poziva Komisijo, naj podpre predloge za uvedbo evropskega znaka zaupanja za podjetja. Kot je EESO izpostavil že v prejšnjih mnenjih, bi evropski znak zaupanja za podjetja močno povečal zaupanje potrošnikov v čezmejno spletno poslovanje.

1.11 EESO z zadovoljstvom ugotavlja, da predlagana uredba upošteva številna mnenja Odbora, v katerih je pozval k čezmejni uskladitvi elektronske identifikacije, elektronskega podpisa in skrbniških storitev, pa tudi skrbi, ki jih je Odbor izrazil glede spoštovanja pravic državljanov do zasebnosti in varnosti na spletu⁽¹⁾. Odbor poleg tega pozdravlja dejstvo, da predlog uredbe vsebuje določbo, v skladu s katero države članice prevzamejo odgovornost za svoje sisteme, ki sodelujejo v shemi.

1.12 Odbor ugotavlja, da uredba upošteva delo v zvezi s tehnično standardizacijo in razvojnim procesom projekta STORK⁽²⁾, ki naj bi vzpostavil evropsko platformo za interoperabilnost elektronske identifikacije in bi bil namenjen izvajanju praktične sheme, ki bo v čezmejnem okviru ustvarila notranji trg za elektronske podpise ter z njimi povezane spletne skrbniške storitve. Odbor priporoča, da Komisija spodbuja ta pomembna prizadevanja in zagotavlja vso potrebno podporo za pospešitev dela na tem področju.

1.13 EESO priporoča, da bi uveljavitev predlagane uredbe spremljala kampanja obveščanja, v kateri bi državljanom pojasnili, kako bo čezmejna ureditev elektronske identifikacije in elektronskih podpisov delovala v praksi, ter pregnali vse njihove dvome, ki jih morda imajo glede svoje zasebnosti in varnosti.

1.14 Glede na nadaljnji razvoj digitalne družbe in ponujanje vse pomembnejših javnih storitev prek spleta Odbor poudarja, kako pomembno je, da Komisija še naprej namenja posebno podporo strategijam, katerih cilj je pospešiti digitalno vključevanje po vsej Uniji.

1.15 EESO poziva Komisijo, naj ponovno preuči dele uredbe, v katerih je predlagala uporabo delegiranih aktov, in Odboru pojasni, zakaj je prenos pooblastil nujen za izvajanje zadevnih členov.

2. Ozadje

2.1 Direktiva o elektronskem podpisu je v veljavi že več kot 12 let. Vsebuje vrzeli, ki ovirajo čezmejno uporabo elektronskih

podpisov; tako npr. ni opredeljena obveznost nacionalnega nadzora ponudnikov skrbniških storitev. Poleg tega v njej veliko novih tehnologij ni upoštevanih.

2.2 Vse države v EU imajo pravne okvire za elektronske podpise, vendar se ti med seboj razlikujejo, zaradi česar je opravljanje čezmejnih elektronskih transakcij dejansko nemogoče. Enako velja za skrbniške storitve, kot so časovni žigi, elektronski žigi in storitve elektronske dostave ter avtentikacija spletnih strani, ki na evropski ravni niso interoperabilne. Zato ta uredba za navedene storitve predlaga skupna pravila in prakse.

2.3 Predlog uredbe ima tri ključne elemente:

- i. Nadgrajuje veljavni pravni okvir za elektronske podpise in nadomešča obstoječo direktivo, ki ureja to področje. Omogoča npr. podpis prek mobilnega telefona, zahteva večjo odgovornost za varnost ter zagotavlja jasna in strožja pravila za nadzor elektronskega podpisovanja in z njim povezanih storitev.
- ii. Zahteva medsebojno priznavanje različnih nacionalnih shem elektronske identifikacije (in ne njihove uskladitve ali centralizacije), s čimer razširja njihove zmogljivosti oz. možnosti, saj zagotavlja, da se lahko uporabljajo po vsej EU.
- iii. Prvič uredba vključuje tudi druge skrbniške storitve ter tako uvaja jasen pravni okvir in zagotavlja več zaščitnih ukrepov s pomočjo močnih nadzornih organov za ponudnike storitev, kot so elektronski žigi, elektronski časovni žigi, elektronski dokumenti, elektronska dostava in avtentikacija spletnih strani.

2.4 Predlagana uredba ne bo:

- zahtevala, da države članice EU uvedejo nacionalne osebne izkaznice, elektronske osebne izkaznice ali druga orodja elektronske identifikacije, niti ne bo zahtevala, da te dokumente pridobijo posamezniki,
- uvedla evropske elektronske identifikacije ali kakršne koli evropske zbirke podatkov,
- omogočila ali zahtevala izmenjavo osebnih podatkov s tretjimi stranmi.

2.5 Storitve, pri katerih naj bi širša uporaba elektronske identifikacije zagotovila največjo dodano vrednost, vključujejo elektronsko pobiranje davkov, izobraževalne tečaje in druge socialne storitve ter e-javna naročila in e-zdravje.

⁽¹⁾ UL C 97, 28.4.2007, str. 27–32.

⁽²⁾ www.eid-stork.eu

2.6 Komisija in države članice EU so prek projektov STORK, v katerih je pri razvoju interoperabilnih sistemov sodelovalo 17 držav članic, dokazale, da čezmejno medsebojno priznavanje elektronske identifikacije deluje.

2.7 Predlog uredbe je zadnji od 12 ključnih ukrepov, predlaganih v Aktu za enotni trg ⁽³⁾, pa tudi eden od predlogov, izpostavljenih v akcijskem načrtu za e-upravo za obdobje 2011–2015 ⁽⁴⁾, načrtu EU za stabilnost in rast ⁽⁵⁾ ter Evropski digitalni agendi ⁽⁶⁾.

3. Splošne pripombe

3.1 Oblikovanje popolnoma integriranega enotnega digitalnega trga je ključnega pomena za uresničitev Evropske digitalne agende, blaginjo evropskih državljanov in uspešnost podjetij EU, še posebej 21 milijonov MSP. Danes je 13 milijonov državljanov zaposlenih v drugi državi EU, 150 milijonov pa jih nakupuje prek spleta, vendar le 20 % spletnih kupcev EU blago in storitve kupuje iz druge države EU. Vzpostavitev usklajenih in interoperabilnih vseevropskih storitev elektronske identifikacije in elektronskega podpisa ter skrbniških storitev (vključno z avtentikacijo spletnih strani, časovnimi žigi in elektronskimi žigi) je ključnega pomena za hitrejši razvoj enotnega digitalnega trga.

3.2 Nujno je treba spodbujati razvoj e-javnih naročil, da se izboljšajo učinkovitost, preglednost in konkurenca. Sedanje uvajanje e-javnih naročil je počasno, saj zgolj 5 % postopkov javnega naročanja v EU omogoča elektronsko obdelavo.

3.3 EESO izraža obžalovanje, da so se zaradi odsotnosti evropske sheme elektronskih osebnih izkaznic razvile različne nacionalne sheme. Poleg tega ugotavlja, da so ukrepi, ki jih sedaj v tem predlogu uredbe predlaga Komisija, da bi pospešila vzpostavitev popolnoma integriranega enotnega digitalnega trga do leta 2015 ⁽⁷⁾, usmerjeni v medsebojno pravno priznavanje različnih nacionalnih priglasenih shem elektronske identifikacije in zagotovitev dejanske tehnične interoperabilnosti vseh teh shem.

3.4 Odbor opaža, da je Komisija pri oblikovanju te uredbe, ki temelji na direktivi o elektronskem podpisu ⁽⁸⁾, uporabila razvojni pristop, s katerim bi posameznikom in podjetjem omogočili uporabo lastne nacionalne sheme elektronske identifikacije za dostop do javnih storitev v drugih državah EU, kjer je na voljo tovrstna elektronska identifikacija.

3.5 Vendar Odbor meni, da EU potrebuje standardizirano evropsko shemo elektronske identifikacije za vse državljane in podjetja, ter obžaluje, da uredba ne poskuša pospešiti razvoja

skupne evropske sheme elektronske identifikacije. Čeprav bo uredba zahtevala, da vse države članice sprejmejo vse nacionalne sheme elektronske identifikacije, priglasene v skladu z uredbo, se bodo lahko države same odločile, ali bodo priglasile svojo nacionalno shemo, upoštevana pa bo tudi izbira tistih držav članic, ki nimajo nacionalnih shem elektronske identifikacije.

3.6 Čeprav predlagana uredba spoštuje nacionalno suverenost in ne zahteva, da morajo imeti vsi državljani EU elektronsko identiteto, bi bilo treba preučiti koristi univerzalne evropske sheme elektronske identifikacije. Sčasoma bodo državljani brez elektronske identitete v prikrajšanem položaju. Za uresničevanje enakih možnosti bo moral imeti vsak državljan elektronsko identiteto, ki se lahko uporablja v vsej EU.

3.7 Izvajanje interoperabilnih sistemov v vsej EU je ključnega pomena za uspešno opravljanje nemotenih elektronskih transakcij na podlagi elektronske identifikacije in opravljanje skrbniških storitev; za vzpostavitev resnične evropske platforme za interoperabilnost elektronske identifikacije je potrebna še veliko dela.

3.8 Pripraviti bi bilo treba vseevropski informativni program, v okviru katerega bi posameznikom svetovali o uporabi elektronske identifikacije, elektronskega podpisovanja in skrbniških storitev, tako da bi znali poskrbeti za zaupnost svojih podatkov in varnost na spletu. Ta kampanja osveščanja in obveščanja bi morala biti prilagojena različnim potrebam državljanov glede informacij, ki jih potrebujejo, in različnim ravnam njihovega digitalnega znanja.

3.9 Mnogi so zaskrbljeni za zasebnost in varnost pri izvajanju poslovnih transakcij prek digitalnih storitev. Ta zaskrbljenost je še večja, če ne poznajo tehnologij, ki se uporabljajo za opravljanje teh storitev, kar povzroča nepotreben strah in odpor. Javni organi in države članice bi si morali bolj prizadevati, da bi pojasnili, kako sta zaščiteni zasebnost in varnost pri uporabi priglasenih tehnologij za elektronsko identifikacijo in ustvarjanje elektronskega podpisa. V zvezi s tem EESO ugotavlja, da je bila predlagana shema o skrbniških storitvah zasnovana tako, da preprečuje vsako nepotrebno razkritje ali izmenjavo podatkov ter centralizacijo informacij.

3.10 Odbor je v prejšnjih mnenjih pozval Komisijo, naj podpira predloge za izvajanje sistema certificiranja EU, tj. evropskega znaka zaupanja za podjetja, ki poslujejo na spletu. Evropski znak zaupanja bi bil zagotovilo, da podjetje v celoti spoštuje evropsko zakonodajo in da so pravice potrošnika zaščitene. Takšen sistem bi povečal zaupanje potrošnikov v spletno poslovanje.

3.11 Evropa postaja z uporabo elektronske identifikacije in skrbniških storitev vse bolj digitalno povezana, zato je po mnenju Odbora ključnega pomena, da imajo vsi državljani dostop do tehnologij ter znanj in spretnosti, ki jim bodo

⁽³⁾ COM(2011) 206 final.

⁽⁴⁾ COM(2010) 743 final.

⁽⁵⁾ COM(2011) 669 final.

⁽⁶⁾ COM(2010) 245 final.

⁽⁷⁾ EUCO 2/1/11 in EUCO 52/1/11.

⁽⁸⁾ Direktiva 1999/93/ES.

omogočili enake koristi od digitalne revolucije. Digitalna vključenost je v EU še vedno velik problem, saj četrtnina njenega prebivalstva še nikoli ni uporabljala interneta; glavni izzivi na tem področju so povezani s starostjo, spolom in izobrazbo.

4. Posebne ugotovitve

4.1 EESO priporoča, naj Komisija ob spoštovanju načela subsidiarnosti preuči, kako bi lahko uvedli elektronsko osebno izkaznico EU za vse državljane. Morda bi to lahko storili z določitvijo standardnega nabora parametrov, ki bi jih vključili v vsako nacionalno shemo elektronske identifikacije, ki se ji prizna status evropske elektronske identifikacije, in z uvedbo elektronske identifikacije, overjene na ravni EU, za določeno število storitev. Državljeni bi tako lahko na prostovoljni podlagi zaprosili za elektronsko identifikacijo EU, ki bi jo lahko uporabljali v primeru, ko nacionalna shema ne obstaja.

4.2 Odbor se zavzema za to, da bi Komisija razmislila o uvedbi elektronske identifikacije EU z vzpostavitvijo osnovne sheme, s katero bi za omejeno število transakcij potrošnikov v okviru e-poslovanja omogočili elektronsko identifikacijo, overjeno na ravni EU. Potrjevanje te evropske elektronske identifikacije bi lahko na centralni ravni upravljal organ pod nadzorom EU, ki bi potrošnikom in trgovcem zagotovil potrebno visoko stopnjo zaupanja in varnosti.

4.3 Ker trenutno v nobeni od 27 držav članic ni dobro razvitih nacionalnih shem elektronske identifikacije za podjetja (pravne osebe), Odbor predlaga, da Komisija izkoristi to priložnost in se zavzame za zgodnjo uvedbo evropske sheme elektronske identifikacije za pravne osebe. Pri oblikovanju takšnega sistema bi bilo treba seveda spoštovati načeli subsidiarnosti in sorazmernosti. Če bi EU ukrepala sedaj, bi se izognila težavam pri usklajevanju, nastalim zaradi množice različnih nacionalnih shem elektronske identifikacije za državljane, ki so se razvile, ker ni na voljo univerzalne evropske elektronske osebne izkaznice. Poleg tega bi izvajanje evropske sheme elektronske identifikacije za pravne osebe ustvarilo takojšnje gospodarske koristi za 21 milijonov evropskih MSP, ki svoje dejavnosti širijo prek mej matične države.

4.4 Odbor ugotavlja, da je v 16 od 42 členov predloga uredbe na Komisijo preneseno pooblastilo za sprejemanje delegiranih aktov⁽⁹⁾. EESO razume, da so delegirani akti potrebni za lažje izvajanje nekaterih tehničnih vidikov uredbe in da v ta namen Komisiji zagotavljajo potrebno prožnost, kljub temu pa je zaskrbljen zaradi tako obsežne uporabe teh pooblastil. EESO izraža zaskrbljenost, da zaščitni ukrepi glede uporabe delegiranih aktov⁽¹⁰⁾ ne bodo uspeli zagotoviti, da bosta imela Svet in Evropski parlament učinkovit nadzor nad izvajanjem teh pooblastil s strani Komisije, kar bi lahko vplivalo na pravno varnost in jasnost instrumenta.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Člen 290 Pogodbe o delovanju Evropske unije.

⁽¹⁰⁾ Zaščitni ukrepi iz člena 290 Lizbonske pogodbe ter skupnega dogovora med Evropskim parlamentom, Svetom in Komisijo o delovanju člena 290 PDEU.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru – Trgovina, rast in razvoj – Prilagoditev trgovinskih in naložbenih politik državam, ki najbolj potrebujejo pomoč

(COM(2012) 22 final)

(2012/C 351/17)

Poročevalka: **Evelyne PICHENOT**

Evropska komisija je 27. januarja 2012 sklenila, da v skladu s členom 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Trgovina, rast in razvoj – Prilagoditev trgovinskih in naložbenih politik državam, ki najbolj potrebujejo pomoč

COM(2012) 22 final.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 5. septembra 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 127 glasovi za, 1 glasom proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor opozarja

Po desetletju k cilju usmerjenih političnih ukrepov, v katerih je bila trgovina povezana z razvojem, je Evropska komisija leta 2012 pripravila sporočilo *Prilagoditev trgovinskih in naložbenih politik državam, ki najbolj potrebujejo pomoč*⁽¹⁾, v katerem so objavljene precej previdne ocene te politike. Toda svet se je popolnoma spremenil. Danes več kot 50 % svetovne trgovine poteka v državah v razvoju. V naslednjih letih ima največji potencial za rast trgovina med državami Juga. Tudi ovire za trgovino so drugačne; bolj kot prej so to ovire v obliki netaarifnih omejitev, kar je za izvoz držav v razvoju velik problem.

EESO v tej zvezi opozarja, da je treba države v razvoju bolje vključiti v regionalno in mednarodno trgovinsko izmenjavo. Podpira prizadevanja Evropske unije za multilateralizem in čimprejšnjo sklenitev ugodnega sporazuma za najmanj razvite države v okviru Svetovne trgovinske organizacije (STO). Vendar pa ponovno opozarja, da je trgovina še vedno zgolj sredstvo in ne cilj. V tem spreminjajočem se svetu, za katerega so značilni okoljska obremenitev brez primere in vedno večje razlike, je treba poskrbeti predvsem za to, da bodo trgovinske politike prilagojene novemu načinu razvoja, ki je bolj vključujoč in trajnosten.

1.2 Odbor izraža podporo

Novo sporočilo o trgovini, rasti in razvoju je treba pozdraviti kot rezultat uspešnega sodelovanja med generalnimi direktorati Evropske komisije. EESO priznava, da je civilna družba pomembno prispevala k javnemu posvetovanju ter da je bil

pregled stanja pripravljen dosledno in ob upoštevanju dejstva, da se je začel izvajati program za spremembe⁽²⁾ na področju trgovine. Zlasti je zadovoljen s poudarkom na učinku, spremljanju in oceni trgovinskih politik, kar je boljša podlaga za pragmatičen pristop glede povezave med trgovino in razvojem. EESO se s svojimi partnerji zavzema za to spremljanje ter želi tudi oceno ovir za trgovino in naložbe, ki bi lahko prizadele nekatere države v razvoju.

EESO se strinja s poudarkom, ki ga Komisija namenja dostopu do posojil in pomoči za trgovino za zasebne subjekte, zlasti pa za mikro, mala in srednja podjetja, ter s podporo lokalni in regionalni trgovinski izmenjavi med malimi kmeti. Voditelje držav v razvoju ponovno opozarja, da je pomembno, da na svojem ozemlju ustvarijo varno naložbeno ozračje, ter da ima proizvodna ponudba ključno vlogo pri razvoju.

EESO podpira pobudo generalnega direktorata za razvoj in sodelovanje (GD DEVCO) za strukturiran dialog o razvoju, tj. politični forum za razvoj, v vmesni fazi do leta 2013.

1.3 Odbor izraža kritično stališče

Glede na to, da je danes svet popolnoma spremenjen, da je treba nujno začeti reševati problem podnebnih sprememb in da se razlike med hitro razvijajočimi se državami in tistimi, ki

⁽¹⁾ Trgovina, rast in razvoj – Prilagoditev trgovinskih in naložbenih politik državam, ki najbolj potrebujejo pomoč, COM(2012) 22 final.

⁽²⁾ Povečanje učinka razvojne politike EU: agenda za spremembe, COM (2011) 637 final.

to niso, vse bolj povečujejo, se sporočilo omejuje na prilagoditev ukrepov, med drugim pa so v njem navedeni tudi naknadni razlogi za reformo splošnega sistema preferencialov. EU se mora posvetiti predvsem oblikovanju nove razvojne vizije, ravno tako pa tudi njeni partnerji, ki morajo okrepiti svoje zmogljivosti za vključujoč in trajnosten razvoj. Odbor poziva k nadaljevanju splošne razprave s civilno družbo, da bi nadaljevali v tej smeri.

Vendar pa nekatere pomembne teme v sporočilu niso obravnavane. Še zlasti niso upoštevana vsa spoznanja iz analiz o razdrobljenosti trgovine. Sporočilo potrjuje, da danes v trgovinski izmenjavi sodelujejo predvsem tri skupine držav: najmanj razvite države, katerih vloga v mednarodni trgovini je še vedno obrobna, hitro razvijajoče se države, vmes pa so t. i. vmesne države. Ker je v sporočilu poseben poudarek namenjen državam, "ki najbolj potrebujejo pomoč", samo posredno obravnava trgovinske odnose s temi "vmesnimi državami", kljub temu, da te predstavljajo večino držav v razvoju. Bolj omejujoč splošni sistem preferencialov ne more nadomestiti razvojne strategije.

EESO svari tudi pred omejitvami razlikovanja med državami na podlagi enega samega merila, dohodka (BDP). Zelo obetavna možnost bi bila, da bi se za boljše razlikovanje držav v razvoju poleg merila nacionalnega dohodka uporabljala še druga merila (kot velja za najmanj razvite države), za kar si mora EU na mednarodni ravni prizadevati tudi v prihodnje. To je tema, ki bi jo EU lahko že zdaj vključila v razpravo o razvojnih ciljih tisočletja v obdobju po letu 2015 in o ciljih trajnostnega razvoja.

1.4 Odbor priporoča

EESO opozarja, da je pomembno oblikovati posebne razvojne strategije, ki bodo povezovale notranjepolitične in trgovinske ukrepe ter katerih cilj je trajnostna in vključujoča rast. Notranjepolitični ukrepi za okrepitev načela pravne države, odpravo tržnih pomanjkljivosti ter zaščito gospodarskega in človekovega okolja so bistveni sestavni deli razvojnih strategij. Brez teh elementov je prispevek trgovine k razvoju zlasti na področju kmetijstva lahko zgolj obrobni in omejen.

EESO spodbuja EU, naj v svojo trgovinsko strategijo glede držav v razvoju v večji meri vključi sklepe Mednarodne organizacije dela (MOD) iz junija 2012 o minimalni ravni socialne zaščite.

Odbor ponovno opozarja na svoje priporočilo, da morajo biti ocene učinka na trajnostni razvoj sestavni del obsežnejšega cikla predhodnega in naknadnega ocenjevanja posledic trgovinskih politik, pri čemer se upoštevajo tudi evropski cilji strategije Evropa 2020.

EESO priporoča, da se določbe o trajnostnem razvoju vključijo v globalno oceno sporazumov o prosti trgovini, in sicer prek postopkov rednega spremljanja in naknadne analize teh sporazumov v okviru EESO. Poleg tega EESO želi, da bi tovrstne

določbe v vseh trgovinskih sporazumih vsebovale tudi posebno zavezo o spremljanju in ocenjevanju učinka sprejetih sporazumov na trajnostni razvoj.

EESO spodbuja EU, naj se na multilateralni ravni bolj zavzema za prost dostop brez carinskih dajatev in kvot za proizvode iz najmanj razvitih držav. Ena od prednostnih nalog EU bi lahko postala tudi okrepitev pogajalskih zmogljivosti najmanj razvitih držav, da bi podpisale trgovinske sporazume med državami Juga.

EESO ob upoštevanju dolgotrajne blokade poziva EU k razmisleku o prihodnosti sporazumov o gospodarskem partnerstvu (SGP). Pri tem želi intenzivno sodelovati in meni, da bi bilo treba v okviru tega razmisleka v večji meri upoštevati posebnosti t. i. vmesnih držav.

2. Spoznanja v zvezi z razdrobljenostjo mednarodne trgovine

2.1 Od leta 2006 imajo države v razvoju več kot 50-odstoten delež v mednarodni trgovinski menjavi, kar se je zgodilo prvič po industrijski revoluciji. Zanj deset let se opaža, da so se dohodki držav v razvoju začeli bližati dohodkom razvitih držav, kar se še vedno imenuje "dohitevanje". Ta dva pojema sta povezana z zmanjševanjem carinskih ovir v svetu in vlogo držav v vzponu, zlasti Kitajske, v svetovni trgovini. Trgovina na industrijskem področju se vse bolj pomika na področje Azije, trgovina s kmetijskimi proizvodi pa se seli v Brazilijo. Hkrati se spreminja tudi sestava trgovinske izmenjave – trgovini z blagom se pridružuje trgovina z nalogami; večina izdelkov, s katerimi se trguje na svetovni ravni, je vmesnih in ne končnih izdelkov. Ločimo tri skupine držav: najmanj razvite države, katerih vloga v mednarodni trgovini je še vedno obrobna, hitro razvijajoče se države in t. i. vmesne države, ki predstavljajo večino držav v razvoju.

2.2 Toda to dohitevanje gospodarskega razvoja, ki se je začelo pred nedavnim, prikriva velika neskladja pri hitrosti zблиževanja držav, in sicer na škodo držav v razvoju, ki ne sodijo v skupino hitro razvijajočih se držav. Trgovinska izmenjava med najbolj revnimi državami ter drugimi državami je v tem pogledu nesorazmerna. Čeprav trgovina koristi vsem državam, ima specializacija za določene izdelke večjo dodano vrednost kot za druge, problem pa je predvsem v tem, da so najbolj revne države še vedno specializirane za (sorazmerno) najmanj donosne izdelke. Te države so "ujete" v izkoriščanje omejenih virov iz ekstraktivnih panog in tropskih poljedelskih virov, kar jim sicer pri trgovinski izmenjavi daje absolutno prednost, vendar pa se njihovi dohodki v primerjavi z dohodki iz industrijskih dejavnosti in opravljanja storitev vedno bolj zmanjšujejo.

2.3 Vztrajno naraščanje cen rudninskih in kmetijskih surovin, zlasti zaradi povečanja povpraševanja v hitro razvijajočih se državah, je za države v razvoju, ki te proizvode izvažajo, navidezna prednost. Toda zanje to ravno nasprotno pomeni tveganje, da za vedno ostanejo specializirane zgolj za izvoz surovin,

kar bi jih izpostavilo nevarnosti "prekletstva surovin" (šibka odpornost na krize, nestalni dohodki iz izvoza in nestabilni javni proračuni, nagnjenje k uvajanju rent, financiranje oboroženih spopadov), pojavom precenjenosti menjalnih tečajev in prilasčanju zemljišč. Za trajnostni razvoj gospodarstva je nujna diverzifikacija izvoza. Obstaja pa tveganje, da bodo trgi samo še okrepili zgodovinsko odvisnost gospodarstev v razvoju od teh proizvodov.

2.4 Dohitevanje gospodarskega razvoja spremlja tudi povečevanje razlik znotraj držav. V pristojnosti države je, da skrbi za pravično porazdelitev koristi liberalizacije trga po svojem celotnem gospodarstvu in ozemlju. Koristi, ki jih prinašata trgovinska izmenjava in rast, namreč niso samodejno porazdeljene na vse gospodarske akterje, še zlasti ne na tiste, ki so najbolj ranljivi. Ravno zato je treba oblikovati posebne razvojne strategije, ki bodo združevale notranjepolitične in trgovinske ukrepe s skupnim ciljem rasti. Države v razvoju z omejenimi davčnimi možnostmi in v šibkejšem proračunskem položaju so zato tako znova prikrajšane.

2.5 Tako kot se spreminjata geografsko področje in sestava trgovinske izmenjave, se spreminjajo tudi industrijske in trgovinske politike. Povezovanje držav v razvoju na področju mednarodne trgovine se je zaradi postopnega odpravljanja trgovinskih preferencialov ter širjenja regionalnih in dvostranskih sporazumov v zadnjih desetih letih spremenilo. Komisija v svojem delovnem dokumentu ugotavlja, da so najmanj razvite države v svetovni trgovini nenehno potisnjene na obrobje. Ciljno usmerjen pristop iz sporočila iz leta 2002, zasnovan zato, da bi sklenili krog pogajanj o razvoju iz Dohe, ni zadoščoval za občutnejšo okrepitev vključevanja najmanj razvitih držav v svetovno trgovino – skoraj vsa trgovinska izmenjava poteka brez njih.

2.6 Konkurenca se ne pojavlja več na mejah držav, temveč v državah samih. Danes je – z izjemo nekaterih tarifnih postavk – na splošno vedno več netarifnih trgovinskih ovir v obliki standardov, kodeksov, subvencij in predpisov. Vstop držav BRIK v mednarodno trgovinsko izmenjavo zato ni toliko odraz prednosti liberalizacije trga, temveč predvsem odraz koristi jasnih, načrtnih, primernih in avtonomnih strategij za razvoj, ki združujejo k ciljem usmerjene politične ukrepe in tržne spodbude. Najmanj razvite države pa, nasprotno, nimajo razvojnih strategij in se ne morejo vključiti v proces globalizacije, zato so s tem prikrajšane še tretjič.

2.7 Razlike v dohodkih, ki izhajajo iz trgovinske specializacije, razlike pri zmogljivostih financiranja zelene, vključujoče rasti, ter razlike pri političnih zmogljivostih za snovanje, načrtovanje in usmerjanje strategije razvoja so tri vrste razlik, ki pri "moderni"

trgovinski izmenjavi vplivajo na položaj najmanj razvitih držav. Vse razlike so medsebojno povezane in se bodo verjetno še povečevale, če ne bo ustreznega kolektivnega ukrepanja na področjih trgovine in naložb ter politik razvojnega sodelovanja, kakor je priporočeno tudi v osmem razvojnem cilju tisočletja.

3. EU v spreminjajočem se svetu potrebuje strateško vizijo, usklajeno s strategijo Evropa 2020

3.1 Sporočilo Komisije o trgovini, rasti in razvoju potrjuje glavna načela sporočila iz leta 2002, vendar je v njem poudarjeno, da je treba razlikovati med posameznimi državami v razvoju ter se osredotočiti na tiste, ki najbolj potrebujejo pomoč. Komisija je na podlagi navedenega določila šest prednostnih nalog za to desetletje: bolj ciljno usmerjeni trgovinski preferenciali, učinkovitejša pomoč za trgovino, spodbujanje in zaščita neposrednih tujih naložb, pogajanja o celovitih sporazumih o prosti trgovini, ki so prilagojena prihodkom zadevnih držav, spodbujanje dobrega upravljanja (vključno s trajnostnim razvojem) ter krepitev odpornosti najbolj ranljivih držav na zunanje in notranje šoke.

3.2 EESO podpira te prednostne naloge, saj odražajo kontinuiteto, vendar opozarja, da se samo deloma nanašajo na tri trenutno najpomembnejša vprašanja v zvezi z razvojem. Novo sporočilo o trgovini, rasti in razvoju temelji na pomembnih podatkih, ki so bili zbrani med izjemnim javnim posvetovanjem na to temo leta 2011, in bi ga bilo treba pozdraviti kot rezultat uspešnega sodelovanja med generalnimi direktorati. Dopolnjuje sporočilo o trgovini, rasti in svetovnih zadevah, ki še vedno najbolj natančno opredeljuje razmerje med trgovino in strategijo Evropa 2020. V sporočilu o povezavi med trgovino in razvojem je sicer nekaj novosti, npr. temeljitejše razlikovanje med državami v razvoju in večji interes za zasebne subjekte, vendar pa v njem ni nove vizije za prihodnost.

3.3 V sporočilu in predhodni študiji je poudarjeno, da vključitev na svetovni trg sama po sebi ni niti cilj niti zadosten pogoj za razvoj. Liberalizacija trgovine in dostop do trga nista strategija razvoja, temveč zgolj eden od njegovih elementov. Notranji ukrepi za okrepitev načela pravne države, odpravo tržnih pomanjkljivosti ter zaščito gospodarskega in človekovega okolja so nepogrešljivi sestavni deli razvojnih strategij in predpogoj za koristi, ki jih prinaša trgovinska izmenjava, zlasti na področju kmetijstva.

3.4 Politične pobude Evropske unije o privilegiranem dostopu do tujih trgov, kot so splošni sistem preferencialov in sporazumi o gospodarskem partnerstvu (SGP), brez skupne razvojne vizije niso mogle omogočiti pričakovane skokovite rasti. Največji problem niso omejene gospodarske koristi teh

pobud za države v razvoju, pač pa šibka politična volja teh držav, na katere se pobude nanašajo. EU bi morala jasneje navesti, kakšne koristi pričakuje zase in za svoje partnerske države od odpravljanja tarifnih in netarifnih ovir. Pokazati pa bi morala tudi, da je dosledna v svoji zunanji politiki do držav AKP, v okviru katere se zavzema za regionalno razsežnost trgovine (SGP) ⁽³⁾; razvojna politika in politika za rast na teh območjih sta sicer še vedno v pristojnosti samih držav.

3.5 Tudi na multilateralni ravni je stanje enako. Pri pogajanjih o podnebnih spremembah je mogoče opaziti, da so se države v razvoju, predvsem gospodarsko šibke države v razvoju, začele zavedati njihovega pomena, medtem ko v krogu pogajanj iz Dohe na politični ravni te države komajda ali sploh ne sodelujejo. Tudi prednostne naloge in potrebe držav, ki prejemajo pomoč za trgovino, niso jasno določene, saj te države nimajo ustreznih zmogljivosti in primerne političnega prostora za oblikovanje strategij za trajnostni razvoj.

3.6 Evropski uniji v zagovor je treba priznati, da mednarodno razvojno sodelovanje še vedno poteka v duhu sporazumov med suverenimi nacionalnimi državami. V praksi pa se tak način diplomacije uporablja v odnosih z državami, ki so nestabilne in imajo omejene zmogljivosti. Trgovina tako danes v razvojnih strategijah in pri načrtovanju pomoči ni upoštevana. EU se mora posvetiti predvsem oblikovanju nove razvojne vizije, ravno tako pa tudi njeni partnerji, ki morajo v ta namen okrepiti svoje zmogljivosti. Če želimo, da trgovina postane eden od dejavnikov razvoja, je ključnega pomena izvajanje nacionalnih politik. EU morajo pri ukrepanju na področju trgovine za razvoj na kratki rok usmerjati pragmatizem, preučevanje in preizkušanje, kar bi prispevalo k oblikovanju take vizije v skladu s strategijo Evropa 2020.

4. Pragmatičen pristop k trgovini in naložbam v podporo razvojni viziji

4.1 Razvijanje zmogljivosti in instrumentov za spremljanje in ocenjevanje učinka trgovine

4.1.1 Zaradi empirične povezave med trgovino in razvojem je treba oblikovati pragmatičen pristop k trgovinski politiki v smislu preizkušanja in učenja. Tega, ali je trgovinski sporazum dober za razvoj ali ne, ni mogoče ugotoviti ali trditi vnaprej. EESO ponovno opozarja na svoje priporočilo iz enega od predhodnih mnenj o tem, da morajo biti ocene učinka na trajnostni razvoj sestavni del obsežnejšega cikla predhodnega in naknadnega ocenjevanja posledic trgovinskih politik, pri čemer se upoštevajo evropski cilji iz strategije Evropa 2020.

⁽³⁾ Glej končno deklaracijo iz Santa Dominga, na 12. regionalnem seminarju ekonomskih in socialnih akterjev AKP-EU, 5. in 6. julij 2012, <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-acp-eu-twelfth-regional-seminar-fd.24031>

4.1.2 Spremljanje in ocenjevanje sta še posebej pomembna na področju politik, ki dopolnjujejo trgovinske sporazume, saj se z rednimi pregledi izboljšuje njihova učinkovitost. To velja tudi za preučitev določb o "trajnostnem razvoju", za katere EESO ponovno poudarja, da bi morale biti vključene v vse trgovinske sporazume EU. EESO priporoča, da se določbe o trajnostnem razvoju vključijo v globalno oceno sporazumov o prosti trgovini, in sicer prek postopkov rednega spremljanja in naknadne analize teh sporazumov v okviru EESO. Poleg tega EESO želi, da bi določbe o trajnostnem razvoju, o katerih potekajo pogajanja, vsebovale tudi posebno zavezo o spremljanju in ocenjevanju učinka sprejetih sporazumov na trajnostni razvoj.

4.1.3 Redno ocenjevanje učinkovitosti in učinka pospeševanja trgovine ter različnih oblik dostopa do trga, ki jih EU nudi državam v razvoju (posebna in prilagojena obravnava, SGP in sistem splošnih preferencialov), mora omogočiti tudi okrepitev vseh bistvenih elementov politik EU. Neodvisna znanstvena ocena učinka je v samem središču prenove politik v zvezi z uradno razvojno pomočjo. Leta 2010 je bilo za pomoč za trgovino namenjenih več kot 10 milijard EUR; z uvedbo kazalnikov, ki bi omogočili njeno oceno učinka, bi postala še učinkovitejša in pomembnejša.

4.1.4 Poleg sistema splošnih preferencialov so še vedno neizkoriščene tudi druge možnosti, ki bi lahko koristile državam v razvoju. EESO v skladu z enim od svojih predhodnih mnenj podpira vse pobude EU, katerih cilj je spodbuditi države v razvoju k uporabi določb o prehranski varnosti. Izredno pomembno je, da se tem državam v okviru večstranskih, regionalnih in dvostranskih odnosov omogoči uporabo razpoložljivih trgovinskih instrumentov, kot so zaščitni ukrepi, na podlagi katerih se lahko v primeru velikega povečanja uvoza, ki lahko ogrozi lokalno proizvodnjo hrane ⁽⁴⁾, odzovejo ter izmerijo njegov učinek.

4.1.5 EESO ponovno opozarja na priporočilo iz enega od svojih predhodnih mnenj ⁽⁵⁾ o tem, da je treba za zagotavljanje preglednosti, spremljanja in verodostojnosti pravične trgovine dodeliti finančna sredstva in poskrbeti za redno podporo. Odbor poleg tega spodbuja sistematično ocenjevanje učinkov pravične trgovine tako za predvidene prejemnike kot tudi za neprejemnike iz regij proizvajalk, za iste proizvode.

⁽⁴⁾ Mnenje EESO o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Trgovina, rast in svetovne zadeve – Trgovinska politika je temeljna sestavina strategije EU 2020, COM(2010) 612 final, UL C 43, 15.2.2012, str. 73.

⁽⁵⁾ Mnenje EESO o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru – Prispevek k trajnostnemu razvoju: vloga pravične trgovine in nevladnih sistemov zagotavljanja trajnosti, povezanih s trgovino, COM(2009) 215 final, UL C 339, 14.12.2010, str. 53.

4.1.6 Ob upoštevanju programa dela za obdobje 2010–2013 o usklajenosti razvojnih politik je izjemno pomembno, da se oceni skladnost trgovinskih ureditev v EU, predvsem glede dostopa do zdravil ter v zvezi s pravicami intelektualne lastnine in dostojnim delom. EESO spodbuja EU, naj v svojo trgovinsko strategijo za države v razvoju v večji meri vključi sklepe MOD iz junija 2012 o minimalni ravni socialne zaščite.

4.1.7 EESO se zavzema, da bi spremljali in ocenjevali tudi ovire za trgovino in naložbe, ki bi lahko prizadele tudi nekatere države v razvoju.

4.1.8 Če želimo, da bi bila učenje in ocenjevanje učinkovita in da bi omogočila reformo trgovinskih politik, ki bi spodbudila razvoj, bi morala pri tem bolj dejavno kot sedaj sodelovati tudi civilna družba, zlasti pri mehanizmi za spremljanje izvajanja trgovinskih sporazumov in sporazumov o gospodarskem partnerstvu.

4.2 Podpora zasebnim subjektom v državah v razvoju

4.2.1 EESO ugotavlja, da je v sporočilu posebna pozornost namenjena ključni vlogi zasebnih subjektov, zlasti malih kmetov in malih gospodarskih subjektov, ki so v številnih državah v razvoju hrbtenica gospodarstva. Poudarja, da si je treba prizadevati za odgovorno vodenje poslov, spodbujati partnerstva med zasebnim in javnim sektorjem ter priznati različne oblike podjetništva, kot so zadruga, vzajemne družbe in druge oblike podjetij socialnega gospodarstva⁽⁶⁾. Ugotavlja, da je pomembno ustvariti stabilno okolje za naložbe, vzpostaviti zanesljivo gospodarsko pravo, poskrbeti za pravično obdavčevanje ter osnovati učinkovit in predvidljiv pravni sistem, ki zagotavlja pravno varnost nacionalnih in tujih naložb. EESO opozarja na pomen infrastrukture in storitev spletnega poslovanja v strategiji za krepitev in diverzifikacijo ponudbe izvoza.

4.2.2 EESO podpira ukrepe, katerih cilj je olajšati dostop malih kmetov in malih gospodarskih subjektov do pomoči za trgovino, kar jim bo omogočilo, da izkoristijo prednosti trgovinske izmenjave, ter spodbuditi sprejetje politik, ki omogočajo prehod iz neformalnega sektorja na registrirane dejavnosti. V tej zvezi EESO ponovno opozarja na aktualnost sklepov iz študije, ki sta jo skupaj pripravila MOD in STO⁽⁷⁾, v katerih je ugotovljeno, da velika razširjenost neformalnega zaposlovanja v državah v razvoju slednjim preprečuje, da bi izkoristile liberalizacijo trgovine, saj delavci med eno in drugo zaposlitvijo na ta način zapirajo v past revščine. K temu prehodu iz neformalnega sektorja na registrirane dejavnosti bodo prispevali tudi ukrepi za enakost moških in žensk ter podpora zaposlenosti žensk. Boj proti korupciji in razvoj infrastrukture bi morala biti še naprej

med prednostnimi nalogami. Sodelovanje med socialnimi partnerji in drugimi organizacijami civilne družbe v boju proti korupciji v okviru partnerstva Euromed je lahko priložnost za učenje.

4.2.3 Primerjalno prednost EU pri podpori zasebnim subjektom, ne glede na njihovo poslovno strukturo, bi bilo treba ob upoštevanju prednosti drugih nacionalnih in multilateralnih institucij na tem področju okrepiti ter s tem izboljšati učinkovitost instrumentov EU v zvezi s pomočjo za trgovino, zlasti glede na postopno povečevanje obsega trgovinske izmenjave med državami Juga. EU bi morala svojim delegacijam v tretjih državah zagotoviti dovolj osebja, s katerim bo mogoče obvladati izzive na tem področju, ter jih tudi v večji meri vključiti v zbiranje izkušenj na terenu.

4.2.4 Stanovske organizacije, ki so zelo dejavne v zasebnem sektorju, lahko pomembno prispevajo k opredelitvi potreb partnerskih držav glede sodelovanja. Tesnejše sodelovanje teh organizacij prek EESO bi moralo pripomoči k zblizanju ponudbe sodelovanja in povpraševanja po njem. Predhodni dosežki, kot so uspešna pogajanja o sklenitvi sporazumov o gospodarskem partnerstvu in priprava strateških načrtov za zmanjšanje revščine pod okriljem Svetovne banke, so omogočili okrepitev in preoblikovanje stanovskih organizacij v državah v razvoju.

4.2.5 Odbor pozitivno ocenjuje zamisel o tem, da družbena odgovornost podjetij spodbuja pošteno konkurenco v trgovini in pri naložbah na mednarodni ravni, kakor poudarja tudi Komisija. Dejstvo je, da so imela velika podjetja iz Evrope prek okvirnih mednarodnih sporazumov, ki so vključevali tudi podizvajalce, pionirsko vlogo pri uvajanju socialnih in okoljskih pravil ter pravil dobrega upravljanja v trgovinsko izmenjavo. Upoštevanje smernic OECD je torej dober predlog, saj je njegova prednost v tem, da v primeru spora omogoča vložitev pritožbe. Ta načela se med drugim nanašajo tudi na vsakoletno objavljanje pomembnih, zanesljivih in preverljivih informacij o podjetjih, kar bi moralo veljati za vse sektorje.

4.3 Priprava reforme upravljanja v svetovnem merilu

4.3.1 Sodelovanje na področju trgovine in razvoja bi bilo treba razširiti tudi na hitro razvijajoče se države, da bi se pridružile državam članicam OECD, ki že dolgo časa zagotavljajo uradno razvojno pomoč in privilegiran dostop do trgov. Največje možnosti za sodelovanje so trenutno v hitro razvijajočih se državah. EESO še zlasti spodbuja EU, naj si na multilateralni ravni (predvsem v okviru skupine držav G20), pa tudi pri dvostranskih odnosih s hitro razvijajočimi se državami, prizadeva predvsem za dejanski prost dostop – brez carinskih dajatev in kvot – za proizvode iz najmanj razvitih držav. Ena od prednostnih nalog EU bi lahko postala tudi okrepitev zmogljivosti najmanj razvitih držav za pogajanja o trgovinskih sporazumih med državami Juga.

⁽⁶⁾ Mnenje EESO o socialni ekonomiji v Latinski Ameriki, UL C 143, 22.5.2012, str. 29.

⁽⁷⁾ Skupna študija STO-MOD, Globalizacija in neformalna zaposlitev v državah v razvoju, 2009.

4.3.2 EESO vztraja, da bi si morali z vsemi močmi prizadevati za sklenitev kroga pogajanj o razvoju iz Dohe; če ne drugače, vsaj s predčasnim sporazumom, ki bo prinesel koristi samo najmanj razvitim državam in bo vključeval splošno zavezo donatorjev, ne glede na to, ali so ti člani Odbora OECD za razvojno pomoč (DAC) ali ne. EESO ponovno poudarja, da si želi, da bi bilo leto 2015 – rok za izvedbo razvojnih ciljev tisočletja – posvečeno mednarodnemu sodelovanju. Odbor bo med posvetovanjem pripravil tudi mnenje o rezultatih razvojnih ciljev tisočletja in možnostih po zaključku vrha Rio+20 o trajnostnem razvoju.

4.3.3 Trgovinska in razvojna strategija EU poleg tega po eni strani ne vključuje le večje vzajemnosti s hitro razvijajočimi se državami, niti ne zgolj prostega dostopa za proizvode iz najmanj razvitih držav po drugi. Gospodarsko šibke države v

razvoju ali t. i. vmesne države so partnerji, s katerimi bi lahko EU oblikovala skupne interese. Te države bi bile lahko pomembne zaveznice pri spodbujanju boljšega upravljanja, kar je eden ključnih ciljev EU. Zaradi prednosti, namenjene državam, ki najbolj potrebujejo pomoč, to sporočilo ne vsebuje specifične strategije, ki bi poleg bolj omejujočega splošnega sistema preferencialov vključevala tudi druge rešitve.

4.3.4 Zelo obetavna možnost je, da bi se za boljše razlikovanje držav v razvoju poleg merila nacionalnega dohodka uporabljala tudi druga merila (kot velja za najmanj razvite države), s čimer bi izboljšali učinkovitost posebne in prilagojene obravnave ter pomoči za trgovino. To je tema, ki bi jo EU lahko vključila v razpravo o razvojnih ciljih tisočletja v obdobju po letu 2015 in o ciljih trajnostnega razvoja.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 850/98 za ohranjanje ribolovnih virov s tehničnimi ukrepi za varovanje nedoraslih morskih organizmov in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1288/2009

(COM(2012) 298 final – 2012/0158 (COD))

(2012/C 351/18)

Glavni poročevalec: **Brian CURTIS**

Evropski parlament in Svet sta 5. oziroma 10. julija 2012 sklenila, da Evropski ekonomsko-socialni svet v skladu s členom 43(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije zaprosita za pripravo mnenja o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 850/98 za ohranjanje ribolovnih virov s tehničnimi ukrepi za varovanje nedoraslih morskih organizmov in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1288/2009

COM(2012) 298 final – 2012/0158 (COD).

Predsedstvo Odbora je 10. julija 2012 strokovno skupino za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje zadolžilo za pripravo dela na tem področju.

Zaradi nujnosti zadeve je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) za glavnega poročevalca imenoval Briana CURTISA ter mnenje sprejel s 122 glasovi za, 1 glasom proti in 2 vzdržanima glasovoma.

1. Zaključki in priporočila

1.1 Ker se začasni tehnični ukrepi iz Uredbe Sveta (ES) št. 1288/2009 prenehajo uporabljati 31. decembra 2012, se Evropski ekonomsko-socialni odbor strinja s predlogom Komisije o zagotavljanju pravne varnosti za te ukrepe, medtem ko se v okviru reforme skupne ribiške politike pripravlja nova okvirna uredba o tehničnih ukrepih.

1.2 Ti tehnični ukrepi so pomembni za trajnostni ribolov, zato je treba zagotoviti njihovo neprekinjeno izvajanje. Prekinitev teh ukrepov (tudi začasna) bi negativno vplivala na ohranitev staležev vrst ter na ranljive globokomorske habitate, vključno s številnimi območji NATURA 2000. Njihova prekinitev bi tudi pomenila, da bi številna upravičena in sprejeta odstopanja od določb Uredbe (ES) št. 850/98 prenehala veljati.

1.3 Odbor predlaga, da se ohrani prejšnji način podaljšanja uporabe začasnih tehničnih ukrepov iz Uredbe (ES) št. 43/2009 za dodatnih 18 mesecev, namesto da se jih vključi v Uredbo (ES) št. 850/98.

2. Ozadje

2.1 Komisija je 4. junija 2008 predstavila predlog uredbe Sveta o ohranjanju ribolovnih virov s tehničnimi ukrepi ⁽¹⁾, ki naj bi nadomestila Uredbo (ES) št. 850/98 za ohranjanje

ribolovnih virov s tehničnimi ukrepi za varovanje nedoraslih morskih organizmov in zagotovila stalno izvajanje prehodnih tehničnih ukrepov, določenih v letni uredbi o ribolovnih možnostih.

2.2 Evropski ekonomsko-socialni odbor je v zvezi s tem predlogom pripravil mnenje, ki je bilo v skladu z ustreznimi postopki sprejeto na 451. plenarnem zasedanju Odbora 25. februarja 2009 ⁽²⁾.

2.3 Komisija je imela pri obravnavi uredbe, ki ustreza temu predlogu, leta 2009 težave zaradi pogajanj o sprejetju Lizbonske pogodbe.

2.4 V vmesnem času in zaradi nujnosti zadeve je bila potrjena Uredba (ES) št. 43/2009 o določitvi ribolovnih možnosti za leto 2009 in s tem povezanih pogojev za nekatere staleže rib in skupine staležev rib ⁽³⁾.

2.5 Hkrati in medtem ko je leta 2009 potekala obravnava uredbe Sveta o tehničnih ukrepih, so se prenehali uporabljati ukrepi, predvideni v Prilogi III prej navedene Uredbe (ES) št. 43/2009, saj se je njihovo obdobje uporabe končalo.

⁽¹⁾ COM(2008) 324 final.

⁽²⁾ UL C 218, 11.9.2009.

⁽³⁾ UL L 22, 26.1.2009 str. 1.

2.6 Zato ter zaradi pravne varnosti in za zagotavljanje ustreznega ohranjanja in upravljanja staležev rib je bila sprejeta Uredba Sveta (ES) št. 1288/2009 o uvedbi prehodnih tehničnih ukrepov za obdobje od 1. januarja 2010 do 30. junija 2011 ⁽⁴⁾, s katero je bilo določeno nadaljevanje veljavnosti začasnih tehničnih ukrepov iz Priloge III k Uredbi (ES) št. 43/2009 za prehodno obdobje 18 mesecev.

2.7 Zaradi novih zahtev iz Lizbonske pogodbe je Komisija v letu 2010 predlog umaknila.

2.8 Začasni ukrepi so bili v skladu z Uredbo (ES) št. 579/2011 podaljšani za dodatnih 18 mesecev, saj jih do 30. junija 2011 še ni bilo mogoče vključiti v obstoječo Uredbo (ES) št. 850/98 o tehničnih ukrepih (ali novo uredbo, ki bi nadomestila to uredbo).

2.9 Komisija namerava revidirati Uredbo (ES) št. 850/98 po reformi skupne ribiške politike, ki je trenutno v postopku pogajanj, in v skladu z njo. Zato nova uredba o tehničnih ukrepih še ne bo mogla začeti veljati 1. januarja 2013. Potrebna pa je rešitev, ki bo zagotovila, da se prehodni tehnični ukrepi ohranijo po 31. decembru 2012 in da se tako omogoči dovolj časa za pripravo novega okvira s tehničnimi ukrepi.

2.10 Rezultat vsega navedenega je predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta, ki je obravnavan v tem osnutku

mnenja EESO in ki spreminja Uredbo Sveta (ES) št. 850/98 tako, da vključuje zadevne tehnične ukrepe.

3. Pripombe

3.1 Besedilo bi bilo bolj jasno, če bi v členu 34b prvemu odstavku sledil tretji odstavek: izjeme takoj za splošno prepovedjo, tako kot je to v Uredbi (ES) št. 43/2009, in šele nato zahteva glede posebnega dovoljenja za ribolov s pritrjeno mrežo (odstavek 2 v sedanjem predlogu).

3.2 Izjemo iz točke 9.12 Priloge III k Uredbi (ES) št. 43/2009, ki velja do 31. decembra 2012, bi bilo treba razširiti. V zadnjem četrtletju 2011 in prvi polovici 2012 je namreč raziskovalni program v globinah nad 600 metri pokazal nizko raven prilovov morskega psa, zaradi česar bi bilo treba to izjemo, potem ko bo poročilo potrdil Znanstveni, tehnični in gospodarski odbor za ribištvo, odobriti za plovila, ki lovijo morskospako z zabodnimi mrežami.

3.3 Predlog ne odraža točk 1, 2, 4, 5a, 5b, 5c, 5d, 17 in 18 iz Priloge III k Uredbi (ES) št. 43/2009, ki velja do 31. decembra 2012. Komisija je pojasnila, da so točke 5a, 5c in 5d od 1. januarja 2010 odveč; točki 1 in 2 sta bili izpuščeni in na zahtevo Danske ne bosta ponovno vključeni; točki 17 in 18 sta vključeni v predlog pod točko 6 oziroma točko 3.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ UL L 347, 24.12.2009, str. 6.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o pravilih za obračunavanje emisij in odvzemov toplogrednih plinov, ki nastanejo pri dejavnostih, povezanih z rabo zemljišč, spremembo rabe zemljišč in gozdarstvom, ter akcijskih načrtih o takšnih emisijah in odvzemih

(COM(2012) 93 final – 2012/0042 (COD))

in o

sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Obračunavanje v zvezi z rabo zemljišč, spremembo rabe zemljišč in gozdarstvom (LULUCF) pri zavezah Unije na področju podnebnih sprememb

(COM(2012) 94 final)

(2012/C 351/19)

Poročevalec: **Ludvik JÍROVEC**

Evropska komisija, Evropski parlament in Svet so 12., 15. oziroma 26. marca 2012 sklenili, da v skladu s členoma 192(1) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosijo za mnenje o naslednjih dokumentih:

Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o pravilih za obračunavanje emisij in odvzemov toplogrednih plinov, ki nastanejo pri dejavnostih, povezanih z rabo zemljišč, spremembo rabe zemljišč in gozdarstvom, ter akcijskih načrtih o takšnih emisijah in odvzemih

COM(2012) 93 final – 2012/0042 (COD)

Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Obračunavanje v zvezi z rabo zemljišč, spremembo rabe zemljišč in gozdarstvom (LULUCF) pri zavezah Unije na področju podnebnih sprememb

COM(2012) 94 final.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 29. avgusta 2012.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 19. septembra) s 185 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Odbor pozdravlja predlog Komisije. Meni, da gre za ambiciozen predlog, ki se odziva na potrebe po strožjem sistemu obračunavanja, s katerim naj bi v zakonodajo EU vključili priporočila iz mednarodnih sporazumov. Komisija bi morala pri pripravi in oblikovanju zakonodaje zagotoviti hkratno, pravočasno in ustrezno posredovanje ustreznih dokumentov Evropskemu parlamentu, Svetu in civilni družbi. Komisija bi morala opraviti ustrezna posvetovanja, tudi s strokovnjaki, v zvezi s posodobitvijo opredelitev zaradi sprememb, ki so jih sprejeli organi Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC) ali Kjotskega protokola, ali opredelitev, sprejetih na podlagi drugih večstranskih sporazumov. Zelo pomembno je, da se zagotovi skladnost predloga s sprejetimi odločitvami v okviru UNFCCC.

1.2 Glede na to, da naj bi bila pogajanja o splošnem pravnem sporazumu o podnebnih spremembah končana do leta 2015 in da naj bi v skladu s sedanjimi načrti sporazum začel veljati leta 2020, mora EU nameniti osrednjo pozornost razvoju pravičnih in podnebno učinkovitih modelov, ki bodo

pomagali omejevati podnebne spremembe, da bo tako prispevala k pogajanjem o splošnem sporazumu. Pri tem ima LULUCF pomembno vlogo, zato je pomembno, da obstajajo skupni predpisi o izračunu tako emisij kot tudi njihovih ponorov.

1.3 Odbor meni, da je potrebna celovita ocena, usmerjena v zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v kmetijstvu, ki bi upoštevala vse tokove toplogrednih plinov (emisije in odvzeme) na poljih in pašnikih, vključno s kmetijskimi in živinorejskimi dejavnostmi. Nasprotno pa je poročanje o emisijah toplogrednih plinov iz kmetijstva in živinoreje ter njihovo obračunavanje že obvezno v skladu s Kjotskim protokolom in tudi določeno z omejitvami emisij v odločbi o porazdelitvi prizadevanj ⁽¹⁾.

1.4 Odbor je sklenil, da je treba to zapleteno vprašanje temeljiteje preučiti ter upoštevati širši okvir politike EU o podnebnih spremembah in energetske potrebe EU. Odbor predlaga, da se

⁽¹⁾ Odločba št. 406/2009/ES.

poveča opaznost prizadevanj za ublažitev v kmetijstvu, gozdarstvu in sorodnih panogah ter s tem ustvari podlaga za oblikovanje ustreznih političnih pobud, na primer v okviru skupne kmetijske politike, ob zagotavljanju enakih konkurenčnih pogojev med državami članicami.

1.5 Komisija bi morala pozornost nameniti vsem možnim politikam, ne le tistim, povezanim z okoljem in naravo, ter si prizadevati za sinergije s povezovanjem teh politik.

1.6 Gozdarski sektor ni obravnavan celostno in prav tako ni priznana njegova večnamenska vloga, tj. kot vir biomase za obnovljivo energijo. EESO pozdravlja predlog EU, da se med pravila za obračunavanje doda pridelane lesene proizvode (*harvested wood products*). Z upoštevanjem zaloga ogljika v teh proizvodih se poveča vloga lesa in lesnih proizvodov pri ocenjevanju vpliva na podnebje.

1.7 Odbor pozdravlja pripravo nacionalnih akcijskih načrtov, ker v njih lahko izredno dobro pride do izraza "opaznost" morebitnih prizadevanj, ki jo Odbor predlaga v točki 1.4. Pri tem pa je treba upoštevati tri temeljna načela:

- 1) Akcijske načrte morajo nujno dopolnjevati drugi politični ukrepi oziroma jih je treba kombinirati z obstoječimi, da se ustvarijo okvirni pogoji, ki omogočajo lastnikom in obdelovalcem izvajanje ustrežno učinkovitih ukrepov LULUCF na gospodarsko smiseln način in ne le v njihovo škodo. Tako kot okoljski ukrepi, ki pogosto prinašajo stroške in nobenih prihodkov ter zato gospodarsko niso privlačni, so tudi podnebni ukrepi (kot je ohranjanje mokrišč z visokim deležem organskih snovi) z ekonomskega vidika mnogokrat nezanimivi. Okvir, ki ga mora vzpostaviti EU, mora proizvajalcem v EU zagotavljati olajšave in jih spodbujati, da izpolnijo zastavljene cilje, podobno, kot naj bi to počel sistem za trgovanje z emisijami, v katerega pa EU namerno ne želi vključiti področja LULUCF.
- 2) Akcijske načrte ter postopke nadzora in poročanja je treba zasnovati tako, da jih bodo tako lastniki in obdelovalci zemljišč kot tudi upravni organi lahko izvajali ob čim manjših upravnih bremenih.
- 3) Vsi cilji in ukrepi EU morajo nedvoumno biti v skladu z načelom subsidiarnosti.

1.8 Odbor meni, da je pomembno spodbujati potencial sektorja LULUCF za ublažitev podnebnih sprememb ter povečati prepoznavnost prizadevanj kmetov za ublažitev. Tega sektorja ne bi smeli ocenjevati ločeno od drugih, temveč na celovit način in z uporabo sinergij z obstoječimi politikami na ravni EU in

nacionalni ravni. Odbor poudarja, da se je treba izogniti ustvarjanju nepotrebne upravne bremena ali podvajanju dela ter ustrezno upoštevati nacionalne okoliščine in pristojnosti na vsaki ravni. Dejavno gospodarjenje z gozdovi EU in njihovo izkoriščanje ter povečana raba lesa kot obnovljive in trajnostne surovine sta stroškovno učinkoviti orodji za omejevanje podnebnih sprememb, ki bi morali biti izhodišče za podnebno politiko EU.

1.9 Odbor pozdravlja prizadevanja EU, da naredi korak naprej od sporazumov iz Københavna, Cancuna in Durbana, in njeno ponudbo, da pod določenimi pogoji sprejme cilj 30-odstotnega zmanjšanja emisij; obenem poziva k ustreznemu upoštevanju sedanjih gospodarskih razmer v EU. EU mora tudi povečati pritisk na druge pogodbenice UNFCCC, naj sprejmejo podobne ukrepe in se tako izognejo selitvi virov CO₂ na območja, ki so še bolj biološko občutljiva kot EU.

1.10 Končno, z ozirom na trenutne priprave na vzpostavitev solidnega okvira za SKP za naslednje finančno obdobje, je treba priznati, da bi moral biti ta predlog tesno povezan s kmetijsko politiko EU in njenimi drugimi politikami. Ogljik v tleh se postopno v večji meri vključuje v ocene politik, tako da se varstvo podnebja oziroma prilagajanje na podnebne spremembe bolj upošteva tudi v kmetijstvu in gozdarstvu. Odbor izrecno pozdravlja dejstvo, da predlog ne vsebuje obveznosti za zmanjšanje emisij v kmetijstvu in gozdarstvu, ki bi enostransko obremenjevale kmete in gozdarje. Za izboljšano kartiranje nacionalnih razmer bodo potrebne le zmerne naložbe v državah članicah.

2. Politični okvir

2.1 Predlog Komisije vsebuje nove elemente, ki so povezani s sklepi konference o Kjotskem protokolu in konference v Durbanu ⁽²⁾.

2.1.1 Trenutno se emisije in zmanjšanje toplogrednih plinov, ki nastanejo pri dejavnostih v sektorju LULUCF, sicer ne upoštevajo pri cilju Unije za 20-odstotno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov do leta 2020, čeprav delno prispevajo k cilju Unije v zvezi s količinskim omejevanjem in zmanjševanjem emisij v skladu s členom 3(3) Kjotskega protokola. Zato je treba vzpostaviti skupne metode izračuna, da se natančno izračunajo količine emisij in njihovi ponori ter vključijo v obveznosti poročanja EU.

2.1.2 Kakršen koli zakonodajni predlog, vključno z obveznim poročanjem za travišča in polja, mora biti usklajen s sklepi 17. konference pogodbenic konvencije UNFCCC v Durbanu.

⁽²⁾ Konferenca pogodbenic Kjotskega protokola, COP 17, december 2012, Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja.

2.1.3 Pred 17. konferenco pogodbenic obračunavanje v okviru gospodarjenja z gozdovi za države članice ni bilo obvezno, ker se je upoštevala takojšnja oksidacija vse pridobljene biomase. EESO pozdravlja predlog EU, da se med pravila za obračunavanje dodajo pridelani leseni proizvodi, tj. da se upošteva zaloga ogljika v zalogah pridelanih lesenih proizvodov. To lahko še poveča vlogo lesa in lesnih proizvodov pri omejevanju podnebnih sprememb.

2.1.4 Če želimo še naprej razvijati potencial gozdarske industrije za omejevanje podnebnih sprememb (kot to priznava predlog Komisije), ne gre na splošno izvajati ukrepov, kot so daljša obhodnja, preprečevanje sečnje vseh dreves (kakor je navedeno v obrazložitvenem memorandumu) in spreminjanje gozdne površine v ohranjene gozdove, saj so ti v okviru trajnostnega gospodarjenja z gozdovi odvisni od posameznih vrst in staranja gozda. Vendar pa je treba poudariti, da tega v tem trenutku ni v zakonodajnem predlogu.

2.1.5 Pluta je zelo pomemben proizvod v skupini "pridelanih lesenih proizvodov", saj ima več prednosti: je naravni proizvod iz obnovljivega vira, ki je pridobljen okolju prijazno, saj ni treba posekati dreves, medtem ko industrija plute dokazano pomaga pri ohranjanju ekološke stabilnosti krhkega in ogroženega sredozemskega ekosistema ter zagotavlja delovna mesta in zaslužek.

2.2 V skladu s predlogom naj bi države članice pripravljale in vodile obračune, v katerih se natančno upoštevajo emisije in odvzemi, ki nastanejo zaradi dejavnosti gospodarjenja s polji.

2.2.1 V skladu s smernicami Medvladnega odbora za podnebne spremembe (IPCC) za LULUCF je nadzemna biomasa vključena na seznam skladišč ogljika. Težava pri obračunavanju nadzemne biomase na poljih izhaja iz delitve na zelnate (obračunavanje le ogljika v tleh) in lesnate (obračunavanje biomase) rastline. Predlog priznava visoko vrednost trajnih nasadov, kot so oljčniki, sadovnjaki in vinogradi, vendar ne upošteva odvzemov CO₂, povezanih z enoletnicami, saj za referenčno vrednost uporablja spremembe v zalogah ogljika od leta 1990. Vloge kmetijskih pridelkov, kot so oljna ogrščica (živilo, krma in gorivo), krmne rastline (krma in gorivo) in zelenjava (živilo), pa ne upošteva, saj jo sprememba v zalogah ogljika lahko ogrozi. To je tako, ker IPCC in Kjotski protokol obravnava enoletnice kot ogljično nevtralne.

2.2.2 Na kmetijskih področjih, kjer morebitno povečanje odvzema ni veliko – kot na primer pri uporabi pridelanih lesnih proizvodov, lahko v nekaterih primerih obračunavanje kmetijskih površin predstavlja problem in ima negativen vpliv. Vključitev emisij in shranjevanja ogljikovega dioksida je treba natančno opredeliti.

2.2.3 Na določenih območjih, kjer so zaradi podnebja razmere težavne, tj. kjer preživetje kmetov in podeželskega prebivalstva temelji na kmetijstvu, ki je odvisno od padavin, ali kjer nizki dobički ogrožajo obstoj nekaterih trajnih nasadov (npr. oljk na jugu Evrope), lahko verjetnost, da se odvzem ne bo povečal, še spodbudi opuščanje zemlje in zmanjša interes za ohranjanje površin produktivnih. Priloga IV predloga Komisije določa ukrepe, ki jih je mogoče vključiti v akcijske načrte Komisije. Preprečiti je treba prekrivanje z ukrepi, ki se že izvajajo v okviru drugega stebra SKP kot t. i. kmetijsko-okoljski ukrepi, in sicer tako, da ti postanejo merljivi.

2.2.4 Odbor pozdravlja pripravo nacionalnih akcijskih načrtov, ker v njih lahko izredno dobro pride do izraza "opaznost" morebitnih prizadevanj, ki jo Odbor predlaga v točki 1.4. Pri tem pa je treba upoštevati tri temeljna načela:

- 1) Akcijske načrte morajo nujno dopolnjevati drugi politični ukrepi oziroma jih je treba kombinirati z obstoječimi, da se ustvarijo okvirni pogoji, ki omogočajo lastnikom in obdelovalcem zemljišč izvajanje ustrezno učinkovitih ukrepov LULUCF na gospodarsko smiselni način in ne le v njihovo škodo. Tako kot okoljski ukrepi, ki pogosto prinašajo stroške in nobenih prihodkov ter zato gospodarsko niso privlačni, so tudi podnebni ukrepi (kot je ohranjanje mokrišč z visokim deležem organskih snovi) z ekonomskega vidika mnogokrat nezanemljivi. Okvir, ki ga mora vzpostaviti EU, mora proizvajalcem v EU zagotavljati olajšave in jih spodbujati, da izpolnijo zastavljene cilje, podobno, kot naj bi to počel sistem za trgovanje z emisijami, v katerega pa EU namerno ne želi vključiti področja LULUCF.
- 2) Akcijske načrte ter postopke nadzora in poročanja je treba zasnovati tako, da jih bodo tako lastniki in obdelovalci zemljišč kot tudi upravni organi lahko izvajali ob čim manjših upravnih bremenih.
- 3) Vsi cilji in ukrepi EU morajo nedvoumno biti v skladu z načelom subsidiarnosti.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Predlog Evropske komisije hoče uvesti strožji sistem obračunavanja, ki v zakonodajo EU vnaša priporočila iz mednarodnih sporazumov. Predlog odraža ključne elemente revidiranih pravil za obračunavanje v sektorju LULUCF, ki so bila dogovorjena v Durbanu decembra 2011 in ki bodo začela veljati od drugega ciljnega obdobja iz Kjotskega protokola naprej. Vendar pa se nekatere določbe razlikujejo od odločitev, sprejetih v Durbanu, kot sta predlagano obvezno obračunavanje gospodarjenja s polji in gospodarjenja s pašniki, ter v zvezi s pravili za obračunavanje naravnih motenj.

3.2 Predlog za novo obvezno obračunavanje vseh emisij in odvzemov zaradi dejavnosti gospodarjenja s polji in pašniki bo pomenil večje upravno breme na nacionalni ravni, potrebna po bodo tudi močna prizadevanja Komisije pri spremljanju v državah članicah. Pravila za obračunavanje, sprejeta v tem predlogu, in referenčne ravni bodo ključnega pomena za delovanje tega sklepa. Odbor je zaskrbljen, da bo prišlo do podvajanja obveznosti držav članic v okviru UNFCCC in zakonodaje EU.

3.3 Gozdovi EU zagotavljajo pomembne socialno-ekonomske koristi in ključne ekosistemske storitve ter krepijo zmogljivosti za spopadanje s podnebnimi spremembami in prilagajanjem nanje, saj letno odvezajo 10 % vseh emisij CO₂ v EU. Prav tako so vir številnih trajnostnih in pametnih proizvodov na biološki osnovi, les pa predstavlja polovico obnovljivih virov energije EU. Odbor poudarja večnamensko vlogo gozdov v družbi in poziva Komisijo, naj sprejme celostni pristop do gozdov, ki vključuje podnebni vidik in vidik trajnostnega upravljanja z gozdovi v EU. Gozdovi so veliko več kot samo skladišča ogljika in podnebne politike morajo to odražati.

4. Opombe

4.1 EESO želi poudariti, da kmetijstvo in gozdarstvo lahko pomagata omejiti podnebne spremembe. Vendar je ta potencial omejen zaradi naravnih razmer in motenj, tveganja zasičenosti, kompleksnih tokov, nezadostne zmogljivosti za spremljanje emisij in precejšnje negotovosti glede načinov njihovega obračunavanja.

4.2 Odbor priznava rezultate ocene učinka, ki jo je pripravilo Skupno raziskovalno središče, in spoštuje njegovo mnenje o izvedljivosti. Vendar potrebujemo izpopolnjena znanstvena dognanja in boljše metode spremljanja, če želimo okrepiti zaupanje v evidence emisij toplogrednih plinov, povezane z gozdnimi in kmetijskimi tlemi. Treba je izboljšati tako njihovo natančnost kot doslednost, poleg tega pa je treba celovito in celostno pregledati možnosti za omejevanje podnebnih sprememb. Odbor v zvezi s tem izpostavlja izkušnje nekaterih držav, kot sta Danska in Portugalska, katerih poročanje o kmetijstvu je popolnoma v skladu z UNFCCC. Odbor meni, da je ključno izpostaviti kompleksnost merjenja emisij v sektorju LULUCF, in se ne strinja s samoumevnim prepričanjem, da bi bilo treba to področje vključiti v cilje EU v zvezi z zmanjšanjem.

4.3 Predlog Komisije ne zagotavlja vključitve sektorja LULUCF v podnebne obveznosti EU na tej stopnji, temveč se predstavlja kot prvi korak v smeri tega, in sicer z oblikovanjem ustreznega političnega okvira. Odbor obžaluje, da predlog ni bil razširjen, da bi vseboval sklicevanje na skupni potencial gozdarstva in kmetijstva, da nadomestita fosilna goriva in neobnovljive surovine z biogorivi in biomaso. To bi se morale zgoditi na poznejših stopnjah, ki bi morale zajemati tudi z LULUCF povezane biogospodarske in energetske procese. Tega sektorja ne bi smeli ocenjevati ločeno od drugih, temveč na celovit način in z uporabo sinergij z obstoječimi politikami na ravni EU in nacionalni ravni. Države članice so same najbolj sposobne sprejeti ustrezne ukrepe.

V Bruslju, 19. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 2371/2002 o ohranjanju in trajnostnem izkoriščanju ribolovnih virov v okviru skupne ribiške politike

(COM(2012) 277 final – 2012/143 (COD))

(2012/C 351/20)

Evropski parlament in Svet sta 14. junija 2012 oziroma 15. junija 2012 sklenila, da v skladu s členom 43 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 2371/2002 o ohranjanju in trajnostnem izkoriščanju ribolovnih virov v okviru skupne ribiške politike

COM(2012) 277 final – 2012/143 (COD).

Odbor se strinja z vsebino predloga, zato je na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 148 glasovi za in 8 vzdržanimi glasovi o tem predlogu sprejel pozitivno mnenje.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1005/2008 o vzpostavitvi sistema Skupnosti za preprečevanje nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova, za odvrčanje od njega ter za njegovo odpravljanje

(COM(2012) 332 final – 2012/0162 (COD))

(2012/C 351/21)

Evropski parlament in Svet sta 2. julija 2012 oziroma 10. julija 2012 sklenila, da v skladu s členom 43 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1005/2008 o vzpostavitvi sistema Skupnosti za preprečevanje nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova, za odvrčanje od njega ter za njegovo odpravljanje

COM(2012) 332 final – 2012/0162 (COD).

Odbor se strinja z vsebino predloga in nima nobenih pripomb, zato je na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 141 glasovi za, brez glasov proti in 7 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Odločbe Sveta 2008/971/ES glede vključitve gozdnega reprodukcijskega materiala kategorije „kvalificiran“ v področje uporabe navedene odločbe in posodobitvi imena organov, pristojnih za odobritev in nadzor proizvodnje

(COM(2012) 355 final – 2012/172 (COD))

(2012/C 351/22)

Evropski parlament in Svet sta oba 5. junija 2012 sklenila, da v skladu s členom 43 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Odločbe Sveta 2008/971/ES glede vključitve gozdnega reprodukcijskega materiala kategorije „kvalificiran“ v področje uporabe navedene odločbe in posodobitvi imena organov, pristojnih za odobritev in nadzor proizvodnje

COM(2012) 355 final – 2012/172 (COD).

Odbor se strinja z vsebino predloga, zato je na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 145 glasovi za, 3 glasovi proti in 5 vzdržanimi glasovi sklenil o tem predlogu podati pozitivno mnenje.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Staffan NILSSON

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Odločbe Sveta 2003/17/ES glede podaljšanja obdobja uporabe ter posodobitve imen tretjih držav in organov, pristojnih za odobritev in nadzor proizvodnje

(COM(2012) 343 final – 2012/0165 (COD))

(2012/C 351/23)

Evropski parlament in Svet sta 5. junija oziroma 23. julija 2012 sklenila, da v skladu s členoma 43(2) in 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosita za mnenje o naslednjem dokumentu:

Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Odločbe Sveta 2003/17/ES glede podaljšanja obdobja uporabe ter posodobitve imen tretjih držav in organov, pristojnih za odobritev in nadzor proizvodnje

COM(2012) 343 final – 2012/0165 (COD).

Odbor se strinja z vsebino predloga, zato je na 483. plenarnem zasedanju 18. in 19. septembra 2012 (seja z dne 18. septembra) s 142 glasovi za, 3 glasovi proti in 8 vzdržanimi glasovi o tem predlogu sprejel pozitivno mnenje.

V Bruslju, 18. septembra 2012

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega sveta
Staffan NILSSON

<u>Številka objave</u>	Vsebina (nadaljevanje)	Stran
2012/C 351/16	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o elektronski identifikaciji in skrbniških storitvah za elektronske transakcije na notranjem trgu (COM(2012) 238 final)	73
2012/C 351/17	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru – Trgovina, rast in razvoj – Prilagoditev trgovinskih in naložbenih politik državam, ki najbolj potrebujejo pomoč (COM(2012) 22 final)	77
2012/C 351/18	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 850/98 za ohranjanje ribolovnih virov s tehničnimi ukrepi za varovanje nedoraslih morskih organizmov in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1288/2009 (COM(2012) 298 final – 2012/0158 (COD))	83
2012/C 351/19	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o pravilih za obračunavanje emisij in odvzemov toplogrednih plinov, ki nastanejo pri dejavnostih, povezanih z rabo zemljišč, spremembo rabe zemljišč in gozdarstvom, ter akcijskih načrtih o takšnih emisijah in odvzemih (COM(2012) 93 final – 2012/0042 (COD)) in o sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Obračunavanje v zvezi z rabo zemljišč, spremembo rabe zemljišč in gozdarstvom (LULUCF) pri zavezah Unije na področju podnebnih sprememb (COM(2012) 94 final)	85
2012/C 351/20	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 2371/2002 o ohranjanju in trajnostnem izkoriščanju ribolovnih virov v okviru skupne ribiške politike (COM(2012) 277 final – 2012/143 (COD))	89
2012/C 351/21	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1005/2008 o vzpostavitvi sistema Skupnosti za preprečevanje nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega ribolova, za odvratanje od njega ter za njegovo odpravljanje (COM(2012) 332 final – 2012/0162 (COD))	90
2012/C 351/22	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Odločbe Sveta 2008/971/ES glede vključitve gozdnega reprodukcijskega materiala kategorije „kvalificiran“ v področje uporabe navedene odločbe in posodobitvi imena organov, pristojnih za odobritev in nadzor proizvodnje (COM(2012) 355 final – 2012/172 (COD))	91
2012/C 351/23	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Odločbe Sveta 2003/17/ES glede podaljšanja obdobja uporabe ter posodobitve imen tretjih držav in organov, pristojnih za odobritev in nadzor proizvodnje (COM(2012) 343 final – 2012/0165 (COD))	92

Cena naročnine 2012 (brez DDV, skupaj s stroški pošiljanja z navadno pošto)

Uradni list EU, seriji L + C, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	1 200 EUR na leto
Uradni list EU, seriji L + C, papirna različica + letni DVD	22 uradnih jezikov EU	1 310 EUR na leto
Uradni list EU, serija L, samo papirna različica	22 uradnih jezikov EU	840 EUR na leto
Uradni list EU, seriji L + C, mesečni zbirni DVD	22 uradnih jezikov EU	100 EUR na leto
Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila), DVD, ena izdaja na teden	Večjezično: 23 uradnih jezikov EU	200 EUR na leto
Uradni list EU, serija C – natečaji	Jezik(-i) v skladu z natečajem(-i)	50 EUR na leto

Naročilo na *Uradni list Evropske unije*, ki izhaja v uradnih jezikih Evropske unije, je na voljo v 22 jezikovnih različicah. Uradni list je sestavljen iz serije L (Zakonodaja) in serije C (Informacije in objave).

Na vsako jezikovno različico se je treba naročiti posebej.

V skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 920/2005, objavljeno v Uradnem listu L 156 z dne 18. junija 2005, institucije Evropske unije začasno niso obvezane sestavljati in objavljati vseh pravnih aktov v irščini, zato se Uradni list v irskem jeziku prodaja posebej.

Naročilo na Dopolnilo k Uradnemu listu (serija S – razpisi za javna naročila) zajema vseh 23 uradnih jezikovnih različic na enem večjezičnem DVD-ju.

Na zahtevo nudi naročilo na *Uradni list Evropske unije* pravico do prejemanja različnih prilog k Uradnemu listu. Naročniki so o objavi prilog obveščeni v „Obvestilu bralcu“, vstavljenem v *Uradni list Evropske unije*.

Prodaja in naročila

Naročilo na razne plačljive periodične publikacije, kot je naročilo na *Uradni list Evropske unije*, je možno pri naših komercialnih distributerjih. Seznam komercialnih distributerjev je na spletnem naslovu:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sl.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) nudi neposreden in brezplačen dostop do prava Evropske unije. To spletišče omogoča pregled *Uradnega lista Evropske unije*, zajema pa tudi pogodbe, zakonodajo, sodno prakso in pripravljalne akte za zakonodajo.

Za boljše poznavanje Evropske unije preglejte spletišče <http://europa.eu>

